SignUnity

Međukontinentalna suradnja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja znakovnog jezika

D2.2. Istraživačko izvješće o pregledu postojećih obrazovnih programa za prevoditelje znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi

Sufinancira
Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

IMPRESUM

Projekt	Međukontinentalna suradnja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja znakovnog jezika
Akronim	*SignUnity*
Program	Erasmus+ (sufinancira Europska unija)
Aktivnost	Izgradnja kapaciteta u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju
Radni paket	RP2
Rezultat	D2.2 – Istraživačko izvješće o pregledu postojećih obrazovnih programa za prevoditelje znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi
Vodeći partner (WP2)	*Voditelji: Sveučilište za obrazovanje u Winnebi i organizacija Youth Power*
Verzija	v1
Datum	*lipanj, 2026.*
Autori i suradnici	***Youth Power*** *1) Franjo Brkan* *2) Daniel C.M. Almeida* *3) Tim Brückmann* ***Kua Zone Innovation College LTD*** *1) Sammy Kariuki* *2) Salome P. Eyang'an* ***Sveučilište za obrazovanje, Winneba*** *1) Bright Ankudze* *2) Richard Osei Agjei* *3) Mavis Amo-Mensah* *4) Gifty Rockson* ***Learning Library OÜ*** *1) Amar Hamzić* *2) Nedim Mičijević* ***SGINGZ*** *1) Katarina Jurilj* *2) Lina Beusan* *3) Josip Brozović*

	Gradska uprava Debre Markosa (Nigus Tekile Haymanot Advanced Secondary School) *1) Dr. Sunday Adewale Olaleye* *2) Dr. Gubay Aniley Getie* ***Ganska nacionalna organizacija gluhih*** *1) Dani Fobi* *2) Juventus Duorinaah*
Razina diseminacije	Javno

Autorska prava i licenca

© [2026] [Konzorcij *SignUnity*]

Ova je publikacija licencirana prema uvjetima licence *Creative Commons* (CC BY-NC-SA 4.0).

Izjava o odgovornosti

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sufinancira Europska unija

Sažetak

Ovo izvješće predstavlja sintezu rezultata istraživanja provedenog s ciljem analize postojećih obrazovnih programa, nacionalnog zakonodavstva i regulatornih okvira koji uređuju obrazovanje i profesionalnu praksu prevoditelja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi. Analiza obuhvaća programa usmjerenih na obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika, s posebnim naglaskom na ishode učenja, kompetencije koje se stječu završetkom programa te primijenjene metodologije poučavanja i vrednovanja. Nadalje, razmatraju se nacionalne politike i pravni instrumenti koji uređuju priznavanje nacionalnih znakovnih jezika država partnerica projekta *SignUnity*, dostupnost te organizaciju usluge prevođenja, kao i načine ostvarivanja prava na uslugu za gluhe i nagluhe osobe. Izvješće objedinjuje nalaze šest istraživačkih izvješća izrađenih u šest partnerskih država te pruža komparativni pregled trenutačnog stanja sustava obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika i pripadajućih regulatornih okvira. Dobiveni nalazi predstavljaju temelj za razvoj zajedničkog kurikuluma strukovnog obrazovanja i preporuka usmjerenih na unaprjeđenje kvalitete obrazovanja, profesionalnih standarda i dostupnosti usluge prevoditelja znakovnog jezika.

SADRŽAJ

1. UVOD U SINTEZU NACIONALNIH IZVJEŠĆA 8

2. METODOLOGIJA NACIONALNIH IZVJEŠĆA 9

2.1 Istraživački pristup 9

2.2 Postupak mapiranja obrazovnih programa 9

2.3 Analiza nacionalnih politika i zakonodavnog okvira 10

2.4 Izvori podataka 11

2.5. Ograničenja istraživanja 11

3. KENIJA 13

3.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika 13

3.3.1 Uvod 16

3.3.2. Kontekst obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji 17

3.3.3. Metodologija 18

3.3.4. Pregled programa 18

3.3.5. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 21

3.3.6. Struktura programa i metode poučavanja 21

3.3.7. Razvoj profesionalnih kompetencija 22

3.3.8. Dostupnost programa 22

3.3.9. Usporedna analiza programa 23

3.3.10. Ključni nedostaci programa 23

3.3.11. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 24

3.3.12. Zaključak 25

3.2. Procjena usklađenosti kenijskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 25

3.2.1. Uvod 28

3.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 29

3.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja 30

3.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda 32

3.2.5. Preporuke 33

3.2.6. Zaključak 34

4. GANA 35

4.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika 35

4.1.1. Uvod 41

4.1.2. Metodologija 42

4.1.3. Pregled programa 42

4.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 43

4.1.5. Struktura programa i metode poučavanja 44
4.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija 45
4.1.7. Dostupnost programa 46
4.1.8. Usporedna analiza programa 47
4.1.9. Ključni nedostaci programa 47
4.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 49
4.1.11. Zaključak 49
4.2. Procjena usklađenosti ganskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 49
4.2.1.Uvod 52
4.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 52
4.2.3. Sažetak usklađenosti i ključna odstupanja 53
4.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda 53
4.2.5. Preporuke 54
4.2.6. Zaključak 55
5. ETIOPIJA 57
5.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Etiopiji 57
5.1.1. Uvod 60
5.1.2. Metodologija 62
5.1.3. Pregled programa 62
5.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 63
5.1.5. Struktura programa i metode poučavanja 64
5.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija 64
5.1.7. Dostupnost programa 65
5.1.8. Usporedna analiza programa 66
5.1.9. Ključni nedostaci programa 67
5.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 69
5.1.11. Zaključak 69
5.2. Procjena usklađenosti etiopskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 70
5.2.1. Uvod 71
5.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 72
5.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja 73
5.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanje i etičkih standarda 75
5.2.5. Preporuke 77
5.2.6. Zaključak 78
6. NJEMAČKA 79

6.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika 79
6.1.1. Uvod 94
6.1.2. Metodologija 95
6.1.3. Pregled programa 96
6.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 97
6.1.5. Struktura programa i metode poučavanja 99
6.1.6 Razvoj profesionalnih kompetencija 101
6.1.7. Dostupnost programa 103
6.1.8. Usporedna analiza programa 104
6.1.9. Ključni nedostaci programa 106
6.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 107
6.1.11. Zaključak 109
6.2. Procjena usklađenosti njemačkog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 109
6.2.1. Uvod 113
6.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 113
6.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja 114
6.2.4 Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda 116
6.2.5. Preporuke 118
6.2.6 Zaključak 119
7. HRVATSKA 120
7.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika 120
7.1.1. Uvod 124
7.1.2. Metodologija 125
7.1.3. Pregled programa 126
7.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 128
7.1.5. Struktura programa i metode poučavanja 129
7.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija 130
7.1.7. Dostupnost programa 132
7.1.8. Usporedna analiza programa 133
7.1.9. Ključni nedostaci programa 133
7.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 134
7.1.11. Zaključak 135
7.2. Procjena usklađenosti hrvatskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 135
7.2.1. Uvod 139
7.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 140

7.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja 141
7.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda 144
7.2.5. Preporuke 145
7.2.6. Zaključak 145
8. ESTONIJA 147
8.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika 147
8.1.1. Uvod 159
8.1.2. Metodologija 160
8.1.3. Pregled programa 161
8.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja 163
8.1.5. Struktura programa i metode poučavanja 164
8.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija 165
8.1.7. Dostupnost programa 166
8.1.8. Usporedna analiza programa 166
8.1.9. Ključni nedostaci programa 167
8.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 168
8.1.11. Zaključak 170
8.2. Procjena usklađenosti estonskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima 170
8.2.1 Uvod 174
8.2.2. Metodologija procjene usklađenosti 174
8.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja 175
8.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda 177
8.2.5. Preporuke 177
8.2.6. Zaključak 178
9. ZAKLJUČAK SINTEZE NACIONALNIH IZVJEŠĆA 180
10. LITERATURA 184

1. UVOD U SINTEZU NACIONALNIH IZVJEŠĆA

Mogućnost učinkovite komunikacije jedno je od temeljnih ljudskih prava i preduvjet izgradnje inkluzivnog društva. Za gluhe i nagluhe osobe znakovni jezik nije samo primarno sredstvo komunikacije, već i važan element kulturnog identiteta. Znakovni jezik omogućuje im pristup obrazovanju, sudjelovanje u društvenim aktivnostima te ravnopravno korištenje javnih usluga.

Stoga je dostupnost kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika ključna za ostvarivanje spomenutih prava gluhim i nagluhim osobama, pružajući im mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, zapošljavanju, pravosudnom sustavu, javnoj upravi te drugim područjima društvenog života. Važnost znakovnih jezika i profesionalnog prevođenja prepoznata je i u međunarodnim dokumentima, osobito u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom[1], koja države obvezuje na poduzimanje zakonodavnih, obrazovnih i institucionalnih mjera radi osiguravanja njihove dostupnosti i uporabe.

Posljednjih godina mnoge su države ostvarile značajan napredak u priznavanju svoji nacionalnih znakovnih jezika te razvoju politika usmjerenih na inkluzivno obrazovanje i pristupačnost. Unatoč tome, dostupnost i kvaliteta profesionalnih usluga prevođenja znakovnog jezika i dalje se znatno razlikuju među državama i regijama. Brojni sustavi suočavaju se s nedostatkom kvalificiranih prevoditelja, nedovoljno razvijenim ili fragmentiranim programima obrazovanja, neujednačenim sustavima certificiranja te ograničenim mogućnostima stručnog usavršavanja. Istodobno, postojeći obrazovni programi često su usmjereni prvenstveno na ovladavanje znakovnim jezikom kao komunikacijskim sredstvom, dok se manja pozornost posvećuje razvoju specijaliziranih jezičnih, prevoditeljskih, etičkih, kulturnih i tehničkih kompetencija nužnih za profesionalno obavljanje posla. Takvi nedostaci izravno utječu na kvalitetu, dosljednost i dostupnost usluga prevođenja za gluhe i nagluhe osobe.

U tom je kontekstu projekt *SignUnity* usmjeren na jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika kroz razvoj kurikuluma utemeljenog na rezultatima istraživanja proizašlih iz ovog projekta te poticanje veće usklađenosti obrazovnih standarda među partnerskim zemljama. U okviru *Radnog paketa 2* provedeno je istraživanje s ciljem sustavnog mapiranja i analize postojećih obrazovnih programa, modela osposobljavanja i profesionalnih praksi u području prevođenja znakovnog jezika. Osim obrazovnih programa, analizirani su i nacionalni pravni i institucionalni okviri kako bi se procijenila njihova usklađenost s međunarodnim standardima te sposobnost odgovaranja na potrebe osoba s oštećenjem sluha i razvoja zanimanja prevoditelja znakovnog jezika.

Izvješće objedinjuje nalaze istraživanja provedenih u šest partnerskih država: **Keniji, Gani, Etiopiji, Njemačkoj, Hrvatskoj i Estoniji**, a koje se međusobno razlikuju prema pravnim tradicijama, obrazovnim sustavima i stupnju razvoja obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Analiza obuhvaća formalne studijske programe, stručne i certifikacijske programe, programe cjeloživotnog učenja,

[1] Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. (2007). *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, 6/2007. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html

analizirajući strukturu i sadržaj njihovih kurikuluma, nastavnu metodologiju, organizaciju praktične nastave, predviđene kompetencije, načine vrednovanja te sustave certificiranja. Posebna se pozornost posvećuje prepoznavanju primjera dobre prakse, ali i zajedničkih izazova koji utječu na kvalitetu obrazovanja i profesionalni razvoj prevoditelja znakovnog jezika.

Iako se partnerske države razlikuju prema razvijenosti svojih obrazovnih i zakonodavnih sustava, analiza je pokazala niz zajedničkih izazova i razvojnih potreba. Među njima se posebno ističu potreba za kurikulumom koji bi odgovarao stvarnim potrebama prevoditelja znakovnog jezika, sa znatno većim udjelom vođene stručne prakse, usmjerenog na razvoj kompetencija prevođenja u specifičnim kontekstima poput zdravstva, pravosuđa i drugih javnih službi, kao i kompetencija za *online* prevođenje, uspostavljenim strukturnim sustavom vrednovanja i certificiranja. Osim toga, takav bi kurikulum podrazumijevao i intenzivnu suradnju sa zajednicom gluhih i nagluhih osoba tijekom planiranja, provedbe i vrednovanja.

Nalazi predstavljeni u ovom izvješću čine čvrstu empirijsku osnovu za razvoj zajedničkog, kompetencijski utemeljenog i praktično usmjerenog kurikuluma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika u okviru projekta *SignUnity*. Ujedno pružaju relevantne smjernice donositeljima politika, visokoškolskim ustanovama, pružateljima strukovnog obrazovanja, stručnim organizacijama, kao i udrugama gluhih i nagluhih osoba za daljnji razvoj sustava obrazovanja prevoditelja te unapređenje kvalitete i dostupnosti usluga prevođenja znakovnog jezika. Objedinjavanjem iskustava i nalaza iz različitih nacionalnih konteksta, izvješće neminovno doprinosi razvoju pristupačnijih i profesionalnijih sustava prevođenja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi.

2. METODOLOGIJA NACIONALNIH IZVJEŠĆA

2.1 Istraživački pristup

Ova sinteza temelji se na kvalitativnom komparativnom istraživačkom pristupu temeljenom na analizi dostupne dokumentacije s ciljem mapiranja i analize postojećih obrazovnih programa te nacionalnih politika i regulatornih okvira koji uređuju obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u partnerskim državama. Istraživanje je provedeno primjenom standardiziranog metodološkog okvira razvijenog u okviru *Radnog paketa 2* projekta *SignUnity*, čime je osigurana dosljedna primjena istraživačkih postupaka i usporedivost nalaza među nacionalnim kontekstima. Metodološki okvir definirao je zajedničke kriterije za analizu i vrednovanje obrazovnih programa te procjenu usklađenosti nacionalnih politika i zakonodavnih okvira s međunarodnim standardima i primjerima dobre prakse.

2.2 Postupak mapiranja obrazovnih programa

Mapiranje obrazovnih programa provedeno je primjenom standardiziranog obrasca za analizu postojećih obrazovnih programa (*Prilog 1a*), a koji se temelji na sustavnom pristupu usporedbe s unaprijed definiranim referentnim kriterijima i analizi uočenih nedostataka. Svaki obrazovni program

analiziran je u odnosu na skup referentnih kriterija koji predstavljaju obilježja kvalitetnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika.
Procjena je obuhvatila sljedeće dimenzije:

- sadržaj i strukturu kurikuluma
- ishode učenja i razvoj profesionalnih kompetencija
- metodologije poučavanja i učenja
- organizaciju stručne prakse i drugih oblika učenja temeljenog na radu
- postupke vrednovanja i mehanizme osiguravanja kvalitete
- sustave certificiranja i profesionalnog priznavanja
- dostupnost i pristupačnost obrazovnih programa
- razvoj kompetencija za *online* prevođenje
- pripremljenost za rad u specijaliziranim područjima prevođenja.

Za svaki obrazovni program prikupljeni su podaci iz službenih kurikuluma, opisa kolegija i modula, programskih specifikacija, institucionalne dokumentacije te drugih javno dostupnih izvora. Prikupljeni podaci uspoređeni su s referentnim kriterijima kako bi se procijenio stupanj usklađenosti pojedinog programa, utvrdile njegove prednosti i nedostaci te identificirala područja koja zahtijevaju daljnji razvoj i unaprjeđenje.

2.3 Analiza nacionalnih politika i zakonodavnog okvira

Nacionalne politike i zakonodavni okviri analizirani su primjenom standardiziranog obrasca za procjenu politika, razvijenog u okviru *Radnog paketa 2* ovog projekta. Analiza je bila usmjerena na procjenu usklađenosti nacionalnih pravnih, obrazovnih i institucionalnih okvira s međunarodno priznatim načelima koja uređuju prevođenje znakovnog jezika te zaštitu prava gluhih i nagluhih osoba.
Procjena je obuhvatila sljedeća područja:

- pravno priznavanje nacionalnog znakovnog jezika
- dostupnost usluga prevođenja znakovnog jezika u obrazovanju i javnim službama
- standarde obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika
- sustave certificiranja i profesionalnog priznavanja
- etičke standarde i mehanizme osiguravanja kvalitete
- digitalnu pristupačnost i mogućnosti *online* prevođenja
- sudjelovanje osoba s oštećenjem sluha u razvoju sustava
- usklađenost s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Za svako analizirano područje procijenjen je stupanj usklađenosti na temelju raspoloživih dokumentiranih dokaza i stručne procjene, pri čemu su primijenjene sljedeće kategorije:

- potpuno usklađeno;

- djelomično usklađeno;
- nije usklađeno.

2.4 Izvori podataka

Analiza se temeljila na dokumentiranim podacima prikupljenima iz javno dostupnih i institucionalno verificiranih izvora. Korišteni izvori uključivali su:

- opise sveučilišnih i strukovnih obrazovnih programa
- kurikulume, opise modula i specifikacije kolegija
- akreditacijska izvješća i drugu institucionalnu dokumentaciju
- nacionalno zakonodavstvo i dokumente javnih politika
- profesionalne standarde i okvire certificiranja
- službene mrežne stranice obrazovnih ustanova, nadležnih institucija i organizacija
- publikacije strukovnih udruženja
- projektnu dokumentaciju i ispunjene standardizirane obrasce nastale u sklopu projekta *SignUnity*.

Obrazovni programi uključeni u analizu odabrani su prema unaprijed definiranim zajedničkim kriterijima. U analizu su bili uključeni programi koji su bili izravno povezani sa znakovnim jezikom, obrazovanjem prevoditelja znakovnog jezika ili razvojem profesionalnih prevoditeljskih kompetencija te za koje je bila dostupna dostatna dokumentacija koja je omogućila provedbu sustavne analize i usporedbe.

2.5. Ograničenja istraživanja

Iako je primjena standardiziranoga metodološkog okvira pridonijela dosljednosti istraživačkog postupka i usporedivosti nalaza među partnerskim državama, potrebno je istaknuti nekoliko metodoloških ograničenja.

Prvo, analiza se prvenstveno temeljila na dokumentiranim podacima iz javno dostupnih i institucionalno verificiranih izvora. Opseg i razina detaljnosti dostupne dokumentacije razlikovali su se među institucijama i državama, pri čemu su pojedini obrazovni programi sadržavali iscrpne informacije o kurikulumu i organizaciji nastave, dok su drugi bili opisani znatno sažetije.

Drugo, određeni aspekti obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika, poput nastavnih metoda, kriterija vrednovanja, organizacije i opsega nadzirane stručne prakse, internih postupaka osiguravanja kvalitete ili praćenja ishoda učenja nisu uvijek bili javno dostupni. Stoga se nedostatak dokumentiranih podataka ne može tumačiti kao dokaz da navedene prakse ne postoje, već kao ograničenje dostupnosti informacija.

Treće, rezultati mapiranja odražavaju stanje u trenutku prikupljanja podataka. Naknadne izmjene obrazovnih programa, promjene zakonodavnog ili regulatornog okvira, postupci akreditacije te razvoj

novih programa i inicijativa koji su uslijedili nakon završetka prikupljanja podataka nisu mogli biti obuhvaćeni ovom analizom.

Unatoč navedenim ograničenjima, dosljedna primjena metodološkog okvira projekta *SignUnity*, zajedno sa sustavnom analizom obrazovnih programa i nacionalnih politika prema unaprijed definiranim referentnim kriterijima, osigurala je pouzdanu i transparentnu osnovu za komparativnu analizu. Dobiveni nalazi pružaju relevantnu empirijsku podlogu za razvoj i unaprjeđenje obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika te za oblikovanje budućih preporuka u području obrazovne politike i profesionalne prakse.

3. KENIJA

3.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Tablica 1: Analiza postojećih programa obrazovanja za prevoditelja znakovnog jezika u Keniji

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Dostupni podaci znatno se razlikuju među pružateljima programa. **Kenijski institut za razvoj kurikuluma**[2] razvija kurikulum za učenje kenijskog znakovnog jezika namijenjen gluhim učenicima u osnovnoškolskom obrazovanju, no to nije program osposobljavanja prevoditelja. **Sveučilište međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika**[3] usmjeren je na učenje kenijskog znakovnog jezika namijenjenog svim zainteresiranima (ima strukturu kratkog tečaja sa certificiranom potvrdom koja se stječe pri završetku programa). **Sveučilište *St. Paul*** najjasnije se deklarira kao program namijenjen osposobljavanju prevoditelja (uključuje sociolingvističku obradu kenijskog znakovnog jezika, teorije i tehnika prevođenja znakovnog jezika i engleskog/kiswahili jezika, kulturu Gluhih) **Institut za kenijski znakovni jezik *Pioneer*** u svom programu u manjoj mjeri obuhvaća sadržaje povezanih s prijevodnim tehnikama jezika različitih modaliteta. Kenijski institut za specijalno obrazovanje također u manjoj mjeri	*Online* prevođenje nije jasno uključeno u javno dostupne opise programa. Obrada prijevodnih tehnika u specijaliziranim kontekstima najviše vidljiva u opisu programa Sveučilišta *St. Paul*.

[2] Kenya Institute of Curriculum Development (KICD)

[3] United States International University – Africa (USIU-Africa)

		obuhvaća sadržaje povezanih s kenijskim znakovnim jezikom.	
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) točnost i jasnoća prijevodne poruke prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika profesionalno i etičko postupanje u radu prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	**Sveučilište *St. Paul*** - stjecanje dvojezične fluentnosti (kenijski znakovni jezik i engleski/kiswahili jezik); vještine prevođenja ovisno o kontekstu prijevodne situacije i korisnicima; vještine u etičkom rasuđivanju i postupanju. **Sveučilište međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika** – usvajanje znanja kenijskog znakovnog jezika na razini komunikacije i sporazumijevanja (nije namijenjen stjecanju kompetencija za prevođenje) **Kenijski institut za razvoj kurikuluma** – namijenjen govorno-jezičnom razvoju učenika s oštećenjem sluha **Institut za znakovni jezik *Pioneer*** – stjecanje osnovnih kompetencija za prevođenje **Kenijski institut za specijalno obrazovanje** – stjecanje osnovnog znanja iz kenijskog znakovnog jezika	Kompetencije opisanih programa ne prate dosljedno znanja i vještine potrebnih za stvarni rad prevoditelja znakovnog jezika.
Struktura programa	Jasno definirani uvjeti upisa Jasno definirano trajanje programa Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	**Sveučilište međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika** – 5 tjedana (175 sati nastave); redovno i/ili izvanredno pohađanje nastave; nastava se izvodi uživo; ostale informacije nisu dostupne **Sveučilište *St. Paul*** – dostupni detaljni uvjeti upisa (preduvjet je znanje kenijskog znakovnog jezika); ostale informacije nisu dostupne **Sveučilište u Nairobiju** – šestomjesečno trajanje programa	Nisu javno dostupne informacije o provedbi stručne prakse, stažiranju te mogućnostima daljnjeg napredovanja.
Metodologija učenja i poučavanja	Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje Uključenost gluhih stručnjaka Korištenje digitalnih alata	Svi opisani programi, prema dostupnim informacijama, navode da primjenjuju praktično i kompetencijsko učenje i poučavanje,	Informacije o metodologiji učenja i poučavanja su vrlo šture. Nema jasno istaknutih informacija o

		bez detaljnih opisa primjene nastavnih oblika i metoda rada.	primjeni digitalnih alata u učenju i poučavanju.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	Kompetencijsko vrednovanje Procjena praktičnih kompetencija Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Analizirani programi provode vrednovanje prema vlastitim kriterijima koji nisu javno dostupni. **Kenijsko nacionalno tijelo za kvalifikacije**[4] i **Tijelo za razvoj kurikuluma i certificiranje tehničkog i strukovnog obrazovanja i osposobljavanja**[5] pružaju nacionalne smjernice za osiguravanje kvalitete kvalifikacija.	Detalji o načinima vrednovanja pojedinih programa nisu javno dostupni.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Analizirani programi izdaju potvrde o završetku tečaja kenijskog znakovnog jezika, izuzetak je Sveučilište *St. Paul* koji izdaje diplomu iz prevođenja kenijskog znakovnog jezika. Kenijsko nacionalno tijelo za kvalifikacije i Tijelo za razvoj kurikuluma i certificiranje tehničkog i strukovnog obrazovanja i osposobljavanja daju nacionalni okvir za obrazovanje i osposobljavanje utemeljeno na kompetencijama te smjernice za usklađivanje tog okvira s programima kvalifikacija.	Nema dosljedne definiranosti usklađivanja kompetencija stečenih programom s nacionalnim certificiranjem zanimanja, kao ni s nacionalnim etičkim standardima.
Pristupačnost i dostupnost programa	Geografska dostupnost Financijska pristupačnost Kapaciteti upisa u program Podrška polaznicima programa	**Sveučilište međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika** – sjedište je u Nairobiju, a školarina je u iznosu od 35.000 KSh (kenijskih šilinga) **Sveučilište u Nairobiju** – školarina je u iznosu 50.000 KSh (kenijskih šilinga **Kenijski institut za specijalno obrazovanje** – nudi mogućnost hibridne nastave **Institut za kenijski znakovni jezik *Pioneer*** – sjedište je u Mombasiji	Nema javno dostupnih informacija o drugim kriterijima pristupačnosti i dostupnosti pojedinih programa (kapacitet upisa u program, mogućnosti stipendiranja i/ili subvencije programa; načini izvedbe programa).

[4] Kenya National Qualifications Authority (KNQA)

[5] Technical and Vocational Education and Training Authority (TVETA)

Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja Usklađenost s međunarodnim standardima	Programi su usklađeni s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku te omogućuju rad kao prevoditelj kenijskog znakovnog jezika u Keniji.	Analizirani programi nisu povezani s nacionalnim standardima obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja.
Kompetencije za *online* prevođenje	Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje		Kompetencija za *online* prevođenje jedno je od najvećih nedovoljno razvijenih područja u javno dostupnoj dokumentaciji programa.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	**Sveučilište *St. Paul*** navodi da će polaznici, po završetku programa, biti osposobljeni za rad u nevladinim organizacijama, zdravstvenom, pravnom, obrazovnom te javnom sektoru. **Institut za kenijski znakovni jezik *Pioneer*** – navodi da se stječu vještine prevođenja, no ne specificira u kojim kontekstima.	Ostali analizirani programi nisu programi za osposobljavanje prevoditelja kenijskog znakovnog jezika, stoga ne pripremaju svoje polaznike za rad u specifičnim kontekstima.

3.3.1 Uvod

Kenija raspolaže razvijenim, ali neujednačenim sustavom obrazovanja iz kenijskog znakovnog jezika i programa povezanih s prevođenjem kenijskog znakovnog jezika. Sustav obuhvaća nacionalne kurikulume osnovnog obrazovanja za učenike s oštećenjem sluha, programe obrazovanja za učenike s teškoćama u razvoju, sveučilišne kratke programe, poput tečaja kenijskog znakovnog jezika na Sveučilištu međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika, privatnih programa učenja kenijskog znakovnog jezika koje provodi Institut za kenijski znakovni jezik *Pioneer* te diplomskog studijskog programa prevođenja kenijskog znakovnog jezika na Sveučilištu *St. Paul*. Uz to, postoji i Istraživački projekt za kenijski znakovni jezik pri Sveučilištu u Nairobiju. Na temelju nabrojanoga proizlazi da Kenija ima čvrste temelje za obrazovanje iz kenijskog znakovnog jezika i razvoj usluge prevođenja za gluhe i nagluhe osobe. Međutim, analiza pokazuje da je samo mali dio postojećih programa izričito usmjeren na profesionalno obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika.

Najrazrađeniji i najjasnije strukturiran program predstavlja diplomski studij iz prevođenja kenijskog znakovnog jezika na Sveučilištu *St. Paul*. Prema dostupnim podacima, program obuhvaća usvajanje sociolingvistike kenijskog znakovnog jezika, obilježja zajednice gluhih te konsekutivno i simultano prevođenje između kenijskog znakovnog jezika, engleskog i/ili kiswahili jezika. Kratki program pri Sveučilištu međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika također je dobro strukturiran i transparentno dokumentiran. Traje pet tjedana, obuhvaćajući 175 nastavnih sati i namijenjen je svim

zainteresiranima koji žele naučiti kenijski znakovni jezik. Međutim, sam je program usmjeren na učenje kenijskog znakovnog jezika, stoga ne predstavlja formalno obrazovanje za prevoditelja znakovnog jezika. Kenijski institut za razvoj kurikuluma te Kenijski institut za specijalno obrazovanje imaju važnu ulogu u razvoju nacionalnog sustava obrazovanja i osposobljavanja, no njihov je doprinos prvenstveno usmjeren na poučavanje kenijskog znakovnog jezika i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju, između ostalog i učenika s teškoćama u razvoju, a ne na profesionalno osposobljavanje prevoditelja kenijskog znakovnog jezika.

Ključni nalaz ovog mapiranja jest da glavni izazov u Keniji nije nedostatak programa za učenje kenijskog znakovnog jezika, već izostanak jedinstvenog, standardiziranog i kompetencijski utemeljenog obrazovnog puta koji bi znanje kenijskog znakovnog jezika sustavno razvijao u profesionalne kompetencije potrebne za prevođenje znakovnog jezika. Takav bi sustav trebao uključivati intenzivnu praktičnu nastavu, mentorstvo, jasno definirane ishode učenja i mehanizme osiguravanja kvalitete. Ovaj zaključak potvrđuju i rezultati istraživanja o kvaliteti usluge među korisnicima i prevoditeljima, provedenog u Keniji. Prevoditelji su kao glavne nedostatke postojećih obrazovnih programa istaknuli ograničenu pripremljenost za *online* prevođenje, nedovoljnu zastupljenost specijaliziranih područja, nedostatak praktične nastave, mentorstva i suradnje sa zajednicom gluhih te potrebu za jačanjem profesionalne etike. Istodobno su gluhi i nagluhi korisnici usluga ukazali na neujednačenu kvalitetu usluga, etičke izazove i poteškoće u ostvarivanju pristupa usluge u zdravstvenom, pravosudnom, radnom okruženju te u izvanrednim situacijama.

3.3.2. Kontekst obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji

Kenija ima snažan pravni i obrazovni temelj za razvoj kenijskog znakovnog jezika, koji je sastavni dio nacionalnog kurikuluma osnovnog obrazovanja za učenike s oštećenjem sluha. Unatoč tome, sustav obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika ostaje fragmentiran i nedovoljno dokumentiran. Javno dostupni izvori potvrđuju postojanje više obrazovnih programa za učenje kenijskog znakovnog jezika, ali znatno manje jasno definirane mogućnosti za stjecanje profesionalnih kompetencija potrebnih za rad kao prevoditelj kenijskog znakovnog jezika.

Ovo izvješće izrađeno je u okviru zadatka *T2.2* projekta *SignUnity* s ciljem mapiranja postojećih programa obrazovanja iz kenijskog znakovnog jezika i obrazovanja prevoditelja te njihove procjene u odnosu na referentna očekivanja definirana u *Prilogu 1a*. Posebna se pozornost posvećuje utvrđivanju postojećih obrazovnih mogućnosti, razini njihove dokumentiranosti, područjima u kojima nedostaju pouzdani podaci te implikacijama tih nalaza za razvoj budućeg kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika.

Provedeno mapiranje ima posebnu važnost jer su rezultati istraživanja među gluhim i nagluhim korisnicima usluga te prevoditeljima kao pružateljima usluge pokazali da kvaliteta usluge ne ovisi isključivo o poznavanju znakovnog jezika, nego i o profesionalnim kompetencijama prevoditelja, etičkom postupanju, odgovarajućoj pripremljenosti, specijalizaciji za pojedina područja rada te

učinkovitim mehanizmima osiguravanja kvalitete. Zbog toga je potrebno jasno razlikovati opće učenje kenijskog znakovnog jezika od profesionalnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika, a u skladu s time prilagoditi obrazovne programe.

3.3.3. Metodologija

Mapiranje je provedeno primjenom standardiziranog okvira za sustavnu procjenu postojećih programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika, prikazanog u *Tablici 1*. Okvir obuhvaća procjenu strukture i sadržaja kurikuluma, ishoda učenja i stečenih kompetencija, metodologije poučavanja i učenja, sustava vrednovanja i osiguravanja kvalitete, certificiranja i profesionalnog priznavanja, dostupnosti programa, usklađenosti programa s pravnim i političkim okvirom, razvoja kompetencija za *online* prevođenje te pripremljenosti za rad u različitim profesionalnim okruženjima.

Kriteriji odabira programa bili su namjerno postavljeni široko kako bi se obuhvatio cjelokupan obrazovni sustav povezan s razvojem kompetencija za prevođenje znakovnog jezika. Analizirana su najmanje tri obrazovna programa, uključujući formalni program obrazovanja prevoditelja - sveučilišne programe učenja kenijskog znakovnog jezika, javne programe obrazovanja za učenike s teškoćama u razvoju te nacionalne kurikulume osnovnog obrazovanja, a koji u sebi sadrže predmete o kenijskom znakovnom jeziku. Takav pristup bio je nužan jer se razvoj profesionalnih prevoditelja u Keniji oslanja na više međusobno povezanih sustava, uključujući obrazovanje gluhih i nagluhih učenika, kratke programe kenijskog znakovnog jezika, obrazovanje nastavnika, sveučilišna istraživanja, privatne programe osposobljavanja i sveučilišno obrazovanje prevoditelja.

Izvori podataka obuhvatili su nacionalni popis programa koji je izradio projektni tim, službene mrežne stranice obrazovnih institucija, kada su one bile dostupne, te rezultate anketa i fokusnih skupina provedenih među korisnicima i prevoditeljima u Keniji. Analiza je dodatno dopunjena relevantnom literaturom o kenijskom znakovnom jeziku i novijim znanstvenim radovima koji pružaju širi kontekst za razumijevanje razvoja obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji.

Pri tumačenju rezultata potrebno je uzeti u obzir određena metodološka ograničenja. Za dio analiziranih programa nisu bili javno dostupni cjeloviti programi, opisi nastavnih modula, zahtjevi za stručnu praksu, detalji akreditacije ni kriteriji vrednovanja. U slučajevima kada su pojedine informacije dostavili članovi projektnog tima, ali ih nije bilo moguće potvrditi službenom dokumentacijom, one su prikazane kao nalazi nacionalnog mapiranja koji zahtijevaju dodatnu institucionalnu provjeru. Stoga se u izvješću dosljedno razlikuju javno potvrđeni dokazi, podaci prikupljeni tijekom nacionalnog mapiranja te područja u kojima su potrebne dodatne informacije radi njihove konačne potvrde.

3.3.4. Pregled programa

Tablica 2 sažima analizirane kenijske programe obrazovanja i osposobljavanja. Mapiranje namjerno uključuje programe specifične za prevođenje znakovnog jezika, kao i temeljne programe obrazovanja

iz kenijskog znakovnog jezika, budući da se profesionalni put obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji razvija unutar šireg sustava obrazovanja i usvajanja kenijskog znakovnog jezika.

Tablica 2: Pregled programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji

Program	Vrsta	Institucija koja provodi program	Trajanje	Način izvođenja	Ciljna skupina	Potvrđeni dokazi	Nedostatak
Kurikulum kenijskog znakovnog jezika namijenjen učenicima s oštećenjem sluha	Kurikulum za rani odgojno-obrazovni program namijenjen učenicima s oštećenjem sluha s ciljem njihova razvoja jezika	Kenijski institut za razvoj kurikuluma	Nije navedeno	Uživo	Učenici s oštećenjem sluha u ranom odgojno-obrazovnom procesu	Mrežne stranice Kenijskog instituta za razvoj kurikuluma	Nije namijenjen prevoditelji ma.
Kenijski institut za specijalno obrazovanje – program kenijskog znakovnog jezika	Program učenja kenijskog znakovnog jezika	Kenijski institut za specijalno obrazovanj e	Nije navedeno	Hibridn o	Odgojno-obrazovni djelatnici koji rade s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditeto m.	Mrežne stranice Kenijskog instituta za specijalno obrazovanj e	Nije namijenjen prevoditelji ma, već stjecanju elementarn e komunikacij e na kenijskom znakovnom jeziku.
Sveučilište međunarod nih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika	Kratki tečaj osnova kenijskog znakovnog jezika	Sveučilište međunarod nih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika, Fakultet	5 tjedana; 175 nastavn ih sati	Uživo	Svi zainteresir ani koji žele naučiti kenijski znakovni jezik	Mrežne stranice Sveučilišta međunarod nih studija Sjedinjenih Američkih	Program nije za stjecanje kompetenci ja za prevoditelja kenijskog

		humanističkih i društvenih znanosti				Država – Afrika	znakovnog jezika
Kratki tečaj znakovnog jezika pri Sveučilištu u Nairobiju (tečaj povezan s Projektom istraživanja kenijskog znakovnog jezika)	Kratki tečaj osnova kenijskog znakovnog jezika (proizašao iz Projekta istraživanja kenijskog znakovnog jezika)	Sveučilište u Nairobiju	6 mjeseci	Nema dostupnih podataka	Članovi akademske zajednice	Mrežne stranice Sveučilišta u Nairobiju	–
Diplomski studij prevođenja kenijskog znakovnog jezika na Sveučilištu *St. Paul*	Diplomski studijski program za stjecanje kompetencija za rad kao prevoditelj kenijskog znakovnog jezika	Sveučilište *St. Paul*	Nije javno navedeno	Uživo	Sadašnji i budući prevoditelji	Mrežne stranice Sveučilišta *St. Paul*.	Najsnažniji javno dostupan dokaz o kurikulumu usmjerenom na obrazovanje prevoditelja
Institut za kenijski znakovni jezik *Pioneer*	Privatni pružatelj obrazovanja i osposobljavanja za usvajanje kenijskog znakovnog jezika i prevođenja kenijskog znakovnog jezika	Institut za znakovni jezik *Pioneer* jezik, Mombasa	Nije javno navedeno	Nema javno dostupnih podataka	Zainteresirani polaznici	Mrežne stranice Instituta za kenijski znakovni jezik *Pioneer*	

3.3.5. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Analiza opisanih programa pokazuje da se ponuđeni izbori obrazovanja i osposobljavanja u Keniji mogu podijeliti u tri osnovne kategorije. Prvu čini kurikulum kenijskog znakovnog jezika koji razvija Kenijski institut za razvoj kurikuluma. Ovaj kurikulum ima ključnu ulogu u razvoju jezičnih kompetencija učenika s oštećenjem sluha i predstavlja temelj nacionalnog sustava obrazovanja iz kenijskog znakovnog jezika za njih. Međutim, nije namijenjen profesionalnom obrazovanju prevoditelja znakovnog jezika. Drugu kategoriju čine programi usmjereni na razvoj komunikacijskih kompetencija na kenijskom znakovnom jeziku za sve zainteresirane. Treću kategoriju predstavljaju programi namijenjeni obrazovanju prevoditelja znakovnog jezika, među kojima se sadržajem i strukturom posebno ističe program Sveučilišta *St. Paul*. Naime, među analiziranim programima upravo Sveučilište *St. Paul* pruža najcjelovitiji javno dostupan kurikulum usmjeren na obrazovanje prevoditelja. Program obuhvaća usvajanje sociolingvističkih obilježja kenijskog znakovnog jezika, obilježja zajednice gluhih te tehnike prijevoda između kenijskog znakovnog, engleskog i kiswahili jezika. Osim toga, kurikulum uključuje razvoj kompetencija za konsekutivno i simultano prevođenje, što ga jasno razlikuje od programa usmjerenih isključivo na učenje jezika.

Program Sveučilišta međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika nije namijenjen obrazovanju prevoditelja, nego stjecanju osnovnih znanja kenijskog znakovnog jezika. S obzirom na sadržaj i ishode učenja, ovaj se program može promatrati kao pripremni ili prijelazni program koji može predstavljati osnovu za nastavak obrazovanja prevoditelja, ali ne i kao zamjena za cjelovito profesionalno osposobljavanje.

Javno dostupni podaci Kenijskog instituta za specijalno obrazovanje također nude učenje kenijskog znakovnog jezika, dok Sveučilište u Nairobiju potvrđuje provedbu šestomjesečnog programa učenja kenijskog znakovnog jezika te dugogodišnji doprinos Projektu za istraživanje kenijskog znakovnog jezika. Institut za znakovni jezik *Pioneer* također nudi programe učenja kenijskog znakovnog jezika i obrazovanja prevoditelja, no javno dostupne informacije o sadržaju programa nisu dovoljno detaljne da bi se mogla provesti potpuna usporedba s referentnim kriterijima korištenima u ovom izvješću.

3.3.6. Struktura programa i metode poučavanja

Struktura programa najjasnije je definirana u programu Sveučilišta međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika, a koji javno objavljuje informacije o trajanju programa (5 tjedana), ukupnom opsegu nastave (175 sati), izvođenju nastave uživo, mogućnosti redovitog i izvanrednog pohađanja programa, upisnim rokovima, nastavnim metodama, školarini i uvjetima upisa. Sveučilište u Nairobiju javno navodi šestomjesečni program koji završava izdavanjem potvrde. Kenijski institut za specijalno obrazovanje također javno objavljuje uvjete upisa i različite načine izvođenja programa, dok Kenijski institut za razvoj kurikuluma osigurava provedbu učenja kenijskog znakovnog jezika za učenike s oštećenjem sluha. Sveučilište *St. Paul* pruža detaljne informacije o uvjetima upisa i sadržaju kurikuluma.

Metode poučavanja i učenja najdetaljnije su opisane u programu Sveučilišta međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika. Objavljene metode uključuju svakodnevnu nastavu, a na nastavi se primjenjuju kompetencijsko-praktično usvajanje sadržaja (zadaci, provjera znanja). Sveučilište *St. Paul* navodi da polaznici usvajaju znanja i vještine prijevodnih tehnika, ne navodeći na koji način, stoga nemamo uvid u to primjenjuju li se i na koji način kompetencijsko-praktično usvajanje sadržaja.

3.3.7. Razvoj profesionalnih kompetencija

Najizraženije kompetencije u cijelom analiziranom sustavu odnose se primarno na usvajanje kenijskog znakovnog jezika, komunikaciju s gluhim i nagluhim osobama te razumijevanje kulture gluhih. Kompetencije specifične za prevoditelje najjasnije su vidljive u programu Sveučilišta *St. Paul*. Program uključuje razvoj dvojezičnih kompetencija (fluentnost u znakovnom i govornom jeziku), usvajanje teorije i tehnike prijevoda (konsekutivno i simultano prevođenje s jednog jezika na drugi), etičko prosuđivanje i postupanje te stručnu praksa (rad u različitim okruženjima).

Ključni nedostatak u području razvoja kompetencija jest činjenica da većina programa ne definira mjerljivost ishoda učenja. Budući kurikulum strukovnog obrazovanja trebao bi jasno definirati kompetencije kroz mjerljive pokazatelje, uključujući točnost prevođenja, potpunost i jasnoću prijenosa poruke na ciljni jezik, etičko postupanje u radu, razumijevanje granica profesionalne uloge, pripremu za rad, samoprocjenu, timsko prevođenje, *online* prevođenje te specijalizaciju za pojedina područja rada.

3.3.8. Dostupnost programa

Pristup učenju kenijskog znakovnog jezika očigledno je dostupniji od pristupa profesionalnom obrazovanju prevoditelja. Više je obrazovnih programa koji nude isključivo usvajanje kenijskog znakovnog jezika, a to su Kenijski institut za razvoj kurikuluma (učenje kenijskog znakovnog jezika primarno je namijenjeno učenicima s oštećenjem sluha), Kenijski institut za specijalno obrazovanje u svojim programima obuhvaća učenje kenijskog znakovnog jezika. Sličan program nudi i Sveučilište međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika, kao i Sveučilište u Nairobiju te Institut za znakovni jezik *Pioneer*. Sveučilište *St. Paul* jedini se izdvaja od svih spomenutih jer nudi program isključivo namijenjenog obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja kenijskog znakovnog jezika.

Financijska pristupačnost programa razlikuje se. Primjerice, cijena školarine na Sveučilištu međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika iznosi 35.000 kenijskih šilinga, uz upisne troškove koji iznose od 1.000 kenijskih šilinga. Cijena šestomjesečnog programa Sveučilišta u Nairobiju iznosi 50.000 kenijskih šilinga. Za ostale programe nema javno dostupnih podataka o iznosu školarine.

Kada je u pitanju geografska dostupnost programa. Većina se programa izvodi uživo, što znači da se izvode u Nairobiju, izuzev Instituta za znakovni jezik *Pioneer* čije je sjedište u Mombasiji.

Podaci o geografskoj dostupnosti i financijskoj pristupačnosti manjkavi su, no neminovno je da bi hibridan način izvedbe programa, kao i mogućnosti stipendiranja ili subvencije omogućili veću i širu dostupnost zainteresiranima.

3.3.9. Usporedna analiza programa

Usporedbom analiziranih programa vidljivo je da Kenija ima nekoliko mogućnosti za učenje kenijskog znakovnog jezika, od programa koji su namijenjeni isključivo učenicima s oštećenjem sluha do programa namijenjenih svim zainteresiranima, no samo je jedan program koji je isključivo usmjeren na obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja kenijskog znakovnog jezika (Sveučilište *St. Paul*). Značajne su razlike u programskoj strukturi i sadržaju među njima, što upućuje na to da postoji značajan disparitet u kompetencijama postojećih prevoditelja kenijskog znakovnog jezika jer pohađaju različite programe. Usprkos njihovim različitostima, svaki je od njih značajan jer doprinose, prije svega, očuvanju kenijskog znakovnog jezika (pri Sveučilištu u Nairobiju postoji Institut za istraživanje kenijskog znakovnog jezika), a zatim mogućnostima učenja kenijskog znakovnog jezika (Institut za specijalno obrazovanje nudi mogućnost učenja kenijskog znakovnog jezika za buduće odgojno-obrazovne djelatnike koji će raditi s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom, uključujući i one s oštećenjem sluha; program Sveučilišta međunarodnih studija Sjedinjenih Američkih Država – Afrika, program Sveučilišta u Nairobiju, Instituta za kenijski znakovni jezik *Pioneer* namijenjeni su svim zainteresiranima za kenijski znakovni jezik, kako početnicima tako i onima koji imaju određeno znanje kenijskog znakovnog jezika). Iz svih tih programa proizlaze sadašnji i budući prevoditelji kenijskog znakovnog jezika, stoga oni predstavljaju polazišnu točku njihova obrazovanja i osposobljavanja, no isključivo i primarno kenijskog znakovnog jezika, a zatim slijedi pohađanje programa na Sveučilištu *St. Paul* koji ih obučava za zanimanje prevoditelja kenijskog znakovnog jezika.

Tijekom istraživanja te usporedne analize programa vidljiv je manjak dostupnih informacija o njima, stoga nije bilo moguće napraviti detaljni komparativni uvid u sve njihove prednosti i nedostatke. No, uočeno je da glavni problem nije nedostatak programa, već izostanak zakonodavno priznavanje kenijskog znakovnog jezika kao punopravnog jezičnog sustava, institucionalno prepoznavanje formalnog tijeka obrazovanja od učenja kenijskog znakovnog jezika do stjecanja kompetencija za prevoditelja kenijskog znakovnog jezika. Uz to, izostaju mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja za sadašnje prevoditelje u Keniji, kao i zakonodavno uređenje njihovog zanimanja.

3.3.10. Ključni nedostaci programa

Prvi nedostatak odnosi se na ograničenu zastupljenost specijalizacije za prevođenje u pojedinim područjima u postojećim programima obrazovanja. Svaki od sustava (zdravstveni, pravosudni, obrazovni, sustav javnih usluga, mediji) zahtijevaju znanja i vještine usko vezanih za ta područja, stoga oni trebaju biti tako definirani u programima.

Drugi nedostatak odnosi se na *online* prevođenje. Javno dostupni opisi programa ne pokazuju da uključuju sadržaje povezanih s *online* prevođenjem, stoga se za ovo područje rada sadašnji prevoditelji oslanjanju na vlastitu procjenu, dostupne resurse i prethodna iskustva.

Treći nedostatak odnosi se na osiguravanje kvalitete i certificiranje zanimanja prevoditelja kenijskog znakovnog jezika. Već postojeća tijela poput Kenijskog nacionalnog kvalifikacijskog okvira te Tijela za strukovno obrazovanje i osposobljavanje mogu pridonijeti razvoju kompetencijskih profila prevoditelja kenijskog znakovnog jezika.

3.3.11. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Kurikulum strukovnog obrazovanja trebao bi biti modularan, temeljen na kompetencijama i usklađen s očekivanjima Kenijskog nacionalnog kvalifikacijskog okvira te Tijela za strukovno obrazovanje i osposobljavanje Kenije. Nadalje, trebao bi biti oblikovan kao standardizirani program stjecanja kompetencija za prevoditelja, a ne kao program učenja kenijskog znakovnog jezika.

Predloženi slijed razvoja kompetencija uključuje:

- Fluentnosti u kenijskom znakovnom jeziku
- Poznavanje zajednice i kulture gluhih
- Primjenjivanje prijevodnih tehnika jezika različitih modaliteta
- Primjenjivanje etičkih načela u radu
- Poznavanja stručne terminologije za različita područja rada
- Primjenjivanje tehničkih i etičkih postupaka u *online* radu.

Nabrojane kompetencije stječu se primjenom teorijske i praktične nastave te vođenom stručnom praksom. Tijekom programa provodi se sustavno vrednovanje koje se zaokružuje standardnom certifikacijom.

Program bi trebao uključivati suradnju s organizacijom gluhih osoba te gluhih stručnjaka. Oni mogu doprinijeti razvoju programa koji će biti usmjeren na stvarne potrebe i korisnika i prevoditelja, čime se, naposljetku, osigurava kvaliteta samoga programa.

Vrednovanje kao ključni dio programa trebalo bi se temeljiti na provjeri stvarnih profesionalnih kompetencija, a ne isključivo na teorijskom znanju. Stoga bi trebalo uključivati promatranu izvedbu, praktične simulacije, analizu etičkih situacija, izradu portfolija, refleksivne dnevnike, zadatke *online* prevođenja te povratne informacije gluhih korisnika i profesionalnih prevoditelja. Samo pisani ispiti nisu dovoljni za procjenu kompetencija niti za profesionalno certificiranje prevoditelja.

Osim početnog obrazovanja, budući kurikulum strukovnog obrazovanja trebao bi uključivati i module kontinuiranog profesionalnog razvoja namijenjene prevoditeljima koji već rade u praksi. To je posebno važno jer su mnogi stručnjaci u profesiju ušli preko neformalnih programa koji su bili usmjereni na učenje jezika ili su iskustvo stjecali tijekom svoga rada kao prevoditelj, bez mogućnosti sustavnog stjecanja svih kompetencija potrebnih za suvremenu profesionalnu praksu.

3.3.12. Zaključak

Mapiranje pokazuje da Kenija ima dobre temelje za razvoj programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Dostupan je veći broj programa usmjerenih na učenje kenijskog znakovnog jezika, no znatno je manje onih koji sustavno razvijaju profesionalne prevoditeljske kompetencije.

Javno dostupni podaci upućuju na potrebu za cjelovitijim i jasnije strukturiranim sustavom obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Prioriteti uključuju razvoj standardiziranih ishoda učenja temeljenih na kompetencijama, praktično vrednovanje, vođenu stručnu praksu, specijalizaciju za različita područja rada, razvoj kompetencija za *online* prevođenje, aktivnije uključivanje zajednice gluhih u razvoj programa te usklađivanje s nacionalnim kvalifikacijskim okvirom i sustavima osiguravanja kvalitete.

Ovi nalazi pružaju čvrstu osnovu za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity* te mogu poslužiti kao smjernice za daljnji razvoj obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Keniji.

3.2. Procjena usklađenosti kenijskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 3: Procjena usklađenosti nacionalnog okvira Kenije za kenijski znakovni jezik, obrazovanje gluhih osoba i usluge prevođenja znakovnog jezika s međunarodnim standardima

Područje procjene	Međunarodni referentni standard	Procjena usklađenosti	Napomene, dokazi i utvrđeni nedostaci
Pravno priznavanje znakovnog jezika	Nacionalni znakovni jezik priznat je kao samosvojni jezični sustav u nacionalnom zakonodavstvu države.	**Djelomična usklađenost**	Članak 7(3)(b) *Ustava Kenije* zahtijeva od države promicanje razvoja i uporabe kenijskog znakovnog jezika Brailleova pisma i drugih pristupačnih oblika komunikacije, a članak 54(1)(d) priznaje pravo osoba s invaliditetom na uporabu znakovnog jezika, Brailleova pisma ili drugih odgovarajućih sredstava komunikacije. Nedostatak je što kenijski znakovni jezik nije priznat kao samosvojan jezični sustav, no to se nastoji promijeniti *Prijedlogom zakona o kenijskom znakovnom jeziku*.
Pravo na korištenje usluge prevođenje znakovnog jezika	Nacionalno zakonodavstvo jamči pravo korištenja usluge	**Djelomična usklađenost**	*Ustav Kenije* štiti pravo na korištenje kenijskog znakovnog jezika, no ne postoje zakonodavni okvir i institucionalna podrška koji jamče i

	u svim društvenim i javnim službama.		osiguravaju pravo na korištenje usluge prevođenja u svim javnim službama. Usluga je dostupnija za unaprijed organizirana događanja, no ograničenija u drugim situacijama, kao što su zdravstvo, pravosuđe i hitne situacije.
Pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku i korištenju usluge u obrazovnom sustavu	Učenici s oštećenjem sluha imaju pravo na školovanje na znakovnom jeziku ili njima preferiranom načinu komunikacije te pravo na prevoditelja u obrazovnom sustavu.	**Djelomična usklađenost**	Kenijski institut za razvoj kurikuluma omogućuje u ranom odgojno-obrazovnom procesu učenicima s oštećenjem sluha usvajanje kenijskog znakovnog jezika. **Nacionalni stratečki okvir obrazovne politike za obrazovanje djece s teškoćama u razvoju** (2009.) priznaje kenijski znakovni jezik kao primarni/prvi jezik djeci s oštećenjem sluha. Unatoč nacionalnim politikama, dostupnost prevoditelja u obrazovnom sustavu nije ujednačena, prevoditelja nedostaje, a najmanje su zastupljeni u visokom i srednjoškolskom obrazovanju.
Pravo na korištenje usluge prevođenja u zdravstvenom sustavu	Usluga prevođenja dostupna je gluhim i nagluhim osobama u zdravstvenom sustavu.	**Djelomična usklađenost**	Iako su prava na pristup informacijama na znakovnom jeziku ili drugom preferiranom načinu komunikacije zagarantirani Ustavom, istraživanje provedeno u sklopu projekta *SignUnity* pokazuje da je dostupnost usluge prevođenja u zdravstvenom sustavu vrlo kritična – zbog nedostatka prevoditelja, a pogotovo onih kvalificiranih.
Standardi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika	Programi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika formalizirani su i strukturirani.	**Djelomična usklađenost**	Iako Kenija nudi nekoliko obrazovnih programa za stjecanje znanja iz kenijskog znakovnog jezika, a koji nude mogućnosti rada kao prevoditelj znakovnog jezika, samo je jedan program koji je izrijekom usmjeren na stjecanje kompetencija za rad kao prevoditelj, a to je diplomski studijski program pri Sveučilištu *St. Paul.*

Certifikacija i akreditacija programa	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani kroz priznate nacionalne sustave.	**Djelomična usklađenost**	Analizirani programi nude potvrde ili diplome, no ne postoji jedinstveni nacionalni sustav akreditacije i licenciranja prevoditelja znakovnog jezika, stoga potvrde nisu ni usklađene s njima. *Prijedlog zakona o kenijskom znakovnom jeziku* predviđa standarde, akreditaciju i registraciju prevoditelja, no dok se on ne donese, ostaje kao zakonodavni prijedlog.
Profesionalna etika	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Djelomična usklađenost**	Etika je uključena u neke programe obrazovanja i ona se provlači kroz profesionalne mreže prevoditelja, no istraživanja o kvaliteti usluge među prevoditeljima i korisnicima jasno pokazuju manjkavosti u etičkom postupanju, stoga je nužno potreban nacionalni etički kodeks koji će biti povezan s certificiranjem, sustavom pritužbi i kontinuiranim stručnim usavršavanjem.
Mehanizmi osiguravanja kvalitete	Postoje sustavi za praćenje kvalitete prevoditelja i rješavanje pritužbi.	**Djelomična usklađenost**	*Prijedlogom zakona o kenijskom znakovnom jeziku* predlaže se nacionalni sustav koji će pratiti kvalitetu rada prevoditelja te imati organizirani sustav rješavanja pritužbi.
Dostupnost prevoditelja	Postoji dovoljan broj kvalificiranih prevoditelja u državi.	**Djelomična usklađenost**	Prevoditelji postoje, a potreba za njihovim uslugama raste, osobito u urbanim područjima i na organiziranim događanjima. Međutim, prevoditelji nisu dostupni u stvarnoj mjeri u kojoj su potrebni (nedostatak prevoditelja). Međutim, korisnici navode troškove, nedostatak prevoditelja, vrijeme čekanja i ograničenu dostupnost u ključnim područjima. Prevoditelji također navode nedostatak koordinacije, financiranja i geografska ograničenja.
Dostupnost i pristupačnost	Gluhim i nagluhim korisnicima usluga je	**Djelomična usklađenost**	Usluga je tek djelomično dostupna korisnicima, i to na način da moraju sami

usluge prevođenja gluhim i nagluhim korisnicima	geografski i financijski dostupna i jasno organizirana.		organizirati i platiti uslugu. Ruralna područja Kenije suočavaju se sa značajnim nedostatkom prevoditelja. Usluga nije na institucionalnoj razini jasno prepoznata, koordinirana te financirana.
Uključenost zajednice gluhih i nagluhih osoba	Organizacije gluhih i nagluhih osoba uključene su u oblikovanje politika za ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba.	**Djelomična usklađenost**	Organizacije gluhih osoba i gluhi stručnjaci sudjeluju u obrazovanju prevoditelja te zagovaranju vlastitih prava, ali njihovo sudjelovanje još nije sustavno uključeno u razvoj politika, kurikuluma, certificiranje i osiguravanje kvalitete.
***Online* prevođenje**	Politike i obrazovanje uključuju *online* prevođenje i etiku povezanu s time.	**Djelomična usklađenost**	*Online* prevođenje koristi se u praksi, ali obrazovni programi i politike još ga nisu uključili u svoje okvire.
Usklađenost s obvezama Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakonodavni dokumenti odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	**Djelomična usklađenost**	Kenija ima više zakonodavnih dokumenata usklađenih s Konvencijom, međutim provedba tih prava izostaje u praksi jer se korisnici ponekad suočavaju s nedostupnošću usluge, a prevoditelji s institucionalnom neprepoznatljivošću njihove profesije.

3.2.1. Uvod

Ovo izvješće procjenjuje u kojoj su mjeri nacionalni pravni i obrazovni okviri Kenije u području kenijskog znakovnog jezika, obrazovanja gluhih i nagluhih osoba te usluga prevođenja usklađeni s međunarodnim standardima, posebno s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i drugim međunarodnim načelima koja se odnose na jezična prava, pristupačnost, inkluzivno obrazovanje, obrazovanje prevoditelja, profesionalnu etiku i osiguravanje kvalitete.

Takva je analiza osobito važna jer Kenija ima snažan ustavni temelj za priznavanje i promicanje kenijskog znakovnog jezika te prava gluhih i nagluhih osoba na obrazovanje i pristupačnu komunikaciju. Primjerice, Kenija ima snažan ustavni temelj za priznavanje i promicanje kenijskog znakovnog jezika. Članak 7(3)(b) Ustava Kenije obvezuje državu na promicanje razvoja i uporabe kenijskog znakovnog jezika, Brailleova pisma i drugih pristupačnih oblika komunikacije, dok članak 54 jamči osobama s invaliditetom pravo na pristup obrazovanju te uporabu znakovnog jezika, Brailleova pisma i drugih odgovarajućih sredstava komunikacije. Međutim, rezultati istraživanja provedenog u sklopu projekta *SignUnity* pokazuju da se taj pravni okvir još nije u potpunosti pretočio u pouzdane, dostupne i

kvalitetne usluge prevođenja. Gluhi i nagluhi korisnici i dalje se susreću sa značajnim preprekama u pristupu ključnim javnim uslugama, dok prevoditelji ističu neujednačenu kvalitetu obrazovanja, nedostatak specijalizacije, organizacijske poteškoće i etičke izazove.

Stoga se izvješće ne usredotočuje samo na analizu zakonodavnog i političkog okvira, nego i na sustave njegove provedbe u praksi. Cilj je utvrditi područja dobre usklađenosti, postojeće nedostatke i prioritete za unapređenje te pružiti podlogu za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja, okvira profesionalne etike i budućih preporuka u okviru projekta *SignUnity*.

3.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena je provedena primjenom okvira za analizu usklađenosti (*Tablica 3*), kojim se kenijski nacionalni pravni i obrazovni okvir uspoređuje s međunarodnim očekivanjima u području priznavanja znakovnog jezika, prava gluhih i nagluhih osoba na uslugu prevođenja, njihovih prava na ravnopravan pristup obrazovanju i zdravstvu, nacionalnim obrazovnim mogućnostima osposobljavanja te certificiranja prevoditelja, profesionalne etike, osiguravanja kvalitete, dostupnosti i cjenovne pristupačnosti usluga za gluhe i nagluhe korisnike, mogućnosti sudjelovanja gluhih i nagluhih osoba u donošenje odluka, mogućnostima osiguravanja *online* prevođenja te provedbe obveza iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Analiza se temeljila na Ustavu Kenije iz 2010. godine, Nacionalnom okviru politike inkluzivnog odgoja i obrazovanja iz 2009. godine, Sektorskoj politici za učenike i studente s invaliditetom iz 2018. godine, Zakonu o osobama s invaliditetom iz 2025. godine te Zakonskom prijedlogu o kenijskom znakovnom jeziku iz 2025. godine kao referentnom dokumentu za budući zakonodavni okvir. U procjenu su uključeni i nalazi istraživačkog izvješća *SignUnity* za Keniju o kvaliteti usluge iz perspektive korisnika usluga i prevoditelja, kako bi se procijenilo u kojoj se mjeri postojeće politike provode u praksi.

Referentni okvir temelji se prvenstveno na Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Članak 2. priznaje znakovne jezike kao jezike, članak 9. zahtijeva pristupačnost informacija, komunikacije, usluga i objekata, uključujući pristup profesionalnim prevoditeljima znakovnog jezika, članak 21. pravo na pristup informacijama i službenoj komunikaciji i to u onom obliku komunikacije koji osoba izabere, članak 24. učenje znakovnog jezika, promicanje jezičnog identiteta zajednice gluhih osoba te osiguravanje kvalificiranih nastavnika i osoblja, a članak 4. blisko savjetovanje i aktivno uključivanje osoba s invaliditetom putem njihovih predstavničkih organizacija.

Za procjenu usklađenosti primijenjene su tri kategorije. „Potpuno usklađeno" označava da je standard jasno propisan zakonodavstvom ili politikom te da postoje vidljivi mehanizmi njegove provedbe. „Djelomično usklađeno" znači da je standard prepoznat, ali se provodi nepotpuno ili neujednačeno, dok „nije usklađeno" označava da standard nije prepoznat ili nije poduprt vjerodostojnim mehanizmima provedbe.

3.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja

Najsnažnije područje usklađenosti Kenije odnosi se na ustavno priznavanje kenijskog znakovnog jezika. Članak 7(3)(b) obvezuje državu na promicanje razvoja i uporabe kenijskog znakovnog jezika, Brailleova pisma i drugih pristupačnih oblika komunikacije, dok članak 54(1)(d) priznaje pravo osoba s invaliditetom na uporabu znakovnog jezika, Brailleova pisma i drugih odgovarajućih sredstava komunikacije. Ove su odredbe u velikoj mjeri usklađene s člankom 2. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, koji priznaje znakovne jezike kao jezike, te člankom 21. o pristupu informacijama i komunikaciji. Ključni izazov ostaje pretvaranje pravnog priznavanja u konkretne standarde, institucionalne obveze, osigurana sredstva i učinkovite mehanizme provedbe.

Pristup obrazovanju i obrazovanje gluhih i nagluhih učenika

Kenija je djelomično usklađena s međunarodnim standardima u području obrazovanja gluhih i nagluhih učenika. Nacionalni okvir politike obrazovanja za učenike kojima je potrebna dodatna potpora iz 2009. godine prepoznaje kenijski znakovni jezik kao prvi odnosno primarni jezik djece s oštećenjem sluha, dok Sektorska politika za obrazovanje učenika i studenata s invaliditetom iz 2018. godine dodatno podupire načela inkluzivnog obrazovanja. Ove su politike u skladu s člankom 24. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, koji zahtijeva omogućavanje učenja znakovnog jezika, promicanje jezičnog identiteta gluhih osoba te obrazovanje na odgovarajućim načinima komunikacije. Međutim, provedba tih načela i dalje je neujednačena, osobito u školama, visokoškolskim ustanovama i ustanovama strukovnog obrazovanja, gdje dostupnost prevoditelja i stručnjaka s dobrim poznavanjem kenijskog znakovnog jezika nije jednako osigurana.

Pravo na uslugu prevođenja

Iako kenijski pravni okvir priznaje pravo na komunikaciju u pristupačnom obliku, usluga prevođenja gluhim i nagluhim osobama još nije u potpunosti uređena kao zajamčena usluga. Istraživanje *SignUnity* pokazalo je da je pristup prevoditeljima jednostavniji kada uslugu organiziraju i financiraju institucije, dok je otežan kada korisnici sami moraju osigurati i platiti prevođenje. To dovodi do nejednakog pristupa i ograničava ostvarivanje ustavnih prava u područjima poput zdravstva, pravosuđa, zapošljavanja, javnih usluga i hitnih situacija.

Zdravstvo, pravosuđe i visokorizični konteksti

Međunarodni standardi naglašavaju pravo na pristup zdravstvenim, pravnim i hitnim službama bez diskriminacije i odgode. U Keniji ova područja i dalje predstavljaju jedno od najvećih odstupanja između pravnog okvira i stvarne provedbe. Korisnici usluga istaknuli su da komunikacijske prepreke u zdravstvu otežavaju opisivanje simptoma, postavljanje dijagnoze, razumijevanje uputa za liječenje, zaštitu privatnosti i izgradnju povjerenja. U pravnim i sudskim postupcima dodatni izazovi proizlaze iz složenosti stručne terminologije i mogućih posljedica netočnog prevođenja. To ukazuje na potrebu za

specijaliziranim osposobljavanjem prevoditelja, javnim financiranjem usluga te jasnim postupcima rezervacije i pružanja usluge prevođenja.

Obrazovanje, certificiranje i akreditacija prevoditelja

Kenija ima više mogućnosti za stjecanje znanja kenijskog znakovnog jezika, no tek jednu mogućnost za razvoj kompetencija prevođenja (Sveučilište *St. Paul*). Međutim, analiza dostupnih programa upućuje na to da postojeći programi još nisu u potpunosti usklađeni sa stvarnim potrebama profesionalnog rada. Ishodi učenja te predviđene kompetencije nisu dovoljno povezani sa zahtjevima prevoditeljske struke, što je očigledno u manjkavosti sljedećih sadržaja u analiziranim programima: stručna praksa, specijalizirana područja rada, etički standardi i *online* prevođenje.

Daljnji razvoj nacionalnih standarda obrazovanja, certificiranja i akreditacije mogao bi pridonijeti ujednačavanju kvalitete programa te kvalitete usluge prevođenja.

Profesionalna etika i osiguravanje kvalitete

Nalazi istraživanja pokazuju da etika izravno utječe na kvalitetu usluga prevođenja. Gluhi i nagluhi korisnici naveli su situacije u kojima su prevoditelji izmjenjivali sadržaj prevedene poruke, narušavali povjerljivost ili nametali svoje mišljenje. Prevoditelji su pak istaknuli izazove povezane s pritiscima institucija i korisnika, nejasnoćama oko njihove uloge i zadaće, sukobima interesa i nedostatkom mehanizama za rješavanje etičkih pitanja. Iz tih bi razloga nacionalni etički okvir trebao biti povezan sa sustavnim certificiranjem, kontinuiranim profesionalnim razvojem, stručnim nadzorom, postupcima podnošenja pritužbi i odgovarajućim mehanizmima odgovornosti.

***Online* prevođenje**

Iako je *online* prevođenje u značajnoj mjeri zastupljeno u Keniji, ono još nije dovoljno regulirano ni podržano odgovarajućim standardima. Tijekom istraživanja o kvaliteti usluge, korisnici redovno prijavljuju poteškoće pri korištenju usluge *online*, a to su poteškoće povezane s lošom internetskom vezom koja posljedično utječe na kvalitetu slike i zvuka, a zatim na otežanu ili onemogućenu komunikaciju. Također prijavljuju zabrinutost oko privatnosti i očuvanja povjerenja tijekom korištenja usluge *online*. I prevoditelji prijavljuju tehničke poteškoće koji utječu na komunikaciju, povećani umor i nedostatak odgovarajućeg osposobljavanja. Stoga bi buduće politike i kurikulumi obrazovanja trebali uključiti standarde za *online* prevođenje, digitalne kompetencije i profesionalnost, zaštitu privatnosti, osiguravanje tehničkih zahtjeva za *online* rad, upravljanje opterećenjem te postupanje u nepredviđenim situacijama.

Uključenost gluhih i nagluhih osoba

Članak 4. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom zahtijeva blisko savjetovanje i aktivno uključivanje osoba s invaliditetom u aktualne politike. Iako zakonodavni i politički okvir Kenije

podržava sudjelovanje zajednice gluhih i nagluhih osoba, potrebno ih je snažnije uključiti u postojeće sustave. Organizacije gluhih osoba i gluhi stručnjaci trebali bi biti uključeni u razvoj politika, oblikovanje programa za prevoditelje, akreditacijskih procesa, mehanizma pritužbi te osiguravanja kvalitete. Takav pristup osigurava da se sustav razvija zajedno sa zajednicom kojoj je namijenjen.

3.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda

Nalazi analize usklađenosti politika izravno potvrđuju zaključke o razvoju kurikuluma iz istraživačkog izvješća te izvješća o analizi obrazovanja nastalih u sklopu projekta *SignUnity* za Keniju. Ključne implikacije za budući razvoj kurikuluma sažete su u *Tablici 4*. Budući kurikulum strukovnog obrazovanja ne bi trebao biti usmjeren isključivo na učenje jezika, već na razvoj sveobuhvatnih kompetencija potrebnih za pružanje kvalitetne komunikacijske podrške utemeljene na pravima, etičkim načelima i zahtjevima različitih područja rada, u skladu s nacionalnim i međunarodnim standardima.

Tablica 4: Smjernice usklađenosti politika za razvoj strukovnog obrazovanja prevoditelja u Keniji

Smjernice za razvoj strukovnog obrazovanja i etičkih standarda	**Preporuke**
Prevođenje temeljeno na kompetencijama	Razviti mjerljive kompetencije koje uključuju tečno poznavanje kenijskog znakovnog jezika, tehnike prevođenja između kenijskog znakovnog jezika i engleskog/kiswahili jezika te točnost i primjerenost prijenosa poruke na ciljni jezik.
Primijenjena etika	Uključiti kenijske studije slučaja povezane s povjerljivošću, nepristranošću, granicama profesionalne uloge, pritiscima institucija, sukobima interesa i poštivanjem autonomije gluhih osoba.
Specijalizirana područja rada	Uvesti obvezne sadržaje povezane s obrazovnim, zdravstvenim, pravnim/sudskim, radnim, javnim, medijskim i hitnim kontekstima u kojima se pružaju usluge prevođenja.
***Online* prevođenje**	Razviti kompetencije za korištenje digitalnih platformi, tehničku pripremu prostora za prevođenje, osiguravanje kvalitete vizualne komunikacije, zaštitu privatnosti, sigurnost podataka, upravljanje umorom, *online* timsko prevođenje i postupanje u nepredviđenim situacijama.
Sustavno uključivanje zajednice gluhih osoba	Osigurati uključivanje gluhih stručnjaka i organizacija gluhih osoba u razvoj kurikuluma, izvođenje nastave, vrednovanje i osiguravanje kvalitete programa.
Certificiranje i akreditacija	Povezati završetak programa s provjerom praktičnih kompetencija te uspostaviti sustav kontinuiranog profesionalnog razvoja, ponovnog certificiranja i stručnog usavršavanja u specijaliziranim područjima.

Edukacija korisnika usluga i institucija	Provoditi edukacije među korisnicima usluge te institucijama sa ciljem osvještavanja o stvarnoj ulozi i zadaći prevoditelja znakovnog jezika.

3.2.5. Preporuke

Reforma politika i njegova provedba: Ustavno priznavanje kenijskog znakovnog jezika potrebno je pretočiti u provedive sektorske smjernice kojima se osigurava pristup profesionalnim uslugama prevođenja u obrazovanju, zdravstvu, pravosuđu, zapošljavanju, javnim uslugama, hitnim situacijama i javnom sudjelovanju. Svaki sektor trebao bi definirati odgovornosti, modele financiranja, postupke rezervacije usluga, minimalne kvalifikacije prevoditelja i mehanizme za podnošenje pritužbi.

Certificiranje i akreditacija prevoditelja: Potrebno je uspostaviti nacionalno priznati sustav registracije, akreditacije i licenciranja prevoditelja znakovnog jezika, a koji će biti povezan s provjerom potrebnih kompetencija, etičkim standardima, kontinuiranim profesionalnim razvojem i obnovom certifikacije. Upravo Prijedlog zakona o kenijskom znakovnom jeziku iz 2025. godine predlaže načine uspostavljanja spomenutih profesionalnih standarda.

Osiguravanje kvalitete i etički standardi: Potrebno je razviti nacionalni kodeks profesionalnog ponašanja prevoditelja znakovnog jezika povezan s obrazovanjem, stručnim nadzorom, postupcima pritužbi, disciplinskim postupcima i povratnim informacijama korisnika. Kodeks bi trebao obuhvatiti povjerljivost, nepristranost, granice profesionalne uloge, ograničenja vlastitih kompetencija, pripremu za prevođenje, postupanje tijekom *online* rada i sukobe interesa.

Financiranje i koordinacija usluga prevođenja: Potrebno je uspostaviti javno podržan sustav pristupa uslugama prevođenja koji uključuje nacionalne i regionalne registre prevoditelja, jasne postupke rezervacije i modele financiranja prioritetnih usluga. Time bi se smanjila ovisnost o osobnim mrežama i osiguralo da korisnici nisu primorani sami snositi troškove pristupa ključnim javnim uslugama.

Specijalizirane usluge za visokorizične kontekste: Potrebno je prioritetno razvijati i osigurati dostupnost prevoditelja za područja zdravstva, pravosuđa, policije, hitnih službi, obrazovanja i zapošljavanja. Za ta područja treba razviti specijalizirani rječnik, postupke rada, standarde zaštite korisnika i zahtjeve za odgovarajuću pripremu prije prevođenja.

Uključenost organizacija za gluhe i nagluhe osobe: Gluhe osobe i njihove organizacije potrebno je sustavno uključiti u razvoj politika, oblikovanje kurikuluma, akreditaciju programa, rad certifikacijskih tijela, vrednovanje prevoditelja, mehanizme pritužbi i istraživanja. Takav pristup osigurava usklađenost s načelima sudjelovanja iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te pridonosi kvaliteti, legitimnosti i povjerenju u sustav.

Standardi *online* prevođenja: Potrebno je razviti nacionalne smjernice za *online* prevođenje koje uključuju zahtjeve za korištenje digitalnih platformi, kvalitetu slike i zvuka, zaštitu privatnosti i podataka, sigurnosne postupke, podršku u hitnim situacijama, upravljanje umorom, timsko prevođenje i profesionalno ponašanje u digitalnom okruženju.

3.2.6. Zaključak

Kenija ima važan ustavni i politički temelj za promicanje uporabe kenijskog znakovnog jezika i ostvarivanje prava osoba s invaliditetom na pristupačnu komunikaciju i obrazovanje. Ustav i povezane politike stvaraju okvir za razvoj inkluzivnog obrazovanja i zaštitu prava gluhih i nagluhih osoba na komunikaciju i pristup svim društvenim aktivnostima, u skladu s načelima Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Međutim, najveći izazov ostaje pretvaranje tih načela u učinkovite i dostupne sustave u praksi. Nalazi istraživanja i mapiranja pokazuju da je pristup uslugama prevođenja i dalje neujednačen, osobito u ključnim javnim područjima. Iako postoje različite mogućnosti za učenje kenijskog znakovnog jezika, ograničen je broj programa usmjeren na razvoj profesionalnih prevoditeljskih kompetencija. Stoga je potrebno dodatno razvijati sadržaj i strukturu postojećih programa, jasnije definirati kompetencije i ishode učenja te ih uskladiti sa stvarnim potrebama prevoditeljske prakse, uključujući stručnu praksu, etičke standarde, specijalizirana područja rada i *online* prevođenje.

Za daljnje unapređenje sustava potrebno je također razviti jasnije mehanizme certificiranja i osiguravanja kvalitete, povećati dostupnost usluga prevođenja te osigurati njihovu ravnopravniju dostupnost u različitim javnim službama. Važan korak predstavlja i snažnije uključivanje organizacija osoba s oštećenjem sluha u razvoj politika, obrazovnih programa i sustava kvalitete.

Ukupna procjena pokazuje djelomičnu usklađenost, uz značajan potencijal za napredak kroz povezivanje postojećeg pravnog okvira s učinkovitijim mehanizmima provedbe. Ove mjere mogu pridonijeti razvoju kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity*, kao i daljnjem unapređenju prava gluhih i nagluhih osoba u Keniji.

4. GANA

4.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Tablica 1: Analiza postojećih programa obrazovanja za prevoditelja znakovnog jezika u Gani (diplomski studijski program)[6]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	✓ Obuhvaćena lingvistika znakovnog jezika ✓ Uključena kultura gluhih osoba ✓ Uključene tehnike prijevoda znakovnog jezika ✓ Obuhvaćene komunikacijske i govorne vještine	✓ Ograničena zastupljenost specijaliziranih područja (zdravstvo, pravo, mediji) ✓ Ograničeno osposobljavanje za *online* prevođenje
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) točnost i jasnoća prijevodne poruke prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika profesionalno i etičko postupanje u radu	✓ Praktični kolegiji ✓ Naglasak na dvojezičnoj komunikaciji ✓ Uključen uvod u prevođenje	✓ Kompetencije nisu izričito definirane u okviru ishoda učenja ✓ Ograničen naglasak na etičko postupanje u radu

[6] Sveučilište za obrazovanje u Winnebi (University of Education, Winneba – UEW), Odjel za specijalnu pedagogiju. (2022). Diplomski program znakovnog jezika. Winneba: Sveučilište za obrazovanje u Winnebi.

	prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	Jasno definirani uvjeti upisa Jasno definirano trajanje programa Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	✓ Dvogodišnji diplomski studijski program (60 bodova) ✓ Napredovanje kroz semestre ✓ Uključena vođena stručna praksa	✓ Uvjeti upisa nisu detaljno navedeni ✓ Ograničena povezanost teorijskih sadržaja i praktične primjene
Metodologija učenja i poučavanja	Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje Uključenost gluhih stručnjaka Korištenje digitalnih alata	✓ Predavanja, demonstracije i prezentacije ✓ Uključena vođena stručna praksa	✓ Ograničena primjena simulacija i igranja uloga ✓ Uključivanje gluhih stručnjaka nije izričito navedeno
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	Kompetencijsko vrednovanje Procjena praktičnih kompetencija Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	✓ Ispiti, kvizovi i zadaci ✓ Supervizija praktikuma	✓ Ograničena primjena portfolija i refleksivne prakse ✓ Mehanizmi osiguravanja kvalitete nisu jasno navedeni
Certificiranje i profesionalno priznavanje	Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	✓ Diplomu dodjeljuje Sveučilište za obrazovanje u Winnebi	✓ Nedostaju mogućnosti kontinuiranog profesionalnog razvoja prevoditelja kroz dodatne edukacije, specijalizacije i usavršavanje stručnih kompetencija.
Pristupačnost i dostupnost programa	Geografska dostupnost Financijska pristupačnost Kapaciteti upisa u program Podrška polaznicima programa	✓ Dostupni su različiti modeli studiranja, uključujući fleksibilne oblike pohađanja programa	✓ Podaci o financijskog pristupačnosti, kapacitetima upisa te prilagodbama nisu detaljno navedeni
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja Usklađenost s međunarodnim standardima	✓ Usklađeno sa Zakonom o osobama s invaliditetom (2006.) ✓ Podupire politiku inkluzivnog obrazovanja	✓ Povezanost programa s međunarodnim standardima nije jasno definirana.

Kompetencije za *online* prevođenje	Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	✓ Uključeni su sadržaji povezani s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom i obrazovnim tehnologijama	✓ Nije izričito navedeno

Tablica 2: Analiza postojećih programa obrazovanja za prevoditelja znakovnog jezika u Gani (diplomski studijski program)[7]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	✓ Uključuje lingvistiku znakovnog jezika ✓ Obuhvaća teoriju i tehnike prevođenja ✓ Uključuje kulturu gluhih ✓ Obuhvaća profesionalnu etiku ✓ Uključuje prevođenje u različitim kontekstima (pravno, medicinsko, obrazovno i dr.)	✓ Ograničeno izričito osposobljavanje za *online* prevođenje ✓ Specijalizirana područja nisu razvijena kroz zasebne strukturirane module, osobito za prevođenje u zdravstvenom i pravnom kontekstu
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) točnost i jasnoća prijevodne poruke prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika	✓ Razvija dvojezičnu kompetenciju kroz kolegije prevođenja ganskog znakovnog jezika i engleskog jezika ✓ Uključuje praktično osposobljavanje za prevođenje ✓ Razvija etičku svijest i profesionalizam	✓ Kompetencijski okvir nije izričito definiran ✓ Proces etičkog odlučivanja nije strukturirano vrednovan

[7] Ganska nacionalna organizacija gluhih i Sveučilište *Cape Coast*. (n.d.). *Program predloženog diplomskog studija za prevođenje ganskog znakovnog jezika*. Odjel za obrazovne studije, Sveučilište *Cape Coast*

	profesionalno i etičko postupanje u radu prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	Jasno definirani uvjeti upisa Jasno definirano trajanje programa Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	✓ Program je organiziran kroz dva intenzivna ljetna ciklusa ✓ Definirani su uvjeti upisa ✓ Uključuje projektni rad i terensku praksu	✓ Kratko trajanje programa može utjecati na temeljitu obradu sadržaja ✓ Kontinuirana stručna praksa i stažiranje nisu jasno strukturirani
Metodologija učenja i poučavanja	Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje Uključenost gluhih stručnjaka Korištenje digitalnih alata	✓ Uključuje praktično osposobljavanje i izloženost stvarnom prevođenju ✓ Uključeni su gluhi predavači kroz suradnju s Ganskom nacionalnom organizacijom gluhih	✓ Simulacije i igranje uloga nisu jasno navedeni ✓ Digitalni alati za učenje nisu sustavno integrirani
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	Kompetencijsko vrednovanje Procjena praktičnih kompetencija Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	✓ Provodi se kontinuirano vrednovanje ✓ Uključeni su praktični i pisani ispiti ✓ Postoji nadzor Fakultetskog vijeća	✓ Portfolio i refleksivna praksa nisu uključeni ✓ Mehanizmi osiguravanja kvalitete nisu detaljno opisani
Certificiranje i profesionalno priznavanje	Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	✓ Diplomu dodjeljuje Sveučilište *Cape Coast* ✓ Program predstavlja priznatu akademsku kvalifikaciju	✓ Nije jasno definiran sustav profesionalnog certificiranja i licenciranja prevoditelja ✓ Nije uspostavljen okvir stalnog stručnog usavršavanja prevoditelja
Pristupačnost i dostupnost programa	Geografska dostupnost Financijska pristupačnost Kapaciteti upisa u program Podrška polaznicima programa	✓ Program je usklađen s nacionalnim politikama u području prava osoba s invaliditetom	✓ Informacije o financijskoj pristupačnosti programa su ograničene ✓ Kapaciteti upisa nisu navedeni

		✓ Program je namijenjen osobama koje već imaju prethodno znanje ganskog znakovnog jezika	
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja Usklađenost s međunarodnim standardima	✓ Program je u velikoj mjeri usklađen sa Zakonom o osobama s invaliditetom ✓ Program podupire ostvarivanje ustavnih prava gluhih i nagluhih osoba	✓ Nije jasno povezan s međunarodnim standardima za obrazovanje i profesionalno prevođenje
Kompetencije za *online* prevođenje	Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje		✓ Nema strukturiranog osposobljavanja za *online* prevođenje ✓ Nisu obuhvaćeni digitalna kompetencija, te etički aspekti *online* rada
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	✓ Obuhvaća prevođenje u obrazovnom, zdravstvenom, pravnom, vjerskom i medijskom kontekstu ✓ Uključuje terensku praksu	✓ Specijalizirana priprema za visokorizične situacije nije dovoljno razvijena ✓ Ne postoje jasno strukturirani moduli prema pojedinim područjima rada

Tablica 3: Analiza postojećih programa obrazovanja za prevoditelja znakovnog jezika u Gani (kolegij ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre)[8]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci

[8] Vijeće za medicinske sestre i primalje Gane (Nursing and Midwifery Council of Ghana). (2025). Nacionalni kurikulum za obrazovanje medicinskih sestara opće njege za 2025. godinu: Temeljen na sustavu semestralnih nastavnih jedinica. Vijeće za medicinske sestre i primalje Gane.

Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	✓ Uključuje osnovnu komunikaciju na ganskom znakovnom jeziku. ✓ Naglasak stavljen na stručnu terminologiju zdravstvenog konteksta.	✓ Nema obrade teorije i tehnike prijevoda ✓ Nema obrade rada u *online* okruženju ✓ Nema obrade etičkog postupanja u radu
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) točnost i jasnoća prijevodne poruke prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika profesionalno i etičko postupanje u radu prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	✓ Ishodi učenja definiraju stjecanje osnovne komunikacije na ganskom znakovnom jeziku, znanja o kulturi gluhih te načinima pristupa, komunikacije i rada s pacijentima s oštećenjem sluha	✓ Nema izričitih naznaka za stjecanje jezične tečnosti, kao ni kompetencija za tehnike prijevoda
Struktura programa	Jasno definirani uvjeti upisa Jasno definirano trajanje programa Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	✓ Strukturiran kao jednosemestralni kolegij ✓ Uključuje teorijsku i praktičnu nastavu	✓ Nema vođene stručne prakse ✓ Kolegij namijenjen isključivo polaznicima studija
Metodologija učenja i poučavanja	Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje Uključenost gluhih stručnjaka Korištenje digitalnih alata	✓ Uključuje teorijsku i praktičnu nastavu	✓ Nema dostupnih informacija o metodičko-didaktičkim postupcima ✓ Minimalna uključenost gluhih predavača
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	Kompetencijsko vrednovanje Procjena praktičnih kompetencija Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	✓ Vrednovanje ostvarenih ishoda učenja na kraju semestra	✓ Nema vrednovanja temeljenog na kompetencijama, nema korištenja portfolija, ograničeni mehanizmi

			osiguravanja kvalitete.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	✓ Dio programa za osposobljavanje medicinskih sestara	✓ Ne omogućuje zapošljavanje kao prevoditelj znakovnog jezika.
Pristupačnost i dostupnost programa	Geografska dostupnost Financijska pristupačnost Kapaciteti upisa u program Podrška polaznicima programa	✓ Dostupan kao kolegij polaznicima programa za medicinske sestre	✓ Ograničena dostupnost
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja Usklađenost s međunarodnim standardima	✓ Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o pravu na informacijama u preferiranom obliku komunikacije.	
Kompetencije za *online* prevođenje	Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje		
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	✓ Snažan naglasak stavljen na rad u zdravstvenom sustavu.	✓ Ne obrađuju se druga područja rada

4.1.1. Uvod

Obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u Gani razvija se u okviru šireg nastojanja za unapređenjem inkluzivnog obrazovanja i ostvarivanjem prava osoba s invaliditetom. Unatoč postojećim programima i inicijativama, i dalje postoji nedostatak kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika, osobito u područjima zdravstva, obrazovanja, pravosuđa i javnih usluga.

Postojeći programi: diplomski studij ganskog znakovnog jezika Sveučilišta za obrazovanje u Winnebi, kolegij ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre te program obrazovanja prevoditelja ganskog znakovnog jezika Sveučilišta *Cape Coast* predstavljaju važne temelje za razvoj stručnih kompetencija. Međutim, potrebno je dodatno analizirati njihovu strukturu, sadržaj i usklađenost s potrebama profesionalne prakse. Ovo mapiranje procjenjuje doprinos postojećih programa obrazovanju

prevoditelja ganskog znakovnog jezika te utvrđuje područja koja je potrebno unaprijediti kako bi se razvili kvalitetni i održivi programi strukovnog obrazovanja.

4.1.2. Metodologija

Analiza spomenutih programa provedena je primjenom standardiziranih obrazaca nastalih za potrebe istraživanja projekta *SignUnity*. Programi su uspoređeni s unaprijed definiranim standardima kao što su struktura i sadržaj kurikuluma, ishodi učenja i stečene kompetencije, metodologija učenja i poučavanja, sustav vrednovanja te mogućnosti daljnjeg profesionalnog napredovanja. Za svaki su program korišteni javno dostupni podaci iz njihovih planova i programa. Prikupljeni podaci uspoređeni su s očekivanim standardima kako bi se utvrdile prednosti pojedinih dijelova programa, ali i nedostaci koji zahtijevaju daljnju doradu i usavršavanje. Naposljetku su program uspoređeni i međusobno kako bi se identificirali zajednički obrasci, posebno u području razvoja kompetencija, povezivanja sadržaja programa s potrebama tržišta rada, strukturi stručne prakse, etičkih standarda i mogućnosti certificiranja.

Tri programa koja su uključena u analizu odabrana su prema sljedećim kriterijima:

- izravna povezanost sa stjecanjem znanja ganskog znakovnog jezika i kompetencija za prevođenje
- sadržaji koji u većoj ili manjoj mjeri obuhvaćaju ishode učenja povezanih s prevođenjem
- podaci o sadržaju i strukturi programa dostatni za primjenu analize.

Na temelju opisanih kriterija, programi koji su bili analizirani su

- Diplomski studijski program ganskog znakovnog jezika pri Sveučilištu za obrazovanje u Winnebi
- Program obrazovanja prevoditelja ganskog znakovnog jezika pri Sveučilištu *Cape Coast*
- Kolegij ganskog znakovnog jezika u sklopu programa za obrazovanje medicinskih sestara.

4.1.3. Pregled programa

Tri analizirana programa (*Tablica 4*) predstavljaju različite mogućnosti obrazovanja iz ganskog znakovnog jezika te prevođenja. Jedan od njih je diplomski studijski program Sveučilišta za obrazovanje u Winnebi. Riječ je o formalnoj razini obrazovanja koja je usmjerena na stjecanje znanja ganskog znakovnog jezika, kulture gluhih, načinima pristupa i komunikaciji s osobama s oštećenjem sluha te osnovnim tehnikama prevođenja. Program traje dvije godine i izvodi se kroz različite modele studiranja. Predmet ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre dio je šireg programa obrazovanja medicinskih sestara, a usmjeren je primarno na razvoj osnovnih komunikacijskih vještina za rad s osobama s oštećenjem sluha u zdravstvenom okruženju. Posljednji program jest program obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja ganskog znakovnog jezika, a izvodi se kao formalna razina obrazovanj, i to pri Sveučilištu *Cape Coast*.

Sva su tri programa namijenjena različitim profilima polaznika (sadašnjim i budućim prevoditeljima, budućim djelatnicima zdravstvenog sektora) te pokazuju međusobnu sadržajnu i strukturnu različitost.

Tablica 4: Sažetak programa obrazovanja iz ganskog znakovnog jezika i prevođenja u Gani

Program	Vrsta programa	Trajanje	Način izvođenja	Ciljna skupina	Institucija
Diplomski studijski program ganskog znakovnog jezika	Formalna razina obrazovanja (sveučilište)	2 godine	Uživo	Studenti zainteresirani za rad s osobama s oštećenjem sluha	Sveučilište za obrazovanje u Winnebi
Predmet ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre	Formalna strukovna razina (predmet je dio programa za obrazovanje medicinskih sestara)	Jedan semestar	Uživo	Studenti sestrinstva i zdravstveni djelatnici	Institucija za obrazovanje medicinskih sestara u Gani
Program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika	Stručno osposobljavanje usmjereno na razvoj prevoditeljskih kompetencija	16 tjedana	Uživo	Budući prevoditelji znakovnog jezika	Sveučilište Cape Coast

4.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Sadržaji povezani s lingvistikom ganskog znakovnog jezika

U sva tri analizirana programa vidljiva su područja koja čine temelj za razvoj znanja ganskog znakovnog jezika i komunikacije s osobama s oštećenjem sluha. Prije svega, svi programi uključuju usvajanje ganskog znakovnog jezika, obradu njegovih sociolingvističkih obilježja. To je najzastupljenije u programu diplomskog studija ganskog znakovnog jezika, dok se predmet ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre isključivo usredotočuje na ostvarivanje komunikacije s pacijentima s oštećenjem sluha u zdravstvenom kontekstu.

Povijest i kultura zajednice gluhih osoba zastupljeni su u svim trima programima, ponajviše u diplomskom studijskom programu. Posljednje, lingvistika ganskog znakovnog jezika provlači se kroz sva tri programa, no najzastupljenija je u diplomskom studijskom programu te programu osposobljavanja prevoditelja ganskog znakovnog jezika.

Sadržaji povezani s prevođenjem

Sadržaji izravno povezani s prevođenjem najviše su razvijeni u programu obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika Sveučilišta *Cape Coast*. Program uključuje osnove teorije prevođenja, razvoj praktičnih vještina prevođenja između ganskog znakovnog jezika i engleskog jezika te razumijevanje

profesionalnih standarda rada. Program također uključuje sadržaje povezane s etikom, profesionalnim ponašanjem i odgovornošću prevoditelja, uključujući pitanja povjerljivosti, profesionalnih granica i odgovarajućeg postupanja u različitim situacijama. Diplomski studij ganskog znakovnog jezika, s druge strane, uključuje tek određene elemente povezane s prevođenjem, ali ne pruža jednaku razinu specijaliziranog i praktično usmjerenog osposobljavanja potrebnog za profesionalni rad prevoditelja.

Sadržaji specifični za pojedina područja rada

Program znakovnog jezika za medicinske sestre predstavlja primjer programa usmjerenog na određeno područje primjene. Njegov je cilj razviti osnovne komunikacijske kompetencije zdravstvenih djelatnika za rad s gluhim i nagluhim pacijentima.

Program uključuje zdravstvenu terminologiju, osnovni vokabular povezan sa simptomima, liječenjem i zdravstvenim postupcima te komunikacijske strategije potrebne za interakciju s pacijentima. Time doprinosi stvaranju pristupačnije zdravstvene skrbi, iako ne predstavlja program obrazovanja profesionalnih prevoditelja.

Područja koja zahtijevaju daljnji razvoj

Analiza pokazuje da u postojećim programima nedostaju određeni sadržaji važni za suvremeni profesionalni rad prevoditelja. Najveći nedostaci vidljivi su u području specijaliziranog prevođenja za pravne i sudske postupke, javne službe, medije i druge složene komunikacijske situacije. Programi se uglavnom usmjeravaju na opću komunikaciju, obrazovanje i osnovne uslužne kontekste, dok su specifične kompetencije za rad u različitim profesionalnim područjima ograničeno razvijene.

Online prevođenje također nije dovoljno zastupljeno. Iako pojedini programi uključuju osnovne sadržaje povezane s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom, nema sustavnog osposobljavanja za korištenje platformi za *online* prevođenje, zaštitu privatnosti, tehničke zahtjeve za ovaj oblik rada i profesionalno ponašanje u digitalnom okruženju.

Nadalje, napredne prevoditeljske kompetencije, poput simultanog i konsekutivnog prevođenja, upravljanja složenim komunikacijskim situacijama i rada u kontekstima koji zahtijevaju posebnu razinu stručnosti nisu dovoljno razvijene. To ukazuje na potrebu za daljnjim razvojem programa koji bi prevoditelje bolje pripremili za različita područja profesionalne prakse.

4.1.5. Struktura programa i metode poučavanja

Struktura programa

Analizirani programi razlikuju se prema ciljevima, trajanju i ciljanim skupinama polaznika.

Diplomski studij ganskog znakovnog jezika Sveučilišta za obrazovanje u Winnebi strukturiran je kao višesemestralni akademski program koji kombinira teorijske i praktične sadržaje. Program uključuje sadržaje povezane s lingvistikom znakovnog jezika, kulturom gluhih osoba, komunikacijom i praktičnom primjenom znanja. Program obrazovanja prevoditelja ganskog znakovnog jezika Sveučilišta *Cape Coast*

usmjeren je na razvoj profesionalnih kompetencija za prevođenje. Njegova struktura uključuje intenzivnije stručne sadržaje, praktične aktivnosti i zadatke usmjerene na razvoj vještina potrebnih za rad prevoditelja. Program ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre kraći je program usmjeren na razvoj osnovnih komunikacijskih vještina potrebnih zdravstvenim djelatnicima za rad s gluhim i nagluhim osobama. Za razliku od prethodna dva programa, nije usmjeren na obrazovanje profesionalnih prevoditelja.

Razlike među programima pokazuju različite razine obrazovanja – od osnovnog upoznavanja s ganskim znakovnim jezikom preko akademskog obrazovanja iz ganskog znakovnog jezika do specijaliziranog obrazovanja za profesionalno prevođenje.

Nastavne metode

U analiziranim programima najčešće se koriste tradicionalne metode poučavanja, poput predavanja, prezentacija i demonstracija, koje se kombiniraju s praktičnim vježbama.

Praktični elementi posebno su zastupljeni u diplomskom studijskom programu te programu obrazovanja prevoditelja, kroz prijevodne vježbe i aktivnosti povezane sa stvarnim situacijama. Program za medicinske sestre također uključuje praktične aktivnosti, ali one su usmjerene prvenstveno na razvoj osnovne komunikacije u zdravstvenom okruženju.

Iako svi programi uključuju određenu razinu praktičnog rada, opseg i intenzitet praktične primjene razlikuju se među programima. Posebno je vidljiva potreba za većim udjelom strukturirane stručne prakse i aktivnosti koje omogućuju razvoj kompetencija potrebnih za profesionalni rad prevoditelja.

Nedostaci u metodologiji poučavanja

Unatoč prisutnosti praktičnih elemenata, uočeni su nedostaci u metodama koje bi dodatno razvile profesionalne kompetencije prevoditelja. Simulacije stvarnih situacija, rad na primjerima iz prakse i studije slučaja nisu dovoljno zastupljeni, iako su važni za razvoj sposobnosti donošenja odluka, prilagodbe različitim kontekstima i rješavanja etičkih izazova. Digitalni alati i *online* prevođenje također nisu dovoljno uključeni u postojeće programe. Sadržaji povezani s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom uglavnom nisu usmjereni na specifične potrebe prevoditelja, poput rada putem platformi za *online* prevođenje, zaštite privatnosti i profesionalne komunikacije u digitalnom okruženju. Nadalje, nema dovoljno dokaza o postojanju prijevodnih vježbi za intenzivno praktično uvježbavanje prevoditeljskih vještina, uz kontinuiranu povratnu informaciju i stručno praćenje. Budući programi trebali bi stoga uključivati više iskustvenog učenja, praktičnih zadataka i suvremenih metoda poučavanja koje bolje odgovaraju potrebama profesionalne prakse.

4.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija

Analizirani programi razvijaju različite kompetencije povezane s ganskim znakovnim jezikom, komunikacijom i prevođenjem, ali se razlikuju prema sadržaju, ciljevima i razini razvijenih kompetencija.

Znanje ganskog znakovnog jezika najzastupljenija je kompetencija u svim programima. Programi uključuju razvoj vokabulara, razumijevanje jezične strukture i praktične komunikacijske vještine. Svijest o kulturi gluhih osoba također je dobro uključena, osobito u diplomskom studijskom programu koji obuhvaća sadržaje povezane s kulturom, poviješću i društvenim aspektima zajednice gluhih osoba. Kompetencije povezane s profesionalnim prevođenjem najviše su razvijene u programu Sveučilišta *Cape Coast*, koji uključuje sadržaje usmjerene na razvoj prevoditeljskih vještina. U diplomskom studiju ganskog znakovnog jezika prisutni su određeni elementi povezani s prevođenjem, ali program nije usmjeren na potpuno osposobljavanje za profesionalni rad prevoditelja.

Etičko odlučivanje, profesionalne granice i postupanje u složenim situacijama nisu dovoljno razvijeni u analiziranim programima. Također, specijalizirane kompetencije za prevođenje u pojedinim područjima rada, poput zdravstva, pravosuđa, obrazovanja i javnih usluga uglavnom nisu sustavno uključene. Iznimku predstavlja program za medicinske sestre, koji razvija osnovne komunikacijske kompetencije za zdravstveno okruženje, ali nije usmjeren na obrazovanje profesionalnih prevoditelja.

Općenito, diplomski studijski program ganskog znakovnog jezika Sveučilišta za obrazovanje u Winnebi prvenstveno razvija opće lingvističko znanje jezika i komunikacijske kompetencije, program Sveučilišta *Cape Coast* usmjeren je na razvoj osnovnih profesionalnih kompetencija za prevođenje, dok program za medicinske sestre razvija osnovne vještine komunikacije u specifičnom zdravstvenom kontekstu.

4.1.7. Dostupnost programa

Čimbenici pristupačnosti

Dostupnost programa obrazovanja iz ganskog znakovnog jezika i prevođenja i dalje je ograničena. Programi su dostupni samo u nekoliko specijaliziranih institucija, što smanjuje mogućnost uključivanja polaznika iz različitih dijelova zemlje. Uvjeti upisa razlikuju se među programima. Primjerice, program obrazovanja prevoditelja Sveučilišta *Cape Coast* zahtijeva prethodno znanje ganskog znakovnog jezika. Podaci o troškovima programa, mogućnostima financijske potpore i drugim oblicima podrške nisu dovoljno dostupni, zbog čega je teško procijeniti njihovu cjenovnu pristupačnost.

Programi se uglavnom izvode uživo, s minimalnim mogućnostima hibridne izvedbe nastave. To može predstavljati prepreku zaposlenim stručnjacima i osobama koje ne žive u većim urbanim središtima. Potrebno je dodatno razvijati modele učenja koji bi omogućili širu dostupnost obrazovanja i veću uključenost polaznika.

Uključenost

Analizirani programi doprinose ciljevima inkluzivnog obrazovanja i unapređenju komunikacije s gluhim i nagluhim osobama. Posebno programi povezani sa znakovnim jezikom i zdravstvom pridonose većoj dostupnosti usluga za osobe s oštećenjem sluha. Međutim, nema dovoljno dostupnih podataka o tome postoje li prilagođeni uvjeti učenja, podršci polaznicima s invaliditetom, korištenju pomoćne tehnologije ili drugih oblik pristupačnosti koje bi osigurale ravnopravno sudjelovanje svih polaznika. Iako programi

podržavaju načela inkluzivnosti, potrebno je dodatno razviti mehanizme koji bi omogućili pristupačnije i fleksibilnije obrazovanje za buduće prevoditelje i druge stručnjake koji uče ganski znakovni jezik.

4.1.8. Usporedna analiza programa

Sličnosti među programima

Analizirani programi pokazuju nekoliko zajedničkih prednosti. Svi uključuju sadržaje povezane s ganskim znakovnim jezikom, razvojem vokabulara i komunikacijskim vještinama, čime pružaju osnovu za daljnji razvoj kompetencija potrebnih za rad s gluhim i nagluhim osobama.

Kultura gluhih osoba također je prepoznata kao važan dio obrazovanja, osobito u diplomskom studijskom programu koji uključuje sadržaje povezane s poviješću, kulturom i društvenim aspektima zajednice gluhih osoba. Programi istodobno doprinose ciljevima nacionalnih politika inkluzivnog obrazovanja i prava osoba s invaliditetom kroz jačanje komunikacijskih mogućnosti za osobe s oštećenjem sluha. Ovi elementi predstavljaju važan temelj za daljnji razvoj kvalitetnijih programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Gani.

Razlike među programima

Usporedba programa pokazuje da se oni značajno razlikuju prema ciljevima, sadržaju i razini stručne usmjerenosti. Iako svaki program ima važnu ulogu, nijedan od analiziranih programa ne pruža potpuno obrazovanje profesionalnih prevoditelja za različita područja rada.

Diplomski studijski program ganskog znakovnog jezika Sveučilišta za obrazovanje u Winnebi prvenstveno je usmjerena na razvoj lingvističkog znanja ganskog znakovnog jezika, komunikacijskih vještina i razumijevanja kulture gluhih osoba. Program uključuje određene sadržaje povezane s prevođenjem, ali ne obuhvaća sve kompetencije potrebne za samostalan profesionalni rad prevoditelja.

Program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika Sveučilišta *Cape Coast* najviše je usmjeren na razvoj profesionalnih kompetencija za prevođenje. U usporedbi s drugim programima uključuje više sadržaja povezanih s tehnikama prevođenja, etikom i praktičnom primjenom vještina.

Predmet ganskog znakovnog jezika za medicinske sestre ima jasno određenu sektorsku svrhu – razvoj osnovnih komunikacijskih vještina za zdravstveno okruženje. Međutim, nije namijenjen obrazovanju prevoditelja i ne uključuje sadržaje potrebne za profesionalno prevođenje.

Razlike među programima pokazuju potrebu za daljnjim razvojem standardiziranog programa obrazovanja prevoditelja koji bi povezao jezične kompetencije, praktično iskustvo, etičke standarde i specijalizirana područja rada.

4.1.9. Ključni nedostaci programa

Nedostaci u kurikulumu

Analiza programa pokazuje nekoliko važnih nedostataka u sadržaju i usmjerenju postojećeg obrazovanja. Većina programa prvenstveno je usmjerena na razvoj znanja ganskog znakovnog jezika i

osnovnih komunikacijskih vještina, dok su sadržaji potrebni za profesionalno prevođenje ograničeno zastupljeni.

Online prevođenje i korištenje digitalnih alata nisu sustavno uključeni u analizirane programe. Također, specijalizirana područja rada, poput pravnog, zdravstvenog, medijskog i javnog prevođenja, uglavnom nisu dovoljno obrađena. Sadržaji povezani s etikom, profesionalnim ulogama, povjerljivošću i donošenjem odluka u složenim situacijama također nisu dovoljno razvijeni.

Ovi nedostaci ukazuju na potrebu za razvojem programa koji će, osim jezičnih kompetencija, uključivati praktične vještine prevođenja, etičke standarde i pripremu za različite radne kontekste.

Strukturni nedostaci

U Gani ne postoji jasno uspostavljen i standardiziran sustav obrazovanja prevoditelja koji bi povezivao različite razine obrazovanja i profesionalnog razvoja. Analizirani programi razlikuju se prema ciljevima, sadržaju i razini stručne usmjerenosti, bez zajednički definiranih kompetencijskih standarda. Također nedostaju jasno definirani putevi napredovanja – od početnog učenja znakovnog jezika do profesionalnog obrazovanja prevoditelja i mogućnosti daljnje specijalizacije. Povezanost teorijskih sadržaja i praktičnog razvoja vještina prevođenja također je ograničena, osobito u području složenijih situacija koje zahtijevaju napredne profesionalne kompetencije.

Ova ograničenja otežavaju usporedivost programa, osiguravanje kvalitete i razvoj jedinstvenih standarda za profesionalno prevođenje.

Nedostaci u kompetencijama

Analiza pokazuje da postojeći programi ne razvijaju u potpunosti sve kompetencije potrebne za profesionalni rad prevoditelja. Iako pružaju dobru osnovu za učenje ganskog znakovnog jezika i komunikaciju s gluhim osobama, manje su usmjereni na razvoj složenih prevoditeljskih vještina. Posebno nedostaju sustavna priprema za prevođenje u stvarnom vremenu, razvoj strategija za različite komunikacijske situacije, etičko odlučivanje te rad u specijaliziranim područjima poput zdravstva, pravosuđa, obrazovanja i javnih usluga.

Potrebno je stoga razviti obrazovanje temeljeno na jasno definiranim kompetencijama koje će povezati jezične vještine, praktično iskustvo, profesionalnu etiku i specifične zahtjeve različitih područja rada.

Nedostaci u pristupu

Dostupnost programa obrazovanja iz ganskog znakovnog jezika i prevođenja ograničena je jer ih nudi mali broj institucija. To smanjuje mogućnosti uključivanja polaznika iz različitih dijelova zemlje i ograničava razvoj dovoljnog broja kvalificiranih stručnjaka. Dodatna prepreka predstavljaju različiti uvjeti upisa. Programi koji zahtijevaju prethodno znanje znakovnog jezika mogu ograničiti pristup osobama koje žele započeti obrazovanje od osnovne razine.

Za razvoj dostupnijeg sustava potrebno je povećati broj obrazovnih mogućnosti, razviti fleksibilnije modele učenja te osigurati jasne obrazovne puteve za osobe koje žele steći kompetencije potrebne za profesionalni rad prevoditelja.

4.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Analiza postojećih programa pokazuje nekoliko prioriteta za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja za buduće prevoditelje znakovnog jezika. Iako postoje programi koji pružaju osnovu u učenju ganskog znakovnog jezika, kulturi gluhih osoba i komunikaciji, potrebno je dodatno razviti sadržaje usmjerene na profesionalne kompetencije prevoditelja.

Budući kurikulum trebao bi uključivati razvoj naprednih vještina prevođenja, profesionalnu etiku, rad u različitim područjima poput zdravstva, pravosuđa, obrazovanja i javnih usluga te kompetencije potrebne za *online* prevođenje. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti praktičnom učenju kroz simulacije, rad na stvarnim situacijama i strukturiranu stručnu praksu.

Kurikulum bi trebao biti temeljen na jasno definiranim kompetencijama i omogućiti postupni razvoj od osnovnog učenja znakovnog jezika do profesionalnog rada prevoditelja. Uključivanje gluhih stručnjaka i organizacija gluhih osoba u razvoj i provedbu programa važno je za osiguravanje jezične i kulturne relevantnosti obrazovanja.

Za dugoročni razvoj sustava potrebno je uspostaviti jasne obrazovne puteve, povezati završetak programa s vrednovanjem praktičnih kompetencija te razviti mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja i specijalizacije prevoditelja.

4.1.11. Zaključak

Analiza pokazuje da Gana ima razvijene temelje za učenje ganskog znakovnog jezika i razvoj komunikacijskih kompetencija, ali da je obrazovanje profesionalnih prevoditelja još uvijek ograničeno i nije u potpunosti standardizirano.

Postojeći programi pružaju važne elemente, uključujući znanje jezika, razumijevanje kulture gluhih osoba i osnovne komunikacijske vještine, dok je razvoj sveobuhvatnih kompetencija potrebnih za profesionalni rad prevoditelja još uvijek nedovoljno razvijen.

Prioritet za daljnji razvoj predstavlja uspostava strukturiranog programa strukovnog obrazovanja koji će povezati jezične kompetencije, praktično iskustvo, etičke standarde, specijalizirana područja rada i digitalne kompetencije. Takav pristup pridonio bi većoj kvaliteti i dostupnosti usluga prevođenja znakovnog jezika u Gani.

4.2. Procjena usklađenosti ganskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 5: Procjena usklađenosti nacionalnog okvira Gane za ganski znakovni jezik, obrazovanje osoba s oštećenjem sluha i usluge prevođenja s međunarodnim standardima[9]

Područje	Opis	Razina usklađenosti	Sažetak
Pravno priznavanje znakovnog jezika	Znakovni jezik pravno je priznat kao prirodni jezik u nacionalnom zakonu ili ustavu.	**Djelomična usklađenost**	Ne postoji izričito pravno priznavanje ganskog znakovnog jezika kao nacionalnog jezika, iako postoje inkluzivne politike koje omogućuju školovanje na ganskom znakovnom jeziku.
Pravo na uslugu prevoditelja znakovnog jezika	Nacionalni zakoni jamče pristup prevoditeljima znakovnog jezika u javnim uslugama.	**Djelomična usklađenost**	Politika omogućuje obrazovanje učenika s oštećenjem sluha na ganskom znakovnom jeziku. Međutim, ne postoji odredba kojom bi se osigurala dostupnost usluga prevoditelja znakovnog jezika u drugim javnim službama.
Ravnopravan pristup obrazovanju	Gluhi učenici imaju pristup znakovnom jeziku i/ili prevoditeljima na svim razinama obrazovanja.	**Potpuna usklađenost**	Politika snažno podupire inkluzivno obrazovanje učenika s oštećenjem sluha na svim razinama obrazovanja te predviđa korištenje znakovnog jezika, asistivnih pomagala, prilagođenih kurikuluma i osposobljavanje nastavnika za rad s njima.
Ravnopravan pristup zdravstvu	Usluge prevođenja dostupne su u zdravstvenim ustanovama bez diskriminacije ili odgode.	**Nije usklađeno**	Politika prepoznaje suradnju zdravstvenog i obrazovnog sektora u pružanju podrške osobama s oštećenjem sluha, ali ne predviđa osiguravanje usluge prevoditelja znakovnog jezika u zdravstvenim ustanovama niti definira način ostvarivanja takve podrške za gluhe i nagluhe osobe.
Obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja	Programi obrazovanja prevoditelja formalizirani su, strukturirani i temeljeni na kompetencijama.	**Djelomična usklađenost**	Politika prepoznaje potrebu za osposobljavanjem stručnjaka za znakovni jezik i pružanjem podrške učenicima s oštećenjem sluha, ali ne definira nacionalni okvir za obrazovanje i razvoj kompetencija profesionalnih prevoditelja.
Sustav priznavanja i profesionalnog	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani putem	**Nije usklađeno**	Politika ne pruža dokaze o postojanju nacionalnog sustava certificiranja, akreditacije ili registracije prevoditelja znakovnog jezika.

[9] https://sapghana.com/data/documents/Inclusive-Education-Policy-official-document.pdf

statusa prevoditelja	priznatih nacionalnih sustava.		
Nacionalni etički standardi	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Nije usklađeno**	Politika ne sadrži odredbe o etičkim standardima, kodeksima profesionalnog ponašanja ili mehanizmima odgovornosti za prevoditelje znakovnog jezika.
Profesionalni standardi i kvaliteta usluga prevođenja	Postoje sustavi za praćenje kvalitete usluge i rješavanje pritužbi.	**Djelomična usklađenost**	Politika uključuje opće mehanizme praćenja i vrednovanja provedbe inkluzivnog obrazovanja, ali ne definira posebne standarde kvalitete, nadzora ili postupke pritužbi povezane s uslugama prevoditelja.
Dostupnost usluge prevoditelja znakovnog jezika	Postoji dovoljan broj prevoditelja za zadovoljenje nacionalne potražnje.	**Djelomična usklađenost**	Politika prepoznaje potrebu za većim brojem osposobljenih stručnjaka i razvojem kadrovskih kapaciteta za podršku učenicima s oštećenjem sluha, što ukazuje na postojeće nedostatke u dostupnosti stručnjaka.
Financijska pristupačnost usluge	Usluge prevođenja pristupačne su geografski i financijski.	**Djelomična usklađenost**	Politika promiče jednak pristup uslugama za osobe s invaliditetom, ali ne definira konkretne mehanizme financiranja niti jamči dostupnost cjenovno pristupačnih usluga prevođenja.
Uključivanje zajednice gluhih osoba u razvoj sustava	Organizacije gluhih osoba uključene su u kreiranje politika i obrazovanje prevoditelja.	**Potpuna usklađenost**	U izradi politike sudjelovale su organizacije osoba s invaliditetom, što pokazuje uključivanje relevantnih dionika u razvoj obrazovnih politika. Međutim, nije jasno definirana posebna uloga organizacija gluhih osoba u razvoju sustava obrazovanja prevoditelja.
Usluga u *online* okruženju	Politike i osposobljavanje obuhvaćaju *online* prevođenje.	**Nije usklađeno**	Politika ne uključuje odredbe o digitalnom pružanju usluga, tehničkim standardima ili etičkim pitanjima povezanima s *online* prevođenjem.
Usklađenost s obvezama Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakoni i praksa odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.	**Potpuna usklađenost**	Politika se temelji na načelima inkluzivnog obrazovanja i poziva se na međunarodne okvire, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Međutim, usklađenost je prvenstveno vidljiva u području obrazovanja, dok su pojedina područja povezana s pristupom uslugama prevođenja manje razvijena.

4.2.1.Uvod

Ovo izvješće procjenjuje u kojoj je mjeri nacionalni obrazovni i pravni okvir Gane usklađen s međunarodnim standardima u području znakovnog jezika, prava na komunikaciju, pristupa uslugama prevođenja i inkluzivnog obrazovanja gluhih i nagluhih osoba. Gana nema jedinstveni nacionalni dokument politike koji se posebno odnosi na znakovni jezik, obrazovanje prevoditelja ili usluge prevođenja znakovnog jezika. Stoga se procjena prvenstveno temelji na Politici inkluzivnog obrazovanja Vlade Gane iz 2015. godine, uzimajući u obzir međunarodne standarde sadržane u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te preporuke i načela Svjetske federacije gluhih. Analiza obuhvaća pravno priznavanje znakovnog jezika, pristup uslugama prevođenja, inkluzivno obrazovanje gluhih i nagluhih učenika, obrazovanje i profesionalni razvoj prevoditelja, etičke standarde, osiguravanje kvalitete usluga te sudjelovanje zajednice gluhih osoba u razvoju politika i sustava podrške.

Svrha procjene jest utvrditi područja u kojima Gana pokazuje usklađenost s međunarodnim standardima, kao i područja u kojima postoje nedostaci u zakonodavnom okviru, politikama ili njihovoj provedbi. Nalazi procjene također služe kao osnova za razvoj preporuka povezanih sa strukovnim obrazovanjem, obrazovanjem prevoditelja i unapređenjem kvalitete usluga prevođenja znakovnog jezika.

4.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena je provedena primjenom „Predloška za usklađenost nacionalnog obrazovnog sustava s međunarodnim standardima znakovnog jezika" (*Tablica 5*). Predložak omogućuje usporedbu nacionalnih obrazovnih politika i pravnih odredbi s međunarodnim standardima, prvenstveno onima koji proizlaze iz članaka 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Glavni analizirani dokument bila je Politika inkluzivnog obrazovanja Gane iz 2015. godine. Dodatno su uzeti u obzir međunarodni standardi znakovnog jezika i prava gluhih osoba koje promiče Svjetska federacija gluhih te međunarodna načela inkluzivnog obrazovanja.

Procjena je provedena kvalitativnom analizom dokumenata. Analizirani su dijelovi politike koji se odnose na inkluzivno obrazovanje, podršku učenicima s oštećenjem sluha, korištenje znakovnog jezika, pripremu stručnjaka, osiguravanje podrške i sudjelovanje relevantnih dionika.

Rezultati procjene razvrstani su u tri kategorije:

- **Potpuno usklađeno** – kada su međunarodni standardi jasno prepoznati u zakonodavstvu ili politikama te postoje mehanizmi za njihovu provedbu.
- **Djelomično usklađeno** – kada su određeni elementi međunarodnih standarda prepoznati, ali njihova provedba ili područje primjene nisu u potpunosti razvijeni.
- **Nije usklađeno** – kada određeni međunarodni standardi nisu prepoznati ili ne postoje jasni mehanizmi njihove provedbe.

4.2.3. Sažetak usklađenosti i ključna odstupanja

Procjena je pokazala da Politika inkluzivnog obrazovanja Gane pokazuje djelomičnu usklađenost s međunarodnim standardima u području znakovnog jezika, prava gluhih osoba i inkluzivnog obrazovanja. Najveća razina usklađenosti utvrđena je u području pristupa obrazovanju, načela inkluzivnosti i usklađenosti s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Politika promiče inkluzivno obrazovanje na svim razinama obrazovanja, uključujući osnovno, srednje, strukovno i visoko obrazovanje. Učenici s oštećenjem sluha prepoznati su kao skupina učenika kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška. Politika predviđa korištenje znakovnog jezika kao oblika komunikacijske podrške, razvoj inkluzivnih kurikuluma, osiguravanje asistivnih pomagala te osposobljavanje nastavnika za rad s učenicima s različitim obrazovnim potrebama.

Važan element usklađenosti predstavlja i sudjelovanje organizacija osoba s invaliditetom u razvoju politike. Uključivanje Ganskog saveza slijepih i Ganske federacije organizacija osoba s invaliditetom pokazuje prepoznavanje važnosti sudjelovanja organizacija osoba s invaliditetom u oblikovanju obrazovnih politika. Unatoč navedenim pozitivnim elementima, utvrđeni su značajni nedostaci u području pravnog priznavanja i sustava usluga prevođenja. Politika ne priznaje izričito ganski znakovni jezik kao ravnopravan jezik niti definira njegov pravni status. Iako prepoznaje važnost komunikacijske podrške znakovnim jezikom u obrazovanju, ne postoji jasno uređeno pravo na profesionalne usluge prevođenja u drugim javnim područjima, poput zdravstva, pravosuđa i javne uprave.

Nadalje, ne postoji jasno definiran nacionalni sustav obrazovanja, certificiranja ili akreditacije prevoditelja znakovnog jezika. Postoje pojedinačni programi obrazovanja i osposobljavanja, ali nisu povezani s jedinstvenim nacionalnim kompetencijskim standardima, zahtjevima stručne prakse, etičkim standardima ili mehanizmima osiguravanja kvalitete. Politika također ne uređuje postupke za podnošenje pritužbi, profesionalni nadzor ni odgovornosti povezane s pružanjem usluga prevođenja.

Online prevođenje nije obuhvaćeno postojećim političkim okvirom, a dostupnost usluga prevođenja i dalje je ograničena zbog nedostatka dovoljnog broja osposobljenih prevoditelja. Iako politika prepoznaje potrebu za razvojem stručnih kapaciteta i podrške učenicima s oštećenjem sluha, potrebno je dodatno razviti sustavne mehanizme kako bi se osigurala jednaka dostupnost kvalitetnih usluga prevođenja u različitim područjima života.

4.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda

Nalazi ove procjene imaju važne implikacije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika i razvoj profesionalnih etičkih standarda u Gani.

Prvo, postoji potreba za razvojem programa osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika koji bi bili temeljeni na jasno definiranim kompetencijama. Postojeći obrazovni programi predstavljaju važan temelj, ali još ne postoji jedinstven nacionalni okvir koji bi definirao potrebna znanja, vještine i standarde za profesionalni rad prevoditelja. Institucije strukovnog obrazovanja i visokoškolske ustanove trebale bi

razvijati programe koji uključuju jezične kompetencije, tehnike prevođenja, stručnu praksu, etičke standarde i pripremu za rad u različitim područjima.

Drugo, etičko obrazovanje prevoditelja još nije dovoljno razvijeno. Međunarodni standardi zahtijevaju da prevoditelji razumiju i primjenjuju načela povjerljivosti, nepristranosti, točnosti prijenosa poruke, profesionalnih granica i poštovanja kulture gluhih osoba. Nedostatak jasno definiranih etičkih standarda i postupaka za njihovu primjenu može utjecati na kvalitetu i pouzdanost usluga prevođenja.

Treće, potrebno je razviti sustav kontinuiranog stručnog usavršavanja za prevoditelje, nastavnike i druge stručnjake koji rade s osobama s oštećenjem sluha. Iako Politika inkluzivnog obrazovanja naglašava stručno usavršavanje nastavnika i razvoj podrške učenicima s različitim potrebama, specifične kompetencije povezane sa znakovnim jezikom, prevođenjem i komunikacijskom podrškom još nisu dovoljno razvijene.

Dodatna implikacija odnosi se na dostupnost podrške u ustanovama strukovnog i tehničkog obrazovanja. Iako politika promiče inkluzivni pristup obrazovanju, u praksi mnoge ustanove možda nemaju dovoljan broj osposobljenih prevoditelja, odgovarajuća pomagala ili prilagođene uvjete učenja koji bi omogućili ravnopravno sudjelovanje gluhih učenika.

Naposljetku, nedostatak formalnih sustava za osiguravanje kvalitete usluga prevođenja predstavlja važan izazov. Razvoj nacionalnih standarda, sustava certificiranja i akreditacije te mehanizama za praćenje kvalitete usluga bio bi važan korak prema jačanju profesionalne prakse i osiguravanju ravnopravnog pristupa uslugama prevođenja za gluhe osobe.

4.2.5. Preporuke

Na temelju nalaza procjene, predlažu se sljedeće preporuke:

1) **Pravno priznavanje ganskog znakovnog jezika**: Vlada Gane trebala bi dodatno urediti pravni status ganskog znakovnog jezika kroz nacionalno zakonodavstvo i obrazovne politike, prepoznajući ga kao punopravnog jezika koji omogućuje ravnopravnu komunikaciju gluhih osoba.
2) **Razvoj sustava obrazovanja i certificiranja prevoditelja:** Potrebno je razviti i standardizirati nacionalne programe obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika unutar sveučilišta, ustanova za obrazovanje nastavnika i institucija strukovnog obrazovanja. Programi bi trebali biti povezani s jasno definiranim kompetencijama, stručnom praksom, sustavom vrednovanja i mogućnostima profesionalnog razvoja. Također je potrebno uspostaviti nacionalni sustav certificiranja i akreditacije prevoditelja.
3) **Razvoj profesionalnih etičkih standarda:** Potrebno je razviti nacionalni etički okvir za prevoditelje znakovnog jezika koji bi definirao načela profesionalnog ponašanja, uključujući povjerljivost, nepristranost, točnost prevođenja, profesionalne granice i odgovornost prema korisnicima usluga. Etički standardi trebali bi biti povezani s obrazovanjem, certificiranjem i postupcima osiguravanja kvalitete.

4) **Osiguravanje dostupnosti usluga prevođenja:** Javne institucije trebale bi razviti mehanizme kojima bi se osigurala dostupnost profesionalnih usluga prevođenja znakovnog jezika u područjima obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, javne uprave i drugih javnih usluga. Potrebno je jasno definirati odgovornosti institucija, načine financiranja i postupke osiguravanja usluge.
5) **Jačanje sustava osiguravanja kvalitete:** Potrebno je razviti mehanizme za praćenje i vrednovanje kvalitete usluga prevođenja, uključujući stručni nadzor, postupke za podnošenje pritužbi i mehanizme odgovornosti. Sustav osiguravanja kvalitete trebao bi biti povezan s certificiranjem, stručnim usavršavanjem i profesionalnim standardima.
6) **Razvoj kapaciteta i kontinuirano stručno usavršavanje:** Potrebno je osigurati mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja za prevoditelje, nastavnike, zdravstvene djelatnike i druge stručnjake koji rade s osobama s oštećenjem sluha. Usavršavanje bi trebalo uključivati znanje ganskog znakovnog jezika, komunikacijske strategije, inkluzivne pristupe i specifičnosti rada u različitim područjima.
7) **Razvoj standarda za *online* prevođenje:** Potrebno je razviti smjernice i standarde za *online* prevođenje, uključujući tehničke zahtjeve, zaštitu privatnosti, profesionalno ponašanje u digitalnom okruženju i osposobljavanje prevoditelja za rad putem digitalnih platformi, posebno radi povećanja dostupnosti usluga izvan urbanih područja.
8) **Sustavno uključivanje zajednice gluhih osoba:** Organizacije gluhih osoba i gluhi stručnjaci trebali bi biti aktivno uključeni u razvoj politika, oblikovanje programa obrazovanja prevoditelja, vrednovanje kvalitete programa i praćenje provedbe sustava. Njihovo sudjelovanje ključno je za osiguravanje da se politike i obrazovni programi razvijaju u skladu sa stvarnim potrebama zajednice.
9) **Jačanje financijske potpore inkluzivnom obrazovanju i uslugama prevođenja:** Potrebno je povećati ulaganja u usluge koje omogućuju ravnopravan pristup obrazovanju i javnim uslugama, uključujući financiranje prevoditelja, pomoćne tehnologije, prilagođene obrazovne materijale i razvoj kapaciteta ustanova koje pružaju podršku gluhim i nagluhim osobama.

4.2.6. Zaključak

Procjena pokazuje da Politika inkluzivnog obrazovanja Gane predstavlja važan temelj za razvoj inkluzivnog obrazovanja i usklađena je s ključnim načelima Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Gana je ostvarila značajan napredak u prepoznavanju prava učenika s invaliditetom, uključujući učenike s oštećenjem sluha, te u promicanju pristupa obrazovanju, komunikacijskoj podršci i sudjelovanju učenika u obrazovnom sustavu.

Međutim, i dalje postoje važni nedostaci u području pravnog statusa ganskog znakovnog jezika, razvoja sustava obrazovanja i certificiranja prevoditelja, definiranja etičkih standarda, osiguravanja kvalitete te dostupnosti profesionalnih usluga prevođenja izvan obrazovnog konteksta. Nedostatak jasnih nacionalnih mehanizama za reguliranje i podršku uslugama prevođenja ograničava ostvarivanje

jednakog pristupa informacijama i javnim uslugama za gluhe i nagluhe osobe. Za daljnje usklađivanje s međunarodnim standardima potrebno je razviti jasnije pravne i institucionalne okvire, unaprijediti programe obrazovanja prevoditelja, uspostaviti sustave certificiranja i osiguravanja kvalitete te osigurati sustavno uključivanje gluhih i nagluhih osoba te njihovih organizacija u razvoj politika i usluga. Jačanje tih područja pridonijelo bi većoj dostupnosti kvalitetnih usluga prevođenja, ravnopravnijem sudjelovanju gluhih i nagluhih osoba u društvu i učinkovitijoj provedbi inkluzivnog obrazovanja u Gani.

5. ETIOPIJA

5.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Etiopiji

Tablica 1: Analiza postojećih programa obrazovanja koji uključuju etiopski znakovni jezik

Područje procjene	Referentno očekivanje	Nazivi programa		
		Preddiplomski studijski program *Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja*	**Program *Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole***	**Program *Inkluzivno obrazovanje u tehničkom i strukovnom obrazovanju i osposobljavanju***
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	**Dokazi:** Umjeren fokus na znakovni jezik, kulturu gluhih, osnove prevođenja i etiku. **Nedostaci:** Nema obrade specifičnih područja u radu, lingvistike znakovnog jezika niti tehnike prijevoda.	**Dokazi:** Fokus na inkluzivno obrazovanje, bez sadržaja o znakovnom jeziku. **Nedostaci:** Nema obrade lingvistike znakovnog jezika, tehnike prijevoda ni etičkog postupanja u radu prevoditelja.	**Dokazi:** Obrada znakovnog jezika na teorijskoj razini. **Nedostaci:** Nedostaje gotovo sav sadržaj vezan uz prevođenje znakovnog jezika.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik)	**Dokazi:** Učenje osnova etiopskog znakovnog jezika. **Nedostaci:** Nedostaju sadržaji vezani uz prevođenje.	**Dokazi:** Kompetencije prevoditelja nisu uključene. **Nedostaci:** Ne postoji okvir	**Dokazi:** Kompetencije prevoditelja nisu uključene. **Nedostaci:** Ne postoji okvir

	– točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		profesionalnih kompetencija.	profesionalnih kompetencija.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	**Dokazi:** Četverogodišnji studij sa strukturiranim napredovanjem. **Nedostaci:** Nedovoljno praktične nastave i stručne prakse.	**Dokazi:** Jednosemestralni kolegij usmjeren na inkluzivno obrazovanje. **Nedostaci:** Nema posebnog programa za obrazovanje prevoditelja.	**Dokazi:** Kratak jednosemestralni program. **Nedostaci:** Nema posebnog programa za obrazovanje prevoditelja.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	**Dokazi:** Praktikum. **Nedostaci:** Malo simulacija i mali doprinos gluhih predavača.	**Dokazi:** Nema praktične nastave. **Nedostaci:** Nema simulacija ni uključenosti gluhih predavača.	**Dokazi:** Nema praktične nastave. **Nedostaci:** Nema simulacija ni uključenosti gluhih predavača.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	**Dokazi:** Formalno sveučilišno vrednovanje **Nedostaci:** Nema standarda za vrednovanje prevoditelja.	**Dokazi:** Formalno sveučilišno vrednovanje **Nedostaci:** Nema standarda za vrednovanje prevoditelja.	**Dokazi:** Svjedodžba strukovnog obrazovanja. **Nedostaci:** Nema standarda za vrednovanje prevoditelja.

Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	**Dokazi:** Diploma prvostupnika. **Nedostaci:** Nema posebnog certificiranja struke prevoditelja.	**Dokazi:** Diploma. **Nedostaci:** Nema certificiranja struke prevoditelja.	**Dokazi:** Svjedodžba. **Nedostaci:** Nema certificiranja struke prevoditelja.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	**Dokazi:** Dostupno studentima visokog obrazovanja. **Nedostaci:** Ograničena nacionalna dostupnost i mali fokus na znakovni jezik.	**Dokazi:** Financijski pristupačnije, ali teorijski usmjereno. **Nedostaci:** Ograničena dostupnost i specijalizacija.	**Dokazi:** Financijski pristupačnije, ali teorijski usmjereno. **Nedostaci:** Ograničena dostupnost i specijalizacija.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	**Dokazi:** Djelomična usklađenost s politikom inkluzivnog obrazovanja. **Nedostaci:** Slaba provedba prava na usluge prevođenja.	**Dokazi:** Djelomičan fokus na inkluzivno obrazovanje. **Nedostaci:** Ne obrađuju se međunarodni standardi ni prava na usluge prevođenja.	**Dokazi:** Djelomičan fokus na inkluzivno obrazovanje. **Nedostaci:** Slaba provedba prava na usluge prevođenja.
Kompetencije za *online* prevođenje	Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	**Dokazi:** Nisu zastupljeni.	**Dokazi:** Nisu zastupljene.	**Dokazi:** Nisu zastupljene.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i	**Dokazi:** Usmjerenost na obrazovanje. **Nedostaci:** Nema obrade prijevodnih tehnika.	**Dokazi:** Nije zastupljeno. **Nedostaci:** Nema obrade prijevodnih tehnika.	**Dokazi:** Nije zastupljeno. **Nedostaci:** Nema obrade prijevodnih tehnika.

	visokorizičnim situacijama			

5.1.1. Uvod

Prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (2006.), osobe s invaliditetom imaju pravo na jednake obrazovne mogućnosti kao i ostali građani te na sudjelovanje u obrazovnom sustavu bez diskriminacije i isključenosti. Konvencija obvezuje države na razvoj inkluzivnih obrazovnih sustava, a Salamanška izjava i Okvir za unapređenje inkluzivnog obrazovanja, usvojeni 1994. godine, dodatno su afirmirali pravo gluhe i nagluhe djece na obrazovanje na znakovnom jeziku. Nadalje, ista Konvencija jamči pravo osoba s oštećenjem sluha na korištenje znakovnog jezika i očuvanja svoga jezičnog identiteta, te se propisuje da odgojno-obrazovni djelatnici koji rade s gluhom i nagluhom djecom moraju biti kompetentni u znakovnom jeziku.

Etiopija je Uredbom br. 676/2010 ratificirala Konvenciju 2010. godine te je dodatno potvrdila svoju opredijeljenost za osiguravanje pristupa obrazovanju svim građanima. U skladu s tim, Ministarstvo obrazovanja razvilo je prvu Strategiju inkluzivnog obrazovanja 2006. godine, koja se provodila tijekom pet godina, a potom je revidirana 2012. i ponovno 2022. godine na temelju evaluacije provedbe i prijedloga različitih dionika. Unatoč tim strateškim pomacima, mogućnosti formalnog obrazovanja iz etiopskog znakovnog jezika i dalje su vrlo ograničene. Jedini sveučilišni odjel specijaliziran za etiopski znakovni jezik, kulturu gluhih i prevođenje djeluje na Sveučilištu Addis Abeba. Međutim, obrazovanje specifično za pojedina područja ostaje nedovoljno razvijeno, a prevođenje još nije uspostavljeno kao zasebna specijalizacija. Doprinos razvoju praktičnih kompetencija daje i program Etiopske nacionalne organizacije gluhih, koja putem svojih podružnica u 28 gradova omogućuje intenzivnu praktičnu komunikaciju i iskustveno učenje, iako joj nedostaju sustavno razvijen teorijski okvir i jasno strukturiran kurikulum.

Empirijska istraživanja provedena u različitim dijelovima Etiopije pokazuju da se ciljevi obrazovnih politika u praksi ostvaruju samo djelomično. Obrazovne ustanove često nemaju pristup prevoditeljima, a nastavnici nerijetko ne vladaju dovoljno etiopskim znakovnim jezikom, što dovodi do otežane komunikacije i slabijih obrazovnih ishoda gluhih i nagluhih učenika. Pored toga, etiopski znakovni jezik još nije u potpunosti standardiziran niti sustavno integriran u formalni obrazovni sustav. Istraživanja ukazuju na to da kurikulumi ne obuhvaćaju temeljne lingvističke sastavnice etiopskog znakovnog jezika te da nedostaju nastavni i stručni materijali na etiopskom znakovnom jeziku i o etiopskom znakovnom jeziku. U kombinaciji s nedovoljno osposobljenim nastavnicima i ograničenom stručnom podrškom, to predstavlja značajnu prepreku kvalitetnom obrazovanju. Posljedice toga posebno se odražavaju na gluhu i nagluhu djecu koja nisu bila izložena znakovnom jeziku u najranijoj dobi. Bez odgovarajuće jezične podrške gluha i nagluha djeca često imaju ograničene mogućnosti aktivnog sudjelovanja u

komunikaciji, što može negativno utjecati na razvoj njihovih jezičnih sposobnosti, socijalnih kompetencija i kognitivnih vještina.

Dodatni problem predstavlja činjenica da se prevoditelji u odgojno-obrazovnim ustanovama zapošljavaju bez formalnog obrazovanja, a samim time i bez odgovarajućih kompetencija za rad kao prevoditelj etiopskog znakovnog jezika u odgojno-obrazovnom procesu. Navedeni nedostatci dovode do komunikacijskih prepreka u nastavi, koje se posljedično odražavaju na socijalnu uključenost gluhih učenika i njihove mogućnosti ravnopravnog sudjelovanja u obrazovnom okruženju. Takve komunikacijske i socijalne barijere negativno utječu na akademski uspjeh i ukupno obrazovno iskustvo gluhih i nagluhih učenika.

Iako je etiopski znakovni jezik dio politike inkluzivnog obrazovanja, osposobljavanje prevoditelja etiopskog znakovnog jezika u Etiopiji ne postoji. Istraživanja dosljedno potvrđuju nepostojanje jedinstvenog kurikuluma obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja etiopskog znakovnog jezika, ograničenu zakonodavnu i institucionalnu standardizaciju etiopskog znakovnog jezika, a to dvoje posljedično utječu na obrazovanje gluhih i nagluhih učenika, kao i na dostupnost usluge prevođenja gluhim i nagluhim korisnicima. Etiopski znakovni jezik i dalje se promatra kao pomoćno sredstvo komunikacije, a ne jezično pravo gluhih i nagluhih osoba, te nije službeno priznat kao punopravan jezični sustav, unatoč tomu što je dio političkih strategija o inkluzivnom obrazovanju. Ovaj značajan nedostatak u području obrazovanja odražava se i na druga područja društvenog života, poput pravosuđa i zdravstva, gdje usluge prevođenja nisu sustavno i kontinuirano dostupne. Time se ograničava ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba na pristup informacijama u njima pristupačnom i preferiranom obliku komunikacije te na ravnopravno sudjelovanje u društvu. Nalazi istraživanja provedenih u sklopu ovog projekta, analiza zakonodavnih okvira i drugi dostupni dokazi ukazuju na sustavne nedostatke u profesionalizaciji, obrazovanju i priznavanju prevoditelja znakovnog jezika. Istodobno, oni potvrđuju potrebu za razvojem standardiziranog kurikuluma strukovnog obrazovanja utemeljenog na kompetencijama za obrazovanje budućih prevoditelja znakovnog jezika.

Ovo izvješće procjenjuje tri nacionalna programa inkluzivnog obrazovanja u Etiopiji:

- Program *Inkluzivno obrazovanje u tehničkom i strukovnom obrazovanju i osposobljavanju* pri Sveučilištu *Debre Markos*
- Program *Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole* pri Sveučilištu *Debre Markos*
- Preddiplomski studijski program *Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja* pri Sveučilištu *Bahir Dar*

Potonji programi uključuju etiopski znakovni jezik, no bitno je naglasiti da nijedan program nije izrijekom namijenjen obrazovanju prevoditelja etiopskog znakovnog jezika. Usprkos tomu, uključeni su u istraživanje ovoga projekta jer je riječ o programima formalne razine obrazovanja a osobito o programima koji su trenutačno dostupni sadašnjim prevoditeljima u Etiopiji. Provedena analiza utvrđuje

postojeće prednosti i nedostatke programa te preporuke za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika koji će biti prikladan etiopskom obrazovnom i zakonodavnom kontekstu.

5.1.2. Metodologija

Analiza potonjih programa provedena je standardiziranim obrascem razvijenih u sklopu ovog projekta i objedinjeni su u *Tablici 1*. Za potrebe analize korišteni su dostupni dokumentirani izvori (kurikulumi analiziranih programa, pravna i politička dokumentacija te relevantna empirijska istraživanja). Analizirana su tri obrazovna programa dostupna u gradu Debre Markos, i to primjenom standardiziranog okvira mapiranja koji obuhvaća analizu strukture i sadržaja kurikuluma, predviđenih ishoda učenja i stečenih kompetencija povezanih s prevođenjem, nastavne metodologije te usklađenost programa sa zakonodavnim i strateškim okvirom. Važno metodološko ograničenje predstavlja činjenica da nijedan od analiziranih programa nije izrijekom osmišljen za obrazovanje prevoditelja etiopskog znakovnog jezika, što ograničava mogućnost njihove izravne usporedbe s međunarodnim standardima obrazovanja prevoditelja.

Istraživanje je bilo fokusirano na uže geografsko područje, konkretnije na grad Debre Markos te pokrajinu Istočni Gojjam (u tim područjima Etiopska nacionalna organizacija gluhih nema svojz podružnicu).

5.1.3. Pregled programa

Sva tri analizirana programa primarno su usmjereni na inkluzivno obrazovanje, a ne na osposobljavanje za rad prevoditelja etiopskog znakovnog jezika, no uzeti su u obzir tijekom istraživanja jer su jedini (formalni) doticaj s etiopskim znakovnim jezikom te zajednicom gluhih i nagluhih osoba. U svim tim programima etiopski znakovni jezik prisutan je kao kolegij.

Tablica 2: Sažeti pregled analiziranih programa

Program	Vrsta programa	Trajanje	Način izvođenja	Ciljna skupina	Institucija
A – Program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja	Formalna razina obrazovanja	4 godine (**izborni** kolegij etiopskog znakovnog jezika u trajanju od 2 semestra)	Uživo	Studenti	Sveučilište Debre Markos
B – Program inkluzivnog obrazovanja za	Formalna razina obrazovanja	Jedan semestar (4–5 mjeseci)	Uživo	Studenti	Pedagoška visoka škola Debre Markos

pedagoške visoke škole					
C – Program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje	Formalna razina obrazovanja	Jedan semestar (4–5 mjeseci)	Uživo	Studenti	Ustanova za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje Debre Markos

5.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Analiza sva tri kurikuluma pokazuje značajne nedostatke u uključivanju jezičnih, kulturnih i profesionalnih sadržaja povezanih sa znakovnim jezikom i prevođenjem. U svim programima nedostaju temeljni sadržaji iz područja prevođenja, profesionalne etike, specijaliziranih područja prevođenja i digitalnih kompetencija. Sadržaji povezani s kulturom gluhih osoba vrlo su ograničeni ili u potpunosti izostaju. Razvoj kompetencija za prevođenje nije definiran kao cilj nijednog od analiziranih programa, dok se jedino u programu A nudi osnovno osposobljavanje iz etiopskog znakovnog jezika.

Program A – Preddiplomski studijski program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja: Jedna od prednosti ovog programa jest uključivanje sadržaja povezanih s politikama inkluzivnog obrazovanja, kulturom gluhih osoba, njihovom rehabilitacijom u zajednici, etičkim načelima inkluzivnog odgojno-obrazovnog rada te stjecanjem praktičnog iskustva kroz stručnu praksu u školskom okruženju. Kurikulum uključuje dva izborna kolegija povezana sa znakovnim jezikom, a riječ je o kolegijima koji omogućuju tek osnovno upoznavanje s etiopskim znakovnim jezikom i kulturom gluhih. Kurikulum programa ne obuhvaća teoriju i tehnike prijevoda, prijevodne strategije u različitim područjima rada niti etičko postupanje u radu kao prevoditelj jer ovaj studijski program nije izrijekom za prevoditelje, stoga ne obrađuje ove sadržaje. Po završetku ovoga programa, odgojno-obrazovni djelatnici mogu raditi s djecom i odraslima s oštećenjem sluha, no evidentno je da ne stječu potpunije kompetencije za pristup, komunikaciju i rad s ovom skupinom osoba s invaliditetom.

Programi B i C – Program inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole i program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje: Programi za pedagoške visoke škole i tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje ne uključuju kolegije iz znakovnog jezika, a sadržaj kolegija inkluzivnog obrazovanja ne obuhvaća specifične teme povezane sa znakovnim jezikom. Iako ti programi pridonose razumijevanju koncepta inkluzivnog obrazovanja kroz sadržaje poput modela invaliditeta, pravnih okvira, promicanja uključenosti, raznolikosti i upravljanja resursima, ne pružaju potrebne jezične i praktične kompetencije za rad s gluhim i nagluhim osobama.

U oba programa izostaju sadržaji povezani s lingvistikom znakovnog jezika, kulturom gluhih, teorijom profesionalnog prevođenja i praktičnim razvojem prevoditeljskih kompetencija.

5.1.5. Struktura programa i metode poučavanja

Analiza strukture programa i nastavnih metoda pokazuje da niti jedan od analiziranih programa ne osigurava cjelovitu ravnotežu između teorijskih sadržaja i praktičnog razvoja kompetencija. Nadzirana praksa ili stažiranje, kao i nastavne metode usmjerene na razvoj praktičnih vještina, poput igranja uloga, studija slučaja, simulacija i uključivanja gluhih stručnjaka u nastavni proces, nisu sustavno zastupljeni u analiziranim programima.

Program A – Preddiplomski studijski program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja: Kolegiji povezani sa znakovnim jezikom uključuju uvodne sadržaje o etiopskom znakovnom jeziku. Međutim, program ne uključuje vođenu praktičnu obuku prevođenja, čime se ograničava razvoj stvarnih prevoditeljskih kompetencija. Dodatni strukturni nedostatak predstavlja činjenica da kolegiji povezani sa znakovnim jezikom nisu obvezni, nego izborni, što ograničava njihovu dostupnost svim studentima kojima su te kompetencije potrebne.

Programi B i C – Program inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole i program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje: U okviru ovih programa nastavne metode, poput predavanja, grupnih rasprava i refleksivnih aktivnosti, mogu pridonijeti razumijevanju teorijskih aspekata inkluzivnog obrazovanja, ali ne omogućuju razvoj praktičnih jezičnih i prevoditeljskih kompetencija. Programi ne uključuju praktičnu nastavu etiopskog znakovnog jezika, nadzirano osposobljavanje, stručnu praksu niti metode poučavanja usmjerene na razvoj praktičnih vještina, poput igranja uloga, simulacija, studija slučaja ili uključivanja gluhih stručnjaka. Budući da su ovi programi pretežito teorijski usmjereni i traju samo jedan semestar, ne osiguravaju odgovarajuću povezanost teorijskih znanja i praktične primjene.

5.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija

Analiza pokazuje da programi uopće ne obuhvaćaju ključne profesionalne kompetencije potrebne za rad prevoditelja znakovnog jezika, kao što su razvijena jezična kompetencija, točnost prevođenja, etičko odlučivanje, profesionalno ponašanje i prilagodba različitim kontekstima prevođenja.

Program A – Preddiplomski studijski program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja: Postojeća dva kolegija povezana sa znakovnim jezikom pridonose razvoju osnovne komunikacije s gluhim i nagluhim osobama te osposobljavanju nastavnika za korištenje znakovnog jezika u obrazovnom okruženju, no na iznimno elementarnoj razini. Revizija ovog programa predstavlja važan korak prema razvoju inkluzivnog obrazovanja u Etiopiji, budući da uvodi šire sadržaje

povezane s obrazovanjem i podrškom osobama s različitim obrazovnim potrebama. Međutim, sadržaj povezan s etiopskim znakovnim jezikom i dalje zauzima ograničeno mjesto u programu.

Programi B i C – Program inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole i program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje: Usmjereni su na razvoj razumijevanja modela invaliditeta, pravnih okvira, uključivanja, raznolikosti i upravljanja resursima. Međutim, ne uključuju razvoj funkcionalnih kompetencija u znakovnom jeziku niti sadržaje potrebne za učinkovitu komunikaciju s gluhim i nagluhim osobama.

5.1.7. Dostupnost programa

U Etiopiji je pristup obrazovanju i osposobljavanju za prevođenje znakovnog jezika i dalje ograničen te neravnomjerno raspoređen. Većina dostupnih mogućnosti nalazi se u većim urbanim središtima, osobito u Adis Abebi, dok ruralna područja nemaju pristup formalnim programima obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja. Jedini sveučilišni program u zemlji koji se sustavno usmjerava na etiopski znakovni jezik, kulturu gluhih i prevođenje jest preddiplomski program Etiopskog znakovnog jezika i kulture gluhih na Sveučilištu Addis Abeba. Međutim, osposobljavanje za specifična područja prevođenja i dalje nije razvijeno, a prevođenje još nije uspostavljeno kao zasebna profesionalna specijalizacija.

Doprinos razvoju praktičnih kompetencija daje i program Etiopske nacionalne organizacije gluhih, koja, unatoč nedostatku sustavno razvijenog teorijskog okvira i strukturiranog kurikuluma, omogućuje učenje neformalnim putem. Program djeluje kroz 28 podružnica diljem zemlje, no ni grad Debre Markos ni susjedna pokrajina Istočni Gojjam nemaju vlastitu podružnicu. Geografska nedostupnost značajno utječe na pristup bilo kakvom obliku obrazovanja ili poduke za prevoditelje, kao i na pristup usluzi prevođenja samim korisnicima.

Obrazovanje prevoditelja etiopskog znakovnog jezika i dalje nije uspostavljeno kao formaliziran i sustavno organiziran obrazovni put. Mogućnosti stjecanja kompetencija uglavnom se temelje na neformalnim i informalnim oblicima učenja, uključujući kratkoročne programe osposobljavanja, seminare te razvoj vještina kroz praktičan rad i izravnu komunikaciju s gluhim i nagluhim korisnicima. Iako takvi oblici učenja mogu pridonijeti razvoju osnovnih komunikacijskih kompetencija, ne osiguravaju sustavno usvajanje svih znanja i vještina potrebnih za profesionalno prevođenje, uključujući teorijska znanja, etičke standarde, specijalizirana područja rada i primjenu različitih prevoditeljskih tehnika.

Dodatni izazov predstavlja neujednačena geografska dostupnost ovih mogućnosti. Većina dostupnih programa i aktivnosti osposobljavanja koncentrirana je u većim urbanim središtima, dok u mnogim drugim gradovima i pokrajinama ne postoje formalni programi obrazovanja ili osposobljavanja prevoditelja. Posebno je ograničena dostupnost u ruralnim područjima i manjim lokalnim zajednicama, uključujući područje Regionalne države Amhara, pokrajine Istočni Gojjam i grada Debre Markos, gdje ne postoje dostupni programi specijaliziranog obrazovanja prevoditelja niti dovoljan broj kvalificiranih stručnjaka.

Jedini sveučilišni program koji se izravno usmjerava na etiopski znakovni jezik, kulturu gluhih i prevođenje jest preddiplomski program Etiopskog znakovnog jezika i kulture gluhih na Sveučilištu Addis Abeba. Međutim, kapacitet ovog programa je ograničen.

Nedostatak formalnog obrazovanja i neujednačena dostupnost osposobljavanja izravno se odražavaju na kvalitetu jezične podrške u obrazovanju i drugim područjima. Bez razvoja formalnog, standardiziranog i na kompetencijama utemeljenog programa obrazovanja prevoditelja, kao i povećanja njegove dostupnosti izvan glavnih urbanih središta, mogućnosti pružanja kvalitetnih usluga prevođenja u Etiopiji ostat će ograničene.

5.1.8. Usporedna analiza programa

Sva tri analizirana programa – Program A: Preddiplomski studijski program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja, Program B: Program inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole i Program C: Program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje – pridonose razvoju svijesti o inkluzivnom obrazovanju i podršci osobama s invaliditetom. Međutim, nijedan od njih nije osmišljen kao cjelovit program obrazovanja i osposobljavanja profesionalnih prevoditelja etiopskog znakovnog jezika.

Sličnosti među programima

Zajedničko obilježje svih programa jest usmjerenost na načela inkluzivnog obrazovanja, obrazovnu podršku učenicima s različitim odgojno-obrazovnim potrebama te razvoj općih komunikacijskih i pedagoških kompetencija, dok je profesionalizacija prevoditelja znakovnog jezika izvan njihova primarnog fokusa.

Među zajedničkim prednostima programa ističu se uključivanje sadržaja povezanih s etikom odgojno-obrazovnog rada, osnovnim komunikacijskim vještinama, podrškom učenicima s invaliditetom te podizanjem svijesti o uključivanju i različitostima. Međutim, svi programi dijele i značajne nedostatke u odnosu na zahtjeve obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Ne uključuju sustavno osposobljavanje za rad u različitim javnim službama, ne postoje definirani mehanizmi certificiranja ili licenciranja profesionalnih prevoditelja, nedostaju sadržaji povezani prevođenjem uopće te nisu razvijeni specijalizirani obrazovni putovi za ovu profesiju.

Razlike među programima

Program A najrazvijeniji je od analiziranih programa u području povezanog sa znakovnim jezikom jer uključuje uvodne sadržaje iz etiopskog znakovnog jezika i sadržaje povezane s kulturom gluhih. Međutim, ti sadržaji nisu usmjereni na razvoj profesionalnih prevoditeljskih kompetencija. Programi B i C usmjereni su prvenstveno na razumijevanje koncepta inkluzivnog obrazovanja, ali ne uključuju sadržaje povezane s etiopskim znakovnim jezikom niti razvoj praktičnih komunikacijskih kompetencija za rad s gluhim i nagluhim osobama.

Tablica 3: Usporedna matrica sličnosti i razlika među programima

Aspekt	Program A – Preddiplomski studijski program Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja	Programi B i C – Program inkluzivnog obrazovanja za pedagoške visoke škole i program inkluzivnog obrazovanja za tehničko i strukovno obrazovanje
Sadržaj povezan sa znakovnim jezikom	Dvosemestralni izborni kolegij koji uključuje osnove etiopskog znakovnog jezika te kulture gluhih.	Nema sadržaja o etiopskom znakovnom jeziku.
Profesionalno usmjerenje	Cjelokupni program namijenjen je budućim odgojno-obrazovnim djelatnicima u području inkluzivnog obrazovanja.	Cjelokupni je program usmjeren na buduće odgojno-obrazovne djelatnike.
Kompetencije prevođenja	Ne razvijaju se.	Ne razvijaju se.
Praktično osposobljavanje	Organizirana je stručna praksa, no ne za usvajanje etiopskog znakovnog jezika.	Nema.
Utvrđeni ishodi i nedostatci	Istraživanja ukazuju na to da odgojno-obrazovni djelatnici u području inkluzivnog obrazovanja često nemaju dostatne kompetencije za poučavanje znakovnog jezika i njegovu primjenu u radu.	Ne stječu se kompetencije za rad s učenicima s oštećenjem sluha.

5.1.9. Ključni nedostaci programa

Tablica 4: Sažeti prikaz ključnih nedostataka u analiziranim programima

Glavna kategorija nedostatka	Opis
Nedostaci u kurikulumu	Nisu uopće zastupljeni ključni sadržaji potrebni za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika.
Nedostaci u kompetencijama	Ne razvijaju se kompetencije potrebni za rad prevoditelja znakovnog jezika.
Strukturni nedostaci	Nema definiranih nacionalnih standarda kompetencija, sustava certificiranja, kao ni mehanizama licenciranja prevoditelja znakovnog jezika.
Nedostaci u praktičnom osposobljavanju	Ograničene mogućnosti praktičnog rada.
Nedostaci u dostupnosti obrazovanja	Ograničen broj specijaliziranih programa obrazovanja prevoditelja te neujednačena geografska dostupnost mogućnosti osposobljavanja, osobito izvan većih urbanih središta.
Tehnološki nedostaci	Program se izvodi uživo, stoga nije dostupan izvan urbanih sredina.

1. **Nedostaci u kurikulumu:** Na analiziranom području, odnosno u gradu Debre Markosu, ne postoji poseban program strukovnog obrazovanja ni studijski program usmjeren na obrazovanje profesionalnih prevoditelja etiopskog znakovnog jezika. Program Etiopskog znakovnog jezika i kulture gluhih na Sveučilištu Addis Abeba jedini je sveučilišni program u Etiopiji koji se izravno bavi ovim područjem, no njegova udaljenost od ciljanog područja (299 km) dodatno ograničava dostupnost ovog programa drugim područjima države, koa i dostupnost obrazovanih prevoditelja.
2. **Nedostaci u razvoju kompetencija:** Obvezni kolegiji inkluzivnog obrazovanja u programima za pedagoške visoke škole te tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje (programi B i C) usmjereni su na opća pitanja inkluzivnog obrazovanja, pravne okvire i razumijevanje različitosti, ali ne uključuju razvoj kompetencija potrebnih za komunikaciju s gluhim i nagluhim osobama niti za profesionalno prevođenje.
3. **Strukturni nedostaci u programu Posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja (Program A):** Sadržaji povezani sa znakovnim jezikom u ovom su programu definirani kao izborni kolegiji, a ne kao temeljna kompetencija za sve studente područja posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja. Takva struktura ograničava razvoj kompetencija budućih stručnjaka za rad s gluhim i nagluhim osobama.
4. **Nedostaci u praktičnom osposobljavanju:** U sva tri analizirana programa nedostaje strukturirani praktikum i stručna praksa usmjerena na razvoj prevoditeljskih kompetencija. Postojeće praktične aktivnosti prvenstveno su povezane s nastavom i općom podrškom uključivanju, ali nisu povezane sa stvarnim situacijama profesionalnog prevođenja.
5. **Nedostaci u dostupnosti obrazovanja:** Mogućnosti specijaliziranog obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja vrlo su ograničene i geografski neujednačene. Većina dostupnih mogućnosti koncentrirana je u glavnom gradu Adis Abebi, dok druga područja, uključujući regiju Amhara i grad Debre Markos, nemaju dostupne programe formalnog obrazovanja prevoditelja.
6. **Nedostatak digitalnih kompetencija i tehnoloških resursa:** Postojeći programi ne uključuju sadržaje povezane s digitalnim načinom rada. Dodatno, ograničena tehnološka infrastruktura otežava razvoj takvih oblika obrazovanja.

Zaključno, ključni nedostaci postojećih programa povezani su s nedovoljno razvijenim sadržajima kurikuluma, ograničenim razvojem profesionalnih kompetencija, nepostojanjem jasnih strukturnih standarda, nedostatkom praktičnog osposobljavanja, tehnološkim ograničenjima i nejednakom dostupnošću obrazovnih mogućnosti. Rezultati analize ukazuju na potrebu razvoja posebnog programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u okviru strukovnog obrazovanja, koji bi bio utemeljen na kompetencijama, usklađen s međunarodnim standardima ljudskih prava i prilagođen nacionalnom obrazovnom i zakonodavnom kontekstu Etiopije.

5.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Na temelju utvrđenih nedostataka u postojećim programima proizlaze ključne smjernice za razvoj budućeg kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja etiopskog znakovnog jezika.

Prije svega, potrebno je uspostaviti formalni sustav obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja koji bi odgovorio na postojeće potrebe obrazovnog sustava i šire zajednice gluhih i nagluhih osoba. U tom procesu važnu ulogu trebaju imati Ministarstvo obrazovanja, Ured za obrazovanje Regionalne države Amhara, Sveučilište Debre Markos, Pedagoška visoka škola, tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje, lokalne obrazovne institucije, međunarodne organizacije i nevladine organizacije kroz planiranje, financiranje i uspostavu specijaliziranog centra za obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika.

Nadalje, za razvoj kvalitetne jezične podrške gluhim i nagluhim učenicima potrebno je osigurati dostupnost standardiziranih obrazovnih materijala na etiopskom znakovnom jeziku i o etiopskom znakovnom jeziku, uključujući nastavne materijale i rječnike znakovnog jezika koji bi se mogli koristiti u obrazovnom sustavu.

Budući program strukovnog obrazovanja prevoditelja treba biti utemeljen na kompetencijama te uključivati uravnotežene jezične, pedagoške, praktične i profesionalne sadržaje. Kurikulum bi trebao obuhvatiti lingvistiku etiopskog znakovnog jezika, kulturu gluhih, profesionalnu etiku, teoriju i tehnike prevođenja, specijalizirana područja rada poput obrazovnog, zdravstvenog, pravosudnog i prevođenja u javnim službama, kao i sadržaje povezane s medijskim i *online* prevođenjem. Poseban naglasak potrebno je staviti na praktično osposobljavanje kroz strukturirani praktikum, simulacije i rad u stvarnim situacijama uz stručno mentorstvo. Time bi polaznici mogli povezati teorijska znanja s praktičnim zahtjevima profesionalnog prevođenja.

Istodobno je potrebno razviti sustav profesionalnog priznavanja kompetencija kroz definiranje nacionalnih standarda, certificiranje i, dugoročno, uspostavu mehanizama licenciranja prevoditelja znakovnog jezika. Uključivanje digitalnih kompetencija i mogućnosti online obrazovanja dodatno bi povećalo dostupnost programa, osobito za polaznike izvan većih urbanih središta.

5.1.11. Zaključak

Provedeno istraživanje pokazuje je da je sustav obrazovanja prevoditelja etiopskog znakovnog jezika u Etiopiji fragmentiran, ograničen i nedovoljno razvijen u odnosu na potrebe gluhih i nagluhih osoba. Analiza postojećih programa pokazuje da, iako oni pridonose razvoju svijesti o inkluzivnom obrazovanju, ne osiguravaju sustavno obrazovanje i osposobljavanje za profesionalno prevođenje znakovnog jezika. Nalazi istraživanja ukazuju na potrebu razvoja zasebnog, na kompetencijama utemeljenog programa strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika, usklađenog s načelima ljudskih prava, međunarodnim standardima i nacionalnim obrazovnim prioritetima. Takav bi program omogućio prijelaz s postojećeg modela ograničene i nesustavne podrške prema profesionaliziranom sustavu

obrazovanja prevoditelja, čime bi se dugoročno unaprijedila kvaliteta usluga prevođenja i osigurao ravnopravniji pristup gluhih i nagluhih osoba obrazovanju, javnim uslugama i društvenom sudjelovanju.

5.2. Procjena usklađenosti etiopskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 5: Procjena usklađenosti nacionalnog okvira Etiopije za etiopski znakovni jezik, obrazovanje osoba s oštećenjem sluha i usluge prevođenja s međunarodnim standardima

Područje	Međunarodni referentni standard	Razina usklađenosti	Napomene, dokazi i utvrđeni nedostaci
Pravno priznavanje znakovnog jezika	Znakovni jezik pravno je priznat kao prirodni jezik u nacionalnom zakonu ili ustavu.	**Nije usklađeno**	Etiopski znakovni jezik nije izričito priznat u ustavu ili nacionalnim zakonima.
Pravo na uslugu prevoditelja znakovnog jezika	Nacionalni zakoni jamče pristup prevoditeljima znakovnog jezika u javnim uslugama.	**Nije usklađeno**	Nijedan nacionalni zakon ne jamči usluge prevođenja u javnim institucijama.
Ravnopravan pristup obrazovanju	Gluhi učenici imaju pristup znakovnom jeziku i/ili prevoditeljima na svim razinama obrazovanja.	**Djelomično usklađeno**	Znakovni jezik priznat je u obrazovnoj politici, no nije dosljedno primijenjen kao jezik poučavanja.
Ravnopravan pristup zdravstvu	Usluge prevođenja dostupne su u zdravstvenim ustanovama bez diskriminacije ili odgode.	**Nije usklađeno**	Usluge prevođenja u zdravstvu ostaju ograničene i nedosljedne.
Obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja	Programi obrazovanja prevoditelja formalizirani su, strukturirani i temeljeni na kompetencijama.	**Nije usklađeno**	Nedostaje formaliziran nacionalni sustav obrazovanja prevoditelja.
Sustav priznavanja i profesionalnog statusa prevoditelja	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani putem priznatih nacionalnih sustava.	**Nije usklađeno**	Ne postoji nacionalno priznat okvir certificiranja prevoditelja.
Nacionalni etički standardi	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Nije usklađeno**	Ne postoji pravno obvezujući etički kodeks za prevoditelje.

Profesionalni standardi i kvaliteta usluga prevođenja	Postoje sustavi za praćenje kvalitete usluge prevođenja i rješavanje pritužbi.	**Nije usklađeno**	Slabi sustavi praćenja i pritužbi.
Dostupnost usluge prevoditelja znakovnog jezika	Postoji dovoljan broj osposobljenih prevoditelja za zadovoljenje nacionalne potražnje.	**Nije usklađeno**	Ozbiljan nedostatak osposobljenih prevoditelja u Etiopiji.
Financijska pristupačnost usluge	Usluge prevođenja pristupačne su geografski i financijski.	**Djelomično usklađeno**	Ograničena dostupnost u urbanim područjima; usluge ostaju nedosljedne i financijski nedostupne mnogima.
Uključivanje zajednice gluhih osoba u razvoj sustava	Organizacije gluhih osoba uključene su u kreiranje politika i obrazovanje prevoditelja.	**Djelomično usklađeno**	Etiopska nacionalna organizacija gluhih sudjeluje u zagovaranju, no nema institucionaliziranu ovlast u kreiranju politika.
Usluga u *online* okruženju	Politike i osposobljavanje obuhvaćaju *online* prevođenje i etičnost u digitalnom okruženju.	**Nije usklađeno**	Ne postoji jasan nacionalni okvir koji regulira sustave *online* prevođenja.
Usklađenost s obvezama Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakonodavni dokumenti odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.	**Nije usklađeno**	Nacionalni zakoni i provedba ostaju nedosljedni s navedenim člancima Konvencije.

5.2.1. Uvod

Ovo izvješće prikazuje procjenu usklađenosti nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira Etiopije s međunarodnim standardima, a koji se odnose na priznavanje nacionalnog (etiopskog) znakovnog jezika, uređenje usluge prevođenja te zaštitu ljudskih prava gluhih i nagluhih osoba. Procjena se temelji prvenstveno na Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te na povezanim međunarodnim standardima koje promiče Svjetska federacija gluhih.

Poseban fokus ove analize jest status etiopskog znakovnog jezika u okviru nacionalnih politika, obrazovnog sustava i javnih usluga. Cilj je utvrditi prepoznaje li postojeći pravni i institucionalni okvir etiopski znakovni jezik kao prirodni jezik gluhih i nagluhih osoba te osigurava li u praksi ostvarivanje njihovih prava na primanje informacija na etiopskom znakovnom jeziku i drugim oblicima komunikacije.

Važnost ove procjene proizlazi iz međunarodnih obveza Etiopije kao države koja je ratificirala Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Članci 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije obvezuju države članice na priznavanje znakovnih jezika, osiguravanje pristupačnosti, zaštitu jezičnog identiteta te omogućavanje ravnopravnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u obrazovanju, javnom životu i kulturnom djelovanju. Unatoč tim obvezama, i dalje postoje značajni izazovi povezani s nedostatkom izričitog pravnog priznavanja etiopskog znakovnog jezika te prevladavanjem pristupa koji gluhe i nagluhe osobe prvenstveno promatra kroz perspektivu invaliditeta, a ne kroz perspektivu jezične i kulturne pripadnosti.

Ovo izvješće predstavlja analizu postojećih nedostataka s ciljem:

1. utvrđivanja područja usklađenosti i odstupanja etiopskog pravnog i obrazovnog okvira od međunarodnih standarda;
2. procjene posljedica postojećeg okvira za obrazovanje, strukovno osposobljavanje i dostupnost usluga prevođenja znakovnog jezika;
3. pružanja preporuka utemeljenih na dokazima za unapređenje politika, razvoj institucija i jačanje sustava podrške gluhim i nagluhim osobama.

5.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena usklađenosti provedena je primjenom standardiziranog predloška razvijenog u sklopu ovog projekta (*Tablica 5*). Metodologija se temeljila na interpretativnoj analizi politika s ciljem ispitivanja načina na koji etiopski pravni i obrazovni okviri prepoznaju, definiraju i provode prava povezana s etiopskim znakovnim jezikom.

Analiza je obuhvatila izravne i neizravne reference na prava povezana sa znakovnim jezikom, dostupnost usluga prevođenja, pristupačnost obrazovanja i javnih usluga te sudjelovanje gluhih i nagluhih osoba u društvu. Izravne reference odnosile su se na dokumente i odredbe koje izričito navode etiopski znakovni jezik, gluhe i nagluhe učenike ili prevoditelje znakovnog jezika. Neizravne reference obuhvatile su šire odredbe povezane s pravima osoba s invaliditetom i načelima inkluzivnog obrazovanja koje mogu podupirati pristup znakovnom jeziku, iako ga ne navode izravno.

Kao izvori podataka analizirani su sljedeći nacionalni pravni dokumenti i dokumenti javnih politika:

- Ustav Savezne Demokratske Republike Etiopije (1995.)
- ustavi regionalnih država
- Politika obrazovanja i osposobljavanja Savezne Demokratske Republike Etiopije (1994.)
- Jezična politika Savezne Demokratske Republike Etiopije (2020.)
- Strategija posebnih odgojno-obrazovnih potreba i inkluzivnog obrazovanja
- Glavni plan za obrazovanje za posebne odgojno-obrazovne potrebe u Etiopiji (2016.–2025.)
- Nacionalni plan djelovanja za osobe s invaliditetom (2012.–2021.)
- drugi relevantni dokumenti politika povezanih s invaliditetom, obrazovanjem i javnim uslugama.

Navedeni dokumenti analizirani su u odnosu na međunarodne standarde koji proizlaze iz:

- Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom
- smjernica politika Svjetske federacije gluhih
- međunarodno priznatih načela jezičnih ljudskih prava.

Svako područje standarda (*Tablica 5*) procijenjeno je prema trima kategorijama usklađenosti: potpuno usklađeno; djelomično usklađeno; nije usklađeno.
Procjena je uključivala analizu sljedećih elemenata:

- razinu pravnog priznavanja znakovnog jezika i prava gluhih i nagluhih osoba na izbor i korištenje preferiranog načina komunikacije u svim društvenim situacijama
- postojanje mehanizama provedbe usvojenih politika
- institucionalnu praksu i dostupnost podrške
- sustav obrazovanja i dostupnosti prevoditelja znakovnog jezika
- razinu pristupačnosti te uključivanje organizacija gluhih osoba u procese donošenja odluka.

Također, analiza je ispitivala u kojoj se mjeri postojeće političke i pravne odredbe provode u praksi te predstavljaju li stvarne mehanizme zaštite prava ili uglavnom ostaju na razini općih deklarativnih načela.

5.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja

Ukupna ocjena usklađenosti

Sveukupno, nacionalni pravni i obrazovni okvir Etiopije procijenjen je kao neusklađen s međunarodnim standardima koji se odnose na priznavanje znakovnog jezika, jezična prava i pristupačnost za gluhe i nagluhe osobe. Iako pojedini dokumenti politika neizravno ili ograničeno prepoznaju važnost znakovnog jezika, ne postoji sveobuhvatan nacionalni okvir kojim bi se etiopski znakovni jezik priznao kao prirodni jezik gluhe zajednice niti sustav kojim bi se zajamčila njezina potpuna jezična prava.
Procjena je pokazala značajne sustavne nedostatke u području pravnog priznavanja etiopskog znakovnog jezika, reguliranja profesije prevoditelja znakovnog jezika, dostupnosti usluga prevođenja, obrazovne pristupačnosti i provedbe postojećih politika u praksi.

Područja djelomične usklađenosti

Unatoč navedenim nedostatcima, uočeni su određeni pomaci u nekoliko područja.

Navođenje etiopskog znakovnog jezika u strateškim dokumentima

Jezična politika Savezne Demokratske Republike Etiopije iz 2020. godine prvi je nacionalni dokument koji izrijekom spominje etiopski znakovni jezik. Nadalje, Glavni plan za obrazovanje za posebne odgojno-obrazovne potrebe prepoznaje potrebu za pružanjem podrške putem etiopskog znakovnog jezika u obrazovnom okruženju. Međutim, navedeno spominjanje nije priznavanje etiopskog znakovnog jezika kao samostalnog jezika.

Rastuća vidljivost etiopskog znakovnog jezika

Etiopski znakovni jezik posljednjih godina postaje vidljiviji u različitim područjima, uključujući: televizijsko prevođenje, obrazovni kontekst, iako provedba još nije sustavno osigurana te aktivnosti zagovaranja i programe podizanja javne svijesti. Ovi trendovi ukazuju na rastuće društveno prepoznavanje praktične važnosti znakovnog jezika, ali ne predstavljaju njegovo potpuno institucionalno priznavanje.

Obveze povezane s inkluzivnim obrazovanjem

Nacionalne obrazovne politike promiču uključivanje osoba s invaliditetom i prepoznaju komunikacijske prepreke s kojima se suočavaju gluhi i nagluhi učenici. Međutim, etiopski znakovni jezik i dalje se uglavnom promatra kao oblik dodatne podrške ili pomoćno komunikacijsko sredstvo, a ne kao punopravan jezik obrazovanja i temelj jezičnog razvoja gluhih i nagluhih učenika.

Ključna odstupanja od međunarodnih standarda

A. Nedostatak izričitog pravnog priznavanja etiopskog znakovnog jezika

Ustav Savezne Demokratske Republike Etiopije priznaje ravnopravnost etiopskih jezika. no etiopski znakovni jezik nije izričito priznat ni Ustavom ni drugim ključnim nacionalnim zakonima.

B. Nedostatak priznavanja etiopskog znakovnog jezika u javnim uslugama

Etiopski znakovni jezik nema status službenog jezika koji bi se koristio u javnim institucijama. Posljedica toga jest da se gluhe i nagluhe osobe suočavaju s preprekama u pristupu pravosudnim uslugama, zdravstvenim uslugama, radu državnih institucija te hitnim komunikacijskim i administrativnim postupcima. Dostupnost prevođenja u tim područjima stoga često ovisi o pojedinačnim dogovorima i dostupnosti pojedinaca, a ne o sustavno zajamčenom pravu.

C. Nedostatna usklađenost obrazovnih politika s jezičnim pravima gluhih učenika

Postojeće obrazovne politike uglavnom pristupaju oštećenju sluha iz perspektive invaliditeta i potrebe za dodatnom podrškom. U tom se okviru znakovni jezik najčešće promatra kao pomoćno sredstvo komunikacije, oblik kompenzacijske podrške ili dio usluga povezanih s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Rijetko se prepoznaje kao: prirodni jezik zajednice gluhih i nagluhih osoba, jezik poučavanja te kao temelj za jezični, akademski i socijalni razvoj gluhih i nagluhih učenika. Zbog toga se mnogi gluhi i nagluhi učenici i dalje obrazuju u okruženjima koja prvenstveno koriste govorni jezik, bez odgovarajuće jezične podrške potrebne za njihov puni obrazovni razvoj. Takav pristup nije u skladu s međunarodnim standardima koji promiču ravnopravan pristup obrazovanju putem znakovnog i govornog/pisanog jezika, ovisno o potrebama i izboru učenika.

D. Nedovoljno razvijen sustav obrazovanja i regulacije usluge prevoditelja

Procjena je pokazala značajne nedostatke u profesionalizaciji i regulaciji prevoditeljske djelatnosti. Trenutačno ne postoji nacionalni sustav akreditacije prevoditelja znakovnog jezika, standardizirani kurikulum obrazovanja prevoditelja utemeljen na kompetencijama, pravno obvezujući etički kodeks te razvijeni mehanizmi osiguravanja kvalitete usluge prevođenja. Zbog toga su usluge prevođenja često nedosljedne, dostupne samo povremeno i ovise o trenutačnim mogućnostima institucija, umjesto da budu sustavno planirane i zajamčene.

E. Ograničeno sudjelovanje zajednice gluhih u donošenju odluka

Politike povezane s gluhim osobama uglavnom se razvijaju unutar institucionalnih okvira usmjerenih na invaliditet, uz ograničeno izravno sudjelovanje organizacija gluhih osoba. Iako Etiopska nacionalna organizacija gluhih ima važnu ulogu u zagovaranju prava gluhih osoba, ne postoji formaliziran mehanizam kojim bi se osiguralo sustavno uključivanje zajednice gluhih u razvoj politika, obrazovanje prevoditelja i procese osiguravanja kvalitete.

Ponavljajući strukturni nedostaci

Procjena je identificirala nekoliko međusobno povezanih nedostataka koji se ponavljaju kroz različita područja politika:

- izostanak izričitog priznavanja etiopskog znakovnog jezika kao punopravnog jezičnog sustava
- nedostatak profesionalne regulacije prevoditelja znakovnog jezika
- nedovoljna dostupnost kvalificiranih prevoditelja
- slabi mehanizmi provedbe i praćenja politika
- ograničena pristupačnost javnih usluga
- nedovoljno ulaganje u obrazovanje gluhih i nagluhih osoba
- kontinuirano oslanjanje na medicinski model gluhoće umjesto na pristup temeljen na jezičnim i ljudskim pravima.

Središnji nalaz ove procjene jest postojanje jasnog nesrazmjera između sve veće uporabe etiopskog znakovnog jezika u svakodnevnoj komunikaciji i njegove ograničene pravne i institucionalne prepoznatljivosti. Iako etiopski znakovni jezik postaje sve vidljiviji u društvu, on i dalje nema status koji bi omogućio potpuno ostvarivanje jezičnih prava gluhih i nagluhih osoba.

5.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanje i etičkih standarda

Utvrđena odstupanja od međunarodnih standarda imaju značajne posljedice za razvoj sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, profesionalizaciju prevoditelja znakovnog jezika te uspostavu etičkih standarda u pružanju usluga prevođenja.

Izostanak priznavanja etiopskog znakovnog jezika kao jezika značajno ograničava pristup gluhih i nagluhih osoba strukovnom i tehničkom obrazovanju. Budući da se većina programa strukovnog

obrazovanja i dalje temelji prvenstveno na govornom jeziku, mnogi gluhi i nagluhi učenici nemaju ravnopravan pristup obrazovnim sadržajima i mogućnostima razvoja profesionalnih kompetencija. Takva ograničenja pridonose obrazovnoj isključenosti, smanjenom sudjelovanju gluhih i nagluhih osoba na tržištu rada, povećanom riziku od nezaposlenosti i ekonomske marginalizacije. Bez dostupnog i jezično prilagođenog strukovnog obrazovanja gluhe i nagluhe osobe suočavaju se sa sustavnim preprekama u stjecanju kompetencija potrebnih za zapošljavanje i ravnopravno sudjelovanje u gospodarskom i društvenom životu. Nedostatak obrazovnih modela usmjerenih na potrebe gluhih i nagluhih osoba dodatno ograničava razvoj gluhih stručnjaka u područjima kao što su obrazovanje, prevođenje znakovnog jezika, javna uprava te socijalne usluge.

Potrebe za kompetencijama i osposobljavanjem

Procjena je pokazala potrebu za hitnim razvojem sustavnog i standardiziranog obrazovanja koje uključuje:

- formalno osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika;
- razvoj specijaliziranih kompetencija za prevođenje u pravosudnom, zdravstvenom i drugim kontekstima;
- obrazovanje stručnjaka za rad s gluhim osobama, uključujući pedagoške pristupe koji povezuju znakovni jezik, kulturu gluhih i obrazovne potrebe učenika.

Postojeći oblici pripreme prevoditelja fragmentirani su i ne temelje se na nacionalno definiranim standardima kompetencija. Takvo stanje utječe na kvalitetu usluga prevođenja u posebno osjetljivim područjima kao što su pravosudni sustav, zdravstvene ustanove, policijske službe te obrazovne ustanove.

Etičke implikacije

Nepostojanje nacionalnog etičkog okvira za prevoditelje znakovnog jezika predstavlja značajan rizik za kvalitetu usluge i ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba. Među ključnim etičkim izazovima ističu se:

- netočno ili nepotpuno prenošenje informacija
- povreda povjerljivosti
- sukob interesa
- neadekvatno zastupanje komunikacijskih potreba gluhih osoba
- ograničavanje prava na informirani pristanak.

Bez jasno definiranih etičkih standarda, mehanizama odgovornosti i sustava osiguravanja kvalitete gluhe i nagluhe osobe ostaju izložene komunikacijskim preprekama i institucionalnoj isključenosti.

5.2.5. Preporuke

Kako bi se unaprijedila usklađenost Etiopije s međunarodnim standardima u području znakovnog jezika i jezičnih prava gluhih i nagluhih osoba, preporučuju se sljedeće mjere.

Pravna i politička reforma

- Izričito priznati etiopski znakovni jezik kao prirodni jezik unutar nacionalnog zakonodavstva i strateških dokumenata.
- Prepoznati gluhu zajednicu ne samo kroz perspektivu invaliditeta, već i kao jezičnu i kulturnu zajednicu s vlastitim identitetom i pravima.
- Razviti sveobuhvatnu nacionalnu politiku znakovnog jezika s jasno definiranim mehanizmima provedbe, praćenja i odgovornosti.

Reforma obrazovnog sustava

- Razviti obrazovni pristup za gluhe i nagluhe učenike koji omogućuje uporabu znakovnog i govornog/pisanog jezika u skladu s individualnim potrebama učenika te istodobno uvažava kulturu gluhih.
- Uspostaviti etiopski znakovni jezik kao jezik poučavanja za gluhe i nagluhe učenike.
- Osigurati mogućnost ranog usvajanja znakovnog jezika radi sprječavanja jezične deprivacije.
- Ojačati programe obrazovanja nastavnika kroz sadržaje povezane s pedagogijom gluhih osoba, lingvistikom znakovnog jezika i komunikacijskim strategijama.

Obrazovanje i certificiranje prevoditelja znakovnog jezika

- Uspostaviti nacionalno priznat sustav obrazovanja, certificiranja i akreditacije prevoditelja znakovnog jezika.
- Razviti kurikulume utemeljene na kompetencijama i usklađene s međunarodnim standardima profesionalnog prevođenja.
- Uvesti specijalizirana područja obrazovanja (prevođenje u pravosudnom, zdravstvenom, obrazovnom kontekstu te u *online* okruženju).

Etika i osiguravanje kvalitete

- Razviti nacionalni etički kodeks za prevoditelje znakovnog jezika s jasno definiranim profesionalnim standardima.
- Uspostaviti neovisne mehanizme za certificiranje prevoditelja, praćenje kvalitete usluga, rješavanje pritužbi korisnika te kontinuirano profesionalno usavršavanje.

Pristupačnost i pružanje usluga

- Proširiti dostupnost usluga prevođenja u saveznim i regionalnim institucijama.

- Osigurati da usluge prevođenja budu dostupne neovisno o geografskom položaju i financijskim mogućnostima korisnika.
- Uključiti *online* modele prevođenja u sustav javnih usluga, osobito za područja u kojima nema dovoljno stručnjaka.

Uključenost zajednice gluhih

- Osigurati aktivno i smisleno sudjelovanje Etiopske nacionalne organizacije gluhih i gluhih stručnjaka u razvoju politika, obrazovanju prevoditelja i sustavima osiguravanja kvalitete.
- Uspostaviti trajne mehanizme savjetovanja koji nadilaze formalno uključivanje zajednice gluhih te omogućuju njezino stvarno sudjelovanje u donošenju odluka.

5.2.6. Zaključak

Ova procjena pokazuje da pravni i obrazovni okvir Etiopije i dalje nije u dovoljnoj mjeri usklađen s međunarodnim standardima u području priznavanja znakovnog jezika i jezičnih prava gluhih i nagluhih osoba. Iako je vidljivost etiopskog znakovnog jezika povećana u pojedinim područjima, on još uvijek nema izričito pravno priznanje, odgovarajuću institucionalnu zaštitu niti jasno definiranu ulogu u obrazovanju i javnim uslugama. Prevladavanje medicinskog modela gluhoće pridonosi jezičnoj isključenosti i ograničenom priznavanju gluhih osoba kao jezične i kulturne zajednice. Takvo stanje negativno utječe na pristup obrazovanju, zdravstvenim i pravosudnim uslugama te društvenoj uključenosti.

Za uklanjanje postojećih nedostataka potrebne su pravne i obrazovne reforme, razvoj sustava obrazovanja i certificiranja prevoditelja znakovnog jezika te osiguravanje aktivnog sudjelovanja zajednice gluhih u donošenju odluka. Usklađivanje etiopskog okvira s međunarodnim standardima stoga nije samo pitanje pristupačnosti, već ostvarivanja jezičnih prava, ravnopravnosti i dostojanstva gluhih i nagluhih osoba.

6. NJEMAČKA

6.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Tablica 1: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj (studijski program prevođenja njemačkog znakovnog jezika)[10]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Unutar Odsjeka za rehabilitacijske znanosti na Sveučilištu Humboldt nudi se diplomski studijski program Prevođenja njemačkog znakovnog jezika – riječ je o formalnom i specijaliziranom visokoškolskom obrazovanju https://www.hu-berlin.de/en/study/study-programme/details/interpreting-and-translating-for-german-sign-language-master-of-arts-major-field	Informacije o sadržaju kurikuluma nisu javno dostupne.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu	Studijskim programom se stječu kompetencije za rad kao prevoditelj njemačkog znakovnog jezika.	Nema detaljnih informacija o ishodima učenja.

[10] Sveučilište Humboldt u Berlinu (n. d.). Diplomski studij prevođenja njemačkog znakovnog jezika https://www.hu-berlin.de/en/study/study-programme/details/interpreting-and-translating-for-german-sign-language-master-of-arts-major-field

	– prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Jasna formalna struktura studijskog programa diplomske razine, u trajanju od 4 semestra. Nastava se izvodi na njemačkom jeziku na kampusu Mitte.	Nema informacija o stručnoj praksi, praktikumima te zastupljenosti teorijske i praktične nastave.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Program se izvodi unutar specijaliziranog sveučilišnog odsjeka posvećenog rehabilitacijskim znanostima i studijima povezanima sa znakovnim jezikom, što ukazuje na usmjeren institucionalni kontekst za napredno osposobljavanje.	Nema informacija o metodičko-didaktičkim postupcima učenja i poučavanja.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Program djeluje prema pravilima upisa i uvjeta specifičnima za predmet, a službena sveučilišna stranica upućuje na specifične propise za program, što ukazuje na formalni akademski sustav upravljanja i osiguravanja kvalitete.	Mrežna stranica ne pruža dovoljno informacija o načinu vrednovanja, uključujući praktične ispite, portfolije i metode temeljene na kompetencijama.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Program dodjeljuje priznatu akademsku kvalifikaciju magistra struke.	Javne informacije ne navode povezanost diplome s profesionalnim certificiranjem, licenciranjem ili stalnim stručnim usavršavanjem.

Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program se izvodi na javnom sveučilištu, s neograničenim upisnom kvotom i jasno je naveden u službenom sveučilišnom katalogu studija.	Javne informacije ne pružaju dovoljno detalja o mjerama potpore u učenju ili prilagodbama pristupačnosti. Geografska dostupnost ograničena na Berlin, osim ako ne postoje dodatni fleksibilni dogovori izvan javnog sažetka.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Postojanje diplomskog sveučilišnog programa za prevođenje njemačkog znakovnog jezika ukazuje na visoku razinu institucionalnog priznavanja područja.	Mrežna stranica izravno ne objašnjava na koji je način program usklađen s njemačkim pravnim okvirima, obvezama pristupa usluzi ili međunarodnim standardima.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Na javnoj stranici programa nema izričitih dokaza o osposobljavanju za *online* prevođenje.	Ovo ostaje nejasno iz javnih izvora i trebalo bi ga provjeriti u detaljnim propisima studija ili opisima modula.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Budući da je program usmjeren na prevođenje njemačkog znakovnog jezika na diplomskoj razini predstavlja naprednu profesionalnu pripremu.	Mrežna stranica ne navodi specifična područja prevođenja, pa nije moguće utvrditi razinu pripremljenosti na rad u specifičnim kontekstima.

Tablica 2: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj (studijski program prevođenja znakovnog jezika na Sveučilištu primijenjenih znanosti *Landshut*)[11]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Preddiplomski studij program koji priprema studente za samostalan i profesionalan rad kao prevoditelje znakovnog jezika. Navodi se da studenti stječu praktične i teorijske vještine u tri glavna područja: njemački znakovni jezik, studiji o gluhima i prevođenje znakovnog jezika. https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting/study-programme	Mrežna stranica programa ne navodi jesu li obuhvaćena specijalizirana područja prevođenja poput zdravstva, prava, obrazovanja, javnih usluga ili *online* prevođenja.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o	Navodi se da je cilj programa pripremiti studente za samostalan i profesionalan rad kao prevoditelje znakovnog jezika. Također se ističe da se od studenata očekuje da promišljaju o vlastitom profesionalnom djelovanju u odnosu na životne situacije gluhih, gluhoslijepih i nagluhih osoba.	Etičko odlučivanje i kompetencija specifična za kontekst čini se da su podrazumijevani, no nisu izričito razrađeni u javnom opisu.

[11] Sveučilište primijenjenih znanosti Landshut. (n. d.). Prevođenje znakovnog jezika. https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting

Sveučilište primijenjenih znanosti Landshut. (n. d.). Studijski program prevođenja znakovnog jezika. https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting/study-programme

	specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Program ima jasnu strukturu: riječ je o formalnom preddiplomskom studiju u trajanju od 7 semestara (210 ECTS bodova), s otvorenim upisom i bez školarine (osim semestralne pristojbe). Navodi se da se znanje sustavno izgrađuje i primjenjuje kroz tri faze stažiranja: uvodno stažiranje, praktikum/promatranje rada te stažiranje u prevođenju.	Iz javno dostupnih informacija ne proizlaze značajni strukturni nedostaci, a program pokazuje snažnu povezanost teorijskog i praktičnog osposobljavanja.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Program je izričito opisan kao praktično usmjeren i utemeljen na znanstvenim spoznajama i metodama. Također uključuje tri stažiranja koja prate program, što snažno upućuje na iskustveno učenje i učenje na radnom mjestu.	Mrežna stranica ne spominje metodičko-didaktičke alate za učenje i poučavanje.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Riječ je o formalnom studijskom programu, što ukazuje na formalnu akademsku strukturu osiguravanja kvalitete.	Mrežna stranica ne navodi načine vrednovanja ostvarenih ishoda učenja niti praćenja kvalitete.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog	Program dodjeljuje priznatu akademsku kvalifikaciju prvostupnika na akreditiranom javnom sveučilištu primijenjenih znanosti.	Mrežna stranica ne navodi povezanost diplome s nacionalnim certificiranjem, licenciranjem ili stalnim stručnim usavršavanjem.

	stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima		
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program je dostupan širokom krugu kandidata, izvodi ga javna institucija i ne uključuje školarinu, osim semestralne pristojbe, čime se osigurava financijska dostupnost.	Geografska dostupnost može biti ograničena jer se program izvodi u Landshutu, a javno dostupne informacije ne navode mogućnost učenja na daljinu.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Postojanje posvećenog akreditiranog preddiplomskog programa za prevođenje znakovnog jezika ukazuje na institucionalno priznavanje ove profesije unutar visokog obrazovanja.	Izravna usklađenost s njemačkim zakonodavstvom, propisima o uslugama prevođenja ili međunarodnim standardima nije objašnjena na javnoj stranici.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Mrežna stranica ne nudi informacije o ishodima učenja povezanih s *online* prevođenjem.	Nedostatak nije moguće potvrditi na temelju javno dostupne dokumentacije; potrebna je provjera sadržaja modula.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Tri faze stažiranja upućuju na pripremu za stvarne profesionalne kontekste, a program je jasno namijenjen pripremi studenata za budući rad kao prevoditelja znakovnog jezika.	Mrežna stranica programa ne navodi jesu li obuhvaćena specijalizirana područja prevođenja poput zdravstva, prava, obrazovanja, javnih usluga ili *online* prevođenja.

Tablica 3: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj (program prevođenja znakovnog jezika)[12]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Program uključuje usvajanje njemačkog znakovnog jezika, dvojezičnu fluentnost u njemačkom znakovnom jeziku i njemačkom govornom jeziku, studije o gluhima te teoriju i praksu prevođenja. Studenti pohađaju i kolegije o gluhosljepoći, međunarodnoj znakovnoj komunikaciji, stranih znakovnih jezika i engleskog jezika https://studieren.h2.de/studiengaenge/bachelor/gebaerdensprachdolmetschen	Javne informacije jasno ne potvrđuju poučava li se profesionalna etika kao zaseban strukturiran dio. Također se izričito ne spominje *online* prevođenje kao sadržajni dio kurikuluma.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika	Navodi se da program pruža znanstveno utemeljeno, praktično usmjereno obrazovanje koje priprema studente za prevođenje u širokom rasponu situacija između čujućih i gluhih ili nagluhih osoba, koristeći njemački znakovni jezik. Kurikulum je usklađen sa Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike, a studenti progresivno razvijaju kompetenciju u njemačkom znakovnom jeziku do razine B2/C1 jezične razine znanja.	Iako su dvojezična i interpretacijska kompetencija jasno vidljive, javna stranica ne objašnjava detaljno kako se formalno mjere etičko odlučivanje, profesionalno ponašanje ili točnost prevođenja.

[12] Sveučilište primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal (n. d.). Prevođenje znakovnog jezika (prvostupnik). https://studieren.h2.de/studiengaenge/bachelor/gebaerdensprachdolmetschen
Sveučilište primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal (n. d.). Prevođenje znakovnog jezika. https://www.h2.de/no_cache/studium/bachelor/gebaerdensprachdolmetschen.html

	– profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Program se izvodi u trajanju od 8 semestara. Zahtijeva prethodno znanje njemačkog znakovnog jezika u opsegu od 60 nastavnih sati. Program uključuje praktični semestar u 8. semestru, namijenjen pružanju realnog uvida u budući profesionalni život i primjeni stečenog znanja u praksi.	Iz javno dostupnih informacija ne proizlaze značajni strukturni nedostaci, a program pokazuje snažnu povezanost teorijskog i praktičnog osposobljavanja.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Program je praktično usmjeren te uključuje praktične vježbe prevođenja, projektni rad, praktični semestar i laboratorij za učenje njemačkog znakovnog jezika (videozapisi).	Mrežna stranica ne spominje metodičko-didaktičke alate za učenje i poučavanje. Digitalni alati vidljivi su u postojanju jezičnog laboratorija u obliku videozapisa, no šira digitalna nastavna metodologija nije potpuno opisana.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi	Program je akreditiran te uključuje pravila studiranja i načine vrednovanja (polaganja ispita), kao i tzv. katalog kolegija, što upućuje na uspostavljen sustav osiguravanja kvalitete.	Javno dostupne informacije ne navode uključuje li vrednovanje praktične ispite, portfolije, refleksivne dnevnike ili kriterije vrednovanja temeljene na kompetencijama.

	osiguravanja kvalitete		
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Program dodjeljuje priznatu akademsku kvalifikaciju prvostupnika na akreditiranom javnom sveučilištu primijenjenih znanosti te priprema studente za profesionalni rad prevoditelja u različitim područjima.	Mrežna stranica ne navodi povezanost diplome s nacionalnim certificiranjem, licenciranjem ili stalnim stručnim usavršavanjem.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program nije ograničen upisnim kvotama, izvodi ga javno sveučilište te se naplaćuje semestralni doprinos umjesto školarine. Omogućen je i individualno prilagođen izvanredni studij u posebnim okolnostima.	Program se izvodi u Magdeburgu, a javno dostupne informacije ne navode mogućnost potpunog učenja na daljinu.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Program predstavlja formalni specijalizirani studij za obrazovanje prevoditelja njemačkog znakovnog jezika te odražava visoku razinu institucionalnog priznavanja profesije.	Javna dokumentacija ne navodi izričito usklađenost programa s nacionalnim pravnim okvirom ni međunarodnim standardima.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Program uključuje laboratorij za istraživanje njemačkog znakovnog jezika (u obliku videozapisa) kao potporu učenju njemačkog znakovnog jezika.	U javno dostupnoj dokumentaciji ne navodi se osposobljavanje za *online* prevođenje, digitalne profesionalne kompetencije ni etičke

			aspekte *online* prevođenja.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Program priprema studente za rad u različitim područjima, uključujući obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe, javnu upravu, zapošljavanje, kulturu i medije.	Javno dostupna dokumentacija potvrđuje sektorsku usmjerenost programa, ali ne pruža detaljne informacije o sadržaju i načinima poučavanja pojedinih područja.

Tablica 4: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj (Diplomski studij prevođenja znakovnog jezika (magistar/magistra struke))[13]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Program je specijalizirani diplomski studij usmjeren na osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika za pravno i konferencijsko prevođenje te uključuje sadržaje iz područja translatologije, primijenjene lingvistike i zajednice gluhih. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ma-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html	Javna dokumentacija potvrđuje snažnu specijalizaciju za pojedina područja prevođenja, dok profesionalna etika i *online* prevođenje nisu izričito navedeni kao zasebni sadržaji programa.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik)	Program razvija praktične kompetencije za pravno i konferencijsko prevođenje te obuhvaća radne jezike – njemački znakovni jezik, njemački i engleski – čime podupire razvoj višejezičnih i dvojezičnih kompetencija.	Etičko odlučivanje i profesionalno ponašanje nisu u javno dostupnoj dokumentaciji izričito navedeni kao zasebne vrednovane kompetencije.

[13] Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). *Prevođenje znakovnog jezika*. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ma-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html

	– točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Program ima jasno definiranu formalnu strukturu i uvjete upisa. Kandidati moraju imati prvostupničku diplomu iz prevođenja znakovnog jezika, najmanje 60 ECTS bodova iz tog područja ili drugu diplomu uz položen državni ispit iz prevođenja znakovnog jezika. Dodatno se zahtijeva znanje engleskog jezika najmanje na razini B2. Kurikulum obuhvaća obvezne module, profilno područje te završni modul koji uključuje diplomski rad i praktični ispit.	Struktura programa jasno je definirana, no javno dostupna dokumentacija ne navodi izričito mogućnost stažiranja ili stručne prakse. Iako je praktično vrednovanje uključeno, nije moguće u potpunosti procijeniti ravnotežu između teorijske nastave i praktičnog iskustva u stvarnom okruženju.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Program je primijenjeno usmjeren i priprema studente za složene profesionalne zahtjeve sudskog i konferencijskog prevođenja. Moduli uključuju seminarsku i projektnu nastavu te sadržaje poput strategija pripreme za konferencijsko prevođenje i prevođenja u kaznenim i građanskim postupcima.	Mrežna stranica ne spominje metodičko-didaktičke alate za učenje i poučavanje.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje	Kurikulum uključuje praktični ispit u završnom modulu, što ukazuje na vrednovanje usmjereno na	Javno dostupne informacije ne navode uključuje li vrednovanje

	– Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	praktične kompetencije. Ostali oblici vrednovanja uključuju seminarske radove i pisane zadatke, a program se provodi unutar formalne sveučilišne strukture s definiranim opisima modula i pravilima studija.	praktične ispite, portfolije, refleksivne dnevnike ili kriterije vrednovanja temeljene na kompetencijama.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Program dodjeljuje akademski naziv magistra struke Sveučilišta u Hamburgu te je usmjeren na naprednu profesionalnu pripremu prevoditelja za zahtjevna područja, osobito pravno i konferencijsko prevođenje.	Javna dokumentacija ne navodi povezanost završetka studija s formalnim postupkom licenciranja, stalnim stručnim usavršavanjem ili certificiranjem povezanima s etičkim standardima.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program izvodi javno sveučilište i organiziran je kao izvanredni studij uz rad (zaposlenje), čime povećava dostupnost zaposlenim stručnjacima.	Geografska dostupnost ipak ostaje ograničena na Hamburg, a javno dostupne informacije ne navode detalje o mjerama potpore studentima, kapacitetu upisa ni dodatnim mehanizmima pristupačnosti.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Program izravno uključuje sudsko prevođenje, uključujući kaznene i građanske postupke, čime pokazuje visoku relevantnost za pravni i javni sektor te odgovara na stvarne potrebe za uslugama prevođenja u Njemačkoj.	Javna dokumentacija ne navodi izričito usklađenost programa s njemačkim zakonodavstvom o pravima osoba s invaliditetom, pravima na uslugu prevođenja ni međunarodnim standardima.

Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Javna dokumentacija ne pruža izričite informacije o uključivanju *online* prevođenja, digitalnih platformi ni digitalnih profesionalnih kompetencija.	Ovaj nedostatak potrebno je dodatno provjeriti u detaljnom priručniku modula ili internim dokumentima kurikuluma.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Program predstavlja jedno od najjačih područja u pogledu sektorske pripreme. Kurikulum izričito priprema studente za pravno i sudsko prevođenje kroz sadržaje povezane s kaznenim i građanskim postupcima te za konferencijsko prevođenje kroz specijalizirane module.	Javna dokumentacija, međutim, ne potvrđuje jednaku razinu pripreme za zdravstveno, obrazovno ili druga područja javnih usluga.

Tablica 5: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj (Preddiplomski studij prevođenja znakovnog jezika)[14]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Program priprema studente za prevođenje između govornog njemačkog jezika i njemačkog znakovnog jezika te za rad s gluhim i nagluhim korisnicima koji koriste različite sustave komunikacija. Kurikulum uključuje uvodnu, naprednu i specijalizacijsku fazu te povezuje lingvistiku znakovnog jezika, studije o gluhima i praktične kompetencije prevođenja. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-	Javna dokumentacija ne pruža dovoljno detalja o sustavnom uključivanju specijaliziranih područja poput zdravstva, prava, javnih usluga ni *online* prevođenja, što bi trebalo provjeriti u priručniku modula.

[14] Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). *Prevođenje znakovnog jezika.* https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html
Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). *Glavni studijski predmet: prevođenje znakovnog jezika.* https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen/hauptfach-gsd.html

		studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html	
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	Program je usmjeren na razvoj kompetencija za prevođenje između govorne i znakovne komunikacije te uključuje postupno napredovanje od uvodnih do naprednih i specijaliziranih sadržaja. Obuhvaća praktičnu nastavu i osposobljavanje povezano s prevođenjem znakovnog jezika. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html	Javna dokumentacija ne pruža dovoljno informacija o formalnom vrednovanju etike, refleksivne prakse i kompetencija specifičnih za pojedina područja.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Preddiplomski studij strukturiran je kroz tri faze tijekom 7 semestara: uvodnu, naprednu i specijalizacijsku fazu. Kurikulum uključuje i praktično usmjerene elemente, poput uvodne, napredne i produbljene stručne prakse. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html	Javne informacije potvrđuju postojanje praktične nastave, no detaljnu ravnotežu između teorijske nastave i nadzirane prakse potrebno je provjeriti u cjelovitoj dokumentaciji kurikuluma.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Program uključuje praksu prevođenja i praksu njemačkog znakovnog jezika, uz mogućnost upoznavanja međunarodne znakovne komunikacije ili drugih stranih znakovnih jezika te sudjelovanja u aktivnostima zajednice gluhih.	Mrežna stranica ne spominje metodičko-didaktičke alate za učenje i poučavanje.

		https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen/hauptfach-gsd.html	
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Program uključuje praktičnu sastavnicu prevođenja i završni ispit povezan sa specijaliziranim osposobljavanjem. https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen/hauptfach-gsd.html	Javna dokumentacija ne navodi izričito uključuje li program portfolije, refleksivne dnevnike ni formalne postupke osiguravanja kvalitete.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Riječ je o priznatom sveučilišnom preddiplomskom programu na velikom javnom sveučilištu u Njemačkoj.	Javna dokumentacija ne navodi izričitu povezanost završetka studija s nacionalnim profesionalnim certificiranjem ili formalnim zahtjevima stalnog stručnog usavršavanja.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program se izvodi u okviru javnog sveučilišta i slijedi standardnu strukturu visokog obrazovanja.	Geografska dostupnost može biti ograničena na Hamburg, a javna dokumentacija ne navodi mogućnost učenja na daljinu.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja	Postojanje zasebnog akademskog programa prevođenja znakovnog jezika ukazuje na institucionalno priznavanje profesije.	Usklađenost programa s njemačkim zakonodavstvom i međunarodnim standardima potrebno je

	– Usklađenost s međunarodnim standardima		zasebno procijeniti u *Tablici 21.*
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Javne informacije ne navode izričito *online* prevođenje kao dio kurikuluma, pa se ne može potvrditi je li ono uključeno u program.	Moguće je da je riječ o nedostatku programa ili nedovoljno detaljnoj javnoj dokumentaciji.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Program priprema studente za različita okruženja prevođenja i rad s različitim skupinama korisnika - gluhe i nagluhe osobe s različitim preferiranim komunikacijskim stilovima.	Konkretna priprema za pojedina sektorska područja nije dovoljno detaljno opisana u javno dostupnim informacijama.

6.1.1. Uvod

Njemačka ima jedan od razvijenijih sustava visokog obrazovanja za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u Europi. Na nekoliko sveučilišta izvode se preddiplomski i diplomski studiji koji potvrđuju da je prevođenje znakovnog jezika prepoznato kao zasebno akademsko i profesionalno područje. Ipak, sustav nije u potpunosti ujednačen na nacionalnoj razini. Programi se razlikuju prema sadržaju i strukturi, a razina javno dostupnih informacija o studijskim programima često je ograničena, što otežava detaljniji uvid u kurikulum, praktičnu nastavu i druge sastavnice obrazovanja.

U okviru projekta *SignUnity*, Zadatak *T2.2* usmjeren je na sustavnu analizu postojećih obrazovnih programa za prevoditelje znakovnog jezika u partnerskim zemljama Europe i supsaharske Afrike. Cilj ovog istraživanja jest utvrditi postojeće modele obrazovanja, ishode učenja, kompetencije koje studijski programi razvijaju te pristupe osposobljavanju budućih prevoditelja znakovnog jezika. U Njemačkoj je ovo istraživanje posebno važno jer među postojećim studijskim programima postoje razlike u sadržaju, strukturi i kompetencijama koje razvijaju. Njihovom usporedbom nastoji se procijeniti u kojoj mjeri pripremaju studente za stvarne zahtjeve profesije, utvrditi njihove zajedničke značajke i razlike te prepoznati područja koja je moguće unaprijediti. U konačnici, kvaliteta obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika izravno utječe na kvalitetu i dostupnost usluga prevođenja te, posljedično, na pristup informacijama i ravnopravno sudjelovanje gluhih i nagluhih osoba u različitim područjima društvenog života. Dobro osmišljeni studijski programi doprinose razvoju jezičnih, prevoditeljskih i profesionalnih kompetencija potrebnih za točno, pouzdano i etično prevođenje u različitim kontekstima, uključujući obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe, javnu upravu, zapošljavanje i kulturu. Nasuprot tome, nedostaci u

obrazovanju mogu rezultirati nedovoljnom pripremljenošću prevoditelja za stvarne zahtjeve profesije, neujednačenom kvalitetom usluga te otežanim pristupom točnim i pravodobnim informacijama za gluhe i nagluhe korisnike.

Ovo izvješće prikazuje rezultate nacionalnog mapiranja studijskih programa za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj, provedenog u okviru *Zadatka T2.2* projekta *SignUnity*. U njemu su opisana osnovna obilježja analiziranih programa, uspoređeni njihovi kurikulumi i pristupi obrazovanju te utvrđene njihove zajedničke značajke, razlike i područja za unaprjeđenje. Dobiveni nalazi predstavljaju podlogu za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity* te doprinose razumijevanju postojećeg stanja obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj.

6.1.2. Metodologija

Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj provedeno je primjenom standardiziranog okvira definiranog u *Tablicama 1–5* metodologije *Radnog paketa 2* projekta *SignUnity*. Okvir obuhvaća referentna područja koja uključuju sadržaj kurikuluma, stečene kompetencije, strukturu programa, nastavne metode, vrednovanje i osiguravanje kvalitete, certificiranje i priznavanje kvalifikacija, dostupnost programa, usklađenost s pravnim i strateškim okvirom, razvoj digitalnih kompetencija te pripremljenost za rad u različitim područjima primjene.

Analiza se temeljila na pregledu javno dostupne dokumentacije, pri čemu su kao glavni izvori korištene službene informacije visokoškolskih ustanova. Analizirani su:

- mrežne stranice studijskih programa
- službeni opisi programa
- sažeci modula i kurikuluma, ako su bili dostupni
- informacije o uvjetima upisa, trajanju studija, ECTS bodovima i načinu izvođenja nastave
- javno dostupni podaci o akademskim pravilima i akreditaciji programa.

Da bi programi obrazovanja mogli biti uključeni u analizu, morali su zadovoljiti sljedeće kriterije:

- program je morao biti izravno usmjeren na prevođenje znakovnog jezika ili prevođenje za njemački znakovni jezik
- morao ga je izvoditi priznata visokoškolska ustanova u Njemačkoj
- morale su biti dostupne dovoljne javne informacije koje omogućuju barem osnovno mapiranje prema referentnim područjima iz *Tablica 1-5*
- konačni uzorak morao je obuhvatiti najmanje tri programa, u skladu sa zahtjevima *Zadatka T2.2.*

Na temelju navedenih kriterija u analizu je uključeno pet studijskih programa (*Tablica 6*):

- **Sveučilište u Hamburgu – preddiplomski studij prevođenja znakovnog jezika**
- **Sveučilište u Hamburgu – diplomski studij prevođenja znakovnog jezika**

- **Sveučilište primijenjenih znanosti Landshut – preddiplomski studij prevođenja znakovnog jezika**
- **Sveučilište primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal – preddiplomski studij prevođenja znakovnog jezika**
- S**veučilište Humboldt u Berlinu – diplomski studij prevođenja za njemački znakovni jezik**

Svaki je program analiziran zasebno (*Tablica 1-5*). Nakon toga provedena je usporedna analiza svih programa kako bi se utvrdile njihove zajedničke značajke, glavne prednosti i uočeni nedostaci.
Glavno metodološko ograničenje ovog istraživanja proizlazi iz činjenice da se analiza temeljila prvenstveno na javno dostupnim informacijama. Dok su neka sveučilišta objavila vrlo detaljne podatke o strukturi studija, ECTS bodovima, stručnoj praksi i sadržaju kurikuluma, druga su pružala znatno manje informacija. Zbog toga pojedina referentna područja, poput etike, metoda vrednovanja, *online* prevođenja ili pripreme za rad u specifičnim sektorima, nije uvijek bilo moguće u potpunosti procijeniti. Kada dostupni javni izvori nisu pružali dovoljno dokaza, to je u analizi evidentirano kao ograničena dostupnost informacija, a ne kao potvrda da određeni sadržaj nije sastavni dio programa.
Drugo ograničenje odnosi se na obuhvat istraživanja. Analiza je bila usmjerena isključivo na formalne studijske programe visokog obrazovanja te nije uključivala kraće programe neformalnog obrazovanja ni različite oblike stručnog usavršavanja, koji također mogu imati važnu ulogu u razvoju kompetencija prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj.

6.1.3. Pregled programa

Tablica 6: Sažeti prikaz programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj

Naziv studijskog programa	Izvoditelj studijskog programa	Studijska razina	Trajanje programa	Način izvedbe programa	Ciljna skupina	Stečena kvalifikacija (akademski naziv)
Prevođenje znakovnog jezika	Sveučilište u Hamburgu	Preddiplomski studij	7 semestara	Redoviti studij	Studenti koji se obrazuju za rad prevoditelja znakovnog jezika	sveučilišni prvostupnik
Prevođenje znakovnog jezika	Sveučilište u Hamburgu	Diplomski studij	4 semestra	Redoviti studij	Diplomirani studenti koji žele steći napredne kompetencije u prevođenju	sveučilišni magistar struke

					znakovnog jezika	
Prevođenje znakovnog jezika	Sveučilište primijenjenih znanosti Landshut	Preddiplomski studij	7 semestara (210 ECTS)	Redoviti studij	Studenti koji se obrazuju za rad prevoditelja znakovnog jezika	sveučilišni prvostupnik
Prevođenje znakovnog jezika	Sveučilište primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal	Preddiplomski studij (B.A.)	8 semestara	Redoviti studij s obveznim stručnim semestrom	Studenti s prethodnim znanjem njemačkog znakovnog jezika koji se obrazuju za rad prevoditelja znakovnog jezika	sveučilišni prvostupnik
Prevođenje njemačkog znakovnog jezika	Sveučilište Humboldt u Berlinu	Diplomski studij (M.A.)	4 semestra	Redoviti studij	Diplomirani studenti koji žele steći napredne kompetencije u prevođenju njemačkog znakovnog jezika	sveučilišni magistar struke

Naposljetku, istraživanje u Njemačkoj pokazuje da je obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika usmjereno na relativno mali broj specijaliziranih visokoškolskih ustanova. Preddiplomski studiji predstavljaju osnovni put ulaska u profesiju, dok diplomski studiji omogućuju daljnje usavršavanje i razvoj naprednih akademskih i profesionalnih kompetencija. Iako se programi razlikuju prema razini javno dostupnih informacija o sadržaju i strukturi kurikuluma, svi su službeno priznati u okviru sustava visokog obrazovanja.

6.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Analizirani studijski programi pokazuju da je obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj usmjereno na nekoliko ključnih područja: razvoj kompetencija u njemačkom znakovnom jeziku, teoriju i praksu prevođenja, jezične kompetencije te znanja povezana sa zajednicom gluhih osoba. U svim programima vidljivo je razumijevanje činjenice da obrazovanje prevoditelja ne obuhvaća samo

usvajanje jezika, nego uključuje i razvoj kulturnih, komunikacijskih, profesionalnih i praktičnih kompetencija potrebnih za kvalitetno obavljanje profesije.

Najizraženija zastupljenost sadržaja vidljiva je u sljedećim područjima:

Njemački znakovni jezik i razvoj dvojezičnih kompetencija

Svi analizirani programi njemački znakovni jezik postavljaju u središte obrazovanja budućih prevoditelja. Programi u Magdeburg-Stendalu i Landshutu izričito naglašavaju sustavan razvoj kompetencija u znakovnom jeziku, dok se i programi Sveučilišta u Hamburgu temelje na prevođenju između njemačkog govornog jezika i njemačkog znakovnog jezika. U programu Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal razvoj kompetencija u njemačkom znakovnom jeziku povezuje se s napredovanjem prema razinama znanja usporedivima s razinama Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike (B2/C1). To ukazuje na snažan naglasak na dvojezičnoj kompetenciji kao temeljnom preduvjetu za profesionalni rad.

Teorija i praksa prevođenja

Svih pet analiziranih programa jasno je usmjereno na razvoj kompetencija potrebnih za prevođenje njemačkog znakovnog jezika. Preddiplomski programi posebno naglašavaju praktičnu pripremu i povezivanje obrazovanja s budućim profesionalnim radom. Programi u Landshutu i Magdeburg-Stendalu pružaju najviše javno dostupnih informacija o praktičnoj nastavi, uključujući stručnu praksu, praktične vježbe prevođenja i pripremu za radno okruženje. Preddiplomski program Sveučilišta u Hamburgu također uključuje praktične elemente prevođenja te postupno razvijanje kompetencija kroz početnu, naprednu i specijaliziranu razinu obrazovanja.

Studiji o gluhima, kultura i znanja povezana sa zajednicom

Jedna od važnih prednosti njemačkih obrazovnih programa jest uključivanje sadržaja povezanih sa studijima o gluhima i zajednicom gluhih osoba. Programi u Landshutu, Magdeburg-Stendalu i Hamburgu navode sadržaje koji se odnose na kulturu gluhih, komunikaciju i društveni kontekst života gluhih osoba. Takvi sadržaji važni su jer profesionalna kompetencija prevoditelja ne ovisi samo o jezičnim i tehničkim vještinama, nego i o razumijevanju kulture, identiteta i različitih iskustava gluhih, gluhoslijepih i nagluhih osoba.

Specijalizirana područja prevođenja

Dostupne informacije o pripremi za specijalizirana područja prevođenja razlikuju se među programima. Pojedini programi, posebno diplomski studiji, vjerojatno uključuju sadržaje usmjerene na različita profesionalna područja, no takvi sadržaji nisu uvijek jasno vidljivi u javno dostupnoj dokumentaciji. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal pruža najdetaljnije javno dostupne informacije o pripremi za različite sektore, pri čemu izričito navodi područja poput zdravstva,

obrazovanja, pravosuđa, javne uprave, kulture, medija i zapošljavanja. Za ostale programe opseg i način obrade specijaliziranih područja nije uvijek moguće jasno utvrditi na temelju dostupnih izvora.

Profesionalna etika

Profesionalna etika predstavlja jedno od važnih područja obrazovanja prevoditelja, no njezina vidljivost u javno dostupnim opisima programa nije jednaka u svim analiziranim studijima. U pojedinim programima etički aspekti mogu se prepoznati kroz sadržaje povezane s profesionalnim ponašanjem, refleksivnom praksom i odgovornošću prema zajednici gluhih i nagluhih osoba. Međutim, dostupna dokumentacija često ne omogućuje jasno utvrđivanje provodi li se etika kao zaseban kolegij, na koji se način vrednuje ili uključuje li analiza stvarnih profesionalnih situacija. To ukazuje na mogućnost da su etički sadržaji prisutni, ali nisu uvijek dovoljno vidljivi u javnim opisima programa.

Digitalne kompetencije i *online* prevođenje

Digitalne kompetencije i *online* prevođenje predstavljaju najmanje vidljivo područje u analiziranim programima. Iako pojedini programi uključuju uporabu digitalnih alata ili jezičnih laboratorija, dostupni izvori pružaju malo informacija o sustavnom obrazovanju za *online* prevođenje, korištenje digitalnih platformi, profesionalne standarde u digitalnom okruženju ili etičke izazove povezane s radom *online*. S obzirom na sve veću važnost digitalnog pružanja usluga, ovo predstavlja područje koje zahtijeva dodatnu pozornost u budućem razvoju obrazovnih programa.

Analizirani programi pokazuju snažnu usmjerenost na razvoj jezičnih kompetencija, kompetencija prevođenja i znanja povezanih sa zajednicom gluhih osoba. Istodobno, vidljivost sadržaja povezanih s profesionalnom etikom, digitalnim kompetencijama, *online* prevođenjem i detaljnijom pripremom za pojedina specijalizirana područja razlikuje se među programima te je često ograničena dostupnošću javne dokumentacije.

6.1.5. Struktura programa i metode poučavanja

Analizirani njemački studijski programi pokazuju visoku razinu institucionalne uređenosti. Riječ je o formalnim studijskim programima koji se izvode na priznatim visokoškolskim ustanovama, s jasno definiranim trajanjem, razinom kvalifikacije i akademskim statusom. To predstavlja stabilnu osnovu za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika u usporedbi s okruženjima u kojima se osposobljavanje još uvijek uglavnom odvija kroz kraće, neformalne ili povremene programe.

Struktura studija i stečene kompetencije

Preddiplomski studijski programi pokazuju jasno strukturiran razvoj kompetencija. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Landshut traje sedam semestara i obuhvaća 210 ECTS bodova, dok program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal traje osam semestara i uključuje praktični

semestar. Preddiplomski program Sveučilišta u Hamburgu također je organiziran kroz različite faze razvoja kompetencija, od temeljnih sadržaja i razvoja jezičnih vještina do naprednih i specijaliziranih područja prevođenja.
Takva struktura ukazuje na pristup obrazovanju koji se temelji na postupnom razvoju kompetencija – od usvajanja jezika i teorijskih znanja prema primjeni znanja u profesionalnim situacijama.
Diplomski programi Sveučilišta u Hamburgu i Sveučilišta Humboldt u Berlinu omogućuju daljnje akademsko i profesionalno usavršavanje. Njihovo postojanje predstavlja važnu prednost njemačkog sustava jer studentima omogućuje nastavak obrazovanja, razvoj naprednih kompetencija i dodatnu specijalizaciju unutar područja prevođenja znakovnog jezika.

Povezanost teorije i prakse

Jedna od istaknutih značajki analiziranih programa jest uključivanje praktičnih elemenata u strukturu studija. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Landshut posebno se ističe organiziranom stručnom praksom kroz nekoliko faza, uključujući upoznavanje s radnim okruženjem, promatranje rada prevoditelja i praktično iskustvo u prevođenju. Program Magdeburg-Stendal također pokazuje snažnu povezanost teorijskih sadržaja i praktične primjene kroz praktične vježbe prevođenja i završni praktični semestar. Preddiplomski program Sveučilišta u Hamburgu također uključuje praktične elemente, iako su detalji o njihovoj provedbi manje dostupni u javnoj dokumentaciji.
Ovakva struktura pokazuje nastojanje da se studenti ne pripremaju samo kroz akademsku nastavu, nego i kroz postupno uključivanje u stvarna ili simulirana profesionalna okruženja.

Stručna praksa

Stručna praksa jedan je od najbolje dokumentiranih elemenata analiziranih programa. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Landshut uključuje različite oblike stručne prakse, od upoznavanja s profesijom do samostalnije primjene vještina prevođenja. Program Magdeburg-Stendal uključuje praktični semestar koji studentima omogućuje povezivanje stečenih znanja s radom u stvarnim profesionalnim situacijama.
Ovi elementi ukazuju na važnost primijenjenog učenja i postupnog stjecanja profesionalnog iskustva unutar obrazovanja budućih prevoditelja znakovnog jezika.

Nastavne metode

Dostupne informacije pokazuju da su njemački studijski programi usmjereni na povezivanje teorijskih znanja i praktičnih vještina. Međutim, detaljniji podaci o konkretnim nastavnim metodama, poput simulacija profesionalnih situacija, analize slučajeva, igranja uloga ili učenja temeljenog na problemima, nisu uvijek dostupni u javnim opisima programa.
Ograničena vidljivost ovih informacija ne znači nužno da se navedene metode ne primjenjuju, već prije ukazuje na razlike u razini javnog dokumentiranja nastavnih pristupa među institucijama.

Uključivanje gluhih stručnjaka

Analizirani programi pokazuju značajno uključivanje sadržaja povezanih sa studijima o gluhima i znanjima o zajednici gluhih osoba. Međutim, javno dostupni opisi programa ne pružaju uvijek jasne informacije o izravnom sudjelovanju gluhih stručnjaka u ulozi predavača, mentora, suradnika u nastavi ili osoba uključenih u vrednovanje studenata.

Uključivanje iskustva i perspektive gluhih osoba važan je element obrazovanja budućih prevoditelja jer doprinosi boljem razumijevanju potreba korisnika usluga i profesionalnom razvoju studenata. Stoga bi jasnije dokumentiranje njihove uloge, kao i njezino daljnje jačanje, moglo dodatno unaprijediti kvalitetu obrazovnih programa.

Ukratko, struktura studijskih programa predstavlja jednu od glavnih prednosti obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj. Posebno se ističu jasno definirani studijski putovi, uključivanje stručne prakse i povezivanje teorijskih sadržaja s profesionalnom primjenom. Istodobno, ograničena dostupnost informacija o nastavnim metodama i formalnoj uključenosti gluhih stručnjaka predstavlja područje koje bi se moglo dodatno razvijati i jasnije prikazivati u javnoj dokumentaciji programa.

6.1.6 Razvoj profesionalnih kompetencija

Analizirani studijski programi u Njemačkoj pokazuju usmjerenost na razvoj različitih profesionalnih kompetencija potrebnih za rad prevoditelja znakovnog jezika. Te se kompetencije mogu grupirati u nekoliko ključnih područja: jezične kompetencije, kompetencije prevođenja, profesionalne i etičke kompetencije te kompetencije povezane s različitim radnim kontekstima.

Jezične kompetencije

Razvoj jezičnih kompetencija jedno je od najjasnije zastupljenih područja u analiziranim programima. Studijski programi značajan naglasak stavljaju na razvoj kompetencija u njemačkom znakovnom jeziku te, u različitoj mjeri, na povezivanje znakovnog jezika s njemačkim govornim i pisanim jezikom. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal posebno ističe sustavan razvoj znanja njemačkog znakovnog jezika kroz postizanje razina usporedivih s razinama B2/C1 prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike. Takav pristup pokazuje da se dvojezična i bimodalna komunikacijska kompetencija smatraju temeljnim preduvjetom za profesionalni rad prevoditelja znakovnog jezika.

Točnost i jasnoća prevođenja

Svi analizirani programi izravno su usmjereni na razvoj kompetencija potrebnih za prevođenje između njemačkog govornog jezika i njemačkog znakovnog jezika. Uključivanje praktičnih vježbi, stručne prakse i drugih oblika profesionalne pripreme ukazuje na to da su točnost prijenosa poruke, jasnoća izražavanja i prilagodba komunikacijskom kontekstu važni ciljevi obrazovanja. Međutim, javno dostupni

opisi programa ne pružaju uvijek dovoljno informacija o načinima vrednovanja ovih kompetencija, kriterijima procjene kvalitete prevođenja ili povezivanju ishoda učenja s jasno definiranim standardima.

Etičko postupanje u radu

Etičke kompetencije manje su vidljive u javno dostupnoj dokumentaciji programa. Iako pojedini programi uključuju sadržaje povezane s profesionalnim ponašanjem, odgovornošću i refleksivnim pristupom radu, nije uvijek jasno prikazano obrađuje li se etičko postupanje kao zasebno područje obrazovanja. Budući da se prevoditelji znakovnog jezika često susreću sa složenim profesionalnim situacijama koje zahtijevaju donošenje etičkih odluka, ovo područje predstavlja važan element budućeg razvoja kurikuluma. Ograničena vidljivost etičkih sadržaja u javnim opisima ne znači nužno da oni nisu prisutni, već ukazuje na nedovoljnu razinu njihove dokumentiranosti.

Profesionalno ponašanje

Većina analiziranih programa jasno je usmjerena na pripremu studenata za samostalan profesionalni rad. U programskim opisima naglašavaju se praktična iskustva, povezivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada te priprema za rad s gluhim, gluhoslijepim i nagluhim osobama. Profesionalno ponašanje stoga predstavlja sastavni dio očekivanih ishoda obrazovanja, čak i u slučajevima kada etički aspekti nisu posebno izdvojeni kao zasebno područje.

Pripremljenost za specifična područja rada

Razina dostupnih informacija o pripremi studenata za specifična područja prevođenja razlikuje se među programima. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal pruža najviše javno dostupnih informacija o pripremi za različite sektore, uključujući zdravstvo, obrazovanje, pravosuđe, javnu upravu, kulturu, medije i zapošljavanje. Ostali programi također mogu uključivati pripremu za različite profesionalne kontekste, no njihova specifična usmjerenja nisu uvijek jasno vidljiva iz dostupne dokumentacije. Zbog toga je razvoj kompetencija povezanih s pojedinim sektorima neujednačeno dokumentiran među analiziranim programima.

Refleksivne i interkulturalne kompetencije

Pojedini programi, osobito oni koji uključuju sadržaje povezane sa studijima o gluhima i zajednicom gluhih osoba, pokazuju usmjerenost na razvoj refleksivnih i interkulturalnih kompetencija. Ove su kompetencije važne za razumijevanje različitih komunikacijskih potreba, društvenog položaja gluhih osoba i profesionalne odgovornosti prevoditelja prema korisnicima usluga. Ipak, razina na kojoj su ove kompetencije izričito definirane i vrednovane razlikuje se među programima.

Analizirani njemački programi najviše naglašavaju razvoj jezičnih kompetencija, kompetencija prevođenja i opće profesionalne pripremljenosti za rad. Područja poput etičkog odlučivanja, sustavnog

vrednovanja kvalitete prevođenja i detaljnije pripreme za specifična područja rada manje su vidljiva u javno dostupnim informacijama te predstavljaju područja koja bi se mogla dodatno razvijati i jasnije dokumentirati.

6.1.7. Dostupnost programa

Njemačko mapiranje pokazuje da je obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika dostupno kroz formalne programe visokog obrazovanja. Ipak, dostupnost tih programa određena je različitim strukturnim čimbenicima, uključujući njihovu geografsku raspoređenost, način izvođenja, uvjete upisa i dostupnost mjera potpore za različite skupine polaznika.

Geografska dostupnost

Mogućnosti obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj koncentrirane su u relativno malom broju gradova i visokoškolskih ustanova, uključujući Hamburg, Landshut, Magdeburg-Stendal i Berlin. Iako Njemačka ima uspostavljene formalne obrazovne putove za ulazak u profesiju, oni nisu ravnomjerno dostupni u svim dijelovima zemlje. Zbog toga studenti iz regija u kojima takvi programi nisu dostupni mogu biti primorani preseliti se kako bi nastavili obrazovanje, što može predstavljati dodatnu financijsku i organizacijsku prepreku.

Način izvođenja studija

Analizirani programi uglavnom se izvode kao redoviti studiji u fizičkom okruženju visokoškolskih ustanova. Na temelju javno dostupnih informacija nije vidljiva šira primjena potpuno *online* ili kombiniranih modela izvođenja nastave u početnom obrazovanju prevoditelja znakovnog jezika. Takva organizacija studija može ograničiti pristup osobama koje zbog poslovnih, obiteljskih ili drugih obveza ne mogu preseliti ili pohađati redoviti studij. Posebno može predstavljati izazov za odrasle polaznike koji već imaju profesionalne ili druge životne obveze.

Financijska dostupnost

Budući da se analizirani programi izvode u javnim visokoškolskim ustanovama, oni su u pravilu financijski dostupniji od obrazovnih programa koje nude privatne institucije. Iako studenti plaćaju semestralne pristojbe, one uglavnom ne predstavljaju klasične školarine u međunarodnom smislu. Javni sustav visokog obrazovanja stoga predstavlja važnu prednost njemačkog modela jer omogućuje širi pristup formalnom obrazovanju za buduće prevoditelje znakovnog jezika.

Uvjeti upisa i prepreke pristupu

Uvjeti upisa razlikuju se među programima. Dok neki programi ne zahtijevaju prethodno znanje njemačkog znakovnog jezika, drugi očekuju određenu početnu razinu jezičnih kompetencija. Primjerice, program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal zahtijeva prethodno znanje njemačkog

znakovnog jezika u određenom opsegu. Takav zahtjev opravdan je s obrazovnog stajališta jer omogućuje studentima brže uključivanje u složenije sadržaje studija. Međutim, istodobno može predstavljati prepreku osobama koje tek žele započeti učenje znakovnog jezika ili nemaju jednak pristup prethodnim mogućnostima obrazovanja.

Mjere potpore i uključivost

Javno dostupne informacije o mjerama potpore i prilagodbama za različite skupine polaznika nisu jednako dostupne za sve analizirane programe. Program Sveučilišta primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal izričito navodi mogućnost fleksibilnijeg oblika studiranja u određenim okolnostima, što doprinosi većoj dostupnosti obrazovanja. Međutim, u javnim opisima programa općenito nisu detaljno prikazane informacije o prilagodbama za osobe s invaliditetom, mogućnostima individualne potpore ili drugim mehanizmima kojima se osigurava uključivost studiranja.

Njemačka ima uspostavljene, formalno priznate i financijski relativno dostupne obrazovne putove za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika. Međutim, pristup tim programima ograničen je njihovom geografskom koncentracijom, pretežito redovitim načinom izvođenja nastave te, u pojedinim slučajevima, zahtjevima za prethodnim znanjem njemačkog znakovnog jezika.

6.1.8. Usporedna analiza programa

Usporedna analiza pet mapiranih studijskih programa pokazuje da njemački sustav obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika ima zajedničke temeljne značajke, ali i određene razlike u strukturi, sadržaju i razini javno dostupnih informacija.

Zajedničke značajke

Svi analizirani programi izvode se u okviru priznatih visokoškolskih ustanova i predstavljaju formalne akademske putove za ulazak u profesiju ili daljnji profesionalni razvoj. Programi su usmjereni na razvoj kompetencija potrebnih za prevođenje njemačkog znakovnog jezika te kombiniraju razvoj jezičnih vještina, kompetencija prevođenja i profesionalne pripreme.
U svim programima vidljivi su i sadržaji povezani sa studijima o gluhima te znanjem o zajednici gluhih osoba. To ukazuje na zajedničko razumijevanje da obrazovanje prevoditelja ne može biti usmjereno samo na razvoj jezičnih i prevoditeljskih vještina, nego mora uključivati i razumijevanje kulturnog, društvenog i komunikacijskog konteksta u kojem se prevođenje odvija.

Ključne razlike među programima

Najvažnije razlike među analiziranim programima odnose se na:

- razinu studija i stečenu kvalifikaciju (preddiplomska ili diplomska razina)
- količinu i razinu detalja javno dostupnih informacija o kurikulumu

- opseg i vidljivost praktične nastave i stručne prakse
- jasnoću pripreme za specifična područja profesionalnog rada
- vidljivost sadržaja povezanih s profesionalnom etikom i digitalnim kompetencijama.

Programi Sveučilišta primijenjenih znanosti Landshut i Magdeburg-Stendal posebno se ističu kao primjeri jasno strukturiranog i praktično usmjerenog preddiplomskog obrazovanja. Oba programa pružaju detaljnije javno dostupne informacije o stručnoj praksi, praktičnim elementima nastave i povezivanju obrazovanja s profesionalnim zahtjevima.

Sveučilište u Hamburgu ima posebno važnu ulogu jer nudi i preddiplomski i diplomski studijski program, čime omogućuje kontinuirani obrazovni put od temeljnog obrazovanja do naprednijeg akademskog usavršavanja. Međutim, pojedini elementi strukture i sadržaja kurikuluma nisu jednako detaljno prikazani u javno dostupnoj dokumentaciji.

Diplomski program Sveučilišta Humboldt u Berlinu predstavlja važan primjer naprednog obrazovanja u području prevođenja njemačkog znakovnog jezika. Međutim, zbog sažetosti javno dostupnih informacija mogućnosti detaljnije analize pojedinih elemenata programa bile su ograničene.

Glavne prednosti analiziranih programa

Najizraženije zajedničke prednosti njemačkih studijskih programa uključuju:

- postojanje formalnih i akademski priznatih obrazovnih putova za prevoditelje znakovnog jezika
- snažan naglasak na razvoju kompetencija u njemačkom znakovnom jeziku i prevođenju
- uključivanje sadržaja povezanih sa studijima o gluhima i zajednicom gluhih osoba
- jasnu profesionalnu usmjerenost programa
- povezivanje teorijskih sadržaja s praktičnim učenjem, osobito kroz stručnu praksu u pojedinim programima.

Područja za daljnji razvoj

Unatoč navedenim prednostima, analiza je pokazala nekoliko područja u kojima postoji prostor za daljnje unaprjeđenje:

- ograničena vidljivost profesionalne etike kao zasebnog područja kurikuluma
- nedovoljno jasno prikazana priprema za *online* prevođenje
- neujednačena vidljivost obrazovanja za specifična područja profesionalnog rada
- ograničene informacije o metodama vrednovanja i procjene kompetencija studenata
- ograničena geografska dostupnost studijskih programa.

Usporedna analiza pokazuje da Njemačka ima razvijenu institucionalnu osnovu za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika, s jasno uspostavljenim akademskim programima i snažnim naglaskom na jezične i prevoditeljske kompetencije. Istodobno, među programima postoje razlike u sadržajnoj strukturi, razini javne transparentnosti i vidljivosti pojedinih područja obrazovanja. Rezultati ukazuju na

postojanje kvalitetnih obrazovnih modela, ali i na potrebu za većom usporedivošću, transparentnošću i jasnijim definiranjem pojedinih kompetencijskih područja na nacionalnoj razini.

6.1.9. Ključni nedostaci programa

Na temelju provedenog mapiranja utvrđeno je nekoliko područja u kojima postoji prostor za daljnji razvoj obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj. Važno je naglasiti da ova područja ne upućuju nužno na nedostatak sadržaja u samim programima, već prije svega na sadržaje koji nisu uvijek jasno vidljivi ili jednako razvijeni u javno dostupnoj dokumentaciji.

Ograničena vidljivost profesionalne etike

Profesionalna etika predstavlja važno područje kompetencija u radu prevoditelja znakovnog jezika. Međutim, u analiziranim programima sadržaji o etici u radu nisu uvijek jasno prikazani kao zasebno strukturirano i mjerljivo područje kurikuluma. U pojedinim programima etički aspekti mogu biti uključeni kroz sadržaje povezane s profesionalnim ponašanjem, refleksivnom praksom i odgovornošću prema korisnicima usluga, no njihov opseg i način vrednovanja nisu uvijek vidljivi iz dostupnih izvora.

Nedovoljna vidljivost stjecanja kompetencija za *online* prevođenja

Digitalne kompetencije i *online* prevođenje predstavljaju jedno od najmanje vidljivih područja u analiziranim programima. Javno dostupne informacije rijetko pružaju jasne podatke o sustavnom obrazovanju za rad putem digitalnih platformi, upravljanje komunikacijom u *online* okruženju ili etička pitanja povezana s pružanjem usluga prevođenja na daljinu. S obzirom na sve veću važnost digitalnih oblika pružanja usluga, ovo predstavlja područje kojem bi u budućnosti mogla biti posvećena veća pozornost.

Neujednačena priprema za specifična područja rada

Iako pojedini programi pružaju informacije o pripremi za različita profesionalna područja, razina vidljivosti takvih sadržaja razlikuje se među studijima. Posebno je važno osigurati odgovarajuću pripremu za složene kontekste, poput zdravstva, pravosuđa i javnih usluga, u kojima kvaliteta prevođenja može imati izravan utjecaj na pristup informacijama i ostvarivanje prava korisnika. Za dio analiziranih programa nije bilo moguće na temelju javne dokumentacije jasno utvrditi opseg i način obrade specijaliziranih područja.

Ograničene javno dostupne informacije o metodama vrednovanja

Iako su analizirani programi formalno priznati i jasno strukturirani, javno dostupne informacije često ne pružaju dovoljno detalja o načinima vrednovanja studentskih kompetencija. Posebice nisu uvijek jasno opisani kriteriji procjene kvalitete prevođenja, etičkog odlučivanja ili sposobnosti refleksije o vlastitom profesionalnom radu.

Geografska koncentracija obrazovnih mogućnosti

Iako Njemačka ima razvijene formalne obrazovne putove za prevoditelje znakovnog jezika, oni su dostupni samo u ograničenom broju gradova i institucija. Takva geografska koncentracija može predstavljati prepreku studentima iz drugih regija, osobito ako zahtijeva preseljenje ili dodatne financijske i organizacijske prilagodbe.

Uvjeti upisa i prethodne jezične kompetencije

Pojedini programi zahtijevaju prethodno znanje njemačkog znakovnog jezika kao uvjet za upis. Iako je takav zahtjev opravdan zbog prirode studija i potrebe za uključivanjem u složenije sadržaje od početka obrazovanja, on može ograničiti pristup osobama koje imaju interes za ovu profesiju, ali nisu imale jednake mogućnosti prethodnog učenja znakovnog jezika.

Navedena područja ne znače da njemački obrazovni programi imaju značajne nedostatke u kvaliteti. Naprotiv, mapiranje pokazuje razvijenu institucionalnu osnovu i snažnu usmjerenost na jezične i prevoditeljske kompetencije. Međutim, rezultati ukazuju na područja u kojima bi veća transparentnost, dodatna razrada sadržaja ili jasnije definiranje ishoda učenja mogli dodatno unaprijediti obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika. Ta područja predstavljaju važne smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity*.

6.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Nalazi iz Njemačke ukazuju na nekoliko važnih smjernica za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity*.

Očuvati snažne jezične temelje i temelje prevođenja

Njemački programi potvrđuju da kvalitetno obrazovanje prevoditelja mora uključivati sustavan razvoj kompetencija u znakovnom jeziku, govornom jeziku te teoriji i praksi prevođenja. Ta područja trebaju ostati temeljni stupovi kurikuluma *SignUnity*.

Ojačati etiku kao jasno definirano područje kurikuluma

Budući da etički sadržaji nisu uvijek jasno vidljivi kao strukturirana sastavnica postojećih programa, kurikulum *SignUnity* trebao bi uključivati izričito obrazovanje o:

- povjerljivosti
- nepristranosti
- granicama profesionalne uloge
- profesionalnoj odgovornosti
- sukobima interesa

- etičkom odlučivanju u složenim situacijama.

***Online* prevođenje kao zasebno područje**

S obzirom na ograničenu vidljivost ovog područja u njemačkim programima, *SignUnity* bi digitalne kompetencije trebao uključiti kao jedno od važnih područja kurikuluma. To bi trebalo obuhvatiti:

- platforme za *online* prevođenje
- upravljanje komunikacijom u digitalnom okruženju
- digitalni profesionalizam
- pristupačnost digitalnih okruženja
- etičke aspekte *online* prevođenja
- upravljanje umorom, privatnošću i tehničkim izazovima.

Proširiti obrazovanje za specifična područja rada

Kurikulum *SignUnity* trebao bi uključivati posebne primijenjene module za:

- zdravstvo
- pravosuđe
- obrazovanje
- zapošljavanje
- javne usluge
- kulturu i medije.

Naglasiti praktično učenje povezano s radnim okruženjem

Najuspješniji njemački programi pokazuju važnost uključivanja stručne prakse i praktičnih faza obrazovanja. *SignUnity* bi stoga trebao primjenjivati metode usmjerene na praktičan rad, uključujući:

- simulacije
- studije slučaja
- igranje uloga
- vođenu refleksiju
- učenje kroz praktični rad
- nadzirane primijenjene vježbe.
-

Osigurati obrazovanje usmjereno na perspektive gluhih i nagluhih osoba i individualne potrebe korisnika

Budući da su studiji o gluhima i znanje povezano sa zajednicom gluhih i nagluhih osoba važna prednost njemačkih programa, *SignUnity* bi trebao osigurati smisleno uključivanje perspektiva gluhih i nagluhih osoba u sadržaj, metode poučavanja i razvoj programa obrazovanja.

Poboljšati fleksibilnost i dostupnost obrazovanja

Kako bi se odgovorilo na geografske i organizacijske prepreke vidljive u njemačkom sustavu, model strukovnog obrazovanja *SignUnity* trebao bi, gdje je moguće, uključivati fleksibilne i kombinirane modele učenja uz podršku pristupačnih digitalnih alata.

Naposljetku, Njemačka pokazuje vrijednost snažnih akademskih temelja obrazovanja prevoditelja, ali istodobno ukazuje na područja u kojima suvremeni kurikulum strukovnog obrazovanja može dodatno unaprijediti pripremu budućih stručnjaka, osobito u području etike, digitalnih kompetencija i specijalizirane profesionalne pripreme.

6.1.11. Zaključak

Mapiranje programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Njemačkoj pokazuje da država ima relativno razvijen sustav formalnog visokog obrazovanja za pripremu prevoditelja. Analizirani programi pokazuju snažno institucionalno priznavanje ovog područja, osobito kroz preddiplomske i diplomske studijske programe u Hamburgu, Landshutu, Magdeburg-Stendalu i Berlinu.

U svim analiziranim programima posebno se ističu razvoj kompetencija u njemačkom znakovnom jeziku, usmjerenost na prevođenje, uključivanje sadržaja povezanih sa studijima o gluhima te, u pojedinim programima, jasno povezivanje teorijskih sadržaja s praktičnim učenjem.

Istodobno, mapiranje je pokazalo i nekoliko područja za daljnji razvoj. Ona uključuju ograničenu vidljivost etike kao zasebnog područja kurikuluma, nedovoljno jasno prikazane kompetencije povezane s *online* prevođenjem, neujednačenu pripremu za specifična područja rada te geografsku koncentraciju obrazovnih mogućnosti. Javno dostupne informacije o metodama vrednovanja također su često ograničene.

Zaključno, njemački primjer pokazuje i prednosti i ograničenja postojećih modela obrazovanja prevoditelja. Rezultati mapiranja pružaju važnu osnovu za *Zadatak T2.2* jer identificiraju elemente dobre prakse na kojima se može graditi, kao i područja koja zahtijevaju dodatnu pažnju u razvoju kurikuluma strukovnog obrazovanja *SignUnity*. Na taj način njemačko mapiranje doprinosi širem cilju projekta – jačanju obrazovanja prevoditelja i unaprjeđenju kvalitete i dostupnosti usluga prevođenja za gluhe i nagluhe osobe.

6.2. Procjena usklađenosti njemačkog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 7: Usporedna procjena obrazovnog i pravnog okvira o njemačkom znakovnom jeziku, usluzi prevođenja te obrazovanja prevoditelja u Njemačkoj s međunarodnim standardom

Područje procjene	Međunarodni referentni standard	Procjena usklađenosti	Napomene, dokazi i utvrđeni nedostaci

Pravno priznavanje znakovnog jezika	Nacionalni znakovni jezik priznat je kao samosvojni jezični sustav u nacionalnom zakonodavstvu države.	**Potpuno usklađeno**	**Njemački Savezni zakon o jednakosti osoba s invaliditetom izričito navodi u članku 6. stavku 1. da je njemački znakovni jezik priznat kao samostalan jezik. Riječ je o jasnom pravnom priznavanju u nacionalnom zakonu, iako nije ugrađeno u ustav.** https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/BJNR146800002.html
Pravo na korištenje usluge prevođenje znakovnog jezika	Nacionalno zakonodavstvo jamči pravo korištenja usluge u svim društvenim i javnim službama.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka pruža zakonsko pravo na uporabu znakovnog jezika i drugih komunikacijskih sustava u odnosima sa saveznim javnim tijelima prema članku 9. Saveznog zakona o jednakosti osoba s invaliditetom, a Uredba o komunikacijskim pomagalima regulira pružanje i naknadu troškova u upravnim postupcima. Međutim, ovo je jamstvo najsnažnije na razini savezne uprave i nije jedinstveno jamstvo na razini svih javnih usluga i svih pokrajina. https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/__9.html
Pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku i korištenju usluge u obrazovnom sustavu	Učenici s oštećenjem sluha imaju pravo na školovanje na znakovnom jeziku ili njima preferiranom načinu komunikacije te pravo na prevoditelja u obrazovnom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka ima širok okvir politike uključenosti, a obrazovanje je organizirano na svim razinama unutar federalnog sustava s odgovornošću pokrajina. Međutim, provedba je neujednačena, a nadzorna tijela UN-a za prava osoba s invaliditetom kontinuirano su isticala zabrinutost oko napretka Njemačke prema potpuno inkluzivnom obrazovanju. To upućuje na djelomičnu, a ne potpunu usklađenost. https://www.kmk.org/en/bildungsministerkonferenz/bildungsthemen/inclusion.html
Pravo na korištenje usluge prevođenja u zdravstvenom sustavu	Usluga prevođenja dostupna je gluhim i nagluhim osobama u zdravstvenom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Njemački okvir za invaliditet i zdravstveno osiguranje podupire pristup zdravstvenoj skrbi, a obvezno zdravstveno osiguranje uglavnom jamči medicinski nužnu skrb. No dostupni dokazi upućuju na nedostatak u provedbi za gluhe i nagluhe osobe u pristupu zdravstvu, a ne na jasno zajamčeno pravo na prevoditelja. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_sgb_5/englisch_sgb_5.html

Standardi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika	Programi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika formalizirani su i strukturirani.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka ima nekoliko formalnih, akreditiranih sveučilišnih programa prevođenja znakovnog jezika, primjerice u Landshutu, Magdeburg-Stendalu i Hamburgu. Ovi su programi jasno strukturirani i praktično usmjereni. Međutim, sustav nije jedinstven nacionalni standard osposobljavanja, pa je „djelomično usklađeno" sigurnija ocjena od „potpuno usklađeno". https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting/study-programme
Certifikacija i akreditacija programa	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani kroz priznate nacionalne sustave.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka ima priznate akademske putove i postupke priznavanja stranih kvalifikacija. No, u pregledanim službenim izvorima ne postoji jedinstven nacionalni sustav akreditacije posebno za tumače znakovnog jezika. https://www.anerkennung-in-deutschland.de/html/en/index.php
Profesionalna etika	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka ima profesionalni etički kodeks Saveza prevoditelja njemačkog znakovnog jezika u Njemačkoj. Međutim, riječ je o kodeksu koji je vezan uz spomenute organizacije, te nije obvezujući zakonski kodeks na razini države. – https://bgsd.de/de/verband/berufs-und-ehrenordnung.html – https://bgsd.de/
Mehanizmi osiguravanja kvalitete	Postoje sustavi za praćenje kvalitete prevoditelja i rješavanje pritužbi.	**Djelomično usklađeno**	Postoje mehanizmi osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju putem akreditacije programa, a postoji i Tijelo za izvansudsko rješavanje sporova prema Zakonu o ravnopravnosti osoba s invaliditetom za sporove vezane uz pristupačnost/diskriminaciju. Međutim, ne čini se da postoji jedan jedinstven nacionalni mehanizam posebno posvećen praćenju kvalitete usluge prevođenja. – https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting/study-programme – https://www.schlichtungsstelle-bgg.de/Webs/SchliBGG/EN/home/english-node.html
Dostupnost prevoditelja	Postoji dovoljan broj kvalificiranih prevoditelja u državi.	**Djelomično usklađeno**	Unatoč razvijenim obrazovnim putovima, broj dostupnih prevoditelja ne zadovoljava u potpunosti postojeću potražnju za uslugama prevođenja. https://bgsd.de/

Dostupnost i pristupačnost usluge prevođenja gluhim i nagluhim korisnicima	Gluhim i nagluhim korisnicima usluga je geografski i financijski dostupna i jasno organizirana.	**Djelomično usklađeno**	Iako Njemačka ima zakonski okvir koji podupire pristup uslugama prevođenja, njihova dostupnost i dalje ovisi o području primjene, razini vlasti i lokalnoj provedbi te nije jednako osigurana u svim dijelovima zemlje. – https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/__9.html – https://www.bmas.de/DE/Service/Gesetze-und-Gesetzesvorhaben/kommunikationshilfeverordnung.html
Uključenost zajednice gluhih i nagluhih osoba	Organizacije gluhih i nagluhih osoba uključene su u oblikovanje politika za ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba.	**Djelomično usklađeno**	Javni izvori ukazuju na suradnju između organizacija prevoditelja i organizacija gluhih osoba, a studijski programi uključuju sadržaje povezane sa studijima o gluhima. Međutim, nije potvrđen formalni nacionalni zahtjev za sustavno uključivanje organizacija gluhih osoba u razvoj politika i obrazovanja prevoditelja. https://bgsd.de/de/verband/der-verband.html
***Online* prevođenje**	Politike i obrazovanje uključuju *online* prevođenje i etiku povezanu s time.	**Djelomično usklađeno**	Njemačka ima razvijen okvir digitalne pristupačnosti, pri čemu Uredba o stvaranju pristupačnih informacijskih tehnologija prema Zakonu o ravnopravnosti osoba s invaliditetom zahtijeva dostupnost određenih saveznih digitalnih sadržaja na njemačkom znakovnom jeziku. Međutim, nije potvrđen sveobuhvatan nacionalni okvir za *online* prevođenje ni njegova etička načela, a ti sadržaji nisu dosljedno vidljivi u programima obrazovanja prevoditelja. – https://www.gesetze-im-internet.de/bitv_2_0/ – https://www.gesetze-im-internet.de/bitv_2_0/BJNR184300011.html
Usklađenost s obvezama Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakonodavni dokumenti odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	**Djelomično usklađeno**	Njemačka je 2009. ratificirala Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te ima uspostavljen neovisni mehanizam praćenja njezine provedbe. Iako nacionalni zakoni odražavaju načela Konvencije, nalazi Odbora za prava osoba s invaliditetom iz 2023. ukazuju na izazove u provedbi, zbog čega se potpuna usklađenost u praksi još ne može potvrditi. – https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/en/institute/departments/national-crpd-monitoring-mechanism/about-the-national-crpd-monitoring-mechanism – https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadmin/Redaktion/PDF/DB_Men

			schenrechtsschutz/CRPD/2._und_3._Staatenbericht/CRPD_State_Report_DEU_2_3_ConObs_2023.pdf

6.2.1. Uvod

Ovo izvješće prikazuje nacionalnu analizu usklađenosti njemačkog pravnog i obrazovnog okvira u području znakovnog jezika i prevođenja znakovnog jezika s relevantnim međunarodnim standardima. Cilj analize jest procijeniti u kojoj mjeri njemački zakoni, politike i institucionalni mehanizmi odražavaju međunarodno priznata načela povezana s pravnim priznavanjem znakovnog jezika, pristupom uslugama prevođenja, obrazovanjem prevoditelja, profesionalnom etikom, pristupačnošću i uključivanjem zajednica gluhih osoba.

U okviru projekta *SignUnity* ova je analiza povezana sa širim ciljevima *Radnog paketa 2*, koji obuhvaća mapiranje obrazovnih programa za prevoditelje znakovnog jezika i usluga prevođenja, kao i analizu nacionalnih obrazovnih i pravnih okvira u odnosu na međunarodne standarde i preporuke. Rezultati analize služe kao podloga za razvoj kvalitetnijeg i usklađenijeg kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika te za prepoznavanje mogućnosti unaprjeđenja politika i kvalitete usluga. Njemačka predstavlja važan primjer za ovu analizu jer ima razvijen pravni okvir zaštite prava osoba s invaliditetom te uspostavljene visokoškolske programe za obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika. Istodobno, postoje područja u kojima su vidljivi izazovi, uključujući neujednačenu provedbu prava među različitim sektorima, dostupnost usluga prevođenja, razvoj *online* prevođenja te pretvaranje zakonskih prava u stvarnu i jednaku dostupnost informacija za gluhe i nagluhe osobe.

Ovo izvješće stoga pruža sažet pregled područja u kojima je Njemačka usklađena s međunarodnim standardima, područja u kojima je usklađenost djelomična te postojećih izazova u politikama i praksi koji su važni za obrazovanje prevoditelja, profesionalnu etiku i pružanje kvalitetnih usluga prevođenja.

6.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena usklađenosti za Njemačku provedena je prema metodološkom okviru *Tablice 7*, koja omogućuje usporedbu nacionalnih pravnih i obrazovnih okvira s međunarodno definiranim referentnim područjima. Ta područja obuhvaćaju pravno priznavanje znakovnog jezika, pravo na usluge prevođenja u javnim službama, pristup obrazovanju i zdravstvu, standarde obrazovanja prevoditelja, certificiranje i akreditaciju, profesionalnu etiku, osiguravanje kvalitete, dostupnost i financijsku pristupačnost usluga, uključivanje zajednice gluhih osoba, *online* prevođenje te usklađenost s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Procjena je provedena kvalitativnom analizom dostupne dokumentacije. Glavni izvori podataka uključivali su:

- službene njemačke savezne zakone i propise
- službene mrežne stranice nadležnih institucija i javnih politika

- izvore nacionalnih institucija za zaštitu prava osoba s invaliditetom i praćenje provedbe
- javno dostupne informacije o obrazovanju i uključivanju
- dokumente strukovnih organizacija povezanih s prevođenjem znakovnog jezika.

Među glavnim pravnim izvorima i dokumentima politika koji su analizirani bili su:

- Savezni zakon o ravnopravnosti osoba s invaliditetom
- Uredba o komunikacijskim pomagalima
- Uredba o pristupačnoj informacijskoj tehnologiji
- službene informacije Stalne konferencije ministarstva obrazovanja i kulture povezane s obrazovanjem i inkluzijom
- dokumentacija Njemačkog instituta za ljudska prava o Nacionalnom mehanizmu praćenja Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom
- etički kodeks Saveza prevoditelja njemačkog znakovnog jezika.

Svako referentno područje iz *Tablice 7* procijenjeno je prema jednoj od tri moguće razine usklađenosti:

- potpuno usklađeno
- djelomično usklađeno
- nije usklađeno.

Ocjena se temeljila na tome u kojoj su mjeri međunarodni standardi jasno vidljivi u njemačkom zakonodavstvu, politikama i institucionalnoj praksi. Kategorija „potpuno usklađeno" primijenjena je kada je postojalo jasno pravno priznavanje uz odgovarajuću institucionalnu podršku. Kategorija „djelomično usklađeno" odnosila se na područja u kojima postoje određene pravne ili političke mjere, ali je provedba ograničena, neujednačena među sektorima ili nedovoljno dokumentirana. Kategorija „nije usklađeno" odnosila bi se na područja u kojima odgovarajući standardi uglavnom nisu prisutni, no nijedno od analiziranih područja u Njemačkoj nije na temelju dostupnih dokaza procijenjeno na toj razini.
Jedno od ključnih metodoloških ograničenja proizlazi iz činjenice da je Njemačka savezna država u kojoj su odgovornosti za obrazovanje, provedbu politika i organizaciju usluga podijeljene između savezne razine i saveznih pokrajina. Zbog toga postojanje zakonskih prava na saveznoj razini ne znači nužno jednaku provedbu u svim sektorima i regijama. Dodatno ograničenje predstavlja činjenica da javno dostupni izvori često jasnije prikazuju formalno definirana prava nego njihovu stvarnu provedbu u praksi. Stoga je procjena uz pravni okvir uzela u obzir i dostupne pokazatelje o provedbenim izazovima.

6.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja

Ukupna procjena za Njemačku pokazuje relativno snažnu formalnu usklađenost s međunarodnim standardima, uz istodobne izazove u dosljednoj provedbi pojedinih prava i politika u praksi.

Područja snažne usklađenosti

Njemačka pokazuje najvišu razinu usklađenosti u području pravnog priznavanja znakovnog jezika. Prema članku 6. stavku 1. Saveznog zakona o ravnopravnosti osoba s invaliditetom, njemački znakovni jezik priznat je kao samostalan jezik, što predstavlja jasno zakonsko priznanje statusa znakovnog jezika. Visoka razina usklađenosti vidljiva je i u području zaštite prava osoba s invaliditetom te praćenja provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Konvencija je u Njemačkoj na snazi od 2009. godine, a Nacionalni mehanizam praćenja pri Njemačkom institutu za ljudska prava ima mandat za praćenje i promicanje njezine provedbe. Dodatno područje snage predstavlja postojanje formalnih obrazovnih putova za prevoditelje znakovnog jezika u okviru javnih visokoškolskih institucija. Njemačka ima uspostavljene preddiplomske i diplomske programe koji omogućuju strukturirano obrazovanje i profesionalnu pripremu prevoditelja, što je potvrđeno i mapiranjem programa provedenim u okviru *Zadatka T2.2* projekta *SignUnity*.

Područja djelomične usklađenosti

Većina analiziranih područja procijenjena je kao djelomično usklađena, što odražava razliku između postojećeg pravnog okvira i njegove provedbe u različitim područjima.

Pravo na usluge prevođenja znakovnog jezika podržano je saveznim zakonodavstvom, posebno člankom 9. Saveznog zakona o ravnopravnosti osoba s invaliditetom i Uredbom o komunikacijskim pomagalima, kojima se uređuje korištenje znakovnog jezika i drugih komunikacijskih sustava u saveznim upravnim postupcima. Međutim, dostupnost tih usluga razlikuje se među sektorima i razinama vlasti.

Pristup obrazovanju također je djelomično usklađen. Njemačka ima razvijen okvir inkluzivnog obrazovanja i smjernice Ministarstva obrazovanja i kulture, no provedba se razlikuje među saveznim pokrajinama, a izazovi povezani s dosljednom primjenom i dalje postoje.

U području zdravstvene skrbi postoji pravni i institucionalni temelj za ostvarivanje prava osoba s invaliditetom, ali on ne osigurava nužno jednaku i pravodobnu dostupnost usluga prevođenja u svim zdravstvenim situacijama. Praktične prepreke u pristupu uslugama i dalje predstavljaju izazov.

Certificiranje i akreditacija također su procijenjeni kao djelomično usklađeni. Njemačka nema jedinstveni nacionalni sustav certificiranja prevoditelja znakovnog jezika, već se kvalifikacije stječu kroz različite akademske, strukovne i institucionalne mehanizme. Takav pristup omogućuje razvoj profesije, ali istodobno dovodi do određene fragmentiranosti sustava.

Profesionalna etika djelomično je usklađena jer postoji etički kodeks Saveza prevoditelja njemačkog znakovnog jezika. Međutim, on predstavlja strukovni okvir, a ne jedinstveni obvezujući nacionalni standard za sve prevoditelje.

Online prevođenje također je procijenjeno kao područje djelomične usklađenosti. Njemačka ima razvijene zahtjeve digitalne pristupačnosti na saveznoj razini kroz Uredbu o pristupačnoj informacijskoj tehnologiji, uključujući dostupnost određenih digitalnih sadržaja na njemačkom znakovnom jeziku.

Međutim, to ne predstavlja sveobuhvatan nacionalni okvir za *online* prevođenje, standarde kvalitete ili etička pitanja povezana s pružanjem takvih usluga.

Ponavljajuća područja odstupanja

Najizraženija područja u kojima postoje odstupanja od međunarodnih standarda uključuju:

- nepostojanje jedinstvenog nacionalnog sustava certificiranja i akreditacije prevoditelja znakovnog jezika
- neujednačenu provedbu prava na pristup uslugama među sektorima i regijama
- ograničenu vidljivost nacionalnih mehanizama za osiguravanje kvalitete usluga i postupanje s pritužbama
- nedostatak sveobuhvatnog okvira za *online* prevođenje
- neizvjesnost o tome zadovoljava li broj dostupnih prevoditelja stvarne potrebe korisnika diljem zemlje.

Navedena područja ne ukazuju na nedostatak pravnog priznanja ili institucionalne podrške, već prije na razliku između postojećih prava i njihove dosljedne provedbe u različitim kontekstima.

Ukupna procjena usklađenosti

Njemačka se može opisati kao zemlja s relativno snažnim pravnim i institucionalnim temeljem, ali s djelomičnom usklađenošću u provedbi i sustavnoj povezanosti pojedinih područja. Iako postoje važni elementi usklađeni s međunarodnim standardima, potpuno ostvarivanje tih standarda u svakodnevnoj praksi još uvijek nije u potpunosti postignuto.

6.2.4 Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda

Nalazi njemačke procjene usklađenosti ukazuju na nekoliko važnih područja koja treba uzeti u obzir pri razvoju suvremenog kurikuluma strukovnog obrazovanja za prevoditelje znakovnog jezika.

Prioritetne kompetencije

Prvo, nalazi potvrđuju potrebu za snažnim osposobljavanjem za profesionalno prevođenje u različitim okruženjima javnih usluga, uključujući upravne, zdravstvene, obrazovne i pravne kontekste. Iako zakonska prava na pristup komunikaciji postoje, njihova provedba nije uvijek jednaka u svim područjima. Stoga prevoditelji moraju biti pripremljeni za rad u složenim profesionalnim situacijama koje zahtijevaju visoku razinu jezične, stručne i komunikacijske kompetencije.

Drugo, nalazi ukazuju na važnost razvoja kompetencija za *online* prevođenje. Budući da Njemačka ima razvijene zahtjeve u području digitalne pristupačnosti, ali nema sveobuhvatan okvir za *online* prevođenje, obrazovanje prevoditelja trebalo bi uključivati:

- rad s *online* platformama za prevođenje

- upravljanje komunikacijom u digitalnom okruženju
- zaštitu povjerljivosti i privatnosti u digitalnim uvjetima
- tehničku pripremljenost za korištenje digitalnih alata
- etičke izazove povezane s *online* pružanjem usluga.

Treće, djelomična usklađenost u području certificiranja i osiguravanja kvalitete ukazuje na potrebu za jasnijim vrednovanjem kompetencija i transparentnijim ishodima učenja. Programi obrazovanja trebali bi jasno pokazati na koji način studenti razvijaju i dokazuju jezične kompetencije, vještine prevođenja, etičko odlučivanje i pripremljenost za rad u različitim profesionalnim područjima.

Etički standardi

Analiza također pokazuje potrebu za snažnijim i vidljivijim uključivanjem profesionalne etike u obrazovanje prevoditelja. Iako etički standardi postoje kroz profesionalne kodekse strukovnih organizacija, obrazovni programi trebali bi ih sustavno uključiti kroz strukturirane sadržaje usmjerene na:

- nepristranost
- povjerljivost
- granice profesionalne uloge
- sukob interesa
- profesionalnu odgovornost
- poštovanje i suradnju s gluhim i nagluhim korisnicima
- etičko postupanje u digitalnom okruženju.

Etika ne bi trebala biti samo opće načelo profesionalnog rada, već jasno definirana i praktično primijenjena sastavnica obrazovanja prevoditelja. Njezino usvajanje može se dodatno poduprijeti analizom slučajeva, refleksivnim vježbama i učenjem temeljenim na stvarnim profesionalnim situacijama.

Potrebe za osposobljavanjem koje proizlaze iz utvrđenih odstupanja

Glavne potrebe za osposobljavanjem utvrđene na temelju njemačkog slučaja uključuju:

- bolju pripremu za prevođenje u različitim područjima javnih usluga
- jasnije okvire etičkog odlučivanja
- snažnije uključivanje *online* prevođenja
- bolje razumijevanje zakonskih prava i institucionalnih obveza
- veće uključivanje perspektiva zajednice gluhih osoba
- snažniju povezanost osiguravanja kvalitete i refleksivne profesionalne prakse.

Ovi nalazi potvrđuju važnost pristupa projekta *SignUnity* koji u središte budućeg kurikuluma strukovnog obrazovanja postavlja jezične kompetencije, tehnike prevođenja, rad s gluhim i nagluhim osobama te profesionalnu etiku.

6.2.5. Preporuke

Na temelju procjene usklađenosti u Njemačkoj predlažu se sljedeće preporuke.

Reforma politika

Njemačka bi trebala nastaviti jačati provedbu prava na korištenje znakovnog jezika izvan formalnog pravnog priznavanja, posebno kroz osiguravanje veće ujednačenosti među javnim sektorima te između savezne razine i razine pokrajina. To uključuje jasnije definiranje odgovornosti za osiguravanje usluga prevođenja i smanjenje razlika u dostupnosti usluga.

Obrazovanje i certificiranje prevoditelja

Razvoj usklađenijeg nacionalnog pristupa certificiranju i profesionalnom priznavanju prevoditelja znakovnog jezika doprinio bi većoj transparentnosti i kvaliteti usluga. Obrazovne programe trebalo bi dodatno poticati na jasnije uključivanje etike, digitalnih kompetencija i pripreme za specijalizirana područja rada.

Osiguravanje kvalitete usluga

Njemačka bi imala koristi od razvoja snažnijih i transparentnijih mehanizama za praćenje kvalitete prevoditelja, postupanje po pritužbama i poticanje kontinuiranog stručnog usavršavanja. Osiguravanje kvalitete ne bi se trebalo temeljiti samo na akreditaciji programa ili članstvu u profesionalnim organizacijama, već bi trebalo biti izravnije povezano s kvalitetom pruženih usluga.

Sudjelovanje zajednice gluhih osoba

Organizacije gluhih osoba i gluhi stručnjaci trebali bi biti sustavnije uključeni u razvoj obrazovnih programa, oblikovanje politika i procese osiguravanja kvalitete. Iako u Njemačkoj postoji suradnja sa zajednicom gluhih osoba, snažnije formalno uključivanje doprinijelo bi tome da obrazovanje i politike bolje odražavaju stvarne potrebe korisnika.

***Online* prevođenje**

Njemačka bi trebala dodatno razviti smjernice i standarde za *online* usluge prevođenja. To uključuje definiranje etičkih pravila, minimalnih tehničkih zahtjeva i odgovarajućih obrazovnih sadržaja za rad u *online* okruženjima.

Implikacije za projekt SignUnity

Za projekt *SignUnity* ovi nalazi potvrđuju važnost uključivanja:

- jasnog razumijevanja zakonskih prava i profesionalnih obveza
- strukturiranih sadržaja iz područja profesionalne etike
- osposobljavanja za *online* prevođenje
- snažnije pripreme za rad u specijaliziranim područjima
- pristupa obrazovanju koji uključuje perspektive gluhih osoba.

6.2.6 Zaključak

Njemačka ima relativno snažnu pravnu i institucionalnu osnovu za priznavanje njemačkog znakovnog jezika i zaštitu prava osoba s invaliditetom. Zemlja ima jasno pravno priznavanje znakovnog jezika, formalne obrazovne putove za prevoditelje te uspostavljen okvir praćenja provedbe Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. U tim područjima Njemačka pokazuje visoku razinu usklađenosti s mnogim međunarodnim standardima.

Istodobno, analiza pokazuje da potpuna usklađenost još nije ostvarena u praksi. Najvažniji izazovi odnose se na neujednačenu dostupnost usluga, nedostatak dovoljnog broja prevoditelja, fragmentirane modele certificiranja i priznavanja, ograničenu vidljivost standarda za *online* prevođenje te nedostatak jedinstvenih mehanizama osiguravanja kvalitete posebno prilagođenih području prevođenja znakovnog jezika.

Rješavanje ovih izazova zahtijeva istodobno djelovanje na razini politika i obrazovanja. Njemački primjer pokazuje i postojeće dobre prakse i područja u kojima je potreban daljnji razvoj. Za projekt *SignUnity* posebno su važni nalazi koji potvrđuju potrebu za kurikulumom usmjerenim prema budućnosti, koji povezuje jezične kompetencije, profesionalnu pripremljenost za rad u različitim područjima, etičku odgovornost i digitalne kompetencije. Takav pristup može doprinijeti smanjenju razlike između formalno zajamčenih prava i stvarne dostupnosti kvalitetnih usluga za gluhe i nagluhe osobe.

7. HRVATSKA

7.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Tablica 1: Procjena programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika (komunikacijskog posrednika) u Hrvatskoj (neformalni obrazovni program – pružanje usluge osobne asistencije / komunikacijski posrednik)

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Program je strukturiran oko tri temeljne teme, od kojih je svaka popraćena ishodima učenja koji detaljnije opisuju sadržaj pojedine teme. Na temelju naziva tema i pripadajućih ishoda učenja, vidljivo je da program obuhvaća poznavanje prava osoba s oštećenjem sluha i/ili gluhoslijepih osoba, etička načela rada komunikacijskog posrednika i upravljanja dokumentacijom, osnove komunikacije s osobama s oštećenjem sluha i/ili gluhoslijepim osobama (pri čemu ishodi učenja upućuju na važnosti pružanja podrške putem primjerenih sustava komunikacije, kao i na demonstriranje različitih komunikacijskih tehnika i strategija), te osnove vođenja gluhoslijepih osoba.	Sadržaj programa ne obrađuje eksplicitno lingvistiku znakovnog jezika, obradu govornog jezika u odnosu na znakovni jezik kao jezika druge modaliteta, kulturu gluhih niti specifične kontekste prevođenja. *Online* prevođenje također nije izrijekom spomenuto kao dio programa. Treba, međutim, napomenuti da cjeloviti program nije javno dostupan – dostupne su samo teme i ishodi učenja. Svaka organizacija izrađuje vlastiti program u skladu s propisanim temama i ishodima učenja te ga prije provedbe dostavlja Ministarstvu na pregled i odobrenje.

Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	Program navodi skup kompetencija koje polaznici trebaju usvojiti po njegovu završetku, uključujući tečno vladanje hrvatskim znakovnim jezikom, sposobnost osiguravanja primjerenog prijenosa informacija u skladu s prevladavajućim komunikacijskim uvjetima, sposobnost prilagodbe komunikacijskim preferencijama i vještinama učenika ili pojedinca, poznavanje temeljnih obilježja kulture gluhih, sposobnost primjene temeljnih etičkih načela profesionalne prakse komunikacijskog posrednika te poznavanje osnova vođenja gluhoslijepog učenika ili pojedinca.	Uočljiva je nedosljednost između ishoda učenja triju tema i kompetencija navedenih kao stečenih po završetku programa. Informacije o tome kako su teme razrađene u odnosu na svoje ishode učenja te kako se ti ishodi učenja povezuju s navedenim kompetencijama i dovode do njih - nisu javno dostupne.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Program ima djelomično jasnu strukturu: svaka tema ima definiran broj nastavnih sati, raspoređenih na predavanja i praktični rad, te vrijeme predviđeno za samostalno učenje polaznika. Za ukupno trajanje programa navedeno je 150 sati, a kao opcija se navodi hibridna izvedba. Također su specificirani uvjeti upisa.	Iako struktura izvedbe postoji, ostaje nejasno kako se program stvarno provodi u praksi, uključujući tempo nastave. Premda su uvjeti upisa definirani i provjeravaju se dostavom odgovarajućih potvrda i/ili uvjerenja, ne postoji nikakav oblik provjere prethodnog znanja, poput prijamnog ispita. Raspored programa doduše predviđa sate za samostalno učenje, no ne postoji izrijekom opis načina na koji je

			strukturirana stručna praksa.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	/	Ne postoje javno dostupne informacije o metodama poučavanja i učenja. Taj aspekt programa svaka organizacija opisuje samostalno prilikom podnošenja zahtjeva za odobrenje za njegovu provedbu, što upućuje na to da se provedba programa među pružateljima obrazovanja može razlikovati u metodičko-didaktičkim pristupima.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	/	Ne postoje javno dostupne informacije o metodama ocjenjivanja, odnosno o postupcima kojima se provjerava jesu li ishodi učenja ostvareni. Kao i kod metoda poučavanja, ovo određuje svaka organizacija pojedinačno tijekom postupka podnošenja zahtjeva, što upućuje na to da se prakse ocjenjivanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete mogu znatno razlikovati među pružateljima usluga.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim	Polaznici koji završe program dobivaju potvrdu o završenom neformalnom programu obrazovanja, a program je	Ne postoje javno dostupne informacije o smjernicama prema profesionalnoj

	kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	trenutačno usklađen s važećim Zakonom o osobnoj asistenciji.	certifikaciji ili licenciranju, niti su navedeni ikakvi zahtjevi za kontinuirani profesionalni razvoj.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program nudi široku dostupnost jer svaka organizacija u Hrvatskoj koja ispunjava propisane uvjete može podnijeti zahtjev za odobrenje njegove provedbe. Program omogućuje hibridnu izvedbu, a financijska potpora dostupna je putem vaučera Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.	Nisu javno dostupne informacije o kapacitetu upisa, inkluzivnim praksama upisa ili oblicima podrške u učenju. Pretpostavlja se da svaka organizacija samostalno određuje vlastiti kapacitet upisa, kao i format i tempo izvedbe programa.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Program je usklađen s važećim Zakonom o osobnoj asistenciji.	Program nije usklađen s međunarodnim standardima.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	/	Program izrijekom ne navodi da polaznici stječu kompetencije za rad u *online* okruženju.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim	/	Program izrijekom ne navodi da polaznici stječu kompetencije za rad u različitim profesionalnim okruženjima.

	i visokorizičnim situacijama		

7.1.1. Uvod

Hrvatska ima dugogodišnju tradiciju pružanja usluge komunikacijskog posrednika gluhim, nagluhim i gluhoslijepim osobama. Unatoč toj tradiciji, ova je usluga dugo funkcionirala bez odgovarajućeg zakonsko-pravnog okvira. Formalna regulacija relativno je mlada, no već dovoljno ustaljena da predstavlja prepoznatljiv temelj za daljnji razvoj struke. Uz ostalu relevantnu zakonsku dokumentaciju, dvije su ključne referentne točke: *Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj* (NN 82/15)[15], kojim je hrvatski znakovni jezik 2015. godine službeno priznat kao izvorni jezik zajednice gluhih i gluhoslijepih osoba te *Zakon o osobnoj asistenciji* (NN 71/23, 154/25, 157/25)[16], koji trenutačno uređuje način pružanja usluge osobne asistencije – komunikacijskog posrednika. Uz to, obrazovni put za stjecanje kompetencija potrebnih za rad komunikacijskog posrednika još je uvijek u nastajanju i aktivno se razvija i oblikuje. S ovim kontekstom, Hrvatska se uključuje kao koordinator projekta *Međukontinentalna suradnja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi* (skraćeno: *SignUnity*), sufinanciranog sredstvima Europske unije kroz Erasmus+ program, a čiji je primarni cilj unapređenje obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi.

Jedan od prvih i ključnih zadataka spomenutog projekta jest analiza postojećih programa za prevoditelje znakovnog jezika u partnerskim državama. Analiza se provodi u trima europskim državama (Hrvatskoj, Njemačkoj, Estoniji) te u trima afričkim državama (Gani, Keniji, Etiopiji), ujedno partnerima projekta. Svrha je analize identificirati postojeće obrazovne modele za stjecanje kompetencija potrebnih za rad kao prevoditelj znakovnog jezika, analizirati njihove prednosti i mane te utvrditi kompetencijske praznine koje utječu na kvalitetu i dostupnost usluge prevoditelja za gluhe i nagluhe korisnike.

Na ovo se istraživanje nadovezuje drugo istraživanje, a koje se provodi metodom polustrukturiranog intervjua i anketnog upitnika prikupljajući iskustva i stavove od prevoditelja znakovnog jezika (komunikacijskih posrednika) te gluhih i nagluhih osoba koje njihove usluge svakodnevno koriste. Dakle, istraživanje je osmišljeno tako da se obuhvate obje perspektive: perspektiva pružatelja usluge te perspektiva primatelja usluge, s ciljem saznanja kako zapravo i jedni i drugi doživljavaju uslugu u državi u kojoj žive. Objema metodama prikupljanja podataka (polustrukturiranim intervjuom i anketnim upitnikom) nastoji se ispitati zadovoljstvo sudionika trenutačnom situacijom, rasvijetliti potrebe koje su djelomično zadovoljene ili pak uopće nisu zadovoljene, identificirati čimbenike koji uvjetuju sadašnje stanje kvalitete i dostupnosti usluge te utvrditi što je i na koji način nužno promijeniti. U konačnici, oba istraživanja (analiza postojećih obrazovnih programa prevoditelja znakovnog jezika (komunikacijskih

[15] Hrvatski sabor. (2015). *Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj* (Narodne novine, 82/15). Narodne novine.

[16] Hrvatski sabor. (2023). *Zakon o osobnoj asistenciji* (Narodne novine, 71/23, 154/25, 157/25). Narodne novine.

posrednika) te ispitivanje stavova o kvaliteti i dostupnosti usluge) čine jedinstvenu komparativnu analizu trenutačnoga stanja u svakoj od država partnerica, s naglaskom na usporedbu europskog i afričkog konteksta.

Analiza postojećih obrazovnih programa od iznimne je važnosti kako bi se identificirali segmenti koji utječu na kvalitetu rada prevoditelja znakovnog jezika (komunikacijskih posrednika) te kako bi se detektirale kompetencije ključne za profesionalnu i kvalitetnu uslugu. Da bi se utvrdile kompetencije bitne za ovo zanimanje, nužno je analizirati kurikulume postojećih obrazovnih programa. Takva analiza omogućit će sagledavanje postojećih praznina, ali i prepoznavanje onih elemenata koji funkcioniraju na zadovoljavajućoj razini.

Kao što je već spomenuto, u ovom je istraživanju sudjelovala i Hrvatska, provevši analizu trenutačnog stanja obrazovnih programa namijenjenih za stjecanje kompetencija za poslove komunikacijskog posrednika, slijedeći zadani metodološki obrazac analitičkog istraživanja, nastalog za potrebe ovog istraživanja. Rezultati provedene analize raščlanjeni su na sljedeće segmente:

- metodologija (izbor i primjena istraživačkih metoda)
- sadržaj i struktura programa
- ishodi učenja i kompetencije koje se stječu po završetku programa
- metode učenja i poučavanja
- metode vrednovanja stečenih ishoda učenja
- dostupnost programa na nacionalnoj razini
- prijedlozi za kurikulum strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika projekta *SignUnity.*

Detaljan prikaz navedenih segmenata slijedi u nastavku ovog izvješća.

7.1.2. Metodologija

Analiza postojećih obrazovnih programa za stjecanje kompetencija za komunikacijskog posrednika u Hrvatskoj provedeno je korištenjem standardiziranog metodološkog obrasca koji je osmišljen upravo za potrebe provedbe ovog istraživanja (*Tablica 1*). Obrazac sustavno analizira različite segmente sadržaja i strukture programa te kompetencija relevantnih za obrazovanje komunikacijskog posrednika. Obrazac zahtjeva analizu sljedećih segmenata: sadržaj i struktura kurikuluma, ishodi učenja i kompetencije koje se stječu, metodologija učenja i poučavanja, vrednovanje i osiguravanje kvalitete, certifikacijski okvir, dostupnost programa, usklađenost programa s zakonodavnim i pravnim okvirom i politikama.

Analiza je provedena primjenom nekoliko istraživačkih postupaka. Provedeni su razgovori s osobama koje provode trenutačno aktualan program u svojoj organizaciji. Osim toga, u istraživanje su uključeni internetski izvori odnosno podatci koji su javno dostupni na internetu, i to u svrhu utvrđivanja

eventualnog postojanja drugih programa i načina njihove provedbe, kako bi se napravila njihova međusobna analiza.

Za odabir programa koji su ušli u analizu mapiranja primijenjeni su sljedeći kriteriji:

- program je morao biti jasno povezan s poslovima komunikacijskih posrednika (prevoditelja znakovnog jezika)
- moralo je biti dovoljno dostupnih informacija za barem osnovno mapiranje prema referentnim područjima iz standardiziranog obrasca (*Tablica 1*)
- konačni uzorak morao je uključivati najmanje tri programa te obuhvatiti barem tri različita obrazovna sustava.

Slijedom navedenih kriterija i standardiziranog analitičkog obrasca utvrđeno je da u Hrvatskoj trenutačno ne postoji program za stjecanje kompetencija za komunikacijske posrednike na srednjoškolskoj razini niti na razini visokog obrazovanja.[17] Također, u trenutku provođenja istraživanja nisu pronađeni javno dostupni podatci koji bi upućivali na postojanje relevantnih programa formalne razine obrazovanja u ovom području. Jedini program na koji je moguće primijeniti zadane kriterije i provesti analizu na temelju standardiziranog obrasca jest ***„Program neformalnog obrazovanja - pružanje usluga osobne asistencije/Komunikacijski posrednik"***. Riječ je o programu koji se trenutačno provodi isključivo na neformalnoj razini obrazovanja odraslih. Za njegovu provedbu svaka organizacija koja ga provodi mora ishoditi suglasnost Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, što predstavlja određeni oblik institucionalne prepoznatljivosti te ujedno i nužan preduvjet bez kojeg se program ne smije provoditi. Nadalje, u trenutku istraživanja evidentirana su četiri istovjetna programa koja provode četiri različite organizacije.[18]

Nužno je napomenuti da su se u prošlosti zasigurno provodili i drugi programi osposobljavanja i/ili usavršavanja za rad kao prevoditelj znakovnog jezika, no o njima nije pronađeno dovoljno informacija koje bi omogućile njihovu analizu, stoga nisu uzeti u obzir u ovom mapiranju.

Ova analiza sama po sebi predstavlja značajan pokazatelj strukturalne praznine u sustavu obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Hrvatskoj te ujedno čini polazišnu točku za razumijevanje trenutačnog stanja i smjera daljnjeg razvoja u ovom području.

7.1.3. Pregled programa

Slijedom prethodno iznesenih nalaza, u ovom dokumentu analizira se jedini dostupan obrazovni program koji ispunjava prethodno zadane kriterije, a to je „Program neformalnog obrazovanja: pružanje usluga osobne asistencije/Komunikacijski posrednik". Program provode organizacije koje su ishodile

[17] Na srednjoškolskoj razini te razini visokog obrazovanja postoje predmeti i kolegiji namijenjenih učenju hrvatskog znakovnog jezika, no riječ je o sadržajima usmjerenima na stjecanje osnovnih komunikacijskih kompetencija na tom jeziku, a ne na razvoj kompetencija potrebnih za profesionalni rad komunikacijskog posrednika.

[18] Informacije o četirima programima dostupni su u *Katalogu vještina i programa Hrvatskog zavoda za zapošljavanje* na sljedećoj poveznici: https://vauceri.hzz.hr/katalog-programa/?keyword=komunikacijski+posrednik

službenu suglasnost Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike Republike Hrvatske za provedbu programa obrazovanja odraslih, a izvodi se isključivo kao neformalno obrazovanje. Sadržajno je program primarno usmjeren na razvoj osnovnih vještina komunikacijskog posredovanja, razumijevanje prava osoba s oštećenjem sluha i gluhoslijepih osoba te primjenu etičkih načela u pružanju komunikacijske podrške. Program uključuje kombinaciju teorijske i praktične nastave te omogućuje hibridan način izvođenja.

Poznato je da program u Hrvatskoj trenutačno provode četiri organizacije, pri čemu je najveći dio dostupnih podataka moguće pronaći na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. O samom programu dostupno je relativno malo javnih informacija, stoga su se, za potrebe ovog istraživanja, informacije o programu prikupljale metodom razgovora s jednom od organizacija koja ga provodi.

Pregledom dostupnih izvora moguće je djelomično utvrditi sadržaj i strukturu programa te kompetencije i ishode učenja. Međutim, razrada nastavnih sadržaja, načini poučavanja te postupci vrednovanja nisu javno dostupni. Razrada nastavnih sadržaja, načini poučavanja te postupci vrednovanja nisu definirani na razini samog programa, nego ih svaka organizacija određuje samostalno te kao takve dostavlja na odobrenje nadležnom ministarstvu, a upravo ta činjenica otvara mogućnost da navedeni elementi budu koncipirani različito od organizacije do organizacije, što upućuje na mogući disparitet u provedbi programa.

Tablica 2: Osnovne informacije o „Programu neformalnog obrazovanja – pružanje usluge osobne asistencije/Komunikacijski posrednik“

Naziv programa	Vrsta programa	Razina obrazovanja	Trajanje programa	Način izvođenja programa	Ciljna skupina polaznika
Program neformalnog obrazovanja – pružanje usluga osobne asistencije/ Komunikacijski posrednik	Program obrazovanja odraslih	Neformalno obrazovanje	150 sati	Hibridno	Osobe zainteresirane za rad kao komunikacijski posrednici za gluhe i gluhoslijepe osobe, uz prethodno zadovoljenje uvjeta za upis u program obrazovanja

7.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Analizirani program strukturiran je u tri tematske cjeline, pri čemu svaka cjelina ima definirane ishode učenja koji određuju znanja i vještine koje polaznici trebaju usvojiti tijekom programa.

Prva tematska cjelina naziva „Prava osoba s oštećenjem sluha i/ili gluhoslijepih osoba, etička načela komunikacijskog posrednika i vođenje dokumentacije" usmjerena je na upoznavanje polaznika s pravnim, etičkim i administrativnim aspektima rada komunikacijskog posrednika. Ishodi učenja uključuju razumijevanje prava i odgovornosti gluhih, nagluhih i gluhoslijepih osoba, objašnjavanje etičkih načela stručnih komunikacijskih posrednika te etičkih načela u području odgoja i obrazovanja, opisivanje postupka pripreme za nastavu, navođenje vrsta evidencija te objašnjavanje načina i važnosti pravilnog vođenja dokumentacije.

Druga tematska cjelina naziva „Osnove komunikacije s osobama s oštećenjem sluha i/ili gluhoslijepim osobama" usmjerena je na razvoj osnovnih komunikacijskih vještina potrebnih za pružanje komunikacijske podrške. Ishodi učenja obuhvaćaju objašnjavanje važnosti pružanja potpore u odgovarajućem komunikacijskom sustavu te demonstraciju različitih oblika komunikacijske podrške gluhoslijepim osobama. Program uključuje i demonstraciju tehnika i strategija prevođenja, transliteracije, očitavanja i bilježenja, kao i opis tehnika dodatnog objašnjavanja pojmova. Osim toga, polaznici trebaju navesti osnovne vrste pomoćne tehnologije i potpomognute komunikacije te demonstrirati osnovne tehnike pružanja drugih oblika podrške.

Treća tematska cjelina naziva „Osnove vođenja gluhoslijepih osoba" usmjerena je na razvoj praktičnih vještina potrebnih za vođenje i pružanje podrške gluhoslijepim osobama u različitim situacijama. Ishod učenja ove cjeline odnosi se na demonstraciju različitih tehnika vođenja gluhoslijepih osoba.

Već sam naziv i sadržaj prve tematske cjeline jasno indiciraju da je ova tema primarno usmjerena na rad stručnog komunikacijskog posrednika u obrazovnom sustavu, konkretno na pružanje komunikacijske podrške gluhim, nagluhim i/ili gluhoslijepim učenicima. To se osobito očituje u ishodima učenja koji eksplicitno spominju pripremu za nastavu i vođenje pedagoške dokumentacije, pri čemu se dokumentacija obrađuje isključivo u školskom kontekstu, bez osvrta na specifičnosti s kojima se susreću komunikacijski posrednici koji djeluju izvan obrazovnog sustava. Program pritom ne obuhvaća širi etički okvir rada komunikacijskog posrednika niti specifičnosti rada s odraslim korisnicima, s kojima se komunikacijsko posredovanje odvija u najraznolikijim životnim kontekstima (zdravstveni sustav, sustav socijalnog rada, pravni sustav, javne usluge i slično), stoga rad u obrazovanju predstavlja tek jedno od mogućih područja njihova djelovanja.

Budući da je program usmjeren na obrazovni kontekst, očekivano bi bilo da uključuje obradu biopsihosocijalnih osobitosti gluhog, nagluhog i gluhoslijepog učenika kao temeljnog znanja potrebnog za razumijevanje mogućnosti i potreba korisnika. Međutim, ni taj sadržaj nije vidljiv iz ishoda učenja. Šire gledano, program ne obrađuje oštećenje sluha kao takvo niti njegove implikacije na govorno-jezični razvoj, komunikaciju te socijalizaciju. Nadalje, ni za gluhosljepoću kao jedinstvenog i istovremenog

dvostrukog oštećenje sluha i vida, a koje se pojavljuje u različitim intenzitetima se ne navodi da biva obrađena s polaznicima programa. Iako program uključuje cjelinu posvećenu vođenju gluhoslijepih osoba, strogo gledajući ishod učenja, izostaje obrada opisivanja okoline, također ključan element podrške gluhoslijepim osobama, kao i načina komunikacije s njima, a koje se razlikuje od komunikacije s osobama s oštećenjem sluha. Naposljetku, unatoč tomu što je komunikacijsko posredovanje u svojoj srži jezična i prijevodna djelatnost, pored nabrojanih tehnika, program ne obrađuje znakovni jezik kao neovisan jezični sustav niti prijevodne tehnike između jezika različitih modaliteta, što predstavlja jedno od temeljnih sadržajnih nedostataka ovog programa u cjelini. Uz sve navedeno, u sadržaju programa i njegovim ishodima ne navodi se obrada kulture Gluhih.

Navedeni primjeri predstavljaju samo neke od ključnih manjkavosti programa, a prepoznati su prvenstveno u razgovoru s pružateljem obrazovanja te evidentirani kroz provedbu intervjua i ankete među prevoditeljima koji su ovaj program pohađali.

7.1.5. Struktura programa i metode poučavanja

Program ima djelomično definiranu strukturu. Ukupno trajanje iznosi 150 sati, raspoređenih prema trima tematskim cjelinama. Prvoj tematskoj cjelini dodjeljuje se 10 sati (6 sati predavanja, 2 sata praktičnog rada i 2 sata samostalnog rada). Drugoj tematskoj cjelini pripada 72 sata (4 sata predavanja, 20 sati praktičnog rada i 48 sati samostalnog rada). Trećoj tematskoj cjelini dodijeljeno je 68 sati (2 sata predavanja, 10 sati praktičnog rada i 56 sati samostalnog rada). Ovakva raspodjela otkriva da program pretežno počiva na samostalnom radu polaznika, koji čini više od dvije trećine ukupne satnice, dok je udio predavanja relativno skroman, a praktični rad prisutan u srednjoj mjeri. Nadalje, program predviđa mogućnost hibridnog izvođenja, odnosno kombinaciju izravnog i digitalnog oblika nastave. Međutim, dinamika i vremenski okvir provedbe nisu propisani, odnosno svaki pružatelj obrazovanja samostalno određuje raspored izvođenja zadanih 150 sati. To znači da je trajanje programa u praksi prepušteno odluci pojedinog pružatelja obrazovanja, čime se otvara mogućnost znatnih razlika u intenzitetu i tempu provedbe među pružateljima usluga.

Iz strukture programa vidljivo je da se obrazovanje odvija kroz tri osnovna oblika rada: teorijsku nastavu, praktični rad i samostalni rad polaznika. Međutim, ni za jedan od navedenih segmenata metode poučavanja nisu definirane ni propisane. Svaka organizacija koja traži suglasnosti za provedbu programa dužna je samostalno opisati metode poučavanja koje namjerava primijeniti, no ti opisi nisu javno dostupni, pa nije moguće utvrditi niti kako su koncipirani niti kako se provode u praksi. Osim toga, izostaju informacije o tomu kako je organiziran praktični rad polaznika. Iako samostalni rad polaznika čini najveći udio u satnici programa, nigdje nije izričito definirano što taj rad konkretno podrazumijeva niti na koji se način prati i vrednuje.

Budući da metode poučavanja nisu propisane na razini programa, provedba programa može se razlikovati među pružateljima obrazovanja, što dodatno produbljuje već spomenuti disparitet u kvaliteti osposobljavanja na nacionalnoj razini.

7.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija

U poglavlju 7.1.4. opisani su i analizirani ishodi učenja pojedinih tematskih cjelina, a u ovom poglavlju oni se razmatraju zajedno s kompetencijama koje polaznik treba steći završetkom programa. Kompetencije su definirane i navedene u programskoj dokumentaciji. One uključuju:

- fluentnost u hrvatskom znakovnom jeziku
- sposobnost osiguravanja odgovarajućeg prijenosa informacija u skladu s trenutnim komunikacijskim uvjetima
- prilagodbu komunikacijskim preferencijama i vještinama učenika (osoba)
- poznavanje osnovnih obilježja kulture gluhih
- primjenu temeljnih etičkih načela stručnog komunikacijskog posredovanja
- poznavanje osnova vođenja gluhoslijepog učenika (osobe).

Usporedba definiranih kompetencija i ishoda učenja pojedinih tematskih cjelina otkriva određeni nesrazmjer između deklariranih završnih kompetencija i sadržaja koji je operacionaliziran kroz ishode učenja. Najjasnije razvijena kompetencija jest poznavanje osnova vođenja gluhoslijepih osoba, koja je izravno i dosljedno podržana ishodima učenja treće tematske cjeline. Iz trenutačno dostupnih informacija o sadržaju programa i ishodima učenja nije vidljivo da se hrvatski znakovni jezik obrađuje kao samostalan jezični sustav, jezik drugačijeg modaliteta od govornog jezika, neovisan o njemu i sa svojim specifičnim lingvističkim zakonitostima. Iako je fluentnost u hrvatskom znakovnom jeziku navedena kao jedna od ključnih kompetencija koje polaznik treba steći završetkom programa, fluentnost kao pojam podrazumijeva visoku razinu jezičnog vladanja koja pretpostavlja niz znanja i vještina koji bi trebali biti jasno razrađeni kroz ishode učenja i sadržaj programa. Međutim, trenutačni ishodi učenja i dostupni sadržaj programa tu kompetenciju ne prate na odgovarajući način. Uz jezičnu kompetenciju, jednako je važna i prijevodna kompetencija, odnosno poznavanje prijevodnih tehnika između jezika različitih modaliteta, a koja u dostupnom opisu programa također nije vidljiva. Slično se može uočiti i u slučaju kompetencije vezane za poznavanje kulture gluhih, koja nije razrađena ni kroz jednu tematsku cjelinu ni kroz ishode učenja, barem iz onoga što je javno dostupno. Kompetencija primjene temeljnih etičkih načela stručnog komunikacijskog posredovanja obrađuje se tek u kontekstu obrazovnog okruženja, bez proširenja na ostale kontekste profesionalnog djelovanja. Kompetencije osiguravanja odgovarajućeg prijenosa informacija u skladu s komunikacijskim uvjetima te prilagodbe komunikacijskim preferencijama i vještinama korisnika djelomično su pokrivene, no i tu postoji prostor za dublju i sustavniju razradu.

Slijedom standardiziranog analitičkog obrasca, koji, između ostalog, propituje postojanje ishoda učenja i kompetencija vezanih za online prevođenje te specijalizirane domene prevođenja, niti jedan od navedenih elemenata nije uočen u analiziranom programu. To ukazuje na to da program u svojem trenutačnom obliku ne priprema polaznike za sve kontekste i oblike rada s kojima se komunikacijski posrednici u praksi zaista susreću.

Naposljetku, javno su dostupni samo nazivi tematskih cjelina i pripadajući ishodi učenja, dok detaljniji sadržaj pojedinih cjelina nije javno objavljen. Svaka organizacija koja aplicira za provođenje programa mora samostalno razraditi sadržaj te ga dostaviti nadležnom ministarstvu na odobrenje, stoga nije isključeno da pojedini pružatelji obrazovanja u okviru vlastite razrade pokrivaju i neka od područja koja nisu vidljiva iz javno dostupnih informacija.

Tablica 3: Usporedba ishoda učenja i predviđenih kompetencija programa

Predviđena kompetencija	Povezani ishodi učenja u programu	Procjena usklađenosti	Napomena
Fluentnost u hrvatskom znakovnom jeziku	Ne postoji izravno definiran ishod učenja koji razvija jezičnu kompetenciju u hrvatskom znakovnom jeziku; ishodi se fokusiraju na demonstraciju komunikacijskih strategija.	Niska usklađenost	Kompetencija je deklarirana, ali nije jasno operacionalizirana kroz ishode učenja niti kroz zasebnu tematsku cjelinu.
Sposobnost osiguravanja odgovarajućeg prijenosa informacija u skladu s trenutnim komunikacijskim uvjetima	Demonstracija tehnika prevođenja, transliteracije, očitavanja i bilježenja.	Djelomična usklađenost	Ishodi učenja podržavaju osnovne komunikacijske strategije, ali ne pokrivaju šire interpretacijske procese.
Prilagodba komunikacijskim preferencijama i vještinama učenika (osoba)	Objašnjenje važnosti pružanja potpore u odgovarajućem komunikacijskom sustavu; demonstracija različitih oblika komunikacijske podrške.	Dobra usklađenost	Ishodi učenja relativno jasno podržavaju razvoj ove kompetencije.
Poznavanje osnovnih obilježja kulture gluhih	Nema izravno definiranog ishoda učenja koji se odnosi na kulturu i zajednicu gluhih.	Niska usklađenost	Kompetencija je navedena, ali nije jasno razrađena kroz sadržaj programa.
Primjena temeljnih etičkih načela stručnog	Objašnjavanje etičkih načela stručnih komunikacijskih posrednika	Djelomična usklađenost	Ishodi učenja odnose se prvenstveno na etička načela u obrazovnom kontekstu i na rad stručnih komunikacijskih

komunikacijskog posredovanja	i etičkih načela u obrazovanju.		posrednika u školama. Međutim, kompetencija komunikacijskog posredovanja u praksi uključuje i rad s odraslim korisnicima u različitim društvenim kontekstima (npr. zdravstvene ustanove, javne službe, svakodnevne situacije), za koje etički aspekti nisu jasno razrađeni u ishodima učenja.
Poznavanje osnova vođenja gluhoslijepog učenika (osobe)	Demonstracija različitih tehnika vođenja gluhoslijepih osoba	Visoka usklađenost	Kompetencija je jasno povezana s tematskom cjelinom i pripadajućim ishodom učenja.

7.1.7. Dostupnost programa

Program je dostupan na čitavom teritoriju Hrvatske, na način da svaka organizacija koja ispunjava propisane uvjete može podnijeti zahtjev za ishođenje suglasnosti za provedbu programa i time postati pružatelj obrazovanja. Kako je već spomenuto, trenutačno su evidentirane četiri organizacije koje provode program i prema dostupnim podatcima svima četirima je sjedište u Zagrebu, zbog čega je neposredna dostupnost programa pretežno koncentrirana na područje glavnog grada. Određenu kompenzaciju za navedenu geografsku ograničenost pruža mogućnost hibridnog izvođenja programa, koja polaznicima iz manjih i udaljenijih sredina omogućuje pristup edukaciji bez nužnosti fizičkog preseljenja ili svakodnevnog putovanja. Dostupnost hibridnog oblika izvođenja ipak ovisi o odluci pojedinog pružatelja obrazovanja te stoga nije ujednačena u svim slučajevima.

Za upis u program kandidat mora ispuniti uvjete punoljetnosti i zdravstvene sposobnosti te imati završenu razinu obrazovanja 4.1. ili 4.2. prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (HKO). Treći uvjet koji se odnosi na poznavanje osnova hrvatskog znakovnog jezika, potkrijepljeno odgovarajućom potvrdom, u praksi se pokazao spornim i zaslužuje poseban osvrt. Naime, navedeni uvjet podrazumijeva prethodno pohađanje tečaja hrvatskog znakovnog jezika, no tečajevi hrvatskog znakovnog jezika koji se u Hrvatskoj nude nisu regulirani niti standardizirani, te se međusobno razlikuju po trajanju, sadržaju i pristupu poučavanju. Polaznici se stoga u program upisuju s potvrdama o završenim neformalnim tečajevima vrlo različite razine i opsega, što može rezultirati značajnom neujednačenošću polaznih jezičnih kompetencija polaznika programa.

U razgovoru s jednim od pružatelja obrazovanja istaknuto je da u Hrvatskoj trenutačno ne postoji formalno obrazovanje iz hrvatskog znakovnog jezika te da se cjelokupna ponuda temelji na tečajevima neformalne razine. Isti je pružatelj napomenuo da pri upisu ne postoji prethodna provjera stvarnog znanja znakovnog jezika, već se kao dokaz prihvaća potvrda o pohađanju tečaja. Navedena praksa

dodatno pridonosi već opisanoj neujednačenosti polaznih znanja te upućuje na prostor za unaprjeđenje u sustavu pristupa ovoj vrsti obrazovanja.

7.1.8. Usporedna analiza programa

S obzirom na to da je proces mapiranja u Hrvatskoj identificirao samo jedan program za stjecanje kompetencija potrebnih za rad kao komunikacijski posrednik, usporedna analiza unutar hrvatskog konteksta nije moguća na isti način na koji je provedena u drugim partnerskim zemljama, gdje postoji više različitih institucionalnih programa. Ova činjenica sama po sebi predstavlja usporedni nalaz koji govori o razini razvoja sustava obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Hrvatskoj. Dok zemlje poput Njemačke imaju nekoliko formalnih visokoškolskih programa i na preddiplomskoj i na diplomskoj razini, Hrvatska trenutačno ima samo jedan program, i to onaj koji djeluje na neformalnoj razini. Sam program relativno je nov, nastao kao rezultat Zakona o osobnoj asistenciji (71/23, 154/25, 157/25), koji je stupio na snagu tek nedavno i u čijem se okviru program trenutačno provodi.

7.1.9. Ključni nedostaci programa

U analiziranom programu uočeno je nekoliko strukturalnih i sadržajnih nedostataka koji su prezentirani u nastavku.

Neformalna razina obrazovanja i trajanje programa

Temeljni nedostatak jest što jedini postojeći oblik osposobljavanja za rad komunikacijskog posrednika ostaje na neformalnoj razini obrazovanja. Rad komunikacijskog posrednika složena je profesionalna djelatnost koja se odvija s gluhim i nagluhim osobama kao korisnicima i koja zahtijeva visoku razinu jezičnih, prijevodnih, komunikacijskih i etičkih kompetencija. Program u trajanju od 150 sati strukturalno nije dostatan za sustavno stjecanje navedenih kompetencija. Za usporedbu, formalni programi obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika traju više godina i nose akademski status priznat unutar sustava visokog obrazovanja.

Objedinjenost dvaju profila

U hrvatskoj praksi moguće je prepoznati dvije funkcionalno različite uloge: stručnog komunikacijskog posrednika koji radi u obrazovnom sustavu s gluhim, nagluhim ili gluhoslijepim učenikom te komunikacijskog posrednika koji pruža usluge odraslim korisnicima u različitim društvenim kontekstima. Analizirani program u svojem trenutačnom sadržaju i ishodima učenja ove dvije uloge ne razlikuje niti ih zasebno adresira, čime specifičnosti ni jednog ni drugog profila nisu dostatno pokrivene.

Nepostojanje standardizacije na nacionalnoj razini

Kako je istaknuto u prethodnim poglavljima, decentralizirani model provedbe prema kojemu svaka organizacija samostalno određuje tempo, način izvođenja i nastavne metode otvara mogućnost

značajnog dispariteta u kvaliteti osposobljavanja među različitim pružateljima obrazovanja. Ne postoje jedinstvene smjernice za metode poučavanja, standardizirani instrumenti vrednovanja ni mehanizmi osiguravanja kvalitete na nacionalnoj razini. Ovo je osobito važno imajući u vidu da stečeni certifikat, bez obzira na to kod kojeg je pružatelja program pohađan, ima jednaku formalnu težinu, dok stvarna razina stečenih kompetencija može biti vrlo različita.

Nedostatna razrađenost uvjeta upisa

Uvjet koji se odnosi na poznavanje osnova hrvatskog znakovnog jezika u praksi se pokazao spornim. Budući da u Hrvatskoj ne postoji formalizirano obrazovanje hrvatskog znakovnog jezika, cjelokupna ponuda temelji se na tečajevima neformalne razine koji nisu međusobno regulirani ni standardizirani te se razlikuju po trajanju, sadržaju i pristupu poučavanju. Uz to, pri upisu ne postoji prethodna provjera stvarnog jezičnog znanja, već se prihvaća potvrda o pohađanju tečaja kao takva. Posljedica je toga da polaznici u isti program ulaze s izrazito neujednačenim predznanjima, što utječe na dinamiku grupe u cjelini te na mogućnost ostvarivanja postavljenih ishoda učenja.

Nedostatna pokrivenost ključnih sadržajnih područja

Kao što je razrađeno u poglavljima o sadržaju programa i razvijenim kompetencijama, program ne uključuje ili ne razrađuje u dovoljnoj mjeri niz sadržajnih područja relevantnih za profesionalni rad (stručnog) komunikacijskog posrednika. Među njima se posebno ističu: sustavni razvoj jezičnih kompetencija u hrvatskom znakovnom jeziku kao neovisnom jezičnom sustavu, prijevodne kompetencije između jezika različitih modaliteta, kultura i zajednica gluhih, etika kao zasebna i sadržajno razrađena tematska cjelina primjenjiva u svim kontekstima profesionalnog djelovanja, priprema za rad u specijaliziranim područjima te kompetencije za rad u *online* okruženju. Pritom je potrebno napomenuti da odsustvo pojedinih sadržaja iz javno dostupne dokumentacije ne znači nužno da ti sadržaji nisu prisutni u internoj razradi pojedinih pružatelja, no upravo ta nevidljivost sama po sebi predstavlja jedan od identificiranih nedostataka sustava.

7.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Kurikulum strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika koji će nastati u sklopu projekta *SignUnity* namijenjen je svim državama sudionicama, no od posebne je koristi onima koje nemaju obrazovni program za stjecanje kompetencija za rad kao prevoditelj znakovnog jezika ili je on tek u nastajanju. Državama s ustaljenim obrazovnim programima može poslužiti kao osnova za analizu i unaprjeđenje postojećih programa. Pri tome je važno uzeti u obzir kontekstualne razlike među državama s dugom tradicijom formalnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika i onih u kojima obrazovni sustav ne postoji ili je u nastajanju, kakav je slučaj s Hrvatskom.

Prije svega, kurikulum mora sadržavati sadržaje i ishode učenja koji dosljedno prate kompetencije koje su potrebne za rad kao prevoditelj znakovnog jezika.

U kontekstu Hrvatske, kurikulum koji bude proizašao iz ovog projekta predstavlja vrijedan referentni okvir te poticaj za buduće oblikovanje obrazovnih programa. Kurikulum pritom treba biti dovoljno fleksibilan da uvažava lokalne kontekste, no istovremeno dovoljno standardiziran da osigura ujednačenost u stjecanju ključnih kompetencija. Upravo ta ravnoteža između standardizacije i prilagodljivosti predstavlja dodanu vrijednost koju projekt *SignUnity* može ponuditi svim državama sudionicama ovog projekta, s krajnjim ciljem da usluga prevoditelja znakovnog jezika bude kvalitetnija i dostupnija gluhim i nagluhim korisnicima koji je svakodnevno koriste.

7.1.11. Zaključak

Provedena analiza postojećih obrazovnih programa za stjecanje kompetencija za komunikacijskog posrednika u Hrvatskoj pokazalo je da je sustav obrazovanja u ovom području još uvijek u ranoj fazi razvoja. Jedini program koji ispunjava zadane kriterije analize program je neformalnog obrazovanja relativno kratkog trajanja, dok formalni obrazovni programi na srednjoškolskoj ili visokoškolskoj razini u trenutku istraživanja nisu evidentirani.

Analiza je identificirala niz strukturalnih i sadržajnih nedostataka koji utječu na ujednačenost i kvalitetu osposobljavanja na nacionalnoj razini. Istovremeno, sam proces mapiranja te istraživanja provedena među komunikacijskim posrednicima i korisnicima o kvaliteti usluge omogućili su cjelovitiji uvid u trenutačno stanje struke i potrebe koje iz njega proizlaze.

U širem kontekstu projekta *SignUnity*, hrvatska iskustva čine vrijedan doprinos komparativnoj analizi partnerskih država te ujedno potvrđuju relevantnost projekta za zemlje koje se nalaze na početku izgradnje sustava obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Rezultati ovog istraživanja stoga nisu samo dijagnoza trenutačnog stanja, već i osnova za promišljanje daljnjeg razvoja struke u Hrvatskoj i šire.

7.2. Procjena usklađenosti hrvatskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 4: Usporedna procjena obrazovnog i pravnog okvira o znakovnom jeziku u Hrvatskoj s međunarodnim standardom

Područje procjene	**Međunarodni referentni standard**	**Procjena usklađenosti**	**Napomene, dokazi i utvrđeni nedostaci**
Pravno priznavanje znakovnog jezika	Nacionalni znakovni jezik priznat je kao samosvojni jezični sustav u	**Potpuno usklađeno**	Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (82/15) u članku 5. stavku 1. navodi da je

	nacionalnom zakonodavstvu države.		„hrvatski znakovni jezik materinski jezik zajednice gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj; poseban je jezični sustav sa svojim gramatičkim pravilima, u potpunosti neovisan o jeziku kojim se koriste čujuće osobe." https://www.zakon.hr/z/815/zakon-o-hrvatskom-znakovnom-jeziku-i-ostalim-sustavima-komunikacije-gluhih-i-gluhoslijepih-osoba-u-republici-hrvatskoj
Pravo na korištenje usluge prevođenje znakovnog jezika	Nacionalno zakonodavstvo jamči pravo korištenja usluge u svim društvenim i javnim službama.	**Potpuno usklađeno**	Pravo na usluge komunikacijskog posredovanja u komunikacijskom sustavu po vlastitom izboru utvrđeno je Zakonom o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj, Zakonom o osobnoj asistenciji te Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima.
Pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku i korištenju usluge u obrazovnom sustavu	Učenici s oštećenjem sluha imaju pravo na školovanje na znakovnom jeziku ili njima preferiranom načinu komunikacije te pravo na prevoditelja u obrazovnom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima utvrđuje pravo gluhih, nagluhih i gluhoslijepih učenika na usluge stručnog komunikacijskog posrednika tijekom cijelog obveznog obrazovanja (osnovna i srednja škola), dok Zakon o osobnoj asistenciji uređuje ovo pravo na razini visokog obrazovanja (sveučilišta i veleučilišta). U praksi to znači da se djetetu u osnovnoj ili srednjoj školi dodjeljuje stručni komunikacijski posrednik, dok gluhi student na sveučilištu mora podnijeti zahtjev pružatelju usluga da mu se osigura komunikacijski posrednik, s tim da zahtjev može biti odbijen ako u tom trenutku nema dostupnog komunikacijskog posrednika. Nadalje, studentima se ne dodjeljuje stalni komunikacijski posrednik za njihova predavanja, već onaj koji je trenutačno dostupan. Također postoji značajan nedostatak (stručnih) komunikcijskih posrednika, osobito unutar

			obrazovnog sektora. Ne postoji sustavno ili standardizirano osposobljavanje za one koji se odluče raditi kao stručni komunikacijski posrednici u obrazovnom okruženju, niti postoji ikakva odredba za stalno stručno usavršavanje ili mentorstvo. Kao rezultat, zapošljavaju se osobe sa znatno različitim kompetencijama i profesionalnim iskustvom. Loši radni uvjeti česti su, što dovodi do visoke fluktuacije stručnih komunikacijskih posrednika. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_07_85_1482.html
Pravo na korištenje usluge prevođenja u zdravstvenom sustavu	Usluga prevođenja dostupna je gluhim i nagluhim osobama u zdravstvenom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Iako Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj te Zakon o osobnoj asistenciji utvrđuju pravo na uslugu komunikacijskog posredovanja unutar zdravstvenog sektora, ove usluge nisu uvijek dostupne u praksi zbog nedostatka prevoditelja, što znači da zahtjev korisnika može biti odbijen. Kvaliteta pruženih usluga također je upitna, s obzirom na to da je kompetencije prevoditelja teško procijeniti u odsutnosti sustavnog i standardiziranog osposobljavanja, stalnog stručnog usavršavanja i struktura mentorstva.
Standardi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika	Programi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika formalizirani su i strukturirani.	**Nije usklađeno**	Programi koji se trenutačno provode djeluju na razini neformalnog obrazovanja, a ne postoji nacionalno strukturiran ili standardiziran kurikulum. U praksi su vidljive značajne razlike u načinu na koji se ovi programi provode.
Certifikacija i akreditacija programa	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani kroz priznate nacionalne sustave.	**Nije usklađeno**	Po završetku neformalnog obrazovanju dodjeljuje se ppotvrda, a izdaje ju organizacija koja je provela program, pod uvjetom da je ta organizacija – pružatelj obrazovanja dobila odobrenje za to od Ministarstva rada, mirovinskog sustava i socijalne politike.

Profesionalna etika	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Nije usklađeno**	Svaka organizacija koja pruža usluge komunikacijskog posredovanja djeluje prema vlastitom etičkom kodeksu, što rezultira značajnim razlikama u etičkim standardima među organizacijama. Ne postoji jedinstven nacionalni etički kodeks.
Mehanizmi osiguravanja kvalitete	Postoje sustavi za praćenje kvalitete prevoditelja i rješavanje pritužbi.	**Nije usklađeno**	Ne postoje nacionalni sustavi za praćenje kvalitete prijevoda ili postupanje s pritužbama. Svaka organizacija upravlja vlastitim mehanizmima osiguravanja kvalitete i rješavanja pritužbi prema svojim dostupnim resursima, što znači da se i primijenjeni standardi i pristupi znatno razlikuju od organizacije do organizacije.
Dostupnost prevoditelja	Postoji dovoljan broj kvalificiranih prevoditelja u državi.	**Djelomično usklađeno**	Brojne organizacije diljem Hrvatske zapošljavaju komunikacijske posrednika, no sve se suočavaju s istim izazovom – nemogućnost zadovoljenja punog raspona potreba svojih korisnika zbog nedostatka komunikacijskih posrednika. Situacija je najkritičnija u manjim gradovima i ruralnim područjima.
Dostupnost i pristupačnost usluge prevođenja gluhim i nagluhim korisnicima	Gluhim i nagluhim korisnicima usluga je geografski i financijski dostupna i jasno organizirana.	**Djelomično usklađeno**	Nedostatak komunikacijskih posrednika prisutan je diljem Hrvatske, no najizraženiji je u manjim sredinama. Pristup usluzi ostvaruje se podnošenjem formalnog zahtjeva, nakon čega slijedi postupak procjene i vrednovanja kako bi se utvrdio i dodijelio broj sati na koje korisnik ima pravo, na temelju njegove funkcionalne sposobnosti. Maksimalna broj sati koji korisnik može dobiti iznosi 40 sati mjesečno. Ako korisnik iskoristi svih 40 sati u tekućem mjesecu i zatreba dodatnu podršku, mora sam pokriti troškove. Nadalje, ovisno o prihodima, usluga se može osigurati besplatno ili korisnik može biti obvezan plaćati uslugu u određenom postotku, pri čemu se iznos određuje prema njegovoj razini prihoda. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_71_1175.html

Uključenost zajednice gluhih i nagluhih osoba	Organizacije gluhih i nagluhih osoba uključene su u oblikovanje politika za ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba.	**Potpuno usklađeno**	Postoji suradnja između organizacija gluhih osoba i predstavnika javnih politika i donositelja odluka, a predstavnici organizacija gluhih osoba uključeni su u razvoj politika i savjetovanja.
Online prevođenje	Politike i obrazovanje uključuju *online* prevođenje i etiku povezanu s time.	**Nije usklađeno**	Ni postojeći obrazovni programi ni zakonodavni okvir ne spominju *online* prevođenje niti etička razmatranja specifična za rad u digitalnim okruženjima. Iako nije izravno povezano, vrijedno je napomenuti da je zastupljenost prevoditelja u medijima izrazito ograničena – dostupni su samo na nacionalnoj televiziji i to za odabrane emisije i glavnu informativnu emisiju. Iako se titlovi sve više integriraju u televizijske programe, oni se ne mogu smatrati potpunim rješenjem, s obzirom na to da se osobe s oštećenjem sluha oslanjaju na niz različitih komunikacijskih metoda.
Usklađenost s obvezama Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakonodavni dokumenti odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	**Djelomično usklađeno**	Republika Hrvatska potpisala je i ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, koja je time postala dio hrvatskog pravnog sustava i obvezuje državu da uskladi svoje zakonodavstvo i praksu s odredbama Konvencije. U stvarnosti, međutim, postoje nedostaci u njezinoj provedbi. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html

7.2.1. Uvod

Izvješće koje slijedi predstavlja nacionalnu analizu usklađenosti hrvatskog zakonodavnog i obrazovnog okvira u području hrvatskog znakovnog jezika te struke (stručnih) komunikacijskih posrednika (prevoditelja znakovnog jezika). Svrha je analize procijeniti u kojoj mjeri hrvatsko zakonodavstvo te institucionalni mehanizmi odražavaju međunarodno priznata načela u sljedećim ključnim područjima: priznavanju znakovnog jezika kao samosvojnog i neovisnog jezičnog sustava, kvaliteti i dostupnosti usluga prevoditelja znakovnog jezika u državi, obrazovnim programima za stjecanje kompetencija potrebnih za rad u struci, standardizaciji struke te položaju osoba s oštećenjem sluha u društvu.

Ovo izvješće dio je sustavnog istraživanja koje se provodi u sklopu projekta *SignUnity*. Istraživanje je koncipirano kao višesegmentna i sveobuhvatna studija koja obuhvaća mapiranje postojećih obrazovnih

programa u Hrvatskoj namijenjenih stjecanju kompetencija za rad kao komunikacijski posrednik, analizu usklađenosti zakonodavnog okvira s međunarodnim standardima za struku i za pružanje usluge prevođenja gluhim i nagluhim osobama te provedbu intervjua i anketa s pružateljima usluga (komunikacijskim posrednicima) i primateljima usluga (gluhim i nagluhim osobama). Istraživanje se provodi u trima europskim (Hrvatska, Njemačka, Estonija) i trima afričkim državama (Gana, Kenija, Etiopija), a krajnji je cilj iz ove sveobuhvatne analize izvesti konkretne prijedloge za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Pored toga, rezultati istraživanja mogu neizravno doprinijeti informiranju i unapređenju nacionalnih politika u ovom području.

Hrvatska sudjeluje u ovom istraživanju kao jedan od projektnih partnera. Provedena analiza pokazuje da je Hrvatska primjer države u kojoj zakonodavni okvir postoji i reguliran je kroz nekoliko zakona i pravilnika, no sustavna provedba tog okvira te osiguravanje potrebnih resursa za njegovu primjenu u praksi u značajnoj mjeri izostaju. U nastavku ovog dokumenta slijedi detaljna analiza te prikaz područja u kojima Hrvatska pokazuje snažnu usklađenost s međunarodnim standardima, kao i onih u kojima je usklađenost samo djelomično osigurana ili u cijelosti izostaje.

7.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena usklađenosti nacionalnog zakonodavstva s međunarodnim standardima i smjernicama za znakovni jezik te struku komunikacijskog posrednika (prevoditelja znakovnog jezika) provedena je primjenom standardiziranog obrasca (*Tablica 4*), razvijenog za potrebe ove analize. Obrazac je osmišljen kao instrument za sustavnu usporedbu nacionalnih pravnih i obrazovnih mehanizama s nizom međunarodnih referentnih područja. Ta područja obuhvaćaju

- pravno priznanje znakovnog jezika
- pravo na uslugu komunikacijskog posredovanja u svim javnim službama
- pristup obrazovanju i zdravstvenoj skrbi za osobe s oštećenjem sluha
- standarde za osposobljavanje komunikacijskih posrednika (prevoditelja znakovnog jezika)
- certifikaciju i akreditaciju struke
- etičke standarde i smjernice za profesionalno postupanje u radu
- mehanizme osiguranja kvalitete
- dostupnost i pristuoačnost usluge
- dostupnost i kvalitetu usluga u digitalnom okruženju
- aktivnu participaciju gluhih i nagluhih osoba u kreiranju politika
- usklađenost s UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom.

Svako referentno područje ocijenjeno je jednom od tri moguće ocjene: „Potpuna usklađenost“, „Djelomična usklađenost“ ili „Nije usklađeno“. Ocjena se temeljila na tomu u kojoj mjeri relevantna međunarodna referenca nalazi jasno i dosljedno uporište u hrvatskom pravnom sustavu, politici te institucionalnoj praksi. Ocjena „Potpuna usklađenost” dodijeljena je u slučaju kada postoji

nedvosmisleno pravno priznavanje i vidljiva institucionalna podrška. Ocjena „Djelomična usklađenost" primijenjena je u slučajevima gdje određene pravne ili političke mjere postoje, ali se njihova provedba pokazuje nepotpunom, neujednačenom ili nedovoljno potkrijepljenom u praksi. Ocjena „ Nije usklađeno" korištena je tamo gdje relevantni standard u velikoj mjeri nije zastupljen, čak ni u rubnom ili neizravnom obliku.

Procjena je provedena kvalitativnom metodologijom koja se temeljila na analizi dostupne dokumentacije i razgovorima s relevantnim dionicima (organizacijama koje pružaju usluge komunikacijskog posredovanja te samim komunikacijskim posrednicima (prevoditeljima)).

Pregled zakonodavnog okvira temeljen je na analizi sljedećih propisa i dokumenata:

- Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (NN 82/15)
- Zakon o osobnoj asistenciji (NN 71/23, 154/25, 157/25)
- Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima (NN 85/24)
- Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Temeljno metodološko načelo bilo je da se analiza ne ograniči isključivo na pregled zakonodavnih propisa, nego da se kroz izravne razgovore s onima koji taj zakon primjenjuju u praksi (bilo kao pružatelji usluga, bilo kao osobe koje svakodnevno rade s gluhim i nagluhim osobama) utvrdi koliko je zakonodavni okvir stvarno funkcionalan u svakodnevnoj primjeni te koja su njegova ključna ograničenja i manjkavosti.

7.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja

Iako Hrvatska raspolaže relativno dobro uređenim formalnim okvirom u pogledu pravnog priznavanja hrvatskog znakovnog jezika te reguliranja prava i usluga za gluhe, nagluhe i gluhoslijepe osobe, analiza je identificirala značajne nedostatke u provedbi toga okvira, osobito u kontekstu osposobljavanja i usavršavanja (stručnih) komunikacijskih posrednika (prevoditelja znakovnog jezika), certifikacije i akreditacije struke, etičkih standarda za profesionalno postupanje te stvarne dostupnosti usluge korisnicima.

Područja potpune usklađenosti

Najsnažnija usklađenost s međunarodnim standardima vidljiva je u području pravnog priznavanja hrvatskog znakovnog jezika**.** Zakonom o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (NN 82/15) hrvatski znakovni jezik priznat je kao samosvojan jezični sustav s vlastitim gramatičkim pravilima, potpuno neovisan o jeziku čujućih osoba. Zakon ujedno prepoznaje raznolikost komunikacijskih sustava unutar populacije osoba s oštećenjem sluha, eksplicitno navodeći da nisu sve gluhe i nagluhe osobe korisnici hrvatskog znakovnog jezika. Posebno je vrijedna odredba kojom su u zakonodavni okvir uključene i gluhoslijepe osobe te komunikacijski sustavi specifični za tu skupinu. Zakonom se definiraju i kompetencije komunikacijskog

posrednika kao osobe koja posjeduje odgovarajuće vještine, znanja i sposobnosti u korištenju hrvatskog znakovnog jezika, odnosno ostalih sustava komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba koji se temelje na hrvatskome jeziku, te se zajamčuje pravo korisnika na korištenje usluge komunikacijskog posrednika u komunikacijskom sustavu vlastitog izbora, u svim životnim situacijama. Pravo na korištenje usluge komunikacijskog posrednika detaljnije je razrađeno Zakonom o osobnoj asistenciji (NN 71/23, 154/25, 157/25), koji propisuje uvjete za komunikacijskog posrednika i stručnog komunikacijskog posrednika, opseg usluge osobne asistencije izražen u satima, cijenu usluge te sudjelovanje korisnika u troškovima. Rad stručnog komunikacijskog posrednika u odgojno-obrazovnom procesu, kao i sadržaj i način provedbe osposobljavanja, uređeni su Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima (NN 85/24). Iz navedenog je vidljivo da je zakonodavni okvir formalno regulirao ključne aspekte struke: ulogu (stručnih) komunikacijskih posrednika, uvjete za obavljanje poslova te osnove osposobljavanja. Međutim, kao što će biti prikazano u nastavku, zakonska regulacija u praksi nije u jednakoj mjeri operacionalizirana.

Uključenost zajednice gluhih u kreiranje politika u potpunosti je usklađena. Organizacije gluhih aktivno surađuju s predstavnicima javnih politika i donositeljima odluka, a njihovi predstavnici sustavno sudjeluju u savjetodavnim procesima i razvoju politika. Potrebe, iskustva i preporuke zajednice gluhih dosljedno se uzimaju u obzir te se odražavaju u procesima donošenja odluka, čime se osigurava smisleno i ravnopravno sudjelovanje zajednice u oblikovanju politika koje ih se izravno tiču.

Područja djelomične usklađenosti

Pristup obrazovanju gluhim i nagluhim osobama djelomično je usklađen. Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima uređuje pravo gluhih, nagluhih i gluhoslijepih učenika na stručno komunikacijsko posredovanje u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju, dok se za razinu visokog obrazovanja to pravo regulira Zakonom o osobnoj asistenciji. U praksi ta zakonska podjela rezultira bitno različitim iskustvima ovisno o razini obrazovanja. Gluhom ili nagluhom učeniku u osnovnoj ili srednjoj školi dodjeljuje se stručni komunikacijski posrednik koji ga dosljedno prati u nastavnom procesu; zamjene se organiziraju isključivo u slučaju bolovanja, godišnjeg odmora ili prestanka radnog odnosa, ali je u pravilu ista osoba kontinuirano s jednim učenikom. Takav model kontinuiteta nije zajamčen gluhim i nagluhim studentima. Student podnosi zahtjev organizaciji koja pruža uslugu osobne asistencije, navodeći termine u kojima mu je potreban komunikacijski posrednik, no ishod toga zahtjeva neizvjestan je i ovisan o raspoloživosti komunikacijskog posrednika. Zahtjev može biti odbijen ako u traženim terminima nema slobodnog komunikacijskog posrednika, a studentu se ne dodjeljuje jedna te ista osoba za sve termine predavanja, stoga mu je, umjesto konzistentnog i poznatog komunikacijskog posrednika, za svaki termin dostupan onaj prevoditelj koji je u danom trenutku slobodan.

Dodatni problem predstavlja nedostatak stručnih komunikacijskih posrednika u obrazovnom sektoru, koji je prisutan i u velikim gradovima, a još je izraženiji u manjim sredinama. Tome pridonosi i odsutnost

sustavnog i standardiziranog programa osposobljavanja za ovaj profil, kao i nepostojanje mehanizama kontinuiranog profesionalnog razvoja i mentorstva, što za posljedicu ima zapošljavanje osoba znatno neujednačenih kompetencija i stručnih pozadina. Loši radni uvjeti nerijetko dovode do visoke fluktuacije stručnih komunikacijskih posrednika.

Pristup zdravstvenoj skrbi također je djelomično usklađen. Premda oba ključna zakona (Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i Zakon o osobnoj asistenciji) jamče pravo na uslugu komunikacijskog posrednika u svim životnim sferama, uključujući i zdravstvenu skrb, ta prava u praksi nisu uvijek ostvariva. Razlog je, kao i u ostalim sektorima, manjak komunikacijskih posrednika, zbog kojega korisnikov zahtjev može biti odbijen. Kvaliteta pruženih usluga dodatno je upitna s obzirom na to da u odsustvu sustavnog osposobljavanja, standarda kompetencija i mehanizama stručnog razvoja nije moguće valjano procijeniti niti verificirati razinu stručnosti komunikacijskog posrednika.

Dostupnost usluge djelomična je usklađena. Usluge pružaju brojne organizacije diljem Hrvatske, no sve se suočavaju s istim temeljnim problemom – manjkom komunikacijskih posrednika i nemogućnošću zadovoljavanja ukupnih potreba svojih korisnika. Taj je problem najizraženiji u manjim gradovima i ruralnim sredinama, u kojima je dostupnost usluge posebno ograničena ili potpuno nedostupna.

Pristupačnost i priuštivost usluge djelomično su usklađene. Usluga se ostvaruje podnošenjem formalnog zahtjeva Hrvatskom zavodu za socijalni rad, nakon čega se provodi postupak procjene kojim se, sukladno korisnikovim funkcionalnim sposobnostima, utvrđuje broj sati na koje ima pravo. Zakonski određeni maksimum iznosi 40 sati mjesečno za gluhu osobu. Ako korisnik potroši svih 40 sati unutar jednog mjeseca i zatreba dodatnu podršku, nastale troškove mora snositi osobno. Nadalje, ovisno o visini prihoda, usluga može biti u potpunosti besplatna ili korisnik može biti dužan sudjelovati u troškovima određenim postotkom, čime priuštivost usluge postaje i pitanje socioekonomskog statusa korisnika.

Usklađenost s obvezama iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom je djelomična. Republika Hrvatska potpisala je i ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, koja je time postala integralni dio hrvatskog pravnog sustava i obvezuje državu na usklađivanje zakonodavstva i prakse s njezinim odredbama. Unatoč toj obvezi, u provedbi Konvencije i dalje postoje dokumentirani nedostaci koji onemogućuju njezinu punu primjenu u svakodnevnom životu osoba s oštećenjem sluha.

Područja neusklađenosti

Standardi osposobljavanja prevoditelja su neusklađeni. Naime, programi koji se trenutačno provode djeluju isključivo na razini neformalnog obrazovanja, a nacionalno strukturiran i standardiziran kurikulum ne postoji. U praksi su vidljive značajne razlike među pojedinim programima, i to u pogledu dinamike i učestalosti izvođenja te oblika provedbe (isključivo uživo, isključivo *online* ili hibridno). Sami programi imaju i strukturalne nedostatke koji se odnose na sadržaj, ishode učenja i razinu kompetencija koje polaznik stječe njihovim završetkom. Važan je kontekst da prije uvođenja aktualnog programa nije

postojao nikakav formaliziran put za stjecanje kompetencija u ovom području, nego su se osobe zapošljavale isključivo na temelju potvrda o završenom tečaju hrvatskog znakovnog jezika, a koji također postoje isključivo u neformalnog obliku obrazovanja te su različitog strukture i trajanja. Aktualni program osposobljavanja nastao je iz Zakona o osobnoj asistenciji i, unatoč svojim nedostacima, predstavlja prvi konkretan i sustavniji korak prema strukturiranom osposobljavanju (stručnih) komunikacijskih posrednika.

Certifikacija i akreditacija također su neusklađene. Po završetku spomenutog programa polaznicima se dodjeljuje potvrda o neformalnom obrazovanju, koju izdaje organizacija koja je program provela, pod uvjetom da je prethodno dobila odobrenje za njegovu provedbu od Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Jedinstven nacionalni sustav certifikacije niti akreditacije prevoditelja znakovnog jezika ne postoji. U struci i dalje prevladavaju potvrde neformalne razine obrazovanja, bez standardiziranih kriterija kojima bi se verificirala stručnost i kompetentnost nositelja tih potvrda.

Etički standardi za profesionalno postupanje su neusklađeni. Svaka organizacija koja pruža usluge komunikacijskog posredovanja posluje prema vlastitom internom etičkom kodeksu, što rezultira značajnim razlikama u etičkim standardima među pojedinim pružateljima usluga. Jedinstven nacionalni etički kodeks za prevoditelje znakovnog jezika ne postoji, zbog čega etičnost i profesionalnost postupanja u velikoj mjeri ovise o politici konkretne organizacije, a ne o ususstavljenim i primjenjivim strukovnim normama. Na ovo se nadovezuju mehanizmi osiguravanja kvalitete koji su također neusklađeni. Nacionalni sustavi za praćenje kvalitete usluga ni za postupanje s pritužbama korisnika ne postoje. Svaka organizacija uspostavlja vlastite mehanizme osiguravanja kvalitete i rješavanja pritužbi sukladno raspoloživim resursima i internoj politici, zbog čega se primijenjeni standardi i pristupi značajno razlikuju od organizacije do organizacije.

Pružanje usluge u digitalnom okruženju je neusklađeno. Ni postojeći obrazovni programi ni zakonodavni okvir ne adresiraju rad u digitalnom okruženju niti etička pitanja specifična za pružanje usluga u takvim uvjetima. U širem kontekstu digitalne dostupnosti vrijedi napomenuti da je zastupljenost komunikacijskog posrednika u medijima izuzetno ograničena; dostupni su jedino na nacionalnoj televiziji i to samo za odabrane emisije te glavnu informativnu emisiju. Ostali televizijski sadržaji sve se češće titluju, no titlovanje samo po sebi nije dostatno rješenje, budući da u populaciji osoba s oštećenjem sluha prevladavaju raznovrsni načini komunikacije. Pritom jedino glavna informativna emisija osigurava istovremenu dostupnost i titlova i prijevoda na hrvatski znakovni jezik na ekranu.

7.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda

Odstupanja utvrđena u procjeni usklađenosti zakonodavnog i obrazovnog okvira s praksom za Hrvatsku imaju jasne implikacije za razvoj strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Odsutnost standardiziranog nacionalnog kurikuluma, neujednačenost kompetencija osoba koje ulaze u struku, nepostojanje jedinstvenog etičkog kodeksa, manjak (stručnih) komunikacijskih posrednika te potpuna

neadresiranost rada u digitalnom okruženju – nedostaci su koji izravno utječu na dostupnost i kvalitetu usluge te, u konačnici, na položaj gluhih i nagluhih korisnika usluge. Velika je potreba za kurikulumom koji će, prije svega, imati jasno definirane ishode učenja koji će biti izravno usklađeni s kompetencijama koje polaznik stječe završetkom programa. Ishodi učenja moraju biti mjerljivi, primjenljivi i relevantni za sve kontekste u kojima komunikacijski posrednik djeluje. Nadalje, kurikulum bi trebao biti sveobuhvatan te pokriti svaki ključni segment rada (od razumijevanja oštećenja sluha, lingvističkih i prevoditeljskih kompetencija, rada u specifičnim okruženjima do etičnog i profesionalnog postupanja u radu,...). Uz sve navedeno, kurikulum mora uključivati i mehanizme kontinuiranog profesionalnog razvoja, kojima se osigurava da stjecanje kompetencija ne završava s formalnim osposobljavanjem, već se sustavno nadograđuje kroz cijelu profesionalnu karijeru.

7.2.5. Preporuke

Na temelju provedene analize usklađenosti za Hrvatsku, identificirana su tri ključna područja koja zahtijevaju sustavno djelovanje. Kao prioritet ističe se razvoj standardiziranog obrazovnog programa za stjecanje kompetencija za rad kao komunikacijski posrednik koji bi zamijenio postojeći program neformalnog obrazovanja. Takav program trebao bi biti ujednačen na nacionalnoj razini i svim polaznicima osigurati prolazak kroz isti sadržaj te stjecanje istih, jasno definiranih kompetencija po završetku osposobljavanja. Time bi se izbjegla trenutačna neujednačenost koja nastaje kao posljedica razlika među pojedinim programima i organizacijama koje ih provode. Uz standardizirani obrazovni program, nužno je uspostaviti jedinstven nacionalni sustav certifikacije komunikacijskih posrednika. Certifikacija bi trebala biti ujednačena, transparentna i primjenjiva na razini cijele države, čime bi se osigurala verifikacija stručnosti svih osoba koje obavljaju poslove komunikacijskog posredovanja. Naposljetku, bilo bi poželjno da se uspostavi jedinstven nacionalni etički kodeks sa smjernicama za profesionalno postupanje komunikacijskih posrednika, a koji bi postao obvezujući etički okvir primjenjiv u svim organizacijama i područjima rada.

7.2.6. Zaključak

Hrvatska raspolaže relativno čvrstim zakonodavnim okvirom u području priznavanja hrvatskog znakovnog jezika i prava osoba s oštećenjem sluha. Navedeni zakoni i pravilnici formalno uređuju ključne aspekte struke te jamče pravo na uslugu komunikacijskog posrednika u obrazovanju, zdravstvenoj skrbi te drugim aspektima života. Unatoč tomu, analiza je pokazala da između zakonskih jamstava i njihove stvarne provedbe postoji značajan i sustavni jaz. Najizraženiji nedostaci odnose se na odsutnost standardiziranog nacionalnog obrazovnog programa osposobljavanja, nepostojanje jedinstvenog certifikacijskog sustava, nacionalnog etičkog kodeksa te nepotpunu dostupnost usluge, osobito u manjim sredinama. Tomu se pridodaje i potpuna neadresiranost rada u digitalnom okruženju, kako u zakonodavnom, tako i u obrazovnom kontekstu. Premošćivanje tih jazova zahtijeva sustavno i koordinirano djelovanje na razini obrazovne i javne politike. Razvoj standardiziranog kurikuluma s jasno

definiranim ishodima učenja, uspostava nacionalnog certifikacijskog sustava te donošenje jedinstvenog etičkog kodeksa temeljni su preduvjeti za unapređenje kvalitete i dostupnosti usluga komunikacijskog posrednika te za jačanje struke na nacionalnoj razini. U tom kontekstu, projekt SignUnity pruža konkretnu priliku za doprinos tim procesima kroz razvoj suvremenog i sveobuhvatnog strukovnog kurikuluma utemeljenog na stvarnim potrebama korisnika i komunikacijskih posrednika.

8. ESTONIJA

8.1. Analiza programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Tablica 1: Analiza Istraživačkog laboratorija za estonski znakovni jezik[19]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik pri Sveučilištu u Tallinnu bavi se istraživanjem jezične strukture i uporabe estonskog znakovnog jezika, zajednice gluhih korisnika znakovnog jezika te razvojem nastavnih i jezičnih resursa. Ove aktivnosti predstavljaju važnu stručnu i znanstvenu osnovu za područja poput lingvistike znakovnog jezika, kulture gluhih i razvoja nastavnih materijala.	Javno dostupne informacije ne pokazuju da Laboratorij predstavlja cjelovit program obrazovanja prevoditelja. Nisu vidljivi sadržaji koji se odnose na tehnike prevođenja, stručnu praksu, vrednovanje kompetencija, specijalizirana područja rada ni stjecanje stručne kvalifikacije.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika	Laboratorij doprinosi razvoju stručnog znanja o estonskom znakovnom jeziku te istražuje poučavanje, učenje i vrednovanje znakovnog jezika. Rad članova laboratorija upućuje na doprinos razvoju obrazovanja znakovnog jezika u Estoniji.	Javno dostupni izvori ne definiraju kompetencije koje bi polaznici stjecali završetkom programa za prevoditelje niti prikazuju strukturirani razvoj profesionalnih kompetencija. Djelovanje Laboratorija usmjereno je prvenstveno na istraživanje i razvoj, a ne na formalno

[19] Sveučilište u Tallinnu. Informacije o Istraživačkom laboratoriju za estonski znakovni jezik. https://www.tlu.ee/en/evkur
Sveučilište u Tallinnu. Informacije o članovima Istraživačkog laboratorija za estonski znakovni jezik. https://www.tlu.ee/en/members-lab

	– profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije		obrazovanje prevoditelja.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Laboratorij djeluje kao istraživačka i razvojna jedinica Sveučilišta u Tallinnu te podupire razvoj resursa, istraživanja i poučavanja estonskog znakovnog jezika, čime pridonosi razvoju područja znakovnog jezika.	Javno dostupne informacije ne potvrđuju postojanje strukturiranog studijskog programa za prevoditelje s jasno definiranim uvjetima upisa, trajanjem studija, ECTS bodovima, stručnom praksom i završnom kvalifikacijom.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Aktivnosti EVKUR-a uključuju razvoj nastavnih materijala, poučavanje estonskog znakovnog jezika i razvoj jezičnih resursa, što može pridonijeti poučavanju utemeljenom na istraživanjima te razvoju jezičnih kompetencija.	Javno dostupni izvori ne pružaju dokaze o primjeni nastavnih metoda specifičnih za obrazovanje prevoditelja.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Laboratorij doprinosi razvoju poučavanja i vrednovanja znakovnog jezika kroz istraživački rad, što može predstavljati važnu osnovu za razvoj sustava osiguravanja kvalitete u području obrazovanja znakovnog jezika.	Nisu dostupni javni podaci koji potvrđuju postojanje sustava vrednovanja kompetencija budućih prevoditelja.

Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Laboratorij svojim istraživačkim radom pridonosi profesionalizaciji područja znakovnog jezika. U Estoniji je uspostavljen nacionalni strukovni standard za prevoditelje znakovnog jezika koji predstavlja temelj za profesionalno priznavanje kvalifikacije.	Javno dostupne informacije ne pokazuju da Laboratorij provodi certificiranje ili dodjeljuje stručnu kvalifikaciju prevoditelja. Povezanost između rada laboratorija i nacionalnog sustava certificiranja nije izravno vidljiva.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Sveučilište u Tallinnu predstavlja važno nacionalno središte za istraživanje i razvoj estonskog znakovnog jezika. Laboratorij doprinosi promicanju estonskog znakovnog jezika te primjeni rezultata istraživanja u obrazovanju i području prevođenja.	Budući da Laboratorij nije program obrazovanja prevoditelja, javno dostupne informacije ne potvrđuju njegov doprinos dostupnosti formalnog obrazovanja prevoditelja. Mogućnosti formalnog obrazovanja u ovom području i dalje su ograničene.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Aktivnosti Laboratorija podupiru provedbu pravnog priznavanja estonskog znakovnog jezika kroz istraživanja, razvoj nastavnih resursa i suradnju sa zajednicom gluhih.	Javno dostupni izvori ne potvrđuju izravnu povezanost Laboratorija s nacionalnim politikama obrazovanja prevoditelja, pravom na pristup uslugama prevođenja ili provedbom nacionalnih strategija u ovom području.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Laboratorij razvija digitalne jezične resurse koji mogu pridonijeti učenju i dokumentiranju	Javno dostupne informacije ne pokazuju da Laboratorij provodi osposobljavanje za

		estonskog znakovnog jezika.	*online* prevođenje, korištenje platformi za *online* prevođenje ili razvoj profesionalnih i etičkih kompetencija za rad u digitalnom okruženju.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Istraživanja Laboratorija o estonskom znakovnom jeziku i zajednici gluhih mogu pridonijeti boljem razumijevanju komunikacijskih potreba u različitim profesionalnim okruženjima.	Javno dostupni izvori ne potvrđuju postojanje sadržaja kojima se prevoditelji pripremaju za rad u specifičnim područjima, poput obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, javnih usluga, zapošljavanja, medija ili drugih zahtjevnih profesionalnih okruženja.

Tablica 2: Analiza strukovnog standarda za certifikaciju i profesionalizaciju[20]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Estonija ima nacionalni strukovni standard koji je važeći od 11. listopada 2023. do 10. listopada 2028., koji definira profesionalne zadatke i kompetencije potrebne za rad prevoditelja znakovnog jezika.	Standard predstavlja okvir kompetencija, a ne kurikulum. Javno dostupne informacije ne pokazuju strukturiran program obrazovanja s nastavnim modulima, satnicom, stručnom praksom ili nastavnim materijalima.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja:	Strukovni standard pruža službeno definiran okvir profesionalnih	Kompetencije su definirane na razini standarda, no javni

[20] Kutsekoda. Strukovni standard za prevoditelje znakovnog jezik. 6.https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11200505 Kutsekoda. Raniji strukovni standard za prevoditelje znakovnog jezika. https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10690414 Estonska organizacija prevoditelja znakovnog jezika. Informacije o dodjeli strukovne kvalifikacije. https://evkty.ee/kutse-omistamine/

	– dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	kompetencija prevoditelja znakovnog jezika. Raniji javni izvori profesiju opisuju kao posredovanje između jezika i kultura, pri čemu su radni jezici estonski znakovni i estonski govorni jezik.	izvori ne pokazuju na koji se način razvijaju kroz strukturirano obrazovanje. Ostaje ograničeno vidljiva povezanost između očekivanih kompetencija i dostupnih obrazovnih putova.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Nacionalni sustav strukovnih kvalifikacija pruža okvir za priznavanje kompetencija prevoditelja znakovnog jezika. Estonska organizacija prevoditelja znakovnog jezika objavljuje informacije o postupku stjecanja strukovne kvalifikacije.	Javno dostupne informacije ne pokazuju jedinstven i strukturiran obrazovni put s jasno definiranim uvjetima upisa, trajanjem programa, stručnom praksom i napredovanjem prema kvalifikaciji.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Strukovni standard može služiti kao temelj za oblikovanje nastavnih metodologija kod pružatelja obrazovanja.	Budući da nije riječ o obrazovnom programu, standard ne sadrži informacije o metodama poučavanja, praktičnom radu ni uključenosti gluhih stručnjaka.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i	Sustav strukovnih kvalifikacija omogućuje vrednovanje i priznavanje profesionalnih kompetencija	Javno dostupne informacije ne pružaju dovoljno detalja o metodama vrednovanja praktičnih kompetencija niti o

	mehanizmi osiguravanja kvalitete	prevoditelja znakovnog jezika.	mehanizmima osiguravanja kvalitete usporedivima s obrazovnim programima.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Ovo je najsnažnije područje. Standard potvrđuje formalno profesionalno priznavanje prevoditelja znakovnog jezika unutar nacionalnog kvalifikacijskog okvira.	Sustav certificiranja postoji, no javno dostupni izvori ne pokazuju jasno strukturiran obrazovni put koji sustavno vodi do stjecanja kvalifikacije.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Strukovni standard javno je dostupan te jasno definira profesionalna očekivanja i kompetencije.	Dostupnost standarda ne podrazumijeva i dostupnost obrazovanja. Javno dostupni izvori ne pokazuju postojanje cjelovitog programa obrazovanja koji bi osiguravao dovoljan broj novih prevoditelja.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Strukovni standard podupire profesionalizaciju prevoditelja u zemlji u kojoj je estonski znakovni jezik pravno priznat kao samostalan jezik.	Javno dostupni izvori upućuju na potrebu za snažnijom povezanošću između pravnog okvira, prava na usluge, obrazovanja prevoditelja i sustava profesionalnog priznavanja.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Ažurirana verzija standarda iz 2023. godine upućuje na razvoj kompetencija u skladu s novim	Javno dostupne informacije ne pokazuju dovoljno jasno obuhvaća li standard kompetencije za online

		profesionalnim zahtjevima.	prevođenje, digitalni profesionalizam i etičke aspekte rada u digitalnom okruženju.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Strukovni standard definira profesionalne zadatke i očekivane kompetencije koje mogu poduprijeti rad u različitim područjima prevođenja.	Standard nije zamjena za strukturirano osposobljavanje za rad u specifičnim područjima, poput obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, javnih službi, zapošljavanja ili medija.

Tablica 3: Analiza bivšeg studijskog programa za prevoditelja estonskog znakovnog jezika Sveučilišta u Tartuu[21]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim područjima te *online* prevođenje	Sveučilište u Tartuu prethodno je provodilo formalni program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Objavljeni akademski izvori potvrđuju da se program izvodio od 2006. godine, a da je u akademskoj godini 2007./2008. uključivao i kolegij o folkloru gluhih, što upućuje na zastupljenost sadržaja povezanih s kulturom i zajednicom gluhih osoba.	Program više nije aktivan. Javno dostupni izvori ne pružaju cjelovit trenutačni kurikulum, ishode učenja ni dovoljno dokaza o zastupljenosti profesionalne etike, specijaliziranih područja i *online* prevođenja.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja:	Postojanje namjenskog kurikuluma upućuje na to da je program bio	Javno dostupne informacije ne pružaju dovoljno detalja o

[21] Sveučilište u Tallinnu. Informacije o Istraživačkom laboratoriju za estonski znakovni jezik https://www.tlu.ee/en/taxonomy/term/1791/news/estonian-sign-language-research-laboratory-tallinn-university
Grad Tallinn. Informacije o usluzi prevoditelja estonskog znakovnog jezika. https://www.tallinn.ee/en/sign-language-interpreter

	– dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	usmjeren na razvoj kompetencija za prevođenje između estonskog znakovnog i govornog jezika te na pripremu za komunikaciju između gluhih i čujućih osoba.	strukturi i vrednovanju stečenih kompetencija. Nije jasno na koji su način procjenjivane dvojezična kompetencija, kvaliteta prevođenja, profesionalna etika i kompetencije za rad u različitim kontekstima.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Program se izvodio na Sveučilištu u Tartuu, što potvrđuje da je bio dio formalnog sustava visokog obrazovanja. Javni izvori potvrđuju njegovo postojanje kao programa namijenjenog obrazovanju prevoditelja estonskog znakovnog jezika.	Javno dostupni izvori ne omogućuju potpunu analizu strukture programa, uključujući trajanje studija, ECTS bodove, uvjete upisa, stručnu praksu i odnos teorije i prakse. Dodatno, program više nije dostupan za upis.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje – Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	Kolegij o folkloru gluhih uključivao je rad s videozapisima i folklornim tekstovima, a terminologija na estonskom i estonskom znakovnom jeziku razvijana je u suradnji s gluhim osobama. To upućuje na uključivanje autentičnih sadržaja zajednice gluhih i vizualno-jezičnih materijala u nastavu.	Javno dostupne informacije ne potvrđuju primjenu metoda poput simulacija, studija slučaja, igranja uloga ili nadzirane stručne prakse tijekom programa. Također nema dovoljno dokaza o sustavnom uključivanju gluhih stručnjaka niti o primjeni metodologija za online prevođenje.

Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Kao program Sveučilišta u Tartuu, bio je dio priznatog visokoškolskog sustava i podlijegao je općim akademskim pravilima vrednovanja.	Javno dostupni izvori ne pružaju informacije o kompetencijskom vrednovanju, praktičnim ispitima prevođenja, portfolijima, refleksivnoj praksi ni mehanizmima osiguravanja kvalitete specifičnima za obrazovanje prevoditelja.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Program je predstavljao formalan obrazovni put za prevoditelje znakovnog jezika. Estonija također ima nacionalni sustav strukovnih kvalifikacija sa standardom koji je na snazi od 2023. do 2028. godine.	Pregledani javni izvori ne pokazuju jasno povezanost između završetka programa Sveučilišta u Tartuu i sadašnjeg sustava profesionalnog certificiranja. Budući da program više nije aktivan, njegova uloga u trenutačnom sustavu kvalifikacija ostaje nejasna.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Program je imao važnu ulogu kao nacionalni formalni program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji.	Glavni nedostatak odnosi se na njegovu trenutačnu nedostupnost. Javno dostupni izvori upućuju na to da program više nije dostupan kao cjelovit obrazovni put za buduće prevoditelje znakovnog jezika.
Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja	Estonski znakovni jezik pravno je priznat kao samostalan jezik na temelju Zakona o jeziku, čime je uspostavljena pravna osnova za razvoj	Unatoč pravnom priznavanju jezika, javno dostupni izvori ne pokazuju postojanje aktualnog strukturiranog

	– Usklađenost s međunarodnim standardima	obrazovanja i usluga povezanih sa znakovnim jezikom.	obrazovnog programa koji bi odgovorio na potrebe za obrazovanjem novih prevoditelja.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Nisu pronađeni javno dostupni dokazi da je program uključivao sadržaje povezane s online prevođenjem, digitalnim profesionalizmom ili etikom rada u digitalnom okruženju.	Javno dostupni izvori ne potvrđuju razvoj kompetencija za online prevođenje. To predstavlja značajan nedostatak, osobito s obzirom na razvoj usluga *online* prevođenja u Estoniji od 2018. godine.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Program je bio usmjeren na pripremu prevoditelja za komunikaciju između gluhih i čujućih osoba, što predstavlja temelj za rad u različitim područjima javnog života.	Javno dostupni izvori ne potvrđuju sustavnu pripremu za rad u specifičnim područjima, poput zdravstva, obrazovanja, pravosuđa, javnih službi, zapošljavanja, medija ili drugih visokorizičnih konteksta.

Tablica 4: Analiza tečaja estonskog znakovnog jezika razine C1[22]

Područje procjene	Referentno očekivanje	Dokazi iz programa	Utvrđeni nedostaci
Sadržaj kurikuluma	Kurikulum uključuje lingvistiku znakovnog jezika, kompetencije u govornom i znakovnom jeziku, teoriju i tehnike prevođenja, kulturu Gluhih, etičko postupanje u radu, rad u specijaliziranim	Sveučilište u Tartuu nudi tečaj estonskog znakovnog jezika na razini C1, usmjeren na razvoj napredne jezične kompetencije. Tečaj je namijenjen osobama koje rade ili se obrazuju u području znakovnog	Tečaj je usmjeren na razvoj jezične kompetencije i ne predstavlja cjelovit program obrazovanja prevoditelja. Javno dostupne informacije ne potvrđuju obuhvaća li teoriju i tehnike

[22] Sveučilište u Tartuu. Informacije o tečaju estonskog znakovnog jezika na razini C1. https://ut.ee/et/uudis/tartu-ulikool-pakub-eesti-viipekeele-c1-taseme-kursust

	područjima te *online* prevođenje	jezika, uključujući prevoditelje, nastavnike i druge stručnjake, te doprinosi razvoju jezičnih kompetencija važnih za rad prevoditelja.	prevođenja, profesionalnu etiku, specijalizirana područja ili *online* prevođenje.
Stečene kompetencije	Programi jasno definiraju kompetencije koje se stječu završetkom školovanja: – dvojezična fluentnost (govorni i znakovni jezik) – točnost i jasnoća prijevodne poruke – prilagodba prijevodne poruke ovisno o kontekstu i potrebama korisnika – profesionalno i etičko postupanje u radu – prijevodne tehnike ovisno o specifičnostima prijevodne situacije	Tečaj doprinosi razvoju napredne kompetencije estonskog znakovnog jezika, koja predstavlja važan preduvjet za profesionalni rad prevoditelja. U estonskom kontekstu to je osobito značajno zbog potrebe za većim brojem visoko kompetentnih stručnjaka za znakovni jezik.	Razvoj kompetencija ograničen je prvenstveno na jezičnu kompetenciju. Javno dostupne informacije ne pokazuju razvoj kompetencija povezanih s kvalitetom prevođenja, profesionalnom etikom, odlučivanjem u složenim situacijama ili radom u specifičnim kontekstima.
Struktura programa	– Jasno definirani uvjeti upisa – Jasno definirano trajanje programa – Uključena vođena stručna praksa i/ili mentorstvo – Mogućnosti daljnjeg školovanja i/ili napredovanja pri završetku programa	Tečaj se izvodi na Sveučilištu u Tartuu kao dio cjeloživotnog obrazovanja te odgovara potrebi za naprednim usavršavanjem iz estonskog znakovnog jezika.	Javno dostupne informacije ne pružaju dovoljno podataka o trajanju, načinu vrednovanja, mogućnostima napredovanja ni povezanosti tečaja s profesionalnim obrazovanjem i stjecanjem kvalifikacije prevoditelja.
Metodologija učenja i poučavanja	– Praktično i kompetencijski usmjereno učenje i poučavanje	Usmjerenost tečaja na razvoj napredne jezične kompetencije upućuje na praktičnu primjenu	Javno dostupne informacije ne opisuju nastavne metode poput simulacija,

	– Uključenost gluhih stručnjaka – Korištenje digitalnih alata	estonskog znakovnog jezika u komunikacijskim situacijama.	igranja uloga, stručne prakse, uključenosti gluhih stručnjaka ili korištenja digitalnih alata u nastavi.
Vrednovanje i osiguravanje kvalitete	– Kompetencijsko vrednovanje – Procjena praktičnih kompetencija – Jasno definirani kriteriji vrednovanja i mehanizmi osiguravanja kvalitete	Tečaj izvodi priznato visoko učilište, što osigurava institucionalnu vjerodostojnost programa.	Javno dostupne informacije ne potvrđuju uključuje li tečaj formalno vrednovanje jezične kompetencije na razini C1, praktične provjere znanja, portfolio ili druge mehanizme osiguravanja kvalitete.
Certificiranje i profesionalno priznavanje	– Priznata kvalifikacija usklađena s nacionalnim kvalifikacijskim okvirima – Mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja – Usklađenost kvalifikacije s nacionalnim etičkim standardima	Tečaj može pridonijeti stručnom usavršavanju prevoditelja i drugih stručnjaka jačanjem napredne jezične kompetencije. U Estoniji je istodobno uspostavljen nacionalni strukovni standard koji definira profesionalne kompetencije prevoditelja znakovnog jezika.	Završetak tečaja ne rezultira stjecanjem profesionalne kvalifikacije prevoditelja. Njegova povezanost s nacionalnim sustavom certificiranja nije jasno vidljiva u javno dostupnim izvorima.
Pristupačnost i dostupnost programa	– Geografska dostupnost – Financijska pristupačnost – Kapaciteti upisa u program – Podrška polaznicima programa	Tečaj se izvodi na nacionalnom sveučilištu te predstavlja važnu mogućnost za napredno usavršavanje iz estonskog znakovnog jezika u Estoniji.	Dostupnost može biti ograničena terminima izvođenja, kapacitetom upisa, lokacijom i uvjetima sudjelovanja. Budući da nije riječ o cjelovitom programu obrazovanja prevoditelja, sam po sebi ne može odgovoriti na potrebe za obrazovanjem novih stručnjaka.

Usklađenost s pravnim i političkim okvirima	– Usklađenost s nacionalnim zakonodavstvom o znakovnom jeziku i uslugom prevođenja – Usklađenost s međunarodnim standardima	Tečaj podupire praktičnu provedbu pravnog priznavanja estonskog znakovnog jezika kao samostalnog jezika kroz razvoj napredne jezične kompetencije.	Iako doprinosi razvoju jezičnih kompetencija, ne predstavlja cjelovit obrazovni put kojim bi se zadovoljile potrebe sustava za obrazovanjem prevoditelja znakovnog jezika.
Kompetencije za *online* prevođenje	– Osposobljavanje za uvjete *online* prevođenje	Nisu pronađeni javno dostupni dokazi da tečaj uključuje sadržaje povezane s online prevođenjem, platformama za daljinsko prevođenje ili digitalnom etikom.	Javno dostupne informacije ne pokazuju razvoj kompetencija za online prevođenje. To predstavlja nedostatak s obzirom na dostupnost usluga daljinskog prevođenja u Estoniji.
Pripremljenost na rad u specifičnim kontekstima	– Kompetencije rada kao prevoditelj znakovnog jezika u obrazovnom, zdravstvenom, pravosudnom, javnom sektoru te u složenim i visokorizičnim situacijama	Razvoj napredne jezične kompetencije može neizravno pridonijeti radu prevoditelja u različitim komunikacijskim okruženjima.	Javno dostupne informacije ne potvrđuju pripremu za rad u specifičnim područjima, poput obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, javnih službi, zapošljavanja ili drugih visokorizičnih konteksta.

8.1.1. Uvod

Estonija predstavlja specifičan i važan slučaj u mapiranju obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. S jedne strane, estonski znakovni jezik ima jasno pravno priznavanje, a zemlja je razvila formalne strukovne standarde za prevoditelje znakovnog jezika. S druge strane, mapiranje pokazuje da trenutačno nije jasno vidljiv aktivan i sveobuhvatan put visokog obrazovanja za osposobljavanje novih prevoditelja estonskog znakovnog jezika. Time se estonski kontekst razlikuje od zemalja u kojima postoji više uspostavljenih sveučilišnih programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika.

Estonski znakovni jezik pravno je priznat kao samostalan jezik prema estonskom Zakonu o jeziku, što predstavlja važan temelj za ostvarivanje jezičnih prava, pristup javnim uslugama i profesionalizaciju područja prevođenja znakovnog jezika. Nacionalna analiza usklađenosti pokazuje da Estonija ostvaruje

snažnu usklađenost u područjima pravnog priznavanja jezika, profesionalnog certificiranja i razvoja usluga *online* prevođenja. Međutim, istodobno postoje važni nedostaci povezani s dostupnošću kvalificiranih prevoditelja, neujednačenom dostupnošću usluga i ograničenom vidljivošću trenutačnih obrazovnih putova za razvoj novih stručnjaka.

Stoga se estonsko mapiranje usredotočuje na različite formalne i potporne strukture povezane s razvojem profesije. Analizirani primjeri uključuju povijesni program prevoditelja estonskog znakovnog jezika Sveučilišta u Tartuu, tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 Sveučilišta u Tartuu, Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik pri Sveučilištu u Tallinnu te sustav profesionalnog certificiranja povezan s Estonskom organizacijom prevoditelja znakovnog jezika. Ovakav pristup omogućuje realan prikaz estonskog sustava, uz jasno razlikovanje između formalnih obrazovnih programa, cjeloživotnog obrazovanja, istraživačke podrške i mehanizama profesionalnog priznavanja.

Mapiranje ovih struktura važno je jer kvaliteta obrazovanja i profesionalizacije prevoditelja izravno utječe na dostupnost komunikacijske podrške gluhim i nagluhim osobama u obrazovanju, zdravstvu, javnoj upravi, zapošljavanju, pravnim uslugama, kulturi i svakodnevnom životu. Estonski slučaj pokazuje da pravno priznavanje znakovnog jezika samo po sebi nije dovoljno za osiguravanje jednakog pristupa uslugama ako ne postoji održiv sustav obrazovanja i razvoja stručnjaka. U tom smislu, razvoj modernog, pristupačnog i praktično usmjerenog kurikuluma strukovnog obrazovanja može imati važnu ulogu u jačanju postojećeg sustava.

8.1.2. Metodologija

Mapiranje Estonije provedeno je korištenjem standardiziranog metodološkog okvira razvijenog u okviru *Radnog paketa 2* projekta *SignUnity*. Popunjeni predlošci za Estoniju prikazani su u *Tablicama 1-4*. Okvir procjenjuje svaki analizirani primjer prema definiranim referentnim područjima, uključujući sadržaj kurikuluma, razvoj kompetencija, strukturu osposobljavanja, nastavne metodologije, vrednovanje i osiguravanje kvalitete, certificiranje i profesionalno priznavanje, pristupačnost, usklađenost s pravnim okvirom, *online* prevođenje te pripremljenost za rad u specifičnim kontekstima.

Analiza je provedena metodom istraživanja dostupne dokumentacije i pregleda javno dostupnih izvora. Korišteni izvori uključivali su nacionalno zakonodavstvo, strukovne standarde, informacije o profesiji prevoditelja estonskog znakovnog jezika, institucionalne izvore Sveučilišta u Tartuu i Sveučilišta u Tallinnu te javno dostupne informacije o uslugama *online* prevođenja i sustavima podrške znakovnom jeziku.

Kriteriji za odabir analiziranih primjera bili su sljedeći:

- primjer je morao biti izravno povezan s estonskim znakovnim jezikom, prevođenjem znakovnog jezika, razvojem kompetencija prevoditelja ili profesionalizacijom područja
- za primjer su morali postojati javno dostupni ili dokumentirani dokazi koji omogućuju procjenu prema referentnom okviru za *Tablice 1-4*

- mapiranje je moralo uključiti različite vrste relevantnih struktura, uz jasno razlikovanje formalnih obrazovnih programa, cjeloživotnog obrazovanja, istraživačke podrške i profesionalnog certificiranja
- analiza nije smjela prikazivati strukture koje nisu obrazovni programi kao potpune programe obrazovanja prevoditelja.
-

Na temelju navedenih kriterija analizirana su četiri primjera:

- **Sveučilište u Tartuu – studijski program prevoditelja estonskog znakovnog jezika**
- **Sveučilište u Tartuu – tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1**
- **Sveučilište u Tallinnu – Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik**
- **Estonska organizacija prevoditelja znakovnog jezika i sustav strukovnih kvalifikacija**

Ključno metodološko ograničenje jest činjenica da Estonija trenutačno nema jasno vidljiv sustav više aktivnih formalnih programa visokog obrazovanja za prevoditelje znakovnog jezika koji bi se mogli uspoređivati na isti način kao u zemljama s razvijenijim sveučilišnim modelima obrazovanja. Zbog toga se program Sveučilišta u Tartuu analizira kao povijesni formalni obrazovni program, tečaj razine C1 kao oblik cjeloživotnog jezičnog obrazovanja, Laboratorij kao istraživačka i razvojna struktura, a sustav strukovnih kvalifikacija kao okvir profesionalnog certificiranja, a ne kao kurikulum obrazovanja.
Dodatno ograničenje odnosi se na dostupnost javnih informacija. Za pojedine analizirane primjere nisu dostupni detaljni opisi modula, metoda vrednovanja, zahtjeva stručne prakse, nastavnih metodologija ili ishoda učenja. U slučajevima gdje takvi dokazi nisu pronađeni, izvještaj to ne tumači kao dokaz da određeni elementi ne postoje, već kao ograničenje javne vidljivosti i transparentnosti sustava.

8.1.3. Pregled programa

Tablica 5 prikazuje mapirane programe i strukture povezane s obrazovanjem, stručnim razvojem i profesionalizacijom prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji. Analiza pokazuje da Estonija ima razvijene pojedinačne elemente sustava, ali oni trenutačno ne čine jedinstven i cjelovit put obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Za razliku od zemalja s više aktivnih formalnih programa obrazovanja prevoditelja, estonski sustav karakterizira kombinacija povijesnog formalnog obrazovnog programa, mogućnosti razvoja jezičnih kompetencija, istraživačke infrastrukture te nacionalnog sustava profesionalnog priznavanja.

Tablica 5: Sažetak analiziranih programa i struktura povezanih s obrazovanjem i profesionalizacijom prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji

Naziv programa	Izvoditelj	Status	Trajanje/struktura	Ciljna skupina	Izavatelj certifikacije

Program prevoditelja estonskog znakovnog jezika	Sveučilište u Tartuu	Povijesni formalni program visokog obrazovanja za prevoditelje	Nije aktivan	Budući prevoditelji estonskog znakovnog jezika	Sveučilište u Tartuu
Tečaj estonskog znakovnog jezika, razina C1	Sveučilište u Tartuu	Cjeloživotno obrazovanje i razvoj napredne jezične kompetencije	Tečaj u okviru cjeloživotnog obrazovanja	Prevoditelji, nastavnici i stručnjaci	Sveučilište u Tartuu
Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik (EVKUR)	Sveučilište u Tallinnu	Istraživačka i razvojna struktura	Istraživačka i resursno-razvojna infrastruktura, ne obrazovni program	Istraživači, nastavnici, stručnjaci za znakovni jezik i šira stručna zajednica	Sveučilište u Tallinnu
Sustav profesionalnog certificiranja i stručnih kvalifikacija	Estonsko udruženje prevoditelja znakovnog jezika / Kutsekoda	Nacionalni strukovni standard i sustav certificiranja	Nacionalni sustav strukovnih kvalifikacija	Aktivni i budući prevoditelji koji traže profesionalno priznavanje	Tijela odgovorna za dodjelu kvalifikacija

Najvažniji nalaz estonskog mapiranja jest da zemlja ima ključne elemente profesionalnog sustava, ali oni trenutačno nisu povezani u jedan jasan i kontinuiran obrazovni put za nove prevoditelje znakovnog jezika. Program Sveučilišta u Tartuu pokazuje da je u Estoniji postojao formalni obrazovni put za prevoditelje, no njegova trenutačna dostupnost kao aktivnog programa nije potvrđena. Tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 doprinosi razvoju napredne jezične kompetencije, ali ne predstavlja cjelovit program osposobljavanja prevoditelja. Laboratorij za istraživanje estonskog znakovnog jezika pruža važnu istraživačku i razvojnu osnovu kroz proučavanje estonskog znakovnog jezika, zajednice gluhih osoba i razvoj jezičnih resursa, ali ne dodjeljuje kvalifikaciju prevoditelja. Sustav strukovnih kvalifikacija definira profesionalne standarde i omogućuje certificiranje, ali sam po sebi ne predstavlja obrazovni program. Ovakva struktura pokazuje da Estonija ima značajne temelje za profesionalizaciju područja, ali i potrebu za snažnijim povezivanjem pravnog priznavanja znakovnog jezika, sustava certificiranja i dostupnih obrazovnih mogućnosti kako bi se osigurao održiv razvoj profesije prevoditelja znakovnog jezika.

8.1.4. Analiza kurikuluma i ishoda učenja

Analizirani estonski primjeri pokazuju da su različiti elementi potrebni za kvalitetno obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika prisutni unutar šireg sustava, ali trenutačno nisu objedinjeni u jednom aktivnom i cjelovitom programu obrazovanja prevoditelja.

Najznačajniji primjer formalnog obrazovanja jest povijesni program prevoditelja estonskog znakovnog jezika Sveučilišta u Tartuu. Program predstavlja najbliži primjer strukturiranog nacionalnog puta za osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji. Dostupni izvori ukazuju da je uključivao sadržaje povezane s jezikom i zajednicom gluhih osoba, uključujući i nastavu o folkloru gluhih u okviru kurikuluma „Prevoditelj estonskog znakovnog jezika". To pokazuje da je program, osim jezične pripreme, uključivao i elemente kulturnog razumijevanja važnog za profesionalni rad prevoditelja. Međutim, budući da program više nije jasno vidljiv kao aktivan obrazovni put, nije moguće u potpunosti procijeniti njegovu usklađenost sa svim referentnim područjima. Javno dostupne informacije ne potvrđuju opseg uključivanja profesionalne etike, specijaliziranih područja rada, *online* prevođenja, kao ni strukturirane stručne prakse.

Tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 Sveučilišta u Tartuu predstavlja doprinos razvoju pojedinačne kompetencije koja je temeljna za kvalitetan rad prevoditelja – napredne jezične kompetencije u znakovnom jeziku. Tečaj je namijenjen osobama koje već rade ili se obrazuju u području znakovnog jezika, uključujući prevoditelje, nastavnike i druge stručnjake. Međutim, njegova je uloga ograničena na razvoj jezične kompetencije te ne predstavlja cjelovit program obrazovanja prevoditelja. Javni izvori ne potvrđuju uključivanje teorije i tehnika prevođenja, profesionalne etike, specijaliziranih područja rada ili kompetencija potrebnih za *online* prevođenje.

Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik Sveučilišta u Tallinnu predstavlja važnu podršku razvoju budućih obrazovnih programa. Njegov rad na lingvistici estonskog znakovnog jezika, istraživanju uporabe jezika, zajednicama gluhih korisnika, razvoju nastavnih resursa i poučavanju znakovnog jezika doprinosi stvaranju stručne baze znanja potrebne za obrazovanje prevoditelja. Međutim, Laboratorij nije obrazovni program za prevoditelje te ne pruža vidljiv kurikulum koji bi uključivao tehnike prevođenja, stručnu praksu, specijalizirana područja rada, vrednovanje kompetencija ili profesionalno certificiranje.

Strukovni standard kvalifikacija predstavlja važan element profesionalizacije područja jer definira očekivane kompetencije prevoditelja znakovnog jezika. Standard pruža referentni okvir za znanja, vještine i profesionalne zahtjeve potrebne za uspješan rad. Međutim, on ne predstavlja kurikulum niti obrazovni program. Ne definira nastavne module, trajanje obrazovanja, metode poučavanja, stručnu praksu ili nastavne materijale potrebne za razvoj tih kompetencija.

Iz svega navedenog proizlazi da Estonija posjeduje važne elemente potrebne za razvoj kvalitetnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika: formalno iskustvo obrazovanja prevoditelja, mogućnosti razvoja napredne jezične kompetencije, istraživačku infrastrukturu povezanu sa znakovnim jezikom i zajednicom gluhih osoba te nacionalni sustav profesionalnih standarda. Međutim, ključni izazov ostaje

nedostatak jasno vidljivog i kontinuiranog obrazovnog puta koji bi te elemente povezao u cjelovit sustav pripreme novih prevoditelja znakovnog jezika.

8.1.5. Struktura programa i metode poučavanja

Estonski primjeri pokazuju različite razine institucionalne razvijenosti i različite funkcije unutar šireg sustava obrazovanja i profesionalizacije prevoditelja znakovnog jezika. Za razliku od zemalja s jasno uspostavljenim obrazovnim putovima, u Estoniji trenutno nije vidljiv jedinstven model koji povezuje formalno obrazovanje, praktično osposobljavanje, vrednovanje kompetencija i profesionalno priznavanje.

Povijesni program prevoditelja estonskog znakovnog jezika Sveučilišta u Tartuu predstavlja najbliži primjer cjelovitog formalnog obrazovnog programa. Kao sveučilišni program, pružao je strukturiraniji put prema profesiji od kratkoročnih tečajeva ili neformalnog osposobljavanja. Međutim, dostupni javni izvori ne omogućuju potpunu procjenu njegove strukture, uključujući trajanje programa, broj ECTS bodova, uvjete upisa, organizaciju stručne prakse, metode vrednovanja ili mogućnosti nastavka obrazovanja. Najznačajnije ograničenje jest činjenica da program više nije jasno vidljiv kao aktivan obrazovni put za nove studente.

Tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 Sveučilišta u Tartuu predstavlja oblik cjeloživotnog obrazovanja usmjeren na razvoj napredne jezične kompetencije. Njegova je vrijednost posebno vidljiva u kontekstu potrebe za visokom razinom znanja estonskog znakovnog jezika među prevoditeljima, nastavnicima i drugim stručnjacima. Međutim, budući da je tečaj prvenstveno usmjeren na razvoj jezičnih vještina, ne predstavlja potpunu strukturu obrazovanja prevoditelja. Javno dostupni podaci ne potvrđuju uključivanje stručne prakse, mentorstva, sustavnog razvoja prevoditeljskih kompetencija ili jasne povezanosti s nacionalnim sustavom profesionalnog certificiranja.

Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik Sveučilišta u Tallinnu ima važnu ulogu u razvoju znanstvene i stručne baze potrebne za obrazovanje prevoditelja, ali ne predstavlja obrazovni program. Njegov doprinos očituje se kroz istraživanje jezika, razvoj jezičnih resursa, proučavanje zajednice gluhih osoba te razvoj znanja relevantnog za poučavanje i profesionalni razvoj. Međutim, ne pruža strukturirani obrazovni put s definiranim uvjetima upisa, nastavnim modulima, stručnom praksom, vrednovanjem kompetencija ili kvalifikacijom prevoditelja.

Sustav profesionalnog certificiranja pruža važan nacionalni okvir za definiranje i priznavanje kompetencija prevoditelja znakovnog jezika. Sustav jasno određuje očekivanja za profesionalni rad i doprinosi profesionalizaciji područja. Međutim, kao sustav profesionalnog priznavanja, on ne određuje obrazovne metode niti pruža smjernice o tome kako bi se budući prevoditelji trebali osposobljavati. Ne obuhvaća organizaciju nastave, praktičnog rada, mentorstva ili postupnog razvoja kompetencija od početne do profesionalne razine.

U pogledu nastavnih metoda, dostupni dokazi ograničeni su i uglavnom se odnose na povijesni program Sveučilišta u Tartuu i aktivnosti povezane s razvojem znanja o estonskom znakovnom jeziku. Postoje

pokazatelji da su korišteni autentični materijali zajednice gluhih osoba, uključujući videozapise, tekstove folklora gluhih i razvoj terminologije u suradnji s gluhim osobama. To upućuje na uključivanje vizualno utemeljenog i kulturno relevantnog pristupa učenju. Međutim, javno dostupni izvori ne potvrđuju sustavno korištenje metoda specifičnih za obrazovanje prevoditelja, poput simulacija prevoditeljskih situacija, igranja uloga, studija slučaja, nadzirane stručne prakse, refleksivnih portfolija ili rada u stvarnim uslužnim okruženjima.

Estonija posjeduje važne elemente potrebne za razvoj kvalitetnog sustava obrazovanja prevoditelja: akademsku osnovu, mogućnosti razvoja jezičnih kompetencija, istraživačku infrastrukturu i profesionalne standarde. Međutim, ključni nedostatak ostaje nepostojanje jasno vidljivog integriranog modela koji bi povezivao teorijsko znanje, praktično osposobljavanje, stručno mentorstvo, vrednovanje kompetencija i profesionalno certificiranje.

8.1.6. Razvoj profesionalnih kompetencija

Mapirani estonski primjeri podupiru razvoj nekoliko ključnih kompetencija povezanih s prevođenjem, no one nisu objedinjene u jednom koherentnom obrazovnom putu.

Najsnažnije područje jest razvoj kompetencije u estonskom znakovnom jeziku. Tečaj razine C1 Sveučilišta u Tartuu izravno doprinosi naprednoj jezičnoj kompetenciji, dok Laboratorij doprinosi razumijevanju strukture, uporabe, poučavanja i učenja estonskog znakovnog jezika. Ove su kompetencije temelj za kvalitetan rad prevoditelja, koji zahtijeva visoku razinu kompetencije u svim radnim jezicima. Povijesni program prevoditelja estonskog znakovnog jezika Sveučilišta u Tartuu predstavljao je najizravniji primjer razvoja kompetencija potrebnih za prevođenje između gluhih i čujućih osoba. Međutim, zbog ograničene dostupnosti javnih informacija o sadržaju programa, nije moguće u potpunosti procijeniti na koji su način razvijane i vrednovane kompetencije poput točnosti prijevodne poruke, etičkog odlučivanja, profesionalnog ponašanja i prilagodbe različitim kontekstima.

Strukovni standard kvalifikacija pruža najjasniji okvir očekivanih profesionalnih kompetencija prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji. Definira ključne zahtjeve za profesionalnu praksu i potvrđuje formalno priznavanje kompetencija prevoditelja. Međutim, standard ne opisuje obrazovne putove ni metode kojima se te kompetencije razvijaju.

Etička kompetencija djelomično je zastupljena kroz profesionalni okvir prevoditeljskog rada, no u dostupnim strukturama nije vidljiv zaseban i sustavno razvijen pristup etičkom obrazovanju. Nema dovoljno javno dostupnih dokaza o strukturiranom radu na etičkim dilemama, povjerljivosti, nepristranosti, granicama profesionalne uloge ili vrednovanju etičkog odlučivanja.

Pripremljenost za specifične kontekste prevođenja ostaje ograničeno vidljivo područje. Analizirani primjeri ne pokazuju cjelovit sustav pripreme za rad u obrazovanju, zdravstvu, pravnim službama, javnim uslugama, zapošljavanju, medijima ili drugim složenim okruženjima.

Kompetencije za rad u *online* okruženju također nije dovoljno razvijena u dostupnim obrazovnim strukturama. Iako Estonija ima usluge *online* prevođenja, nema jasnih dokaza da su digitalne platforme,

online profesionalna komunikacija, zaštita podataka, povjerljivost i etički aspekti *online* prevođenja sustavno uključeni u osposobljavanje.

Dakle, Estonija ima snažne temelje u području jezične kompetencije, profesionalnih standarda i istraživačke podrške, ali razvoj potpune kompetencije prevoditelja ostaje fragmentiran. Najveći nedostaci odnose se na praktično osposobljavanje, etičku pripremu, sektorsku specijalizaciju te *online* prevođenje.

8.1.7. Dostupnost programa

Dostupnost programa jedno je od ključnih pitanja estonskog sustava obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika.

Povijesni program Sveučilišta u Tartuu predstavljao je važan nacionalni obrazovni put za buduće prevoditelje estonskog znakovnog jezika. Međutim, njegov prestanak ili nedostatak javno vidljive aktualne provedbe stvara značajan nedostatak u sustavu. Bez aktivnog programa obrazovanja mogućnosti ulaska novih stručnjaka u profesiju ostaju ograničene. Tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 na Sveučilištu u Tartuu povećava dostupnost naprednog jezičnog obrazovanja, ali ne može zamijeniti cjelovit program obrazovanja prevoditelja. Namijenjen je prvenstveno postojećim prevoditeljima, nastavnicima i drugim stručnjacima, dok njegova dostupnost ovisi o raspoloživosti tečaja, uvjetima upisa, lokaciji i kapacitetima. Laboratorij doprinosi razvoju znanstvene i stručne infrastrukture kroz istraživanje estonskog znakovnog jezika, razvoj nastavnih resursa i jačanje baze znanja. Međutim, ne predstavlja obrazovni program niti omogućuje stjecanje kvalifikacije prevoditelja.

Strukovni standard Kutsekode javno je dostupan i jasno definira očekivane profesionalne kompetencije. Ipak, mogućnost stjecanja certifikata ovisi o dostupnosti odgovarajućeg obrazovanja i praktičnog iskustva. U nedostatku cjelovitog obrazovnog puta pristup certificiranju može biti ograničen, osobito za nove kandidate.

Estonija raspolaže važnim mjerama za osiguravanje pristupačnosti usluga, uključujući *online* prevođenje i lokalne usluge prevođenja. Međutim, nacionalno mapiranje pokazuje da dostupnost usluga i dalje ovisi o lokaciji, vrsti usluge i raspoloživosti prevoditelja, pri čemu se kao jedan od glavnih izazova ističe nedovoljan broj osposobljenih stručnjaka.

U konačnici, glavni izazov nije financijska ni geografska dostupnost, nego ograničen obrazovni kapacitet. Iako Estonija ima razvijen pravni i profesionalni okvir, trenutačno nema dovoljno vidljivih obrazovnih mogućnosti za osposobljavanje novih prevoditelja, što dugoročno utječe na održivost sustava pružanja usluga.

8.1.8. Usporedna analiza programa

Usporedba analiziranih estonskih primjera pokazuje da svaka od analiziranih struktura ima različitu ulogu u razvoju sustava obrazovanja i profesionalizacije prevoditelja znakovnog jezika.

Povijesni program Sveučilišta u Tartuu predstavlja najsnažniji primjer formalnog obrazovanja prevoditelja. Njegova glavna prednost bila je povezanost s visokoškolskom ustanovom i usmjerenost na pripremu prevoditelja za komunikaciju između gluhih i čujućih osoba. Međutim, program više nije vidljiv kao aktivan obrazovni put, a javno dostupni podaci o njegovu kurikulumu i provedbi ograničeni su. Tečaj estonskog znakovnog jezika razine C1 predstavlja vrijedan oblik naprednog jezičnog usavršavanja te doprinosi razvoju jezične kompetencije potrebne za profesionalni rad. Međutim, ne obuhvaća cjelovit sadržaj obrazovanja prevoditelja, poput teorije prevođenja, praktične nastave, profesionalne etike, specijaliziranih područja ili certificiranja. Laboratorij ima važnu ulogu u području istraživanja, razvoja jezičnih resursa i proučavanja zajednice gluhih te pruža vrijednu znanstvenu potporu budućem razvoju obrazovanja prevoditelja. Međutim, ne predstavlja obrazovni program niti uključuje strukturirano osposobljavanje, praktičnu nastavu ili vrednovanje kompetencija. Sustav strukovnih kvalifikacija predstavlja najsnažniji element profesionalnog priznavanja jer definira nacionalni okvir kompetencija prevoditelja znakovnog jezika. Ipak, ne osigurava obrazovanje niti jasno povezuje put od osposobljavanja do profesionalnog certificiranja.

Zajednička je snaga svih mapiranih primjera postojanje razvijenog institucionalnog okvira za estonski znakovni jezik i profesiju prevoditelja znakovnog jezika. S druge strane, zajednički nedostatak jest fragmentiranost sustava. Trenutačno ne postoji jasno vidljiv obrazovni put koji bi objedinio razvoj jezične kompetencije, teoriju prevođenja, praktično osposobljavanje, etiku, specijalizirana područja, vrednovanje i profesionalno certificiranje.

U usporedbi sa zemljama koje imaju više aktivnih visokoškolskih programa, glavni izazov Estonije nije pravno ili profesionalno priznavanje profesije, nego ograničen kapacitet obrazovnog sustava za osposobljavanje novih prevoditelja znakovnog jezika. To estonski slučaj čini posebno relevantnim za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity.*

8.1.9. Ključni nedostaci programa

Analiza estonskog sustava obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika ukazuje na nekoliko ključnih nedostataka.

Odsutnost cjelovitog programa obrazovanja prevoditelja

Najznačajniji nedostatak jest nepostojanje javno vidljivog i aktivnog formalnog programa obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Iako povijesni program Sveučilišta u Tartuu potvrđuje da je takav obrazovni put postojao, njegova trenutačna dostupnost nije vidljiva.

Fragmentiranost sustava

Estonija raspolaže jezičnim tečajevima, istraživačkim strukturama i sustavom profesionalnog certificiranja, no ti elementi nisu povezani u jedinstven obrazovni put. Posljedično postoji jaz između profesionalnih zahtjeva i načina na koji se budući prevoditelji osposobljavaju za njihovo ispunjavanje.

Nedostatak osposobljenih prevoditelja

Nacionalno mapiranje politika prepoznaje nedostatnu dostupnost prevoditelja kao jedan od glavnih izazova. Broj osposobljenih stručnjaka nije dostatan za zadovoljavanje potreba sustava, što ograničava ostvarivanje jezičnih prava i pristup uslugama.

Ograničena praktična nastava

Mapirane strukture ne pokazuju sustavno uključivanje stručnih praksi ili drugih oblika praktičnog osposobljavanja. Budući da je prevođenje izrazito praktična profesija, riječ je o značajnom nedostatku.

Ograničena priprema za specijalizirana područja

Nisu pronađeni jasni dokazi o strukturiranom osposobljavanju za rad u zdravstvu, pravosuđu, obrazovanju, zapošljavanju, javnim službama, medijima ili drugim složenim i visokorizičnim okruženjima.

Ograničena zastupljenost profesionalne etike

Profesionalna etika prepoznata je u strukovnim standardima, no nema dovoljno dokaza da je sustavno uključena u obrazovanje i vrednovanje budućih prevoditelja.

Nedostatak osposobljavanja za *online* prevođenje

Iako Estonija pruža usluge *online* prevođenja, mapirane obrazovne strukture ne pokazuju sustavno osposobljavanje za rad na digitalnim platformama, profesionalno ponašanje, etičke izazove ili upravljanje tehničkim aspektima rada.

Ograničena transparentnost sustava

Javno dostupne informacije ne pružaju uvijek detaljne podatke o kurikulumu, nastavnim sadržajima, metodama vrednovanja, ishodima učenja i mogućnostima napredovanja, što otežava usporedbu i razvoj sustava.

8.1.10. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Nalazi estonskog mapiranja pružaju jasne smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity*.

Povezati strukovne standarde i obrazovanje

Budući da Estonija ima razvijen sustav profesionalnih standarda, ali ograničene obrazovne mogućnosti, kurikulum bi trebao povezati zahtjeve strukovnih kompetencija s jasno definiranim modulima, praktičnim aktivnostima i metodama vrednovanja.

Jačati dvojezičnu kompetenciju

Kurikulum bi trebao osigurati sustavan razvoj kompetencije u estonskom znakovnom jeziku te estonskom govornom jeziku, kao i u prevođenju između jezika različitih modaliteta. Napredna jezična kompetencija trebala bi ostati jedno od temeljnih područja obrazovanja.

Uključiti kulturu i zajednicu gluhih

Sadržaj kurikuluma trebao bi obuhvatiti kulturu gluhih, povijest zajednice gluhih, pristupe utemeljene na pravima te aktivno uključivanje gluhih stručnjaka u proces obrazovanja.

Sustavno razvijati profesionalnu etiku

Profesionalna etika trebala bi biti zasebna sastavnica kurikuluma kroz sadržaje o povjerljivosti, nepristranosti, granicama profesionalne uloge, sukobu interesa, profesionalnoj odgovornosti i etičkom odlučivanju.

Uključiti specijalizirana područja

Kurikulum bi trebao obuhvatiti pripremu za rad u obrazovanju, zdravstvu, pravosuđu, javnoj upravi, socijalnim službama, zapošljavanju, kulturi i medijima, uz naglasak na specifičnu terminologiju, profesionalnu ulogu i etičke izazove svakog područja.

Razvijati kompetencije za *online* prevođenje

S obzirom na postojeće usluge *online* prevođenja u Estoniji, kurikulum bi trebao uključiti osposobljavanje za rad na digitalnim platformama, *online* komunikaciju, zaštitu podataka, povjerljivost, tehničku pripremu i profesionalno postupanje u digitalnom okruženju.

Osigurati praktično osposobljavanje

Kurikulum bi trebao uključivati simulacije, igranje uloga, studije slučaja, refleksivne aktivnosti, stručnu praksu i, gdje je moguće, praksu uz iskusne prevoditelje.

Povećati fleksibilnost i dostupnost

S obzirom na ograničene obrazovne kapacitete, kurikulum bi trebao biti dostupan kroz fleksibilne oblike izvođenja, prije svega hibridni način izvedbe nastave, kako bi bio pristupačan polaznicima iz različitih dijelova zemlje.

Uključiti zajednicu gluhih

Razvoj kurikuluma trebao bi uključivati predstavnike zajednice gluhih, profesionalne prevoditelje, strukovna udruženja, visokoškolske ustanove i tijela za certificiranje kako bi sadržaj bio usklađen s potrebama prakse i profesionalnim standardima.

8.1.11. Zaključak

Istraživanje u Estoniji pokazuje sustav sa snažnim pravnim i strukovnim temeljima, ali i značajnim ograničenjima u području obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Estonski znakovni jezik pravno je priznat, a uspostavljen je i nacionalni strukovni standard za prevoditelje znakovnog jezika. Sustav dodatno podupiru istraživačke aktivnosti Laboratorija za istraživanje estonskog znakovnog jezika pri Sveučilištu u Tallinnu, mogućnosti naprednog učenja estonskog znakovnog jezika na Sveučilištu u Tartuu te nacionalni sustav profesionalnog certificiranja.

Istodobno, mapiranje pokazuje da u Estoniji trenutno nije vidljiv aktivan i cjelovit formalni program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Povijesni program Sveučilišta u Tartuu potvrđuje da je takav obrazovni put postojao, no današnji je sustav fragmentiran između jezičnog obrazovanja, istraživačke potpore, strukovnih standarda i profesionalnog certificiranja. Uz to, nacionalno mapiranje politika ukazuje na nedostatak osposobljenih prevoditelja, što potvrđuje da postojeće strukture ne zadovoljavaju potrebe sustava.

Rezultati istraživanja potvrđuju potrebu za razvojem kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity*. Takav bi kurikulum mogao povezati postojeće elemente sustava u jedinstven i strukturiran obrazovni put, usklađen sa strukovnim standardima i potrebama profesije. Poseban naglasak trebalo bi staviti na razvoj jezičnih i prevoditeljskih kompetencija, profesionalne etike, rada u specijaliziranim područjima te kompetencija za *online* prevođenje.

Zaključno, estonski primjer pokazuje da pravno priznavanje znakovnog jezika i uspostavljeni strukovni standardi predstavljaju važan temelj profesionalizacije, ali sami po sebi nisu dovoljni. Njihovu provedbu potrebno je poduprijeti dostupnim, strukturiranim i praktično usmjerenim obrazovanjem prevoditelja znakovnog jezika kako bi se osigurala kvaliteta i dugoročna održivost usluga prevođenja za gluhe i nagluhe osobe.

8.2. Procjena usklađenosti estonskog nacionalnog obrazovnog i pravnog okvira s međunarodnim standardima

Tablica 6: Procjena usklađenosti estonskog pravnog, obrazovnog i institucionalnog okvira u području znakovnog jezika i usluga prevođenja s međunarodnim standardima

Područje procjene	Međunarodni referentni standard	Procjena usklađenosti	Napomene, dokazi i utvrđeni nedostaci

Pravno priznavanje znakovnog jezika	Nacionalni znakovni jezik priznat je kao samosvojni jezični sustav u nacionalnom zakonodavstvu države.	**Potpuno usklađeno**	Estonski Zakon o jeziku izričito priznaje estonski znakovni jezik kao samostalan jezik te navodi da je znakovni estonski jedan od oblika estonskog jezika. Time je osigurano jasno pravno priznavanje znakovnog jezika u nacionalnom zakonodavstvu, iako ono nije uređeno Ustavom.
Pravo na korištenje usluge prevođenje znakovnog jezika	Nacionalno zakonodavstvo jamči pravo korištenja usluge u svim društvenim i javnim službama.	**Djelomično usklađeno**	Zakon o jeziku propisuje da se pravo gluhih i nagluhih osoba na komunikaciju na estonskom znakovnom jeziku i znakovnom estonskom ostvaruje pružanjem usluga prevođenja u skladu s važećim zakonodavstvom. Međutim, dostupnost usluga u praksi ovisi o sektorskim propisima i organizaciji pružanja usluga. Javno dostupne informacije potvrđuju dostupnost usluga u pojedinim lokalnim sredinama, primjerice u Tallinnu, ali ne potvrđuju njihovu jednaku dostupnost na nacionalnoj razini i u svim područjima javnih usluga.
Pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku i korištenju usluge u obrazovnom sustavu	Učenici s oštećenjem sluha imaju pravo na školovanje na znakovnom jeziku ili njima preferiranom načinu komunikacije te pravo na prevoditelja u obrazovnom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Zakon o osnovnim i srednjim školama predviđa mogućnost korištenja estonskog znakovnog jezika i znakovnog estonskog u obrazovanju gluhih i nagluhih učenika, uz estonski kao jezik poučavanja. Iako postoji okvir inkluzivnog obrazovanja, zakon ne jamči sustavnu primjenu obrazovanja na znakovnom jeziku niti dosljednu dostupnost prevoditelja na svim razinama obrazovanja i u svim dijelovima zemlje.
Pravo na korištenje usluge prevođenja u zdravstvenom sustavu	Usluga prevođenja dostupna je gluhim i nagluhim osobama u zdravstvenom sustavu.	**Djelomično usklađeno**	Usluge prevođenja dostupne su i mogu podupirati komunikaciju u zdravstvenom sustavu, uključujući korištenje usluge *online* prevođenja. Međutim, javno dostupni izvori ne potvrđuju postojanje jedinstvenog nacionalnog prava koje bi jamčilo dostupnost profesionalnog prevoditelja znakovnog jezika u svim zdravstvenim ustanovama. Pristup usluzi stoga postoji, ali nije ujednačeno zajamčen u cijelom zdravstvenom sustavu.

Standardi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika	Programi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika formalizirani su i strukturirani.	**Djelomično usklađeno**	Postoje nacionalni strukovni standardi za prevoditelje znakovnog jezika, a formalni program obrazovanja prethodno se provodio na Sveučilištu u Tartuu. Međutim, trenutačno nije vidljiv cjelovit i aktivan obrazovni put za nove prevoditelje. Dostupni izvori također ukazuju na nedostatak stručnjaka te potrebu za jačanjem obrazovnih i istraživačkih kapaciteta u području estonskog znakovnog jezika.
Certifikacija i akreditacija programa	Prevoditelji su certificirani ili akreditirani kroz priznate nacionalne sustave.	**Potpuno usklađeno**	Nacionalni strukovni standard dio je estonskog sustava kvalifikacija te propisuje obvezne kompetencije, uvjete obrazovanja i profesionalnog iskustva potrebne za stjecanje kvalifikacije.
Profesionalna etika	Postoje nacionalni etički kodeksi koji se primjenjuju u radu prevoditelja.	**Djelomično usklađeno**	Strukovni standardi propisuju profesionalne kompetencije i obvezu pridržavanja etičkih načela, a raniji standard opisuje ulogu prevoditelja kao jezičnog i kulturnog posrednika. Međutim, javno dostupni izvori ne potvrđuju postojanje jedinstvenog nacionalnog etičkog kodeksa koji bi bio obvezujući za sve prevoditelje znakovnog jezika niti jasno prikazuju način praćenja njegove primjene u praksi.
Mehanizmi osiguravanja kvalitete	Postoje sustavi za praćenje kvalitete prevoditelja i rješavanje pritužbi.	**Djelomično usklađeno**	Sustav strukovnih standarda i profesionalnog certificiranja predstavlja temelj za vrednovanje stručnih kompetencija. Ipak, javno dostupni izvori ne potvrđuju postojanje jedinstvenog nacionalnog sustava za kontinuirano praćenje kvalitete rada prevoditelja, rješavanje pritužbi i osiguravanje ujednačene kvalitete usluga u svim sektorima.
Dostupnost prevoditelja	Postoji dovoljan broj kvalificiranih prevoditelja u državi.	**Nije usklađeno**	Javno dostupni izvori upućuju na nedostatak kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika te ograničene istraživačke i obrazovne kapacitete u području estonskog znakovnog jezika. Ovaj nedostatak predstavlja jedno od ključnih ograničenja sustava jer smanjuje mogućnost ostvarivanja prava koja proizlaze

			iz postojećeg zakonodavnog i strukovnog okvira.
Dostupnost i pristupačnost usluge prevođenja gluhim i nagluhim korisnicima	Gluhim i nagluhim korisnicima usluga je geografski i financijski dostupna i jasno organizirana.	**Djelomično usklađeno**	Dostupne su pojedine besplatne usluge, uključujući nacionalnu uslugu *online* prevođenja te lokalne usluge koje osiguravaju pojedine jedinice lokalne samouprave. Međutim, opseg usluge razlikuje se ovisno o lokaciji, vrsti usluge, kriterijima za ostvarivanje prava i raspoloživosti prevoditelja. Time dostupnost usluge u praksi nije ujednačena na nacionalnoj razini.
Uključenost zajednice gluhih i nagluhih osoba	Organizacije gluhih i nagluhih osoba uključene su u oblikovanje politika za ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba.	**Djelomično usklađeno**	U zemlji djeluju organizacije zajednice gluhih i profesionalna udruženja prevoditelja, a istraživačke aktivnosti Sveučilišta u Tallinnu usmjerene su na estonski znakovni jezik, zajednicu gluhih i obrazovanje. Međutim, javno dostupni izvori ne potvrđuju da su organizacije gluhih sustavno uključene u oblikovanje javnih politika, razvoj obrazovanja prevoditelja, izradu kurikuluma ili osiguravanje kvalitete.
***Online* prevođenje**	Politike i obrazovanje uključuju *online* prevođenje i etiku povezanu s time.	**Djelomično usklađeno**	U zemlji je uspostavljena nacionalna usluga *online* prevođenja. Dostupni podaci potvrđuju njezinu aktivnu primjenu u praksi. Međutim, javno dostupni izvori ne potvrđuju postojanje cjelovitog sustava obrazovanja koji uključuje kompetencije za *online* prevođenje, digitalni profesionalizam i etička pitanja povezana s pružanjem usluge u digitalnom obliku.
Usklađenost s obvezama Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	Nacionalni zakonodavni dokumenti odražavaju članke 2., 9., 21., 24. i 30. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom	**Djelomično usklađeno**	Estonija je ratificirala Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom te je zakonski priznala estonski znakovni jezik kao samostalan jezik. Nacionalni obrazovni propisi također omogućuju korištenje znakovnog jezika u obrazovanju gluhih učenika. Međutim, zaključna zapažanja Odbora za prava osoba s invaliditetom iz 2021. godine i dalje ukazuju na izazove u području pristupačnosti i provedbe, dok nedostatak kvalificiranih prevoditelja

			ograničava potpunu provedbu obveza koje proizlaze iz Konvencije.

8.2.1 Uvod

Ovo poglavlje prikazuje nacionalnu analizu estonskog pravnog i obrazovnog okvira koji uređuje estonski znakovni jezik, usluge prevođenja znakovnog jezika te ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba. Cilj analize jest procijeniti u kojoj su mjeri nacionalno zakonodavstvo, obrazovni sustav, sustav profesionalnih kvalifikacija prevoditelja i organizacija usluga usklađeni s međunarodnim standardima u području znakovnog jezika i prevođenja.

Analiza je provedena u okviru projekta *SignUnity*, odnosno *Radnog paketa 2*, čiji je cilj, uz mapiranje obrazovanja i mogućnosti osposobljavanja prevoditelja, analizirati nacionalne pravne i političke okvire te njihovu usklađenost s međunarodnim standardima, osobito Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i smjernicama Svjetske federacije gluhih.

Estonija predstavlja zanimljiv primjer jer objedinjuje jasno pravno priznavanje estonskog znakovnog jezika, visoko digitaliziran sustav javnih usluga i uspostavljen nacionalni okvir profesionalnih kvalifikacija. Istodobno, analiza pokazuje i određene izazove, ponajprije nedostatak kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika, ograničenu vidljivost formalnih obrazovnih putova te neujednačenu dostupnost usluga prevođenja među različitim sektorima i regijama.

Cilj ovog izvješća jest pružiti pregled područja potpune i djelomične usklađenosti te ključnih utvrđenih nedostataka. Dobiveni nalazi predstavljaju podlogu za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja u okviru projekta *SignUnity* te mogu pridonijeti unapređenju obrazovanja, profesionalnih standarda i dostupnosti usluga prevođenja znakovnog jezika.

8.2.2. Metodologija procjene usklađenosti

Procjena usklađenosti za Estoniju provedena je primjenom metodološkog okvira projekta *SignUnity*, a rezultati su prikazani u *Tablici 6*. Analiza uspoređuje nacionalni pravni i institucionalni okvir s međunarodnim referentnim standardima u području znakovnog jezika i usluga prevođenja. Procijenjena su područja pravnog priznavanja znakovnog jezika, prava na usluge prevođenja, pristupa obrazovanju i zdravstvenoj skrbi, standarda obrazovanja prevoditelja, profesionalnog certificiranja, etike, osiguravanja kvalitete, dostupnosti prevoditelja i usluga, uključenosti zajednice gluhih, *online* prevođenja te usklađenosti s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

Analiza se temelji na kvalitativnom pregledu javno dostupne dokumentacije. Korišteni izvori obuhvaćaju nacionalno zakonodavstvo, službene informacije o javnim uslugama, strukovne standarde i sustav kvalifikacija, propise iz područja obrazovanja, informacije o *online* prevođenju te dokumentaciju relevantnih estonskih institucija i organizacija.

Svako područje procijenjeno je jednom od triju razina usklađenosti: potpuno usklađeno, djelomično usklađeno ili nije usklađeno. Ocjena *potpuno usklađeno* dodijeljena je kada su međunarodni standardi

jasno odraženi u zakonodavstvu i praksi. Ocjena *djelomično usklađeno* primijenjena je kada postoje odgovarajući pravni ili institucionalni mehanizmi, ali je njihova provedba ograničena, neujednačena ili nedovoljno dokumentirana. Ocjena *nije usklađeno* dodijeljena je kada referentni standard nije ispunjen ili dostupni dokazi upućuju na značajne nedostatke u njegovoj provedbi.

Ograničenje analize proizlazi iz činjenice da javno dostupni izvori češće pružaju informacije o zakonodavnom okviru i postojanju usluga nego o njihovoj stvarnoj provedbi. Stoga se procjena temelji ne samo na postojanju prava i usluga, nego i na dostupnim dokazima o njihovoj primjeni u praksi.

8.2.3. Sažetak usklađenosti i ključnih odstupanja

Estonija ima čvrst pravni i institucionalni okvir u području znakovnog jezika i profesionalnog priznavanja prevoditelja znakovnog jezika. Estonski znakovni jezik zakonski je priznat kao samostalan jezik, a nacionalni sustav strukovnih kvalifikacija uključuje standard za prevoditelje znakovnog jezika. Uz to, razvijene su i usluge *online* prevođenja, što pokazuje usmjerenost prema digitalnoj dostupnosti usluga. Unatoč tome, većina analiziranih područja procijenjena je kao djelomično usklađena. Iako pravni i institucionalni temelji postoje, njihova provedba nije ujednačena u svim sektorima i regijama. Najizraženiji izazovi odnose se na nedostatak kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika te ograničenu dostupnost formalnih programa njihova obrazovanja.

Područja potpune usklađenosti

Najviša razina usklađenosti utvrđena je u području pravnog priznavanja estonskog znakovnog jezika. Estonski Zakon o jeziku izričito priznaje estonski znakovni jezik kao samostalan jezik, dok je znakovni estonski definiran kao jedan od oblika estonskog jezika. Time je osigurana jasna pravna osnova za ostvarivanje jezičnih prava gluhih i nagluhih osoba. Potpuna usklađenost utvrđena je i u području profesionalnog certificiranja. Nacionalni strukovni standard dio je estonskog sustava kvalifikacija te jasno definira potrebne kompetencije, uvjete obrazovanja i profesionalnog iskustva za stjecanje kvalifikacije prevoditelja znakovnog jezika.

Područja djelomične usklađenosti

Pravo na korištenje usluge prevođenja znakovnog jezika djelomično je usklađeno. Nacionalno zakonodavstvo priznaje pravo gluhih i nagluhih osoba na komunikaciju na estonskom znakovnom jeziku, no dostupnost usluge u praksi ovisi o sektoru, organizaciji usluge i lokalnoj provedbi. Dostupni izvori ne potvrđuju jednaku razinu dostupnosti u svim javnim službama.

Pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku također je djelomično usklađeno. Zakonski okvir omogućuje korištenje estonskog znakovnog jezika i znakovnog estonskog u obrazovanju gluhih učenika, no javno dostupni podaci ne potvrđuju dosljednu dostupnost obrazovanja na znakovnom jeziku ni podrške prevoditelja na svim razinama obrazovanja.

U području zdravstvene skrbi postoje usluge prevođenja, uključujući *online* prevođenje, ali ne postoje jasni dokazi da je profesionalna usluga prevođenja zakonski zajamčena u svim zdravstvenim ustanovama. Stoga je i ovo područje ocijenjeno kao djelomično usklađeno.

Standardi obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika također pokazuju djelomičnu usklađenost. Iako postoje nacionalni strukovni standardi, a obrazovanje prevoditelja ranije se provodilo na Sveučilištu u Tartuu, trenutačno nije vidljiv aktivan i cjelovit formalni obrazovni program.

Profesionalna etika djelomično je uređena kroz strukovne standarde koji propisuju etičke kompetencije, no nije utvrđeno postojanje jedinstvenog nacionalnog etičkog kodeksa niti sustava praćenja njegove primjene. Djelomična usklađenost utvrđena je i u području osiguravanja kvalitete. Sustav kvalifikacija omogućuje procjenu profesionalnih kompetencija, ali nisu pronađeni dokazi o jedinstvenom nacionalnom sustavu praćenja kvalitete rada prevoditelja i rješavanja pritužbi.

Pristupačnost usluga također je djelomično usklađena. Dostupne su besplatne usluge *online* prevođenja te određeni oblici lokalne potpore, primjerice u Tallinnu, no dostupnost usluga razlikuje se ovisno o mjestu, vrsti usluge i raspoloživosti prevoditelja. Uključenost zajednice gluhih djelomično je usklađena. Postoje aktivne organizacije i istraživačke institucije koje doprinose razvoju estonskog znakovnog jezika, ali javno dostupni izvori ne potvrđuju njihovu sustavnu uključenost u oblikovanje politika, razvoj obrazovanja ili osiguravanje kvalitete.

Online prevođenje također je ocijenjeno kao djelomično usklađeno. Estonija ima razvijene usluge *online* prevođenja, no nisu pronađeni dokazi o sustavnom obrazovanju koje bi obuhvaćalo digitalne kompetencije, profesionalne standarde i etička pitanja rada u *online* okruženju.

Usklađenost s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom također je djelomična. Iako je Konvencija ratificirana, a estonski znakovni jezik zakonski priznat, međunarodna izvješća i dalje ukazuju na izazove u području pristupačnosti i dostupnosti kvalificiranih prevoditelja.

Područja neusklađenosti

Jedino područje procijenjeno kao neusklađeno odnosi se na dostupnost kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika. Dostupni izvori potvrđuju njihov nedostatak, kao i ograničene obrazovne i istraživačke kapacitete povezane s estonskim znakovnim jezikom. Nedostatak kvalificiranih prevoditelja izravno utječe na ostvarivanje prava gluhih i nagluhih osoba u području obrazovanja, zdravstva, javne uprave i drugih javnih usluga te ograničava učinkovitu provedbu postojećeg zakonodavstva.

Zaključna ocjena usklađenosti

Estonija pokazuje visoku razinu usklađenosti u području pravnog priznavanja estonskog znakovnog jezika i profesionalnog certificiranja prevoditelja znakovnog jezika. U većini ostalih područja usklađenost je djelomična zbog ograničene provedbe, nedostatka obrazovnih kapaciteta, neujednačene dostupnosti usluga i manjka kvalificiranih prevoditelja. Iako su pravni i institucionalni temelji dobro razvijeni, njihova puna primjena u praksi još uvijek predstavlja jedan od glavnih izazova.

8.2.4. Smjernice za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja i etičkih standarda

Nalazi iz Estonije ukazuju na nekoliko važnih smjernica za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika.

Prije svega, nedostatak kvalificiranih prevoditelja upućuje na potrebu za dostupnim, strukturiranim i kompetencijski utemeljenim programima obrazovanja. Iako Estonija ima uspostavljen strukovni kvalifikacijski standard, trenutačni obrazovni put nije dovoljno razvijen kako bi odgovorio na potrebe tržišta rada. Budući kurikulum trebao bi stoga osigurati jasan i praktično usmjeren put prema profesiji.

Nadalje, obrazovanje bi trebalo obuhvatiti pripremu za rad u različitim područjima javnih usluga, uključujući obrazovanje, zdravstvo, javnu upravu i socijalne usluge. To podrazumijeva razvoj kompetencija za rad u složenim institucionalnim okruženjima te razumijevanje prava korisnika, profesionalne uloge i komunikacijskih potreba u različitim kontekstima.

Profesionalna etika treba biti jedna od temeljnih sastavnica kurikuluma. Obrazovanje bi trebalo obuhvatiti pitanja povjerljivosti, nepristranosti, profesionalnih granica, sukoba interesa, odgovornosti i poštovanja kulture gluhih. S obzirom na to da nije utvrđeno postojanje jedinstvenog nacionalnog etičkog okvira koji bi se primjenjivao na sve prevoditelje znakovnog jezika, kurikulum može pridonijeti sustavnom razvoju etičkih kompetencija.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti *online* prevođenju. Budući da se takve usluge već koriste u praksi, obrazovanje bi trebalo uključivati rad na digitalnim platformama, upravljanje *online* komunikacijom, zaštitu privatnosti i podataka, tehničke aspekte rada te etička pitanja specifična za digitalno okruženje.

Konačno, kurikulum bi trebao poticati kontinuirano stručno usavršavanje i refleksivnu praksu kako bi prevoditelji tijekom cijele karijere mogli razvijati i unapređivati svoje profesionalne kompetencije.

8.2.5. Preporuke

Na temelju provedene analize predlažu se sljedeće preporuke.

Jačanje obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Potrebno je razviti dostupne i strukturirane programe obrazovanja koji će omogućiti stjecanje kompetencija potrebnih za rad prevoditelja znakovnog jezika te pridonijeti smanjenju njihova nedostatka.

Povećanje broja prevoditelja

Potrebno je povećati broj kvalificiranih prevoditelja kako bi usluge bile dostupne u svim dijelovima zemlje, osobito u području obrazovanja, zdravstva, javne uprave i socijalnih usluga.

Unaprjeđenje dostupnosti usluga

Preporučuje se dodatno unaprijediti provedbu prava na uslugu prevođenja znakovnog jezika kroz jasnije nacionalne smjernice i ujednačenu primjenu u različitim sektorima i regijama.

Jačanje sustava osiguravanja kvalitete

Potrebno je razviti sveobuhvatnije mehanizme za praćenje kvalitete rada prevoditelja, postupanje po pritužbama, poticanje stručnog usavršavanja i osiguravanje ujednačenih standarda pružanja usluga.

Daljnji razvoj etičkih standarda

Preporučuje se razviti jasnije i vidljivije etičke smjernice koje će se primjenjivati u svim područjima rada prevoditelja znakovnog jezika, uključujući pitanja povjerljivosti, nepristranosti, profesionalnih granica i online prevođenja.

Jačanje suradnje sa zajednicom gluhih

Organizacije gluhih osoba, gluhi stručnjaci i korisnici usluga trebali bi biti sustavno uključeni u razvoj obrazovanja, kurikuluma, vrednovanje usluga i oblikovanje javnih politika.

Razvoj standarda za *online* prevođenje

Potrebno je dodatno razviti standarde i smjernice za *online* prevođenje, uključujući tehničke zahtjeve, zaštitu privatnosti, profesionalnu etiku i osiguravanje kvalitete usluge.

Implikacije za *SignUnity*

Nalazi estonske analize potvrđuju potrebu da kurikulum razvijen u okviru projekta *SignUnity* obuhvati:

- zakonski okvir i prava korisnika,
- estonski znakovni jezik i kulturu gluhih,
- prevođenje u javnim uslugama,
- prevođenje u obrazovanju i zdravstvu,
- profesionalnu etiku,
- *online* prevođenje,
- osiguravanje kvalitete i refleksivnu praksu,
- suradnju sa zajednicom gluhih.

8.2.6. Zaključak

Istraživanje pokazuje da Estonija ima čvrste pravne i institucionalne temelje za razvoj sustava prevođenja na estonski znakovni jezik. Zakonsko priznavanje estonskog znakovnog jezika kao samostalnog jezika, nacionalni strukovni standard za prevoditelje znakovnog jezika te razvijene usluge *online* prevođenja predstavljaju značajne prednosti estonskog sustava.

Istodobno, potpuna usklađenost s međunarodnim standardima još nije ostvarena u praksi. Najveći izazov predstavlja nedostatak kvalificiranih prevoditelja znakovnog jezika, što izravno utječe na dostupnost usluga u obrazovanju, zdravstvu, javnoj upravi i drugim područjima. Dodatni izazovi odnose se na ograničenu dostupnost formalnog obrazovanja, razvoj sustava osiguravanja kvalitete, profesionalnu etiku, ujednačenost pružanja usluga te sustavno uključivanje zajednice gluhih u razvoj politika i obrazovanja.

Nalazi potvrđuju potrebu za daljnjim razvojem obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika te jačanjem povezanosti između zakonodavnog okvira, profesionalnih standarda i njihove provedbe u praksi. U tom

kontekstu, kurikulum razvijen u okviru projekta *SignUnity* može pridonijeti razvoju kompetencija prevoditelja kroz strukturirano obrazovanje, jasno definirane ishode učenja, razvoj etičkih i digitalnih kompetencija te veću usmjerenost na potrebe zajednice gluhih.

9. ZAKLJUČAK SINTEZE NACIONALNIH IZVJEŠĆA

Ovo izvješće pružilo je sveobuhvatno mapiranje postojećih obrazovnih praksi, mogućnosti osposobljavanja, političkih okvira i pravnih uvjeta povezanih s obrazovanjem prevoditelja znakovnog jezika u šest partnerskih zemalja: Keniji, Gani, Etiopiji, Njemačkoj, Hrvatskoj i Estoniji. Analiza potvrđuje da prevođenje znakovnog jezika nije samo tehnička komunikacijska usluga, već ključan preduvjet za ostvarivanje pristupačnosti, ravnopravnog sudjelovanja, obrazovne uključenosti, pristupa pravosuđu, komunikacije u zdravstvenom sustavu, mogućnosti zapošljavanja i građanskog sudjelovanja gluhih i nagluhih osoba. Stoga profesionalizaciju obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika treba promatrati istodobno kao obrazovni prioritet i kao obvezu povezanu s ostvarivanjem ljudskih prava.

Ukupni nalazi pokazuju da sve analizirane zemlje, iako u različitom stupnju razvijenosti sustava, prepoznaju važnost znakovnog jezika te usluge prevođenja. Međutim, analiza također ukazuje na značajan jaz između formalnog priznavanja u zakonodavstvu i politikama te njihove stvarne provedbe. U mnogim kontekstima nacionalni zakoni, politike u području invaliditeta ili strategije inkluzivnog obrazovanja prepoznaju potrebu za komunikacijskom pristupačnošću, ali to priznavanje nije uvijek praćeno strukturiranim obrazovanjem prevoditelja, jasnim sustavima certificiranja, dovoljnim brojem osposobljenih stručnjaka ili učinkovitim mehanizmima osiguravanja kvalitete. Posljedica toga jest da pravo na komunikacijski pristup postoji na formalnoj razini, ali se ne ostvaruje uvijek dosljedno u svakodnevnom životu.

Jedan od ključnih zaključaka mapiranja jest da se obrazovanje znakovnog jezika i obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika ne mogu izjednačiti. U nekoliko analiziranih zemalja postoje programi koji omogućuju učenje znakovnog jezika ili razvoj osnovnih komunikacijskih kompetencija, ali oni ne pripremaju nužno polaznike za složenu profesionalnu ulogu prevoditelja. Profesionalno prevođenje zahtijeva širi skup kompetencija koji uključuje naprednu dvojezičnu i dvokulturalnu kompetenciju, teoriju i tehnike prevođenja, etičko odlučivanje, profesionalno ponašanje, povjerljivost, nepristranost, znanje specifično za pojedina područja, digitalnu kompetenciju te sposobnost rada u složenim i visokorizičnim okruženjima. Budući kurikulum strukovnog obrazovanja stoga mora nadilaziti osnovno usvajanje jezika i definirati jasne kompetencije potrebne za profesionalnu praksu prevoditelja.

Nalazi po zemljama pokazuju različite razine razvijenosti nacionalnih sustava. **Njemačka** predstavlja primjer relativno razvijenog sustava obrazovanja prevoditelja, s uspostavljenim programima visokog obrazovanja, pravnom podrškom i profesionalnim strukturama. Njezino iskustvo potvrđuje važnost akademske pripreme, praktičnog osposobljavanja i profesionalnog priznavanja, ali također pokazuje da i razvijeni sustavi zahtijevaju daljnji razvoj u područjima kao što su *online* prevođenje, vidljivost etičkih standarda, priprema za specijalizirana područja i cjeloživotno stručno usavršavanje. **Estonija** ima snažan pravni i profesionalni temelj, uključujući priznavanje estonskog znakovnog jezika i nacionalni okvir strukovnih kvalifikacija za prevoditelje. Međutim, mapiranje pokazuje da obrazovni putovi, praktično osposobljavanje i pružanje usluga još nisu dovoljno povezani u jedinstven, jasno vidljiv i pristupačan

sustav. **Hrvatska** predstavlja kontekst u razvoju, u kojem postoje pravno priznavanje i institucionalna svijest o važnosti usluga prevoditelja, ali formalno obrazovanje prevoditelja ostaje ograničeno. Hrvatski slučaj pokazuje izazove koji nastaju kada se složena profesionalna uloga prevoditelja pokušava podržati prvenstveno kratkim neformalnim programima, iako praksa zahtijeva razvijene jezične, komunikacijske, etičke i praktične kompetencije. **Kenija i Gana** pokazuju značajan napredak kroz razvoj obrazovanja znakovnog jezika, institucionalne inicijative i inkluzivne politike, ali oba konteksta i dalje zahtijevaju snažniju standardizaciju, jasnije putove obrazovanja, razvijeniju nadziranu praksu i pouzdanije sustave certificiranja. **Etiopija** predstavlja kontekst u kojem se povećava prepoznavanje važnosti znakovnog jezika i inkluzivnog obrazovanja, no obrazovanje prevoditelja još uvijek je ograničeno, geografski neravnomjerno dostupno i nedovoljno podržano specijaliziranim strukturama osposobljavanja i jasnim profesionalnim okvirom.

Unatoč razlikama među nacionalnim kontekstima, izvješće je identificiralo nekoliko zajedničkih izazova koji se pojavljuju u većini analiziranih zemalja. Prvi izazov odnosi se na fragmentiranost obrazovnih mogućnosti, pri čemu se programi značajno razlikuju prema trajanju, sadržaju, kvaliteti, dostupnosti i razini profesionalne usmjerenosti. Drugi izazov predstavlja ograničena vidljivost ishoda učenja temeljenih na kompetencijama i metoda vrednovanja, što otežava procjenu jesu li polaznici uistinu pripremljeni za profesionalni rad. Treći izazov odnosi se na nedovoljnu uključenost stručne prakse, stažiranja, mentorstva i stvarnog iskustva prevođenja u obrazovne programe, iako je prevođenje znakovnog jezika praktična profesija koja se ne može razviti isključivo teorijskim učenjem. Četvrti izazov jest nedostatak dosljednih sustava certificiranja, licenciranja ili akreditacije koji bi istodobno štitili korisnike usluga, podupirali profesionalno priznavanje i osiguravali kvalitetu pruženih usluga.
Mapiranje također potvrđuje potrebu za snažnijom pripremom prevoditelja za specijalizirana područja rada. Gluhe i nagluhe osobe trebaju usluge prevoditelja ne samo u svakodnevnoj komunikaciji, već i u obrazovanju, zdravstvu, pravnim i sudskim postupcima, zapošljavanju, javnoj upravi, hitnim situacijama, medijima i digitalnim okruženjima. Rad u tim područjima zahtijeva više od jezične kompetencije; uključuje razumijevanje stručne terminologije, institucionalnih postupaka, profesionalnih granica uloge, etičkih izazova i komunikacijskih obrazaca specifičnih za pojedini sektor. Stoga bi budući kurikulum strukovnog obrazovanja trebao uključivati posebne module ili nastavne jedinice usmjerene na prevođenje u visokorizičnim i specijaliziranim okruženjima.
Jedan od važnih zajedničkih nalaza odnosi se na rastuću važnost *online* prevođenja. U nekoliko analiziranih zemalja postoje digitalni alati ili usluge *online* prevođenja, no digitalna kompetencija još se rijetko razvija kao zasebno i cjelovito područje profesionalne pripreme. To predstavlja značajan nedostatak s obzirom na sve veću uporabu digitalnih javnih usluga, *online* obrazovanja i hibridnih oblika komunikacije. Obrazovanje prevoditelja stoga bi trebalo uključivati osposobljavanje za uporabu platformi *online* prevođenja, upravljanje komunikacijom u virtualnom okruženju, zaštitu podataka,

povjerljivost, tehničku pripremljenost, upravljanje digitalnim opterećenjem, profesionalne granice i etičko odlučivanje u digitalnom kontekstu.

Nalazi također naglašavaju važnost aktivnog sudjelovanja zajednice gluhih u svim fazama razvoja obrazovanja i profesionalnih standarda. Kvalitetno obrazovanje prevoditelja ne mogu oblikovati isključivo obrazovne institucije, donositelji politika ili pružatelji osposobljavanja. Organizacije gluhih osoba, gluhi stručnjaci, korisnici usluga i predstavnici zajednica znakovnog jezika trebaju biti smisleno uključeni u razvoj kurikuluma, provedbu nastave, vrednovanje kompetencija, procjenu kvalitete usluga i oblikovanje politika. Takvo sudjelovanje osigurava da obrazovni programi odgovaraju stvarnim komunikacijskim potrebama korisnika, poštuju kulturu gluhih i doprinose legitimnosti profesionalnog sustava. Ova uključenost posebno je važna u zemljama u kojima su zajednice gluhih povijesno imale ograničenu mogućnost sudjelovanja u donošenju odluka koje izravno utječu na njihova jezična prava, pristup uslugama i društvenu uključenost.

Za projekt *SignUnity* zaključci ovog izvješća predstavljaju važnu osnovu za razvoj budućeg kurikuluma strukovnog obrazovanja. Budući kurikulum treba biti međunarodno usklađen, ali istodobno dovoljno fleksibilan da odgovori na nacionalne posebnosti. Trebao bi definirati zajedničku jezgru profesionalnih kompetencija potrebnih svim prevoditeljima znakovnog jezika, uz mogućnost prilagodbe različitim nacionalnim znakovnim jezicima, pravnim sustavima, kvalifikacijskim okvirima i lokalnim potrebama pružanja usluga. Ravnoteža između zajedničkih standarda i kontekstualne prilagodbe ključna je za transnacionalni projekt koji povezuje europske i subsaharske afričke zemlje s različitim razinama institucionalnog razvoja i različitim obrazovnim tradicijama. Takav pristup omogućuje razvoj zajedničkog profesionalnog okvira, istodobno poštujući specifičnosti pojedinih nacionalnih sustava.

Na temelju nalaza mapiranja, budući kurikulum strukovnog obrazovanja *SignUnity* trebao bi uključivati nekoliko ključnih sastavnica potrebnih za razvoj profesionalnih kompetencija prevoditelja znakovnog jezika. To uključuje fluentnost u znakovnom i govornom jeziku, studije kulture i zajednice gluhih, lingvistiku znakovnog jezika, teoriju i tehnike prevođenja, profesionalnu etiku, prevođenje u javnim uslugama, obrazovnom i zdravstvenom sustavu, pravnom i upravnom okruženju, *online* prevođenje, stručnu praksu, vrednovanje izvedbe prevođenja, osiguravanje kvalitete i kontinuirano stručno usavršavanje. Navedene sastavnice potrebno je pretvoriti u jasno definirane i mjerljive ishode učenja te povezati s odgovarajućim metodama vrednovanja. Cilj kurikuluma ne bi trebao biti samo pružanje teorijskih znanja, već razvoj sposobnosti polaznika da pokažu profesionalnu kompetenciju u stvarnim situacijama prevođenja. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti praktičnom radu, simulacijama, povratnim informacijama i postupnom razvoju samostalnosti u profesionalnoj ulozi.

Dodana vrijednost projekta *SignUnity* upravo je u mogućnosti da postojeće fragmentirane spoznaje i različite nacionalne pristupe pretvori u koherentan obrazovni odgovor. Povezivanjem iskustava zemalja s razvijenijim sustavima obrazovanja prevoditelja i zemalja u kojima se takvi sustavi još razvijaju, projekt može potaknuti uzajamno učenje, razvoj kapaciteta i stvaranje kurikuluma koji je istodobno ambiciozan

i primjenjiv u različitim kontekstima. Projekt može pridonijeti podizanju profesionalnih standarda, poboljšanju kvalitete i dosljednosti obrazovanja prevoditelja, jačanju priznavanja njihovih kompetencija te stvaranju snažnije povezanosti između obrazovnih institucija, zajednica gluhih, strukovnih udruženja i javnih institucija. Takva suradnja ključna je za razvoj održivih sustava koji odgovaraju stvarnim potrebama korisnika usluga.

U konačnici, ovo izvješće potvrđuje da je ulaganje u obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika ulaganje u pristupačnost, ravnopravnost i društvenu uključenost. Bez dovoljnog broja kompetentnih prevoditelja mnoga prava gluhih i nagluhih osoba ostaju teško ostvariva u praksi. Bez strukturiranog obrazovanja prevoditelji mogu ulaziti u složene profesionalne situacije bez odgovarajuće pripreme, a bez certificiranja i sustava osiguravanja kvalitete korisnici usluga nisu u potpunosti zaštićeni. Jednako tako, bez aktivnog sudjelovanja zajednice gluhih obrazovni programi mogu izgubiti povezanost s osobama kojima su namijenjeni. Projekt *SignUnity* stoga odgovara na jasno prepoznatu zajedničku potrebu: podržati razvoj kompetentnih, etičnih, praktično usmjerenih i društveno odgovornih prevoditelja znakovnog jezika koji mogu pridonijeti stvaranju inkluzivnih društava u Europi i supsaharskoj Africi.
Nalazi ovog mapiranja ne bi trebali predstavljati završnu točku, već temelj za daljnje djelovanje. Sljedeći koraci trebali bi biti usmjereni na razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja temeljenog na kompetencijama, definiranje praktičnih ishoda učenja, razvoj alata za vrednovanje, uključivanje nadzirane prakse, integraciju etičkih i digitalnih kompetencija te osiguravanje trajnog sudjelovanja zajednica gluhih tijekom cijelog procesa. Na taj način projekt *SignUnity* može dati konkretan doprinos profesionalizaciji prevođenja znakovnog jezika i širem cilju osiguravanja da gluhe i nagluhe osobe imaju ravnopravan pristup komunikaciji, uslugama, pravima i sudjelovanju u svim područjima života.

10. LITERATURA

- AI4KSL. (2024). Kenyan Sign Language Dataset. https://arxiv.org/abs/2410.18295
- Allen, C. (2008). Global survey report: World Federation of the Deaf Regional Secretariat for Southern and Eastern Africa: Global Education Pre-Planning Project on the Human Rights of Deaf People. Santiago: College-Hill Press.
- Basha, T., Engida, T., & Tesfaye, M. (2020). Educational practices and challenges of students with hearing impairment in Arba Minch College of Teachers Education, South Ethiopia. Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling (TUSEG), 9(1), 36–49.
- Dadi, E. D. (2021). Recognition status of Ethiopian Sign Language and the Deaf in key legislations: A critical review from a linguistic human rights perspective. Ethiopian Journal of Human Rights, 6.
- Deaf History Europe. (n.d.). Zakon o estonskom jeziku. https://deafhistory.eu/index.php/component/zoo/item/2007-estonia-legal-recognition-of-estonian-sign-language
- Demessie, E. (2021). Recognition status of Ethiopian Sign Language and the Deaf in key legislations: A critical review.
- Demessie, E., & Yigezu, M. (2024). Predicaments in employing Ethiopian Sign Language as the mother tongue of deaf children in Ethiopia. Journal of Ethiopian Studies.
- Estonsko udruženje prevoditelja znakovnog jezika. (n.d.). Dodjela strukovne kvalifikacije (Kutse omistamine). https://evkty.ee/kutse-omistamine/
- Etiopsko ministarstvo obrazovanja. (2022). Strategija obrazovanja za posebne potrebe / inkluzivnog obrazovanja (2022.–2030.).
- Europska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje. (n.d.). Estonija – zakonodavstvo i politika. https://www.european-agency.org/country-information/estonia/legislation-and-policy
- Europska unija gluhih. (n.d.). Zakonodavstvo o znakovnom jeziku u Europskoj uniji. https://eud.eu/wp-content/uploads/2026/02/SL-Rights-Ebook.pdf
- Fitzgerald, H., et al. (2010). Scoping support for New Zealand Sign Language users accessing the curriculum: Part I – An international literature review. Commissioned by the New Zealand Ministry of Education.
- Getachew, S. (2016). Teachers' process of preparing teaching and learning of deaf students at Alpha Special School, Addis Ababa (magistarski rad). Sveučilište u Addis Abebi.
- Girmay, R. (2012). Assessment of Ethiopian Sign Language educational interpreters among teachers in five regional states of Ethiopia (magistarski rad). Sveučilište u Addis Abebi.
- Grad Tallinn. (n.d.). Usluga prevođenja znakovnog jezika. https://www.tallinn.ee/en/sign-language-interpreter
- Hrvatski zavod za zapošljavanje. (n.d.). Katalog vaučer programa. https://vauceri.hzz.hr/katalog-programa/?keyword=komunikacijski+posrednik
- Kassahun, M. (2024). The rights of deaf persons' access to civil justice in Ethiopia: Examining the laws and practices. Hawassa University Journal of Law, 8(1).
- Kassahun, M. (2024). The rights of deaf persons' access to civil justice in Ethiopia. https://doi.org/10.1007/s44217-024-00151-5
- Kenija. (2009). Nacionalni okvir politike obrazovanja učenika s posebnim potrebama.

- Kenija. (2010). Ustav Kenije.
- Kenija. (2018). Sektorska politika za učenike i polaznike s invaliditetom.
- Kenija. (2025). Prijedlog zakona o kenijskom znakovnom jeziku.
- Kenija. (2025). Zakon o osobama s invaliditetom.
- Kenijski institut za razvoj kurikuluma (KICD). (n.d.). Kenijski znakovni jezik za 1., 2. i 3. razred za učenike s oštećenjem sluha. https://kicd.ac.ke/sdm_downloads/kenyan-sign-language-grade-1-2-3-for-learners-with-hearing-impairement/
- Kenijski institut za razvoj kurikuluma (KICD). (n.d.). Kenijski znakovni jezik za predškolske razrede 1 i 2 za učenike s oštećenjem sluha. https://kicd.ac.ke/sdm_downloads/kenyan-sign-language-pre-primary-12-for-learners-with-hearing-impairement/
- Kenijski institut za razvoj kurikuluma (KICD). (n.d.). Nacrti kurikuluma. https://kicd.ac.ke/cbc-materials/curriculum-designs/
- Kenijski institut za razvoj kurikuluma (KICD). (n.d.). Okvir kurikuluma osnovnog obrazovanja. https://kicd.ac.ke/wp-content/uploads/2019/08/BASIC-EDUCATION-CURRICULUM-FRAMEWORK-2019.pdf
- Kenijski institut za specijalno obrazovanje (KISE). (2025). Studenti se upisuju na cjelodnevni tečaj kenijskog znakovnog jezika u KISE-u. https://kise.ac.ke/2025/05/05/students-stream-in-for-full-time-kenyan-sign-language-course-at-kise/
- Kenijski institut za specijalno obrazovanje (KISE). (n.d.). Certifikatski programi. https://kise.ac.ke/wp-content/uploads/2025/03/CERTIFICATE-COURSES_0.pdf
- Kenijski institut za specijalno obrazovanje (KISE). (n.d.). Programi osposobljavanja. https://kise.ac.ke/training-programs/
- Kenijsko nacionalno tijelo za kvalifikacije (KNQA). (n.d.). Kenijski nacionalni kvalifikacijski okvir. https://knqa.go.ke/qualifications-framework/
- Kidanemariam, G. (2017). Exploring the status of Ethiopian Sign Language as medium of instruction for students with hearing impairment: A case study from Sewhi Nigus Primary School for the Deaf (magistarski rad). Sveučilište u Addis Abebi.
- Kidanemariam, G. (2017). Repozitorij Sveučilišta u Addis Abebi. http://etd.aau.edu.et/handle/123456789/11299
- Kutsekoda (Estonsko tijelo za strukovne kvalifikacije). (n.d.). Raniji strukovni standard: Viipekeeletõlk (prevoditelj znakovnog jezika). https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10690414
- Kutsekoda (Estonsko tijelo za strukovne kvalifikacije). (n.d.). Strukovni standard: Viipekeeletõlk (prevoditelj znakovnog jezika), razina 6. https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11200505
- Ladd, P., et al. (2003). Studies on Deaf identity, language, and culture.
- Malado, D. M. (2024). Deaf learners' academic and social difficulties and coping mechanisms in Ethiopian elementary schools. Discover Education, 3, 77.
- Mamo, A. (2014). Practices on providing sign language interpretation at Minilik II Preparatory School (magistarski rad). Sveučilište u Addis Abebi.
- Ministarstvo obrazovanja (Kenija). (2018). Sektorska politika za učenike i polaznike s invaliditetom. https://www.education.go.ke/sites/default/files/2022-05/Sector-Policy-for-learners-and-trainees-with-disabilities.pdf

- Ministarstvo obrazovanja (Kenija). (2018). Smjernice za provedbu Sektorske politike za učenike i polaznike s invaliditetom. https://www.education.go.ke/sites/default/files/2022-05/Implementation-guidelines-sector-policy-for-learners-and-trainees-with-disabilities.pdf
- Ministarstvo obrazovanja i znanosti (Estonija). (n.d.). Zakonodavstvo. https://www.hm.ee/en/ministry/ministry/legislation
- Ministarstvo obrazovanja Savezne Demokratske Republike Etiopije. (1994). Politika obrazovanja i osposobljavanja.
- Ministarstvo obrazovanja Savezne Demokratske Republike Etiopije. (2020). Jezična politika FDRE-a.
- Ministarstvo obrazovanja Savezne Demokratske Republike Etiopije. (2016–2025). Strateški plan za obrazovanje učenika s posebnim potrebama u Etiopiji.
- Njemački institut za ljudska prava. (n.d.). Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom. https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/en/institute/departments/national-crpd-monitoring-mechanism/the-un-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities
- Njemački institut za ljudska prava. (n.d.). O nacionalnom mehanizmu praćenja provedbe KPOI-a. https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/en/institute/departments/national-crpd-monitoring-mechanism/about-the-national-crpd-monitoring-mechanism
- Njemačko udruženje prevoditelja znakovnog jezika (BGSD). (n.d.). Berufs- und Ehrenordnung (Kodeks strukovne i profesionalne etike).
- Njemačko udruženje prevoditelja znakovnog jezika (BGSD). (n.d.). Berufs- und Ehrenordnung. https://bgsd.de/de/verband/berufs-und-ehrenordnung.html
- Njemačko udruženje prevoditelja znakovnog jezika (BGSD). (n.d.). Berufs- und Ehrenordnung (PDF). https://bgsd.de/de/verband/berufs-und-ehrenordnung/articles/berufs-und-ehrenordnung.html?cid=1467&file=files%2Fdocuments%2Fhinweise%2F201020_BEO+des+BGSD+e.V.+Stand+10.11.2018_%28ohne+Praxisanmerkungen%29.pdf
- Pioneer Institute of Sign Language. (n.d.). Naše usluge. https://pioneerinstitutesignlanguage.co.ke/our-services/
- Pioneer Institute of Sign Language. (n.d.). O nama. https://pioneerinstitutesignlanguage.co.ke/about-us/
- Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima (NN 85/24). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_07_85_1482.html
- Recognition in Germany. (n.d.). Priznavanje strukovnih kvalifikacija u Njemačkoj. https://www.anerkennung-in-deutschland.de/html/en/index.php
- Riigi Teataja. (n.d.). Zakon o estonskom jeziku (Keeleseadus). https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013016/
- Riigi Teataja. (n.d.). Zakon o osnovnim školama i gimnazijama. https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504092024001/consolide
- Savezna Demokratska Republika Etiopija. (1995). Ustav Savezne Demokratske Republike Etiopije.
- Savezna Demokratska Republika Etiopija. (2012–2021). Nacionalni akcijski plan za osobe s invaliditetom.
- Savezno ministarstvo pravosuđa (Njemačka). (n.d.). BGG, čl. 6. – Znakovni jezik i komunikacija osoba s oštećenjem sluha i govora.
- Savezno ministarstvo pravosuđa (Njemačka). (n.d.). Savezni zakon o izjednačavanju osoba s invaliditetom (BGG).

- Savezno ministarstvo pravosuđa (Njemačka). (n.d.). Uredba o informacijskoj tehnologiji bez prepreka (BITV 2.0).
- Savezno ministarstvo pravosuđa (Njemačka). (n.d.). Uredba o komunikacijskim pomagalima (KHV).
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). BGG, čl. 6. – Znakovni jezik i komunikacija osoba s oštećenjem sluha i govora. https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/__6.html
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). KHV – sadržaj. https://www.gesetze-im-internet.de/khv/index.html
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). Opći zakon o jednakom postupanju (AGG) – englesko izdanje. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_agg/index.html
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). Savezni zakon o izjednačavanju osoba s invaliditetom (BGG). https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/BJNR146800002.html
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). Uredba o informacijskoj tehnologiji bez prepreka (BITV 2.0). https://www.gesetze-im-internet.de/bitv_2_0/
- Savezno ministarstvo pravosuđa / Gesetze im Internet. (n.d.). Uredba o komunikacijskim pomagalima (KHV). https://www.gesetze-im-internet.de/khv/BJNR265000002.html
- Stalna konferencija ministara obrazovanja i kulturnih poslova (KMK). (n.d.). Inkluzija u obrazovanju. https://www.kmk.org/en/bildungsministerkonferenz/bildungsthemen/inclusion.html
- Sveučilište Humboldt u Berlinu. (n.d.). Prevođenje njemačkog znakovnog jezika – diplomski studij (Master of Arts). https://www.hu-berlin.de/en/study/study-programme/details/interpreting-and-translating-for-german-sign-language-master-of-arts-major-field
- Sveučilište primijenjenih znanosti Magdeburg-Stendal. (n.d.). Gebärdensprachdolmetschen (Prevođenje znakovnog jezika, prvostupnički studij). https://studieren.h2.de/studiengaenge/bachelor/gebaerdensprachdolmetschen
- Sveučilište primijenjenih znanosti u Landshutu. (n.d.). Studijski program: Prevođenje znakovnog jezika. https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting/study-programme
- Sveučilište *St. Paul* (n.d.). Akademski programi. https://www.spu.ac.ke/academics/academic-programmes
- Sveučilište *St. Paul* (n.d.). Diploma iz prevođenja kenijskog znakovnog jezika. https://www.spu.ac.ke/index.php/diploma-in-kenya-sign-language
- Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). Gebärdensprachdolmetschen (Prevođenje znakovnog jezika, prvostupnički studij). https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html
- Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). Gebärdensprachdolmetschen (Prevođenje znakovnog jezika, diplomski studij). https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ma-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen.html
- Sveučilište u Hamburgu. (n.d.). Hauptfach Gebärdensprachdolmetschen (Prevođenje znakovnog jezika kao glavni predmet). https://www.slm.uni-hamburg.de/studium/studiengaenge/ba-studiengaenge/gebaerdensprachdolmetschen/hauptfach-gsd.html
- Sveučilište u Nairobiju. (n.d.). Nagrade za izniman uspjeh. https://www.uonbi.ac.ke/50-years-excellence-outstanding-achiever-awards

- Sveučilište u Nairobiju. (n.d.). Pristup visokom obrazovanju za gluhe studente tijekom pandemije bolesti COVID-19. https://administration.uonbi.ac.ke/index.php/latest-news/access-higher-education-deaf-students-during-covid-19-pandemic
- Sveučilište u Tallinnu. (n.d.). Članovi EVKUR-a. https://www.tlu.ee/en/members-lab
- Sveučilište u Tallinnu. (n.d.). Istraživački laboratorij za estonski znakovni jezik (EVKUR). https://www.tlu.ee/en/evkur
- Sveučilište u Tallinnu. (n.d.). Lingvistički opis estonskog znakovnog jezika. https://www.tlu.ee/en/research-strand-one-linguistic-description-estonian-sign-language
- Sveučilište u Tartuu. (n.d.). Tečaj estonskog znakovnog jezika na razini C1. https://ut.ee/et/uudis/tartu-ulikool-pakub-eesti-viipekeele-c1-taseme-kursust
- Svjetska federacija gluhih. (n.d.). Izjave o politikama i stajališta.
- Svjetska federacija gluhih. (n.d.). Pravno priznavanje nacionalnih znakovnih jezika. https://wfdeaf.org/the-legal-recognition-of-national-sign-languages/
- Talew, T., & Teklemariam, A. (2025). Reverse inclusive education at Mekanissa School for the Deaf, Addis Ababa, Ethiopia. The Ethiopian Journal of Education, 45(1), 87–126.
- Tijelo za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (TVETA). (2022). Zahtjevi i smjernice za alate procjene CBET-a. https://www.tveta.go.ke/wp-content/uploads/2025/02/TVETS-08_2022-CBET-assessment-tools-Reqs-and-guidelines-final-may-2022.pdf
- Tijelo za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (TVETA). (2023). Zahtjevi i smjernice CBETA-e. https://www.tveta.go.ke/wp-content/uploads/2025/02/TVETS-01_2023-CBETA-Requirements-and-guidelines-final-Oct-2023-1.pdf
- Tsega, S., & Belete, A. (2016). Practices of special needs education teachers in teaching sign language to deaf students in primary schools of North Showa Zone. Ethiopian Journal of Education, 36(2), 119–125.
- Tsega, S., & Belete, A. (2016). Practices of special needs education teachers in teaching sign language. https://ejol.ethernet.edu.et/index.php/EJE/article/view/869/780
- Ujedinjeni narodi, Baza podataka tijela za praćenje provedbe ugovora. (n.d.). KPOI – Estonija. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CRPD
- Ujedinjeni narodi. (2006). Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (KPOI).
- Ujedinjeni narodi. (n.d.). Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (KPOI). https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html
- USIU-Africa. (n.d.). Kratki tečajevi. https://www.usiu.ac.ke/academics/short-courses/
- USIU-Africa. (n.d.). Ubrzani tečaj kenijskog znakovnog jezika. https://www.usiu.ac.ke/programs/accelerated-kenya-sign-language/
- Vijeće za razvoj kurikuluma, procjenu i certifikaciju strukovnog obrazovanja (TVET CDACC). (n.d.). Prijava za RPL praktičara. https://rpl.tvetcdacc.go.ke/apply-as-practitioner
- Visoka škola primijenjenih znanosti u Landshutu. (n.d.). Prevođenje znakovnog jezika (prvostupnički studij). https://www.haw-landshut.de/en/bachelor-studiengaenge-3/sign-language-interpreting
- Vlada Estonije. (n.d.). Izvješće o provedbi KPOI-a. https://www.vm.ee/media/724/download

- Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (NN 82/15). https://www.zakon.hr/z/815/zakon-o-hrvatskom-znakovnom-jeziku-i-ostalim-sustavima-komunikacije-gluhih-i-gluhoslijepih-osoba-u-republici-hrvatskoj
- Zakon o osobnoj asistenciji (NN 71/23, 154/25, 157/25). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_71_1175.html
- Zavod za socijalno osiguranje (Estonija). (n.d.). Usluga *online* prevođenja. https://sotsiaalkindlustusamet.ee/en/disability-and-welfare-services/supporting-services/remote-interpretation-service
- Zerihun, P. (2018). Practice of providing sign language interpretation at Black Lion Secondary School in Addis Ababa (magistarski rad). Sveučilište u Addis Abebi.